

ÇANKAYA UNIVERSITY
Journal of Humanities and Social Sciences

11/2 Kasım 2014
November 2014

Copyright © 2016 Çankaya Üniversitesi. Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü Çankaya Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınmaz. Dergide yayımlanan makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir. Her ne kadar yazılarda olabilecek olgusal hatalar konusunda dergi yönetimi gereken ilgiyi gösterse de basılan makaleler Çankaya Üniversitesi'nin düşünce ve politikasını yansıtan metinler olarak değerlendirilemez ve üniversite söz konusu olgusal hata ve/veya görüşlerden dolayı sorumluluk kabul etmez.

Copyright © 2016 Çankaya Üniversitesi. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored, transmitted, or disseminated, in any form, or by any means—electronic, mechanical, xeroxing, recording, or otherwise—without prior written permission from Çankaya Üniversitesi, to whom all requests to reproduce copyright material should be directed, in writing. Çankaya Üniversitesi and its agents make no representations or warranties whatsoever as to the accuracy, completeness or suitability for any purpose of the content and disclaim all such representations and warranties whether expressed in this publication are the views of the authors and are not the views of Çankaya Üniversitesi.

Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences, *Arastirmax Bilimsel Yayın İndeksi* ve *ASOS Index* veri tabanlarında taranmaktadır.

Dergiye gelen tüm eserler benzerlik indeksi açısından *iThenticate* programı ile incelenmektedir.

Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences is indexed by *Arastirmax Bilimsel Yayın İndeksi* and *ASOS Index* databases.

All submitted articles to the journal are checked out with *iThenticate* program for similarity index.

İletişim Çankaya Üniversitesi, *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences* Genel Yayın Yönetmeni, Öğretmenler Caddesi No.14, 06530, Balgat, Ankara. Telefon (312) 284 4500/266, e-posta cujhss@ankaya.edu.tr; web sitesi http://cujhss.ankaya.edu.tr/index_en.php. | **Communication** Çankaya Üniversitesi, *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences* Publishing Manager, Öğretmenler Caddesi No.14, 06530, Balgat, Ankara. Telephone (312) 284 4500/266; e-mail cujhss@ankaya.edu.tr; web site http://cujhss.ankaya.edu.tr/index_en.php.

Dizgi Zeta Reklamcılık, Cinnah Caddesi No.44/6, 06700, Çankaya, Ankara | **Basım** Berk Ofset Matbaacılık, Levent Karadeniz, Kazım Karabekir Caddesi No.31/104, 06790, Altındağ, Ankara | **Typeset** by Zeta Reklamcılık, Cinnah Caddesi No.44/6, 06700, Çankaya, Ankara | **Printed and bound** by Berk Ofset Matbaacılık, Levent Karadeniz, Kazım Karabekir Caddesi No.31/104, 06790, Altındağ, Ankara.

ISSN 1309-6761

Haziran 2016 / June 2016

Çankaya University
Journal of Humanities and Social Sciences

Çankaya Üniversitesi adına Sahibi | Owner on behalf of Çankaya University
Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU, *Rektör/Rector, Çankaya Üniversitesi*

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | General Manager
S. Cem KARADELİ, *Çankaya Üniversitesi*

Editör | Editor
Aykut KANSU, *Çankaya Üniversitesi*

Editör Yardımcısı | Co Editor
Mustafa KIRCA, *Çankaya Üniversitesi*

Yayın Kurulu | Editorial Board
Aykut KANSU, *Çankaya Üniversitesi*

Aysu Aryel ERDEN, *Çankaya Üniversitesi*
S. Cem KARADELİ, *Çankaya Üniversitesi*
Mustafa KIRCA, *Çankaya Üniversitesi*

Ertuğrul KOÇ, *Çankaya Üniversitesi*
Tolga OMA, *Çankaya Üniversitesi*
Özlem UZUNDEMİR, *Çankaya Üniversitesi*

Alan Editörleri | Field Editors

İktisat | Economy
Ergun DOĞAN, *Çankaya Üniversitesi*
Tolga OMA, *Çankaya Üniversitesi*
Mehmet YAZICI, *Çankaya Üniversitesi*

İşletme | Management
M. Mete DOĞANAY, *Çankaya Üniversitesi*
Alaeddin TILYELİOĞLU, *Çankaya Üniversitesi*
Öznur YÜKSEL, *Çankaya Üniversitesi*

Psikoloji | Psychology
Ali DÖNMEZ, *Çankaya Üniversitesi*

İngiliz Dili ve Edebiyatı | English Language and Literature
Ertuğrul KOÇ, *Çankaya Üniversitesi*
Özlem UZUNDEMİR, *Çankaya Üniversitesi*

Uluslararası Ticaret | International Trade
Mahir NAKİP, *Çankaya Üniversitesi*

Dilbilimi | Linguistics
Aysu Aryel ERDEN, *Çankaya Üniversitesi*

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler | Political Science and International Relations
C. Akça ATAÇ, *Çankaya Üniversitesi*
Tanel DEMİREL, *Çankaya Üniversitesi*
H. Bahadır TÜRK, *Çankaya Üniversitesi*

Psikolojik Danışma ve Rehberlik | Guidance and Psychological Counseling
H. Uğur ÖNEN, *Çankaya Üniversitesi*

Danışma Kurulu | Advisory Board

Fikret ADANIR, *Sabancı Üniversitesi*
Feroz AHMAD, *Yeditepe Üniversitesi*
Gülsüm BAYDAR, *İzmir Ekonomi Üniversitesi*
Yorgos DEDES, *School of Oriental and African Studies*
Seçil DEREN VAN HET HOF, *Akdeniz Üniversitesi*
Aymil DOĞAN, *Hacettepe Üniversitesi*
Gürkan DOĞAN, *Ardahan Üniversitesi*
Nejat DOĞAN, *Erciyes Üniversitesi*
Burçin EROL, *Hacettepe Üniversitesi*
Olca İMAMOĞLU, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
N. Vedit İNAL, *Yeditepe Üniversitesi*
Huricihan İSLAMOĞLU, *Boğaziçi Üniversitesi ve/and*
University of California at Berkeley
M. Asım KARAÖMERLİOĞLU, *Boğaziçi Üniversitesi*
Vangelis KECHRİOTIS, *Boğaziçi Üniversitesi*

Bilal KIRKICI, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Ahmet Ş. KUYAŞ, *Galatasaray Üniversitesi*
David W. LOVELL, *Australian Defense Force Academy*
Mehmet OKYAYUZ, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Şevket PAMUK, *Boğaziçi Üniversitesi*
Patrick QUINN, *Ada University*
Eugene ROGAN, *University of Oxford*
Fikret ŞENSES, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
İsenbike TOGAN, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi,*
emekli/emeritus
Galip YALMAN, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Onur YILDIRIM, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi*
Arus YUMUL, *İstanbul Bilgi Üniversitesi*
Erik Jan ZÜRCHER, *Universiteit Leiden*

ÇANKAYA UNIVERSITY
Journal of Humanities and Social Sciences

11/2 $\frac{\text{Kasım 2014}}{\text{November 2014}}$

BU SAYININ EDITÖRLERİ / EDITORS FOR THIS ISSUE

MUSTAFA KIRCA ERTUĞRUL KOÇ ÖZLEM UZUNDEMİR

İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

MAKALELER / ARTICLES

213		GÖKHAN
AKŞEMSETTİNOĞLU	50. Yıldönümünde Ankara Anlaşması
Perspektifinden Türkiye-Avrupa Birliği
İlişkilerine Kısa bir Bakış
239		BARIŞ EMRE ALKIM	İngiliz Neo Gotik Mimarlığının Doğuşu ve
Gotik Yazınla İlişkisi
253		NEERAJ SANKHYAN and
SUMAN SIGROHA	Graphic Representation of Oppression and
Rebellion in <i>Persepolis: The Story of a
Childhood</i> through the Eyes of a Child
267		TRENTON McKAY JUDSON	<i>The Scarlet Letter</i> : Nature vs. Nurture
285		LAMIA KHALIL HAMMAD	Re-Shaping Arab American Cultural Identity
in Diaspora in Ward's "How We Are Bound"
and Darraj's "The New World"

ARAŞTIRMA NOTLARI / RESEARCH NOTES

297		ÖZKAN ÇAKIRLAR	"To Build a Fire": An Ecocritical Reading
303		LEKAN BALOGUN	"Writing Dangerously": Tributes and
Reflections in an Age of Terror

- 317 | BİLAL GENÇ,
MEHMET KILIÇ and
ERDOĞAN BADA | On the Teachability of Pausing Strategies in
Foreign Language Learning
- 325 | HAFUDH FARHOOD
ABDA ALSALIM | Terrorism in Conrad's *The Secret Agent*

KİTAP ELEŞTİRİLERİ / BOOK REVIEWS

- 339 | NABİL MATAR | Hasan Baktır, *Sör Paul Rycout'un Hâlihazırdaki
Şarkiyatçılığı: Sultan, Devşirmeler, Harem*
- 340 | FAHRİ ÖZ | Edna Longley (ed.), *The Bloodaxe Book of
20th Century Poetry: From Britain and Ireland*
- 343 | ANTONIO SANNA | Lorna Jowett and Stacey Abbott, *TV Horror:
Investigating the Dark Side of the Small Screen*
- 345 | TAHİR NAKİP | James L. Gelvin and Nile Green (eds.),
Global Muslims in the Age of Steam and Print

YENİ KİTAPLAR / NEW BOOKS

- 349 | TEMMUZ–ARALIK 2013 | Türkiye'de Yayınlanan Yeni Kitaplar

50. Yıldönümünde Ankara Anlaşması Perspektifinden Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Kısa bir Bakış

Gökhan Akşemsettinoglu
Çankaya Üniversitesi

ÖZET Avrupa Birliği, Türk siyasal hayatının ve Türk dış politikasının en önemli dayanak noktalarından biri olan “Batı içinde yer alma” düşüncesinin somutlaştığı belki de en önemli örgüttür. Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler, 1963 yılında imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması ile resmîyet kazanmış ve günümüze kadar gelmiştir. Bu makale, Ankara Anlaşması’nın yürürlüğe girişinin ellinci yıldönümü sebebiyle, anlaşmanın ana hatlarını hatırlatmakta ve bu arada da Türkiye ile Avrupa Birliği arasında yarım yüzyıla ulaşan ilişkilerin kısa bir özetini vermektedir. Makale, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini kronolojik olarak incelemekte, ilişkilerin inişli-çıkışlı yapısını, sorunlarını ve sorunları aşarken izlenen yolları tarihi örneklerle açıklamaktadır. Makale, ilişkilerin Türkiye’nin jeostratejik öneminin arttığı dönemlerde ileriye giden ve dolayısıyla konjonktürel değişimlere göre şekillenen yapısına vurgu yapmaktadır.

ANAHTAR KELİMELELER Ankara Anlaşması; Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri; Türk Dış Politikası; Avrupa Birliği Genişleme Politikası

ABSTRACT The European Union is perhaps the most important organization, where the idea “to be incorporated with the West,” one of the most important basis of the Turkish political life and Turkish foreign policy, has become tangible. The relations between Turkey and the European Union became official with the Ankara Agreement signed in the year 1963 and which entered into effect on 1 December 1964 and has been in the workings up to date. This article was prepared to remind us of the main highlights of the Ankara Agreement on the occasion of its fiftieth anniversary on entering into effect, and to also give a brief summary of the relations, close to half a century, between Turkey and the European Union. This article reviews the Turkey-EU relations chronologically, the ups and downs of the relations, the problems encountered and explains the paths taken for the solution of the problems with historical examples. This article emphasizes the structure of this agreement which progresses when the geo-strategic importance of Turkey increases and which takes its shape according to conjunctural changes.

KEYWORDS Ankara Agreement, Turkey - European Union Relations, Turkish Foreign Policy, European Union’s Enlargement Policy

GİRİŞ

Avrupa kıtasındaki devletler, geçmişte ciddi çatışmalar yaşamış olmalarına rağmen, günümüzde ortak değerler etrafında bir araya gelebilmişlerdir. Bir başka deyişle, Avrupalı devletler arasındaki anlaşmazlıklar ve bölünmeler, örneğin “İngiltere ile Fransa, Germenlerle Slavlar arasındaki çatışmalar”¹ uzun yıllar devam ederek günümüze kadar sürmüş, ancak bu devletler, bugün Greko-Romen kültürüne ait bir “üst kimlik” etrafında bir araya gelebilmişlerdir.² Ortak değerlerin oluşturduğu kuralları toplumlarına

1. İlber Ortaylı, “Avrupa Siyasi Birliği ve Avrupalılar,” *Avrupa Siyasi Birliği ve Türkiye Seminerleri*, 23-27 Mart 1998 (Ankara: TCMB, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 1999), s.27.
2. Şaban H. Çalı, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri* (Ankara: Nobel Yayınevi, 2006), s.20.

uygulayabilen Avrupalı devletler, zaman içinde ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda bütünleşmeye gidecek adımlar atmaya başlamış, bunda da başarılı olmuşlardır.

Türkiye, tarihi boyunca başta savaşlar olmak üzere Avrupalı devletlerle yakın bir etkileşim içinde bulunmuş, zaman içinde ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda “Batı”nın bir parçası olmayı dış politika hedefi olarak ortaya koymuştur. Ayrıca, Türkiye’nin Avrupa bütünleşme projesi içinde yer alma isteği, söz konusu hedefin bir parçasıdır. Avrupalı devletlerin, 1856 yılında toplanan Paris Kongresi’nde “Osmanlı hükümetinin Avrupalı devletlerin haklarından ve Avrupa devletler Konseyi’nden faydalanmasını kabul etmesi,”³ Türkiye’nin Avrupa bütünleşmesi içinde yer alma isteğini anlamamızı kolaylaştırmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra bazı Avrupalı devletlerin bütünleşme konusunda önemli adımlar atmaya başlamaları ve Türkiye’nin de bu süreç içinde yer alabilmek amacıyla girişimlerde bulunması, Türkiye’nin Avrupalı devletlerle olan ilişkilerini günümüzdeki karmaşık yapısına taşımıştır. Bu anlamda, Avrupa Birliği (AB)’nin genişlemeden sorumlu Komisyon üyesi Olli Rehn’in “Türk toplumunun, Avrupa ve Asya, modern ve antik, laik ve dindar olmak üzere çeşitli evrensel medeniyet akımlarından doğan farklı tarihi ve kültürel unsurları barındıran çok geniş bir ergime potası”⁴ olduğunu ifade etmesi, “çeşitlilikte birleşmeyi”⁵ bütünleşmenin parolası olarak benimseyen AB’nin Türkiye ile olan ilişkilerinin genel yapısını tanımlaması anlamında önemlidir. Bu anlayış içerisinde, her ne kadar son derece sancılı ve inişli-çıkışlı da olsa, Türkiye’nin Avrupa bütünleşme süreci içinde yer alma çabalarının elli yıllık tarihine, bu süreci başlatan Ankara Anlaşması perspektifinden kısaca bakmak faydalı olacaktır.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri resmi olarak başlatan Ankara Anlaşması’nın yürürlüğe girişinin 50. Yıldönümü nedeniyle yazılan ve Türkiye’nin Avrupa bütünleşme süreci içindeki yerini ve tarihsel gelişimini hatırlatmayı amaçlayan bu makale, iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde Ankara Anlaşması ile ilgili bilgiler verilmekte, Anlaşmanın öncesinde yaşanan gelişmeler açıklanmakta, Anlaşmanın imzalanması ile ortaya çıkan yapı ve Anlaşma ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Makalenin ikinci bölümü de iki kısma ayrılmakta, ilk kısımda Gümrük Birliği öncesi Türkiye-AET ilişkileri incelenmekte, Katma Protokol ile Gümrük Birliği’ne geçiş, dönemler halinde ele alınmakta ve Türkiye’nin Avrupa Topluluğu (AT)’na başvurusu

3. Şaban H. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.480.

4. Olli Rehn [çeviren Onur Şen ve Hasan Kaya], *Avrupa’nın Gelecek Sınırları, Türkiye Bir Köprü mü, Köprübaşı mı Yoksa Ergime Potası mı?* (İstanbul: 1001 Kitap Yayınevi, 2007), s.127.

5. Olli Rehn [çeviren Onur Şen ve Hasan Kaya], *Avrupa’nın Gelecek Sınırları, Türkiye Bir Köprü mü, Köprübaşı mı Yoksa Ergime Potası mı?*, s.61.

anlatılmaktadır. İkinci kısımda, Gümrük Birliği sonrası gelişmeler çerçevesinde Türkiye-AB ilişkilerinde müzakerelerin başlaması ve ilişkilerin güvenlik boyutu kısaca incelenmektedir. Makale, genel bir değerlendirmenin ve sonucun yer aldığı bölümle sona ermektedir.

ANKARA ANLAŞMASI VE İLİŞKİLERİN BAŞLANGICI

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ile olan ilişkilerini daha çok siyasal bir yapı üzerine oturtmuştur. Buna göre bir yandan batılılaşma düşüncesi, diğer yandan savaş sonrası ortaya çıkan Sovyet tehlikesine karşı Batılı devletlerin yanında yer alma politikası, Türkiye'nin Avrupa ile olan ilişkilerinin temel noktaları olmuştur.⁶ Bu anlamda, savaş ertesinde “Batı için iyi olan Türkiye için de iyidir” sloganının genel olarak siyasal partiler tarafından da benimsenmesi, Türkiye-Avrupa ilişkilerini Türk siyasal hayatının önemli bir parçası haline getirmiştir.⁷ Örneğin, 1957 yılında Demokrat Parti (DP)'nin hükümet programında “Avrupa çapında bir serbest ticaret bölgesi” oluşturulursa, “Türkiye'nin buna samimiyetle katılacağı” ifadesi yer almıştır.⁸ Bu ifade, DP'nin Avrupa'daki entegrasyon trenini kaçırmak istemediğini göstermekte ve Dışişleri Bakanlığı bünyesinde 1957-1958 yıllarında oluşturulan diplomatik delegasyonun Semih Günver önderliğinde yaptığı çalışmalar da bu düşüncüyü desteklemektedir.⁹

Türkiye'nin savaş sonrası dönemde yeniden şekillenmeye başlayan uluslararası sistemde, Batının yanında yer alma ve Batı ile bütünleşme politikalarını hayata geçirebilmek için somut adımlar attığını görüyoruz. Türkiye, bu amaçlar için öncelikle siyasi bütünleşmenin bir göstergesi olarak Avrupa Konseyi'nin üyesi olmuş, güvenlik ile ilgili bütünleşme çabalarının bir sonucu olarak NATO'ya girmiş ve nihayet ekonomik olarak Batı ile bütünleşmek için 1959 yılında önüne çıkan EFTA¹⁰ ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) seçeneklerinden ikincisini seçerek¹¹ hem Batı ile bütünleşme düşüncesini kurumsal bir çerçeve içine oturtmuş, hem de Türkiye ile AET arasındaki ilişkileri başlatacak ilk adımı atmıştır. Bu gelişmelerin ışığı altında Türkiye, AET'ye başvurma kararı almıştır.

6. İbrahim Canbolat, “Yeni Avrupa Yapılanması ve Türkiye,” *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 3/2, 1993/1994, s.82.

7. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.16.

8. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.53.

9. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*.

10. European Free Trade Area – Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi

11. Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.49.

ANKARA ANLAŞMASI ÖNCESİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, Türkiye'nin AET ile yaptığı ortaklık anlaşması ile başlamıştır. AET'yi kuran Roma Antlaşması'nın 238. maddesi, Topluluğun "bir üçüncü devletle karşılıklı haklar, yükümlülükler, ortak eylemler ve özel süreçler içeren"¹² bir ortaklık anlaşması yapmasına izin vermektedir. Bu çerçevede Türkiye, Topluluk ile olan ilişkilerini ortaklık¹³ düzeyine çıkartma talebini resmi olarak 31 Temmuz 1959 tarihinde Topluluğa iletmış, Topluluk da bu talebi kabul etmiştir. Aslında Türkiye'yi Topluluğa bu tarihte başvuru yapma konusunda harekete geçiren esas neden, 8 Haziran 1959 tarihinde Yunanistan'ın, AET'ye ortaklık anlaşması yapmak üzere başvurmasıdır. Bu başvuru, Türkiye'yi harekete geçirmiş ve Ankara da aynı taleple AET'ye başvurmuştur. Bir başka deyişle, Yunan başvurusu, Türkiye için itici bir güç olmuş,¹⁴ dolayısıyla, "Yunanistan'ı izlemek, onun peşini bırakmamak, Batı dünyasında Yunanistan yerini alırken geride kalmamak"¹⁵ düşüncesi, başvurunun duygusal yönünü oluşturmuştur. Böylece, Türkiye ile AET arasında bir ortaklık kurmak için 28 Eylül 1959'da başlayan görüşmeler, 24 Ocak 1963 tarihinde tamamlanmıştır.

1959-1963 döneminde Türkiye ile AET arasında on ayrı toplantı yapılmıştır. DP döneminde yapılan ilk toplantılarda Türkiye'nin, Gümrük Birliği'ne aşamalı olarak ulaşma isteği üzerine oturan memorandumu tartışılmıştır. Bu ilk toplantılar, özellikle 28 Eylül 1959'da Brüksel'de yapılan ilk toplantı, Türkiye'nin toplantıya hazırlıksız gelmesi sebebiyle bir sonuca ulaşamamış, 2-4 Aralık 1959'da yine Brüksel'de yapılan ikinci toplantıya bu defa hazırlıklı gelen Türkiye, ekonomi, ticaret, sanayi ve tarım konularında Topluluğu bilgilendirmiş, Topluluk da Türkiye'nin memorandumuna karşılık, gümrük birliğine tek aşamalı bir geçiş önerisi getirmiştir. Ayrıca, bu oturumda Topluluk, Türkiye ile esas müzakerelere başlama kararı almıştır.

Aslında, bu döneme damgasını vuran en önemli gelişme, 27 Mayıs 1960 tarihli askeri ihtilal ve sonrasındaki olaylardır. DP hükümetini deviren ihtilal sonrasında kurulan Milli Birlik Komitesi'nin başkanı olan orgeneral Cemal Gürsel, AET ile ilişkilerin de-

12. Çınar Özen, *Türkiye - Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri* (İzmir: Ceylan Kitabevi Yayınları, 2002), s.11.

13. Ortaklık, Topluluk'la üçüncü bir ülke arasında, hedefi tam üyelik ya da Gümrük Birliği kurmak olan bir anlaşma biçimidir. Bkz., *Avrupa Topluluğu Sözlüğü*, (Ankara: Pelin Ofset Matbaacılık, 1984), s.77. Ayrıca, Ortaklık Anlaşmaları, örgüte katılmayı hedefleyen zayıf ekonomilerin güçlendirilmesini ön-gören düzenlemeler olarak da tanımlanabilir. Bkz., İrfan Kaya Ülger, *Avrupa Birliği Rehberi* (İzmit: Umuttepe Yayınları, 2008) s.178.

14. Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.56.

15. Mehmet Ali Birand, *Türkiye'nin Avrupa Macerası, 1959-1999* (İstanbul: Doğan Kitapçılık A.Ş., 2000), s.59.

vam edeceğini açıklayarak Türkiye'nin Avrupa ile olan politikasında bir değişiklik olmadığını bildirmiştir. Bu dönemde, Dışişleri bakanının Selim Rauf Sarper olmasına rağmen, AET ile ilişkileri yürütecek heyetin başına ticaret bakanı olan Cihat İren getirilmiştir. İhtilalden sonra bir süre askıya alınan görüşmeler, 1960 Ekim'inde yeniden başlamış, ihtilalden sonra yapılan bu ilk toplantıda Türkiye, Topluluk ile anlaşma yoluna gitmek istediğinden, önceki memorandumunu geri çekerek, Topluluğun yirmi iki yıl süreli tek aşamalı geçiş önerisini kabul etmiştir. Ancak, bu defa Topluluk, Türkiye için daha önce önerdiği tek aşamalı geçiş önerisini değiştirerek, Gümrük Birliği'ne gidecek iki ayrı formül hazırlamış ve bunu 20 Mart 1961'de Konsey'e sunmuştur. Bu formüllerden ilki Türkiye'ye iki vitesli bir anlaşma teklifi getirmiştir. Buna göre Topluluk, Türkiye'ye ilk olarak beş yıllık bir mali anlaşma yapmayı, sonra da Gümrük Birliği prensibini içeren bir ikinci anlaşma yapmayı teklif etmiştir. İkinci formül ise belirli bir süre bazı ekonomik ve finansal yardımları içeren ve fazla karışık olmayan bir ticaret anlaşmasıdır. Bu gelişmeler çerçevesinde, dördüncü toplantı 10 Nisan 1961'de yapılmış, Türkiye, AET'nin değişen politikasını anlamaya çalışmıştır. AET'nin değişen politikaları konusunda Türkiye, Gümrük Birliği'ne aşamalı olarak gidecek ilk önerisini yeniden bir memorandum olarak 24 Ağustos 1961'de Topluluğa iletmiştir. 1961 yılının Mart ile Eylül arasında hem Türkiye'nin hem de Topluluğun Gümrük Birliği'ne gidecek yol üzerinde anlaşamamaları, görüşmeleri çıkmaza sokmuştur. Nitekim, AET, 26-27 Eylül 1961 tarihlerinde yaptığı toplantılar sonucu, Türkiye'de serbest seçimler yapılincaya kadar Türkiye ile Gümrük Birliği'ne geçiş konusundaki görüşmeleri erteleme kararı aldığını açıklamıştır.

İhtilalden sonra yapılan ilk genel seçimlerde kurulan Adalet Partisi (AP) – Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) koalisyon hükümeti döneminde Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenen Feridun Cemal Erkin, AET ile ilişkilerin yeniden başlaması konusunda büyük çaba sarfetmiş, bunun için Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle ile özel bir görüşme de yapmıştır. Erkin'in bu çabaları sonuç vermiş ve AET, Türkiye ile Gümrük Birliği'ne geçiş için görüşmelere devam edilmesine karar vermiştir. Bu dönemde AET ile büyükelçi Hasan Esat Işık başkanlığında bir yıl içinde beş ayrı toplantı yapılmış ve bu toplantıların sonunda önce Gümrük Birliği'ne geçiş konusunda Türkiye'nin 24 Şubat 1961 tarihinde yinelediği aşamalı geçiş önerisi benimsenmiş, sonra da “Türkiye ile AET Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma,” 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.¹⁶ Anlaşmanın imzalanmasıyla ilgili genel değerlendirilmelere bakıldığı zaman, aslında

16. Özen, *Türkiye-Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri*, s.12.

Anlaşmanın çok bilinçli bir şekilde imzalanmadığı, anlaşmanın tam olarak nasıl sonuçlar doğuracağı ve hatta sürdürülüp sürdürülemeyeceğinin bile Türk yetkililer tarafından tam olarak bilinmediği anlaşılmaktadır.¹⁷ Genel ortak kanı, bu anlaşmanın sadece, Batı'ya “kanca atmak”¹⁸ için imzalanmış bir anlaşma olduğu yönündeydi. Yine de 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılan Ankara Anlaşması'yla Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin “hukuksal çerçevesi”¹⁹ çizilmiştir denebilir.

ANKARA ANLAŞMASI'NIN YAPISI VE GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye adına Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin tarafından imzalanan Ankara Anlaşması, 33 maddeden oluşan Esas Anlaşma, 11 maddeden oluşan Geçici Protokol ve 9 maddeden oluşan Mali Protokol ile niyet ve yorum bildirilerinden oluşmaktadır. Esas Anlaşma, genel olarak ortaklık ilişkisinin amaçları ve ilkeleri ile Türkiye'nin tam üyeliği ile ilgili hükümleri içerirken, geçici protokol, “ticari hükümlerin aksamadan uygulanması amacıyla hazırlanmış”; mali protokol de Türkiye'ye verilmesi planlanan 175 milyon ECU²⁰'lük “kredinin uygulanma esaslarını belirlemiştir.”²¹ Anlaşmanın 2. maddesinde yaratılacak ortaklığın amacı ve yöntemi belirtilmiştir. Buna göre, anlaşmanın amacı kısaca, “ taraflar arasında ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmek”; yöntemi de “gittikçe gelişen” bir Gümrük Birliği kurmaktır. Anlaşmanın 3. 4. ve 5. maddelerinde söz konusu Gümrük Birliği'nin üç dönemde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Buna göre, birinci dönem olan hazırlık döneminde Topluluk, yapacağı yardımlarla Türkiye ekonomisini güçlendirecek, böylece Türkiye, geçiş dönemi ve son dönem boyunca kendisine düşecek yükümlülükleri üstlenebilecektir. “Hazırlık döneminin süresi, Geçici Protokolde öngörülen yöntemlere uygun uzatma dışında beş yıl”²² olarak belirlenmiştir.²³ İkinci dönem olan geçiş döneminde tarafların, “karşı-

17. Birand, *Türkiye'nin Avrupa Macerası, 1959-1999*, s.168.

18. Birand, *Türkiye'nin Avrupa Macerası, 1959-1999*, s.171.

19. Özen, *Türkiye-Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri*, s.12.

20. European Currency Unit – Avrupa Para Birimi

21. Rıdvan Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, (İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, 1996), s.406.

22. İsmail Soysal, *Türkiye'nin Uluslararası Siyasal Bağlıları, Cilt II (1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar)* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991), s.663.

23. Nitekim, Türkiye'nin sanayi mamulleri ihracatına daha ilk günden tam serbesti, tarım mamullerine çeşitli sürüm kolaylıkları, Türk el emeğine bazı avantajlar ve Türk ekonomisine de mali yardım öngörülmüştür. Bkz., Uluç Özülker, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler* (Ankara: ATAUM Yayınları, 1992), s.1.

lıklı ve dengeli yükümlülükler temeli üzerinden,” Türkiye ile Topluluk arasında bir gümrük birliğinin giderek gelişen biçimde yerleşmesi” ile “Türkiye’nin ekonomi politikalarının Topluluğunkilere yaklaştırılması, bunun için de gerekli ortak eylemlerin geliştirilmesi”²⁴ konusunda anlaştıkları ifade edilmiştir. 4. Maddede geçiş döneminin “kural dışı durumlar saklı kalmak üzere” on iki yılı geçemeyeceği de belirtilmiştir. Anlaşmanın 5. Maddesinde üçüncü ve son dönemin Gümrük Birliği’ne dayanacağı ve “bağıtlı tarafların ekonomi politikaları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi gerektiği”²⁵ ifade edilmiştir. Anlaşmanın 6. maddesi, tarafların Hazırlık, Geçiş ve Son Dönem ile ilgili çalışmalarını yönetip yönlendirebilmeleri için, “Anlaşma ile verilen görevlerin sınırları içinde hareket eden”²⁶ bir Ortaklık Konseyi kurulmasını öngörmüştür.²⁷ Ankara Anlaşması’nın Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından en önemli hükmü, 28. maddesidir. Bu madde, Türkiye’nin “Topluluğu kuran Antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenebileceğini gösterdiğinde, bağıtlı taraflar Türkiye’nin Topluluğa katılması olanağını inceler”²⁸ demekle, Türkiye’nin tam üyelik için ehil olduğunu teyid etmiştir.²⁹

Anlaşma, ortaklığa ulaşmak için Gümrük Birliği kurulmasının gerekliliğini belirtmesine rağmen, hükümleri arasında Gümrük Birliği’ne ulaşmak için kesin bir plan ve program bulunmadığı için, onaylanmak üzere 20 Şubat 1964 tarihinde sunulduğu GATT³⁰’dan ilk defada onay alamamıştır.³¹ GATT genel kurulunda Anlaşma ile ilgili bü-

24. Sosyal, *Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlıları, Cilt II (1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar)*, s.663.

25. Sosyal, *Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlıları, Cilt II (1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar)*.

26. Sosyal, *Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlıları, Cilt II (1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar)*, s.664.

27. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin kurumsal yapısına, tarihi gelişimi içinde baktığımız zaman, ilişkilerde her yeni gelişme sonucu ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap verebilmek amacıyla yeni kurumsal yapıların oluşturulduğunu ve böylece zaman içinde ilişkilerin daha kapsamlı bir hale geldiğini görüyoruz. Buna göre, Ankara Anlaşması’nın imzalanmasını takiben, Anlaşmadan doğan haklar çerçevesinde; ortaklık organları olan Ortaklık Konseyi, Ortaklık Komitesi ve Karma Parlamento Komisyonu oluşturulmuş; gümrük indirimlerini hazırlamak amacıyla Gümrük İşbirliği Komitesi kurulmuştur. Katma Protokolün devreye girmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara cevaben de “merkezi yönetim düzeyinde” yeni kurumlar ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, Türkiye’yi Gümrük Birliği’ne hazırlamak için Gümrük Birliği Ortak Komitesi ile Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi de oluşturulan kurumlar arasındadır. Ayrıca, Türkiye’nin üyelik müzakerelerine giden yolda ve üyelik müzakerelerinin başlamasıyla, yeni kurumların da hayata geçirildiğini görüyoruz. Bkz., Erol Esen ve Hasan Engin Şener, (der.), *Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinin Örgütlenmesi: Türkiye, Macaristan ve Polonya* (Ankara, AKVAM, 2009), s.35.

28. Sosyal, *Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlıları, Cilt II (1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar)*, s.669.

29. Sinan Ülgen, *AB ile Müzakere El Kitabı, Ne Bekliyoruz, Ne Olacak* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005), s.2.

30. General Agreement on Tariffs and Trade - Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması.

31. Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, s.405.

yük tartışmalar yaşanmış, Brezilya, Uruguay gibi az gelişmiş ülkeler AET'nin Türkiye'ye tanıdığı ayrıcalıkların, diğer az gelişmiş ülkelerin ihracatlarını olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. İngiltere de açık bir plana sahip olmayan böyle bir Anlaşmanın kendi çıkarlarına uymayacağını öne sürerek, "kendisinin ayrıcalığa sahip olduğu maddelerde Türk vergi indirimleri 1961 seviyesine ya da AT'nin Ortak Gümrük Tarifesine ininceye kadar Türkiye'den, AT ülkeleri lehine bir fark gözetmeyeceği konusunda yazılı teminat istemiştir."³² Bütün bu tartışmaların sonucu olarak Ankara Anlaşması, GATT'dan "onay alamadan ama aynı zamanda reddedilmeden; bir çerçeve anlaşması olarak geçmiştir."³³

Yunanistan'ın Avrupa Topluluğu'na başvurusu sonrası imzalanan Atina Anlaşması ile Ankara Anlaşması'nı kısaca karşılaştırsak, hem Yunanistan'ın hem de Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile olan ilişkilerine hangi düzeyde başladıkları konusunda bir fikrimiz olabilir. Atina Anlaşması yetmişiki madde, Ankara Anlaşması otuzüç maddedir. Atina Anlaşması'nın metni daha kesin ifadelerle kaleme alınmıştır. Atina Anlaşması'nın metninde ortaklığın tek bir dönem sonunda otomatik olarak gerçekleşeceği belirtilirken, Ankara Anlaşması'nda ortaklığın üç aşamalı dönem sonunda otomatik olarak değil ancak tarafların uygun görmesi sonucu gerçekleşebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin kullanabileceği tercihli tarife kotaları (işlenmemiş tütün, üzüm, kuru incir ve fındık için) Yunanistan'a verilenlere nispetle hem nitelik hem de nicelik açısından daha dar bir çerçeveye sahiptir. Dolayısıyla, Atina Anlaşması hem bir çerçeve hem de bir uygulama anlaşması³⁴ iken, üç aşamalı bir yapıya sahip olan Ankara Anlaşması'nın Roma Antlaşması'na benzediği ve bir ön-ortaklık³⁵ düzeni kurduğu söylenebilir.³⁶

GÜMRÜK BİRLİĞİ ÖNCESİ TÜRKİYE–AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

GÜMRÜK BİRLİĞİ İÇİN HAZIRLIK DÖNEMİ

Ankara Anlaşması'nın 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmesi ile başlayan hazırlık dönemi, geçici protokolde beş yıl olarak öngörülmesine rağmen dokuz yılda, 1

32. Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye*.

33. 33 maddeden oluşan Ankara Anlaşması, ana esasları belirliyor olmasına rağmen, 64 maddeden oluşan Katma Protokol geçiş dönemi ile ilgili uygulamanın esaslarını ortaya koyduğundan, Ankara Anlaşması bir çerçeve anlaşmasıdır. Bkz., İlber Ortaylı, "Türkiye'nin Batılılaşma Hareketlerine Genel Bakış," *Avrupa Birliği El Kitabı, Avrupa Birliği ve Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri Semineri, 20-31 Mart 1993* (Ankara: TCMB, Personel Genel Müdürlüğü, 1993), s.179.

34. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.117.

35. Ahmet Gökdere, *Avrupa Topluluğu ve Türkiye ile İlişkiler* (Ankara: ATAUM Yayınları, 1991), s.217.

36. Roma Antlaşması'nın 8. maddesinin ilk paragrafında, ortak pazarın 12 yıllık bir geçiş dönemi sürecinde aşamalı olarak kurulacağı belirtilmiştir.

Ocak 1973 tarihinde tamamlanmış ve “Türk ekonomisiyle Topluluk ekonomisi arasındaki farkı azaltmak üzere Türkiye’ye tek taraflı tarife kotaları açılarak ödümler verilmiştir.³⁷ Buna göre, hazırlık dönemi, Türkiye’ye “tarım ürünleri ihracatında birtakım kolaylıklar” sağlamayı hedeflemiş ve böylece “AET ülkelerine olan ihracatını destekleme amacına” yönelmiştir. Bu dönemde AET tarafından, tütün, kuru üzüm, fındık ve kurutulmuş incir için gümrük kontenjanları sağlanmıştır.³⁸

Geçici protokolün 1. Maddesi, “Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden dört yıl sonra,” Ortaklık Konseyi’nin “Türkiye’nin ekonomik durumunu gözönünde bulundurarak,” geçiş dönemi ile ilgili şartları, usulleri ve süreleri ile ilgili hükümleri bir Katma Protokol ile tespit edeceğine hükmetmiştir. Ancak Türkiye, 16 Mayıs 1967’de, yani yukarıda belirtilen 4 yıllık zamanının dolmasını beklemeden Topluluğa, Geçiş Dönemi görüşmelerinin başlatılmasını talep etmiştir. Türkiye’nin bu konuda acele etmesinin en önemli sebebi, hem genişleme hem de derinleşme konularında adım atmaya başlayan Topluluğun, Türkiye’yi ihmal edeceği endişesi olmuştur. Aynı zamanda, yeni Türk sanayi ürünleri için AT pazarlarına giriş kolaylıkları sağlama mecburiyetinin ortaya çıkması da önemli bir sebep olarak gösterilebilir. Topluluk da bu talebe karşı, 1969 Aralığında Geçiş Dönemine yönelik müzakerelerin başlatılması kararı almıştır.³⁹

GÜMRÜK BİRLİĞİ İÇİN GEÇİŞ DÖNEMİ, KATMA PROTOKOL VE TAMAMLAYICI PROTOKOL

Bu gelişmelerin sonucu olarak, Katma Protokol, taraflar arasında geçiş dönemi ile ilgili uygulamanın hukuki yapısını hazırlamak için 23 Kasım 1970 tarihinde imzalanmıştır. 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol, geçiş dönemiyle ilgili koşulları, yöntemleri, sıraları ve süreleri⁴⁰ belirlemiş; bu protokole eklenen mali protokolle de Türkiye’ye bu dönem içinde yapılması kabul edilen finansal destekle ilgili tablo benimsenmiştir.⁴¹ Altmışdört madde ve ona ekli bir protokolden oluşan Katma Protokol aynı zamanda hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına ilişkin hükümler ile ulaştırma, rekabet, vergileme usul ve esasları ile tüm mevzuatın tarım, ekonomi ve ticaret politikalarına uyumlaştırılması konularını da kapsamaktadır.⁴² Katma Protokole gö-

37. Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, s.410.

38. Harun Gümrükçü, *Türkiye ve Avrupa Birliği, İlişkinin Unutulan Yönleri, Dünü ve Bugünü*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2002), s.99.

39. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.143-147.

40. Özen, *Türkiye - Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri*, s.16.

41. Mali protokolde Türkiye’ye 195 milyon ECU’lük bir yardımın 5 yıllık bir süre içinde kullanılmasını öngörülmüştür.

42. Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.185.

re, Türkiye en geç yirmiiki yıl içinde “Topluluğa karşı gümrük vergilerini indirecek, miktar kısıtlamalarını kaldıracak, Topluluğun ortak gümrük tarifesine uyum sağlayacak ve kendi mevzuatında Gümrük Birliği için gerekli hukuki değişiklikleri gerçekleştirecektir.”⁴³

Ancak, Katma Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra uluslararası arenada yaşanan değişiklikler ve Topluluğun yeni adımlar atması, Katma protokolün önemini azaltmıştır. Örneğin OPEC⁴⁴ üyelerinin petrol fiyatlarını yükseltmesiyle başlayan petrol krizi ve bu krizden Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin etkilenmesi önemli bir sorun yaratmıştır. Aynı zamanda, ilk genişleme dönemini takiben, Topluluğun ticari ilişkilerini küresel düzeye yayma düşüncesinin bir sonucu olarak başta Afrika, Karayip ve Pasifik ülkeleri olmak üzere farklı ülkeler için değişik taviz sistemleri geliştirmesi, Katma Protokol ile Türkiye’ye sağlanan koşullarda önemli değişikliklere sebep olmuştur.⁴⁵ Örneğin, Türkiye’nin sanayi mamullerine tanınan tavizlerin, “gelişmekte olan ülkelere de sağlanmış olması dolayısıyla, kayırcı olma niteliğini” sona erdirmiştir. Topluluk, EFTA ülkeleriyle yaptığı serbest mübadele anlaşmaları ile GATT çerçevesinde taahhüt ettiği tarife indirimlerini yıpratmış, Türkiye’nin taviz marjını daraltmıştır.⁴⁶ Tarım sektöründe, Türkiye’ye tanınan tavizlerin üçüncü ülkelere de tanınması, örneğin Topluluğun, Türkiye ile benzer ürünler üreten ve dolayısıyla Türkiye’ye benzer ihracat yapısına dayalı Akdeniz ülkeleriyle tercihli ilişkiler geliştirmesi,⁴⁷ Türkiye’nin aleyhine olmuştur. Dolayısıyla, Türkiye, Topluluktan ilk genişleme süreci sonunda üyelerinin sayısının artması, genelleştirilmiş tercihler sistemi ve global Akdeniz politikasının yürürlüğe girmesiyle değişen yeni durumlara uygun olarak, yeni ayrıcalıkların tanınmasını ve bunun için bir protokol yapılmasını istemiştir. Topluluk da bu talebi kabul ederek 30 Haziran 1973’te Türkiye ile AT arasında bir “Tamamlayıcı Protokol” imzalanmıştır. Ancak bu protokolün yürürlüğe konması onüç yıl almıştır.⁴⁸

BEKLENTİLERİN ÇELİŞMESİ, STRATEJİLERİN FARKLILAŞMASI VE KURUMLARIN SÜRTÜŞMESİ

Genel olarak, bu dönemdeki gelişmelerin ve özellikle Topluluk ile Türkiye’nin izlediği stratejilerin ve dolayısıyla yönelimlerin farklı olması, ilişkileri istenen düzeye çı-

43. Özen, *Türkiye - Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri*, s.17.

44. Organization for Petroleum Exporting Countries – Petrol İhraç Eden İlkeler Örgütü

45. Özülker, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.2.

46. Özülker, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.3.

47. Özülker, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.2,3.

48. Topluluk Protokolü 1977’de onaylamasına rağmen, TBMM’nin protokolü onaylaması 1986’yı bulmuştur (Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.191).

karamamıştır. Topluluğun serbest ticaret konusunda Türkiye’den beklentilerinin, Türkiye’nin benimsediği korumacı politikalarla çelişmesi, Türkiye’nin ortak pazar için öngörülen çalışmalara isteksizce yaklaşmasına sebep olmuştur. Türkiye’nin Topluluk ile kurduğu ilişkileri daha çok siyasi açıdan değerlendirmesi ancak Topluluğun ekonomik çabalar beklemesi, hem Türkiye ile Topluluk arasındaki resmi ilişkilerde hem de Türkiye’nin içindeki kurumlarda önemli anlaşmazlıklara yol açmıştır.⁴⁹ Bu anlamda Dışişleri Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) arasındaki sürtüşmelerin; bir başka deyişle, 1967 ile 1971 yılları arasında söz konusu iki kurum arasında yaşanan güç çatışmasının, Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkileri aksattığı bir gerçektir.⁵⁰ Bu dönemde; DPT, Türkiye’nin AT ile Gümrük Birliği kurma sürecini yavaşlatmış, örneğin sanayi malları listesinin yapılmasını bir yıl geciktirmiştir. DPT, Türk ekonomisi Topluluk üyesi sanayileşmiş ülkelerle rekabet edecek seviyeye gelmeden Geçiş Döneminin başlatılmasına karşı çıkmıştır. Geçiş Dönemi şartlarını, Osmanlı sanayisini çökerten 1838 Türk-İngiliz Ticaret Sözleşmesi’ne benzeten DPT yöneticileri, AT yerine Bölgesel İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı’nı bir alternatif yol olarak göstermişlerdir.⁵¹ Sonuç olarak, ortaklığın ikinci dönemi, Toplulukla uyum halinde, fakat bürokrasinin bir bölümü Topluluk ile yakın ilişkiler kurmaya karşı olduğu için zorluklar içinde geçmiştir.⁵²

1980’Lİ YILLAR VE AT’YE TAM ÜYELİK BAŞVURUSU

Katma Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra hız kazanması beklenen ilişkiler, yukarıda sözü edilen gelişmeler yüzünden istenilen düzeyde gerçekleşmemiş ve hatta yavaş gelişen bu ilişkiler, 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile bir kez daha kesintiye uğramıştır. Ordunun, siyasal partilerin dağıtılmasına karar vermesiyle, Topluluk 600 milyon ECU’lük mali protokolü askıya aldığını açıklamış, özgürlüklerin kısıtlanmaya devam etmesi sonucunda da 1982 yılında ortaklığı askıya almıştır.⁵³ Aynı zamanda, 1980’li yıllar, önce Yunanistan’ın sonra da Portekiz ve İspanya’nın Topluluğa tam üye olduğu yıllardır. Bu dönemde, Topluluk Akdeniz bölgesine genişlerken, Türkiye’nin Topluluk ile

49. Taner Berksoy, “Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerinin Anatomisi,” *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6/1, (1998), s.33,34.

50. Taner Berksoy, “Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerinin Anatomisi,” *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6/1, (1998).

51. Bölgesel İşbirliği ve kalkınma Teşkilatı, 1965 yılında İran, Pakistan ve Türkiye arasında, ekonomik işbirliğini geliştirmek amacıyla kurulmuş, ancak örgüt ile olan dış ticaret dört yılda sadece toplam ticaretin ancak %1’ine ulaşabilmiştir. Bkz., Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.164).

52. Dominik Lasok, “The Ankara Agreement: Principles and Interpretation,” *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 1/1-2, (1991), s.51.

53. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.248.

olan ilişkilerinde geriye gidilmiştir.⁵⁴ Bu dönemde Türkiye, Yunanistan'ın tam üyeliğine, yapılan uyarılara rağmen sessiz kalmıştır. Deneyimli diplomat Kamuran Gürün'e göre "Türkiye, bir bakıma Yunanistan'ın bugün kendisine karşı insafsızca kullandığı silahı elde etmesine seyirci kalmıştır."⁵⁵ 1980 müdahalesinden sonra Dışişleri Bakanlığına İltis Türkmen atanmış ve 1981 tarihli Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısında AT'ye tam üyelik başvurusu için hazırlık yapılmasına karar verilmiştir.⁵⁶

Türkiye ancak 14 Nisan 1987 tarihinde Topluluğa tam üyelik müracaatı yapmakla ilişkileri yeniden canlandırmayı amaçlamıştır. Ancak Topluluk, Türkiye'nin bu talebini 1992 yılı sonunda oluşacak Tek Pazar sonrasına bırakma kararı alırken, Türkiye ile olan ilişkileri geliştirmek için de bir dizi öneriler paketi açıklamıştır. Topluluğun Akdeniz ülkeleri ile ilişkilerden sorumlu Komisyon üyesi Abel Matutes tarafından hazırlanan ve Matutes Paketi olarak bilinen bu öneriler; Gümrük Birliği'nin 1995 yılında tamamlanması, 600 milyon ECU değerindeki 4. mali protokole işlerlik kazandırılması, Türkiye ile Topluluk arasında sanayi ve teknoloji konularında işbirliğine güç verilmesi ile siyasal ve kültürel işbirliğine işlerlik kazandırılmasıdır.⁵⁷ Aslında Komisyon raporunda yer alan tekliflerin tekrarından ibaret olan ve Haziran 1990 yılında tamamlanan Matutes Paketi, Yunanistan'ın vetosu sebebiyle, bir başka deyişle, yürürlük için gerekli olan "oybirliği" sağlanamadığı için yürürlüğe girememiştir.⁵⁸ Buna rağmen Matutes paketi, Türkiye tarafından olumlu karşılanmıştır. Türkiye'nin yürürlüğe dahi girmeyen bir girişimi olumlu karşılaması, "Batının, Türklere ne verilirse kabul ederler şeklindeki görüşün teyit edilmesi" anlamında manidardır.⁵⁹

GÜMRÜK BİRLİĞİ İÇİN SON DÖNEM

Ankara Anlaşması'nın 2. ve 5. Maddelerinde de belirtildiği üzere, üçüncü ve son dönem, Gümrük Birliği'ne dayanmaktadır. Buna göre Anlaşmanın 5. Maddesinde, bu dönemde "akit tarafların ekonomi politikaları arasındaki koordinasyonu güçlendirmele-ri" gerektiği belirtilmiştir.⁶⁰ Bu çerçevede, 1995 yılında Brüksel'de yapılan 36. Dönem Ortaklık Konseyi toplantısında AB ile Türkiye arasında bir Gümrük Birliği kurulması

54. Ortaylı, *Türkiye'nin Batılılaşma Hareketlerine Genel Bakış*, s.185,186.

55. Kamran İnan, *Dış Politika* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1993), s.82.

56. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.247.

57. Ortaylı, *Türkiye'nin Batılılaşma Hareketlerine Genel Bakış*, s.185,186.

58. Ülger, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.179.

59. İnan, *Dış Politika*, s.69.

60. 1/95 sayılı karar - 2

hükme bağlanmış ve 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.⁶¹ Ankara Anlaşması'nın 10. maddesi de Gümrük Birliği ile ilgili kuralların Topluluğun hem iç hem de dış ticaretini kapsayacağını yani, üye ülkeler arasındaki ticaretin yanısıra üye ülkelerle Topluluk-dışı ülkeler arasındaki ticareti de içine alacağını hükme bağlamıştır.⁶²

Ancak, Türkiye ile yapılan Gümrük Birliği anlaşması, Türkiye'yi AB'ye daha çok yaklaştırmak için rekabet, teknik mevzuatın uyumlaştırılması, tekellerin kaldırılması ve fikri mülkiyetin korunması gibi Ortak Ticaret ve Ortak Rekabet Politikalarına uyumu da içermektedir.⁶³ 6 kısım, 4 bölüm, 66 madde ve 10 ek belgeyi içeren 1/95 sayılı kararlar büyük ölçüde mal ve sermayeye özgürlük tanınmış, kısmen hizmetler ve kamu alımları serbestleştirilmiş ancak emeğin serbest dolaşımı konusunda mesafe alınmamıştır.⁶⁴ Ayrıca, 1/95 sayılı karar, mevzuat uyumunun sağlanmasından sorumlu bir kurum olan Ortaklık Komitesi'nin oluşturulmasını da hükme bağlamıştır.⁶⁵

GÜMRÜK BİRLİĞİ SONRASI TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

Soğuk Savaş ertesinde dinamikleri farklılaşan uluslararası sistemde, Yugoslavya'da başlayan kriz ve sonrasında yaşanan savaş; Sovyetler Birliği'nden ayrılıp bağımsızlığını yeni kazanan Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ)'nin, Avrupa bütünleşme sürecine dahil edilme planları ve iki Almanya'nın birleşmesi, Avrupa Birliği'nin yeni politikalar üretmesine ve böylece Avrupa bütünleşme sürecine ait çerçevenin yeniden çizilmesine sebep olmuştur. Bir başka deyişle, Avrupa Birliği, Soğuk Savaş sonrası dönemde karşılaştığı olaylar neticesinde insan hakları ve demokrasi gibi değerleri ön pla-

61. Gümrük Birliği, malların serbest dolaşımı ile üçüncü ülkelerden gelen ithalat için de aynı tarifeyi ve ticaret politikalarını uygulamak esası üzerine oturmaktadır. Bir başka deyişle, Gümrük Birliği, ortak gümrük tarifesine uyum sağlamak, gümrükleri sıfırlamak, eş etkili vergiler ile tekstil ve hazır giyim alanlarında tarife dışı engelleri kaldırmak için her yıl kararnamelerle gerekli indirimleri yapmaktadır. *Bkz.*, Ali Bozer, "Türkiye - AT İlişkileri ve 1992 Tek Pazar Programı," *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 1/1-2, (1991), s.9.

62. Lasok, *The Ankara Agreement: Principles and Interpretation*, s.31.

63. Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.318.

64. Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, s.319.

65. Ortaklık Komitesi, Ortaklık Konseyi'nin gündemini hazırlamak ve Ortaklık Konseyi'nin vereceği talimatlara uygun olarak ortaklık ilişkisiyle ilgili teknik sorunlar üzerinde incelemeler yapmakla görevlidir. Ayrıca, Ortaklık Konseyi'ne tavsiyelerde bulunmak ve Gümrük Birliği'nin düzgün işleyişi hakkında görüş bildirmek için 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı uyarınca kurulan Gümrük Birliği Ortak Komitesi, kendi iç tüzüğünü hazırlamakta ve görevlerini yerine getirme konusunda kendine yardımcı olacak alt komiteleri veya çalışma gruplarını kurmaktadır. *Bkz.*, Müjde Oktay, *Açıklamalarıyla Birlikte 1/95 Sayılı Türkiye - AB Ortaklık Konseyi Kararı ve GATT, 1994 Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbirler Kodu ile Korunma Tedbirleri Anlaşması* (İstanbul: İSO Yayınları, 1995), s.111.

na çıkartarak, Avrupa kimliğini yeniden tanımlama ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyacın bir sonucu olarak, 1993 yılında toplanan Kopenhag Zirvesi'nde alınan kararlar, üyelik için istenen kriterleri, söz konusu değerlerin etrafında toplamıştır.⁶⁶ Buna göre, demokrasi ve insan haklarına saygı, hukuk devleti niteliği, azınlıkların korunması; serbest piyasa ekonomisi, AB ile rekabet edebilme düzeyi; tam üyeliğin sorumluluğunu ve Topluluk müktesebatını üstlenebilme ve uygulayabilme yeteneği ile Birliğin yeni üyeleri kabul edebilme kapasitesi, Kopenhag Kriterleri olarak tanımlanan, üyeliğe kabulün yeni şartları olmuştur.⁶⁷

Kopenhag Kriterleri, Türkiye açısından Gümrük Birliği anlamında olumlu, tam üyelik için olumsuz olmuştur.⁶⁸ Nitekim, Ortaklık Konseyi'nin 8 Kasım 1993 tarihli toplantısında, 1995'in sonuna kadar Gümrük Birliği'nin tamamlanması kararlaştırılmıştır.⁶⁹ Bu çerçevede Türkiye, 1 Ocak 1996 tarihinde üçüncü ülkelere karşı AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi (OGT)'ni kabul etmiş, ancak Türkiye'nin OGT'ye uyumu, "hassas ürün" olarak nitelendirilen otomobil, mobilya, ayakkabı gibi bazı ürünler için geç gerçekleşmiş, Türkiye, bu ürünlerle ilgili son gümrük vergisi indirimini 2000 yılında yapmış ve OGT'ye tam uyum yükümlülüğünü 2001 yılı başından itibaren yerine getirmiştir. Bu şekilde, Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği, sanayi ürünleri açısından eksiksiz olarak sağlanmıştır.⁷⁰

1990'lı yılların başından itibaren, Türkiye'nin sürekli olarak eleştirildiği insan hakları ve demokrasi konularının, Topluluk tarafından kuvvetle vurgulanmaya başlanması ve sonrasında da üyeliğe kabul kriterleri arasında yer alması, Türkiye'yi zorlu bir sürecin içine sokmuştur. Bunun yanısıra, kırk yıldır atıl durumda bulunan Batı Avrupa Birliği (BAB)'nin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin inisiyatifi çerçevesinde, Topluluk ile NATO arasında bir köprü olarak kabul edilmesi ve Avrupa'nın güvenliğine katkı sağlayacak bir kuruluş olarak yeniden gündeme alınması, Türkiye'nin Topluluk tarafından dışlanmışlık duygusunu körüklemiştir. Bu arada, Türkiye'nin 1990-1991 Körfez Krizi'nde gerçekleştirdiği girişimlerin, AB'yi dolaylı ve sınırlı olarak etkilemesine rağmen, bu krizin Kore Savaşı sonrası Türkiye'nin NATO'ya girişini kolaylaştırdığı gibi bir etki göstermediğini de belirtmek gerekir.⁷¹ Ancak, Türkiye'yi Birlik'in dışına iten asıl geliş-

66. Richard T. Griffiths ve Durmuş Özdemir, (der.), *Turkey and the EU Enlargement* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004), s.24.

67. Ülgen, *AB ile Müzakere El Kitabı, Ne Bekliyoruz, Ne Olacak*, s.10.

68. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.303.

69. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.305.

70. Nurettin Bilici, *Avrupa Birliği ve Türkiye, Mali Yardımlar, Vergilendirme* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2013), s.100.

71. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.295.

me, AB'nin, 1997 yılında yapılan Lüksemburg Zirvesi'nde, MDAÜ'nin altısı ile tam üyelik müzakerelerine başlama kararı alıp, diğerlerine adaylık statüsü verirken, Türkiye'ye genişleme stratejisinde yer vermemesidir.⁷²

Komisyon, 20 Temmuz 1997 tarihinde Avrupa'nın geleceği ve genişlemesi ile ilgili perspektiflerini ortaya koyduğu ve alt başlığı "Birliği Güçlendirmek ve Genişlemeyi Hazırlamak" olan Gündem 2000 adlı kapsamlı bir çalışma yayınlamıştır. Gündem 2000'de MDAÜ'nin iki grup halinde genişlemeye dahil edileceği belirtilirken, Türkiye'ye bu gruplar içinde yer verilmemiştir. Gündem 2000, 10-12 Aralık 1997'de gerçekleştirilen Lüksemburg Zirvesi'nde benimsenirken, sonuç bildiğesinde Birliğin Türkiye'den Kıbrıs konusuna çözüm bulmasını istemesi ve insan hakları konusunda sert eleştiriler yapması, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri kopma noktasına getirmiştir.⁷³ Bu gelişmelerden sonra Türkiye, AB ile siyasi diyalogunu askıya aldığını açıklamıştır.⁷⁴

Lüksemburg kararlarından sonra ABD, Türkiye'nin yanında yer alarak Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin durumunun yeniden değerlendirilmesi konusunda büyük baskı yapmıştır. 1997 Aralık ayı ile 1999 Aralık ayı arasındaki dönemde özellikle ABD Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Strobe Talbot, Dışişleri Müsteşarı Mark Grossman, Ankara Büyükelçisi Mark Parris ve Atina Büyükelçisi Nicholas Burns, Lüksemburg kararlarına tepki göstererek, Türkiye'nin genişleme sürecine alınması konusunda ciddi lobi faaliyetlerinde bulunmuşlardır.⁷⁵

Lüksemburg Zirvesi'nde yaşanan büyük hayal kırıklığından sonra AB Komisyonu, Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesi ve Gümrük Birliği'nin derinleştirilmesi amacıyla Türkiye için bir strateji belgesinin hazırlanmasını istemiştir. Buna göre, Mart 1998'de hazırlanan "Türkiye için Avrupa Stratejisi" belgesinde tarımdan iletişime, hizmetlerin serbest dolaşımından sanayi alanında işbirliğine kadar geniş bir alanda ilişkilerin geliştirilmesinden bahsedilmesine rağmen, bu belge somut bir fayda sağlamamıştır. Ancak, strateji belgesinin de kabul edildiği 1998 Haziran'ında gerçekleştirilen Cardiff Zirvesi'nde Türkiye ile ilgili "üyelik için ehil" ifadesi yerine "üyelik adayı" tanımlamasının yapılması olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir.⁷⁶

Türkiye-AB ilişkilerinde 1999 yılı önemli bir köşe taşı olarak kabul edilebilir. Öncelikle, 1999 tarihli ilerleme raporunda Türkiye'nin aday ülke olarak ilan edilmesinin,

72. Griffiths ve Durmuş, *Turkey and the EU Enlargement*, s.25.

73. Griffiths ve Durmuş, *Turkey and the EU Enlargement*.

74. Ülgen, *AB ile Müzakere El Kitabı, Ne Bekliyoruz, Ne Olacak*, s.4.

75. Nathalie Tocci, *Türkiye'nin Avrupa'daki Geleceği, ABD – AB – Ortadoğu Üçgeninde Türkiye'nin Yeri* (İstanbul: İnkılap Yayınları, 2013), s.152.

76. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.361.

ilişkiler için önemli bir adım olacağı ifade edilmiş, bu tavsiye kararı çerçevesinde AB, 11-12 Aralık 1999 tarihlerinde gerçekleştirdiği Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülke olduğunu açıklamıştır. Bu kararın alınmasında birçok faktörün rol oynadığı söylenebilir. Örneğin, Türkiye'nin demokratikleşme konusunda ciddi adımlar atması; mesela Devlet Güvenlik Mahkemesinin (DGM) yapısının sivilleştirilmesi, ölüm cezasının kaldırılması, siyasal partilerin kapatılmasının zorlaştırılması, Birliğin takdirini toplayan, son derece önemli gelişmelerdir. Bunun yanısıra, 1997 yılında toplanan Lüksemburg Zirvesi ile 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi arasında, Birliğin Türkiye'ye bakışının değişmesinde; Almanya'da iktidarın değişmesiyle, Türkiye'ye daha ılımlı yaklaşan bir hükümetin işbaşına gelmesi ve Gölcük'te yaşanan deprem sonrası Türk-Yunan ilişkilerinin yakınlaşması⁷⁷ gibi Birliğin iç dinamiklerinin ve güç dengelerinin değişmesi⁷⁸ yanında önemli konjonktürel olayların da etkili olduğu söylenebilir.⁷⁹

Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığının ilan edilmesiyle Türkiye-AB ilişkileri yeniden normal seyrine girmiştir. Bu çerçevede, 11 Nisan 2000 tarihinde yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında, ilişkilerin üyelik yolunda ilerlemesini sağlayacak temel kararların alınarak, Türkiye'ye diğer adaylarla eşit muamele yapılacağı belirtilmesi ve bir katılım öncesi stratejisi başlatılacağı açıklanması, önemli gelişmeler olarak kabul edilebilir. Bu toplantıda ayrıca tarama sürecini gerçekleştirmek için Ortaklık Komitesine bağlı ve ortaklığın önceliklerinin uygulanmasını takip etmekle görevli 8 alt komite⁸⁰ kurulmasına da karar verilmiştir.⁸¹

1999 yılında açıklanan İlerleme Raporu'nda yer alan değerlendirmeler ve ardından Helsinki'de Türkiye'nin adaylığının ilan edilmesi ile başlayan süreç, Nisan 2000'de yapılan Ortaklık Konseyi sonrasında, AB Komisyonu'nun 8 Kasım 2000'de açıkladığı Katılım Ortaklığı Belgesi ile yeni bir boyut kazanmıştır.⁸² Türkiye için bir yol haritası niteliğinde olan Katılım Ortaklığı Belgesi, Türk hükümetinin kısa ve orta vadede—Kopenhag Kriterleri gibi—yerine getirmesi gereken öncelikleri ortaya koymuş,⁸³ bir başka de-

77. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, ss.367-371.

78. Oğuz Esen ve Filiz Başkan, (der.), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri, Beklentiler ve Kaygılar* içinde Meltem Müftüler-Baç, "Avrupa Birliği Genişleme Süreci: Türkiye - AB İlişkilerine Kuramsal Bir Yaklaşım," (Ankara: Eflatun Yayınevi, 2009), s.28.

79. Çalış, *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri*, ss.367-371.

80. Söz konusu alt komiteler: 1.Tarım ve Balıkçılık, 2. İç Pazar ve Rekabet, 3. Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri, 4. Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik, 5.Yenilikçilik, 6. Ulaştırma, Çevre ve Enerji (Trans-Avrupa Ağlarını da içermek üzere), 7. Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika, 8. Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Para Aklama.

81. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.393.

82. Ülger, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye - AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.182.

83. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.443.

yişle, Türkiye'nin AB standartlarını ve hukuk mevzuatını kabul edip üstlenmeye yönelik yapması gerekleri belirlemiştir. Bu çerçevede siyasal ve ekonomik alanda çeşitli öncelikler vurgulanmış,⁸⁴ böylece Türkiye'nin AB'ye katılım stratejisinin hukuki temeli atılmıştır.⁸⁵ 8 Mart 2001 tarihinde yayınlanan bu belge—2000'li yıllara yeni bir ruh hali içinde giren ve yaptığı siyasi ve ekonomik reformlar⁸⁶ sonucu büyük gelişme sağlayan Türkiye'nin yeni durumu gözönüne alınarak—14 Nisan 2003 tarihinde “Gözden Geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi” olarak yeniden düzenlenmiştir.⁸⁷ Bu arada, Türkiye'nin katılım yolunda kaydettiği ilerlemenin bir sonucu olarak 2000 yılında kurulan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programını hazırlamış; Ulusal Program 19 Mart 2001 tarihinde onaylanmıştır. Ulusal Program ile Katılım Ortaklığı Belgesi'nde Türkiye'den gerçekleştirmesi istenen reformlar bir takvime bağlanmıştır.⁸⁸ Genel olarak, Ulusal Programın büyük bir değişim ve dönüşüm yarattığı söylenemezse de, Türkiye'nin AB Müktesebatına uyum sağlayabilmek için yapmayı taahhüt ettiği düzenlemeleri ortaya koyması bakımından önemli olduğu söylenebilir.⁸⁹ Ulusal Program, Gözden Geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi doğrultusunda 2003 yılında revize edilerek,⁹⁰ 2003 Temmuz'unda “Türkiye Ulusal Programı” adı altında resmi gazetede yayınlanmıştır.⁹¹

2001-2003 döneminde, Türkiye'nin AB Müktesebatına uyum sağlayabilmek için hayata geçirmeyi taahhüt ettiği düzenlemeler, “uyum paketleri” adı altında yapılmıştır.⁹² Buna göre, birinci ve ikinci paketlerde ifade ve örgütlenme özgürlüğü düzenlenmiş; üçüncü paketle ölüm cezası kaldırılmış; dördüncü ve beşinci paketlerde siyasi partiler yasasında revizyon yapılmış, işkence suçlarının cezaları artırılmış, basın özgürlüğü konusunda düzenlemeler yapılmış; altıncı ve yedinci paketlerde fikir ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlandıran hükümler yeniden tanımlanmış; sekizinci paketle de Anayasa'nın bazı maddeleri değiştirilmiştir.⁹³ AB uyum paketleriyle, insan haklarının iyileştirilmesi, iş-

84. İbrahim S. Canbolat, *Avrupa Birliği ve Genişleme Sürecinde Türkiye ile İlişkiler, Uluslararası Bir Sistemin Tarihsel, Teorik, Kurumsal, Jeopolitik Analizi* (İstanbul: Alfa Basım, 2012), s.285.

85. Barış Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi* (Bursa: Dora Yayıncılık, 2013), s.257.

86. Ülgen, *AB ile Müzakere El Kitabı, Ne Bekliyoruz, Ne Olacak*, s.6.

87. Oğuz Kaymakçı, (der.), *Avrupa Birliği Üzerine Notlar* Muzaffer Dardan, “Avrupa Birliği – Türkiye İlişkileri: Quo Vadis?,” (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2005), s.235.

88. Oğuz Kaymakçı, (der.), *Avrupa Birliği Üzerine Notlar* Muzaffer Dardan, “Avrupa Birliği – Türkiye İlişkileri: Quo Vadis?.”

89. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.443.

90. Kaymakçı, *Avrupa Birliği Üzerine Notlar*, s.236.

91. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.459.

92. Çalış, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, s.443.

93. Ülger, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.183.

kenceye karşı güvencelerin artırılması, ifade ve basın özgürlüğünün genişletilmesi, dernekleşme, toplantı ve gösteri özgürlüklerinin güçlendirilmesi, kültürel hakların genişletilmesi, kadın-erkek eşitliğinin iyileştirilmesi ve demokrasinin pekiştirilmesi alanlarında iyileştirmeler yapılmıştır.⁹⁴

2004 yılının Haziran ayında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Genel Kurulu'nda yapılan oylamada, "1996 yılından bu yana demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti alanlarındaki eksiklikleri sebebiyle denetim mekanizmasında tutulan Türkiye'nin" bu mekanizmadan çıkartılarak, "politik açıdan normalleşmiş" Avrupa ülkeleri sınıfına alınmasına karar verilmiştir.⁹⁵ Bu karar sonrasında Komisyon, 6 Ekim 2004'te üç önemli rapor yayınlamıştır. Bu raporlardan ilki, 2004 yılı ilerleme raporu; ikincisi, Türkiye'nin AB'ye muhtemel üyeliği sonucundaki etkileri ortaya koyan etki raporu; ve üçüncüsü de tavsiye kararıdır. Bu raporlara göre Komisyon; aslında 2003 ve 2004 yıllarındaki ilerleme raporlarında ortaya koyulan uyum yasaları ile uygulamalar arasındaki eksikliklere değinmiş olmasına rağmen,⁹⁶ Türkiye'nin gerekli koşulları yerine getirdiğine karar vermiş ve AB'nin Türkiye ile katılım müzakerelerine başlamasını önermiştir.⁹⁷ Bu gelişmelerin ışığı altında, AB Komisyonu'nun Türkiye hakkında 29 Haziran 2004'te hazırladığı ve müzakerelerin temel ilkelerinin yer aldığı Müzakere Çerçeve Belgesi taslağı, 3 Ekim 2005 tarihinde kesinleşmiş ve böylece müzakerelerin aynı tarihte başlatılmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE- AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE MÜZAKERELERİN BAŞLAMASI

Müzakerelerin ilk aşamasını oluşturan ve "aday ülkenin AB mevzuatına uyum düzeyini respit etmeyi amaçlayan"⁹⁸ tarama süreci, 20 Ekim 2005 tarihinde başlamış ve 13 Ekim 2006 tarihinde tamamlanmıştır. Tarama aşamasında fasıllar AB müktesebatı ile Türkiye mevzuatı açısından karşılaştırılmıştır. Tarama sürecindeki toplantılarda; AB müktesebatının kabul edilip uygulanmasında ele alınması gereken konular; müktesebata uygun yasanın bulunup bulunmadığı, bulunmuyorsa ne zaman çıkarılacağı; yasaları uygulayacak kurumların olup olmadığı; geçiş süresine ihtiyaç olup olmadığı gibi konular üzerinde durulmuştur. Tarama süreci, tanıtıcı tarama ve ayrıntılı tarama adı verilen iki

94. Başbakanlık, ABGS, *Türkiye'de Siyasi Reform, Uyum Paketleri ve Güncel Gelişmeler* (Ankara: ABGS, 2007), s.21.

95. Kaymakçı, *Avrupa Birliği Üzerine Notlar*, s.236.

96. Ülger, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.184.

97. Nurettin Bilici, *Avrupa Birliği ve Türkiye* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2013), s.86.

98. Ülger, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.196.

aşamada gerçekleştirilmiştir. Tanıtıcı taramada, Komisyon yetkilileri Türkiye'ye AB müktesebatı hakkında bilgi verirken, ayrıntılı taramada Türkiye, Komisyonu kendi mevzuatı ve uygulamaları hakkında bilgilendirmiştir.⁹⁹

Tarama sürecinin tamamlanmasından sonra Türkiye ile AB arasında Kıbrıs gerilimi yaşanmıştır. Türkiye'nin, Gümrük Birliği'nin kapsamına Güney Kıbrıs'ı dahil etmesi, özellikle hava ve deniz limanlarını Güney Kıbrıs gemilerine ve uçaklarına açmaması ve bu konuyu Birleşmiş Milletler (BM)'e taşımak istemesi sonucu AB, 22 Aralık 2006 tarihli kararı¹⁰⁰ ile müzakerelerin sekiz başlıkta¹⁰¹ başlatılmamasını, bir başka deyişle dondurulmasını, öngören Komisyon'un tavsiye kararını kabul etmiştir.¹⁰²

Müzakereler, Türkiye'nin bir "pozisyon belgesi" hazırlaması ile başlamakta, bu belgede açılacak olan fasılla ilgili uyumun hangi takvimde ve ne tür değişiklikler yapılarak gerçekleştirileceği açıklanmaktadır. AB dönem başkanı, Türkiye'nin hazırlayacağı "pozisyon belgesini" üye ülkelere dağıtmakta ve onların da görüşlerini alarak, AB'nin ortak pozisyon belgesini oluşturmaktadır. Bu hazırlıklardan sonra, "katılım için hükümetlerarası konferans" adı verilen fiili müzakereler başlamaktadır. Müzakereler sonucu, görüşülen fasıl veya konu ile ilgili Türkiye'nin yaptığı uyum çalışmaları üzerinde mutabakata varıldığı zaman, görüşülen fasıl (başlık) kapatılmakta ve yeni bir başlığa geçilmektedir.¹⁰³ Türkiye'nin durumunda, müzakerelerin başlangıcından bu yana 35 başlıktan sadece 13 tanesinin müzakeresi başlatılabilmektedir. Bilim ve Araştırma başlıklı fasıl müzakere edilmiş, tamamlanmış ve geçici olarak kapatılmıştır. Diğer başlıkların müzakereleri devam etmektedir.

TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNİN GÜVENLİK BOYUTU

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaşın bitmesinden sonra değişen tehdit algılamaları, uluslararası aktörler arasında güvenlik politikalarının yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Avrupa Birliği de bütünleşme süreci içinde zaman zaman başarılı olan ama çoğunlukla sonuca ulaşmayan siyasi ve askeri girişimlerde bulunmuş olmasına ve nihayet Maastricht Antlaşması ile bütünleşme yapısına güvenlik ile ilgili yeni bir boyut da eklemesine rağmen, Yugoslavya'da ortaya çıkan kriz ve yaşanan savaş, Birliğin

99. Bilici, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, s.88.

100. Bilici, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, s.90.

101. Müzakerelerin başlatılmamasını öngören başlıklar: malların serbest dolaşımı; yerleşim hakkı ve hizmet sunma serbestisi; mali hizmetler; tarım ve kırsal kalkınma; balıkçılık; ulaştırma politikası; Gümrük Birliği; dış ilişkiler.

102. Ülger, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye – AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler*, s.189.

103. Bilici, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, s.89.

bu konuda yeterli bir kapasiteye sahip olmadığını ortaya koymuş, Birliği askeri-güvenlik konusunda yeni politikalar belirlemeye ve somut adımlar atmaya itmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın güvenliğini sağlayan en önemli örgütün NATO olmasına rağmen, ekonomik ve parasal birliğini sağlayarak, bütünleşme projesinin önemli bir parçasını—devam eden sorunları olmasına rağmen—tamamlayan AB'nin siyasi olarak da ciddi adımlar atmak istemesi ve uluslararası arenada daha aktif bir rol oynama düşüncesi, Birliği güvenlik konusunda daha bağımsız hareket etmeye zorlamıştır. Ancak, AB'nin NATO'dan tamamen bağımsız bir güvenlik yapısı oluşturması konusu, hem ABD tarafından hem de İngiltere gibi bazı üyeler tarafından çok da benimsenmemiştir. Ayrıca, Birliğin kendi yeteneklerini kullanmasının henüz zor olduğunun da ortaya çıkması sonucu, Birliğin hem NATO yeteneklerini kullanabileceği hem de mümkün olduğunca kendi üyelerinin siyasi ve askeri kararları çerçevesinde hareket edebileceği bir yapının oluşturulması fikri genel kabul görmüştür. Bu arada NATO üyesi olup AB üyesi olmayan Türkiye'nin, NATO'da, askeri yeteneklerin kullanımı konusunda söz sahibi olup, AB'de, AB'nin bu yetenekleri kullanması söz konusu olduğu zaman, Birlik üyesi olmadığı için karar alma mekanizmasının dışında bırakılması, 1999 sonrası dönemde Türkiye-AB ilişkilerinde hem krizlere hem de yeni fırsatlara yol açmıştır. Buna göre, Türkiye-AB ilişkilerinin son dönemdeki gelişmelerini anlayabilmek için güvenlik konusu üzerinde biraz daha durmak faydalı olacaktır.

23-24 Nisan 1999 tarihlerinde gerçekleştirilen NATO Washington Zirvesi'nde NATO ile AB arasında, Batı Avrupa Birliği (BAB) aracılığıyla yakın işbirliğinin geliştirilmesine devam edilmesi benimsenmiş olmasına rağmen, AB'nin tutumu özellikle AB üyesi olmayan NATO üyelerinin statüsü için olumlu olmamıştır. 1999 yılında toplanan Köln Zirvesi'nde Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) çerçevesinde yapılacak operasyonlarda AB üyesi olmayan Avrupalı müttefikler üçüncü devletlerle aynı kategoride değerlendirilmiştir. Türkiye, Köln Zirvesi'nde alınan bu karara tepki göstermiş ve AB'nin AGSP çerçevesinde yapılacak operasyonların planlanması aşamasında, NATO imkan ve yeteneklerinin sınırsız erişimi konusuna karşı çıkmıştır.¹⁰⁴ Dolayısıyla, Köln Zirvesi sonrası yeni bir Avrupa güvenlik sisteminin oluşturulması konusunda AB ile Türkiye'nin çıkarları çatışmıştır. Türkiye, AGSP karar alma mekanizması içinde yer almak istemesine rağmen, AB, Türkiye'nin üye olmamasından dolayı bunu reddetmiştir.¹⁰⁵ Türkiye'nin, AB'nin güvenlik politikalarına büyük önem vermesinin en önemli

104. Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi*, s.278.

105. Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi*, s.279.

sebebinin, Petersberg misyonları olarak bilinen kriz yönetimi ve çatışmaların önlenmesine yönelik operasyonların sorumluluğunun bir ölçüde NATO'dan AB'ye kaymasından dolayı, Türkiye'nin bu operasyonların dışında kalmak istememesi¹⁰⁶ olduğu düşünülebilir.

2000 yılı, AB'nin güvenlik konusunda somut adımlar atmaya başladığı bir yıldır. Örneğin, Haziran 2000'de yapılan Feira Zirvesi'nde AGSP kapsamında "Güvenlik ve Savunma Alanlarında Ortak Avrupa Politikasının Güçlendirilmesi" başlıklı bir rapor kabul edilmiş ve 30 Ekim 2000 tarihine kadar AB üyesi devletlerin, "Acil Müdahale Gücü" oluşturulabilmesi için tahsis edebilecekleri asker sayılarını bildirmeleri istenmiş ve böylece 2000 yılının sonunda yapılacak olan Nice Zirvesi'nde AGSP'nin kurumsal yapısına son şeklinin verileceği açıklanmıştır. Feira Zirvesi'nde ayrıca AB üyesi olmayan NATO üyesi devletlerin AGSP sürecine katılabilme esasları da kabul edilmiştir. Buna göre, askeri operasyonlar gündeme gelirse, AB üyesi olmayan fakat NATO üyesi olan devletlerin, NATO imkanlarının kullanılacağı durumlarda kendi isteklerine bağlı olarak bu operasyonlarda yer alabilecekleri belirtilmiş, AB'nin NATO imkanlarını kullanmadığı askeri operasyonlara katılımının ise AB Konseyi'nin davetine bağlı olacağı açıklanmıştır.¹⁰⁷ Varılan bu karar çerçevesinde, Türkiye ile AB arasındaki sorunlar, 21 Kasım 2001'de Ankara'da İngiltere'nin AB'yi temsil ettiği toplantıda aşılmıştır. "Ankara Mutabakatı" olarak da bilinen ve Türkiye gibi AB üyesi olmayan NATO ülkelerinin AGSP'ye katılımına imkan veren "Ankara Belgesi," AB tarafından aynı zamanda Nice Uygulama Belgesi olarak kabul edilmiştir.¹⁰⁸ Bu çerçevede Türkiye, AB'nin başta Bosna-Hersek (EUFOR/ALTHEA) ve Kosova (EULEX) misyonları olmak üzere birçok misyonuna katılmıştır.¹⁰⁹

AB'nin 2005 Ekim'inde Türkiye'ye adaylık statüsü vermesi ve Türkiye ile üyelik müzakerelerine başlaması, AB'nin yükselen güvenlik ve savunma rolü içinde Türkiye'ye de yer vermek istemesinin bir sonucu olarak görülebilir. Türkiye'nin AB'nin güvenlik yapısının bir parçası olması, AB'nin menfaatleri için önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir, çünkü birçok yazar, özellikle 11 Eylül sonrası değişen uluslararası sis-

106. Burak Tangör, *Avrupa Güvenlik Yönetişimi, Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), s.187.

107. Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi*, s.280.

108. Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi*, s.283.

109. Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi*, s.289.

temde Türkiye'nin stratejik rolünün ve öneminin arttığı konusunda hemfikirdir.¹¹⁰ Örneğin Pinto, Türkiye'nin AB'nin oluşturacağı "acil müdahale gücü için katkıda bulunabileceğinin ve hava ikmal yeteneğine sahip Türk hava kuvvetlerinin de deniz aşırı operasyonlarda etkili olarak kullanılabilmesinin" altını çizmiştir.¹¹¹ Nitekim, Türkiye, 2003 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde başlayan "Artemis Operasyonu" gibi operasyonlarda, AB'nin zorluk çektiği alanlarda etkili olabileceğini göstermiştir. Ayrıca, Pinto, Türkiye'nin, önceki BM-destekli Batı Balkanlar ve Afganistan operasyonlarında barışı koruma görevlerinde güvenilir bir destekçi olduğunu gösterdiğini de belirtmiştir.¹¹²

Aslında jeostratejik bir değerlendirme yapıldığında, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki konumunun-Balkanlar'a, Ortadoğu'ya ve Avrasya'ya komşu olması-AB'nin başlıca güvenlik yapısını oluşturan kaynakların yanbaşıda olması ile örtüşmektedir. Türkiye'nin komşu olduğu bu bölgeler, AB'nin 2003 Aralık ayında duyurmuş olduğu güvenlik stratejisinin öncelikli alanları olarak sayılan kitle imha silahları, terörizm, insan kaçakçılığı ve uyuşturucu trafiğinin de konu olduğu bölgelerdir.¹¹³ Dolayısıyla, 2008 ve 2009 ilerleme raporlarında da belirtildiği üzere, Türkiye ile AB arasındaki siyasi diyalogun başta Irak ve Ortadoğu gibi sorunlu bölgeler olmak üzere Güney Kafkasya, Afganistan ve Balkanlar'da devam ettiği belirtilmiş, Türkiye'nin AB tarafından benimsenen birçok tutuma katıldığı bildirilmiştir.¹¹⁴ Dolayısıyla, Türkiye'yi istikrarsız bir çevreye komşu olmasından dolayı "güvenlik tüketen" bir ülke olarak görmesine ve Türkiye'nin yakın çevresindeki sorunları Avrupa'ya ihraç etme ihtimalinden kaygı duymasına rağmen,¹¹⁵ AB'nin söz konusu bölgelere komşu olan ve bölgedeki devletlerin çoğunluğu ile tarihsel bağları bulunan Türkiye ile olan diplomatik ilişkilerini "güvenlik" ekseninde ilerletmesi ve Türkiye'nin deneyimlerinden yararlanması,¹¹⁶ AB'nin siyasi bütünleşme konusunda atmaya başladığı adımlarını somutlaştırması açısından son derece önemlidir.

110. Mario Pinto, "Political and Security Impacts of Turkey in the EU," Conference Proceedings, EU Enlargement Lessons Learnt and Future Prospects, s.74.

111. Mario Pinto, "Political and Security Impacts of Turkey in the EU," Conference Proceedings, EU Enlargement Lessons Learnt and Future Prospects, s.75.

112. Mario Pinto, "Political and Security Impacts of Turkey in the EU," Conference Proceedings, EU Enlargement Lessons Learnt and Future Prospects.

113. Mario Pinto, "Political and Security Impacts of Turkey in the EU," Conference Proceedings, EU Enlargement Lessons Learnt and Future Prospects, s.80.

114. Özdal, *Avrupa Birliği, Siyasi bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi*, s.287.

115. Tangör, *Avrupa Güvenlik Yönetişimi, Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri*, s.178.

116. Pinto, *Political and Security Impacts of Turkey in the EU*, s.80.

SONUÇ

Avrupa Birliği, ortak değerler etrafında bir araya gelebilen Avrupalı devletlerin bu değerleri uygulanabilir kurallara dönüştürebilme becerilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. AB'nin Türkiye ile olan ilişkileri ise Avrupalı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu ile uzun süreye dayanan ilişkilerinin devamı niteliğindedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. Yüzyılın ortasında Avrupalı devletler toplumu içinde kendisine yer bulmasından sonra, Türkiye de Cumhuriyetin kurulmasından sonra Avrupalı toplumlar içindeki yerini sağlamlaştıracak politikalar izlemeye devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye, Batılılaşma–veya Batı ile bütünleşme–düşüncesini kurumsal bir çerçeve içine oturtabilmek için Avrupa Konseyi ve NATO'ya üye olmanın yanısıra, AET'ye de başvurma kararı almıştır. Türkiye'nin başvurusu AET tarafından kabul edilmiş, böylece taraflar arasında bir Gümrük Birliği kurmak amacıyla imzalanan Ankara Anlaşması, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine resmiyet kazandırmıştır.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin kısa tarihine baktığımız zaman, bu ilişkilerin, Ankara Anlaşması'nın imzalanması ertesinde ortaya çıkan ve Gümrük Birliği'ne gidilecek yol konusunda yapılan tartışmalarla, önce reddedilen ve sonra kabul edilen önerilerle, sancılı başladığını göstermektedir. Ankara Anlaşması'nın 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmesiyle başlayan Gümrük Birliği süreci, ilişkilerin başlangıcında öngörülen “uzun, sancılı ve sorunlu bir dönem” beklentisini haklı çıkarırcasına, yirmiiki yıl içinde birçok sorunla karşılaşarak ve aslında her bir sonraki adım için yeteri kadar verim alınamayarak ya da sonraki süreçlere yeteri kadar hazırlanılmayarak, 1995 yılında tamamlanmıştır.

1990'lı yılların ikinci yarısı, Türkiye için önce olumsuz sonra da olumlu gelişmelerle oldukça hareketli geçmiştir. Bu dönemde, Komisyon'un 1997 yılında açıkladığı ve Birliği genişlemeye hazırladığı Gündem 2000 adlı çalışmada Türkiye'ye yer vermesi, üstelik özellikle demokrasi ve insan hakları konularında Türkiye'ye yeni ev ödevleri vermesi, Türkiye ile AB arasındaki ilişkileri yeni bir krize sokmuş hatta, ilişkileri kopma noktasına getirmiştir. Ancak, öte yandan, 1997-1999 döneminde Türkiye'nin kriterlere uyum sağlayabilmek için özellikle siyasal konularda ciddi çalışmalar yapması, demokratikleşme konusunda önemli adımlar atması ve Gölcük depreminin Yunanistan ile Türkiye'yi birbirine yaklaştırması gibi bazı konjonktürel gelişmelerle birlikte Birliğin önce 1998 yılında Türkiye için bir strateji belgesi hazırlaması ve sonra da, 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'yi aday ülke ilan etmesi olumlu gelişmelerdir.

2000-2005 yılları arasında, hem Türkiye'nin hem de Avrupa Birliği'nin üyelik müzakerelerinin başlaması için gereken hazırlıkları yaptıkları dönemde, Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sağlayabilmek için yapmayı taahhüt ettiği düzenlemeler, "uyum paketleri" adı altında hayata geçirilmiştir. Avrupa Birliği de Türkiye'yi yeniden "politik açıdan normalleşmiş" Avrupa ülkeleri sınıfına almıştır. Bu gelişmeler sonucunda, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki müzakereler 2005 Ekim'inde başlamıştır. Ancak, müzakerelerin başlaması, Kıbrıs gerilimi ile yeni bir kriz sürecini de başlatmıştır. Türkiye'nin Gümrük Birliği kapsamına Güney Kıbrıs'ı dahil etmemesi ve deniz ve hava limanlarını Güney Kıbrıs gemilerine ve uçaklarına açmaması, müzakerelerin sekiz başlıkta dondurulmasına sebep olmuş, bu da sürecin çok yavaş işleyeceğini göstermiştir.

Türkiye ile Avrupa Birliği'nin yolları, Birliğin güvenlik konusunda yaptığı atılımlarla da kesişmiştir. 1990'lı yıllarda Avrupa'da yaşanan Yugoslavya krizinin gösterdiği üzere Avrupa Birliği, kendi güvenlik yapısını oluşturmak için ciddi politikalar yapmak ve bunları hayata geçirmek zorunda kalmıştır. Birliğin söz konusu askeri müdahaleleri hayata geçirebilmek için Türkiye'nin de üyesi olduğu NATO imkanlarını kullanmak istemesi Türkiye ile Avrupa Birliği arasında yeni bir krizi de beraberinde getirmiştir. Türkiye gibi NATO üyesi olup da AB üyesi olmayan ülkelerin AGSP'ye katılımı konusu yeni bir kriz yaratmış ancak bu kriz, "Ankara Mutabakatı" ile aşılmıştır. Her ne kadar sorunlu da olsa, Türkiye'nin AB güvenlik yapısı içinde hareket etmeye başlaması, çeşitli operasyonlara katılması, yine de taraflar arasında birlikte hareket edecekleri yeni bir alanın varlığını ortaya koymuştur. Bir başka deyişle, AB'nin güvenlik algılamasında önemli kaynaklar olarak değerlendirdiği Balkanlar, Ortadoğu ve Avrasya bölgelerinin Türkiye'ye komşu olması ve Birliğin Türkiye'nin söz konusu jeostratejik önemini farkında olması, Türkiye ve Avrupa Birliği'ni, Avrupa bütünleşme sürecinin siyasi ayağı içinde de biraraya getirmiştir.

Sonuç olarak, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin daha çok Türkiye'nin zorlamasıyla başladığını görüyoruz. Yunanistan'ın başvurusunu takip etme dürtüsü, Türkiye'nin acele etmesine ve AET'ye yeterince hazır olmadan bir başvuru yapmasına sebep olmuştur. Başvuru sonrası ortaya çıkacak sürecin serikanlı bir değerlendirilmesinin yapılmaması, kurumsal altyapının iyi bir şekilde hazırlanmamasına ve dolayısıyla ilişkilerin tabanının sağlam bir zemin üzerine oturmamasına sebep olmuştur. Ankara Anlaşması'nın içeriğinin hazırlanması sırasında AET'nin Türkiye ile bir ortaklık ilişkisi için çok da hevesli olmadığını ve Türkiye için ciddi tereddütleri olduğunu anlıyoruz. Dolayısıyla, biraz zorlama ile başlayan bu ilişkiler, elli yıllık süre içinde bu zorlamanın tüm göstergelerini ortaya çıkaracak şekilde ilerlemiştir.

Türkiye'nin jeostratejik öneminin belirginleştiği dönemlerde ivme kazanan ilişkiler, diğer dönemlerde durağan hatta zaman zaman gerileyen bir seyir izlemiştir. Elli yılın sonunda gelinen noktada, işleyen bir Gümrük Birliği yanında sağlıklı bir şekilde işlediği söylenemeyecek bir müzakere sürecinde bulunmamız, sancılı bir şekilde başlayan ve sorunlarla devam eden ilişkilerin, genel özelliklerini koruduğunu göstermektedir. Bu çerçevede içinde, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin olumlu bir gelişme ile üst bir düzeyde devam etmesinin, büyük oranda konjonktürel değişim ve dönüşümlerin sonucunda, rüzgarın Türkiye'nin lehine esmesi ile olacağını söylemek çok da yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Avrupa Topluluğu Sözleşmesi* (Ankara: Pelin Yayıncılık, 1984).
- Başbakanlık, ABGS *Türkiye'de Siyasi Reform, Uyum Paketleri ve Güncel Gelişmeler* (Ankara: ABGS, 2007).
- Berksoy, Taner, "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Anatomisi," *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6/1, (1998).
- Bilici, Nurettin, *Avrupa Birliği ve Türkiye, Mali Yardımlar, Vergilendirme* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2013).
- Bilici, Nurettin, *Avrupa Birliği ve Türkiye* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2013).
- Birand, Mehmet Ali, *Türkiye'nin Avrupa Macerası, 1959-1999* (İstanbul: Doğan Kitapçılık A.Ş., 2000).
- Bozer, Ali, "Türkiye AT İlişkileri ve 1992 Tek Pazar Programı," *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 1/1-2, (1991).
- Canbolat, S. İbrahim, "Yeni Avrupa Yapılanması ve Türkiye," *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 2/3, (1993/1994).
- Canbolat, S. İbrahim, *Avrupa Birliği ve Genişleme Sürecinde Türkiye ile İlişkiler, Uluslararası Bir Sistemin Tarihsel, Teorik, Kurumsal, Jeopolitik Analizi* (İstanbul: Alfa Basım, 2012).
- Çalış, H. Şaban, *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri* (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2006).
- Esen Erol ve Hasan Engin Şener, (der.), *Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinin Örgütlenmesi: Türkiye, Macaristan ve Polonya* (Ankara: AKVAM, 2009).
- Esen Oğuz ve Filiz Başkan, (der.), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri, Beklentiler ve Kaygılar*, içinde Müftüler-Baç, Meltem, "Avrupa Birliği Genişleme Süreci: Türkiye-AB İlişkilerine Kuramsal Bir Yaklaşım," (Ankara: Eflatun, 2009).
- Gökdere, Ahmet. *Avrupa Topluluğu ve Türkiye İle İlişkileri*, (Ankara: ATAUM, 1991).
- Griffiths, T. Richard ve Durmuş Özdemir, (der.), *Turkey and the EU Enlargement* (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004).
- Gümrükçü, Harun, *Türkiye ve Avrupa Birliği, İlişkinin Unutulan Yönleri, Dünü ve Bugünü* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2002).
- İnan, Kamran, *Dış Politika*, (İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 1993).
- Karlık, Rıdvan, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, (İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 1996).
- Kaymakçı, Oğuz, *Avrupa Birliği Üzerine Notlar*, ed., içinde Dartan, Muzaffer. "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri: Quo Vadis?" (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2005).
- Lasok, Dominik, "The Ankara Agreement: Principles and Interpretation," *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 1/1-2, (1991).

- Oktaç, Müjde, *Açıklamalarıyla Birlikte 1/95 Sayılı Türkiye – AB Ortaklık Konseyi Kararı ve GATT, 1994 Sübvansiyonlar ve Telif Edici Tedbirler Kodu ile Korunma Tedbirleri Anlaşması* (İstanbul: ISO Yayınları, 1995).
- Ortaylı, İlber. “Avrupa Siyasi Birliği ve Avrupalılar,” *Avrupa Siyasi Birliği ve Türkiye Seminerleri, 23-27 Mart 1998* (Ankara: TCMB, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, 1999).
- Ortaylı, İlber. “Türkiye’nin Batılılaşma Hareketlerine Genel Bakış,” *Avrupa Birliği El Kitabı, Avrupa Birliği ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Semineri, 20-31 Mart 1993* (Ankara: TCMB, Personel Genel Müdürlüğü, 1993).
- Özdamar Barış, *Avrupa Birliği, Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan mı? Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişim* (Bursa: Dora Yayıncılık, 2013).
- Özen, Çınar, *Türkiye-Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri* (İzmir: Ceylan Kitabevi, 2002).
- Özülker, Uluç, *Avrupa Siyasi İşbirliği, Türkiye-AET İlişkileri Üzerinde Düşünceler* (Ankara: ATAUM, 1992).
- Pinto, Mario, “Political and Security Impacts of Turkey in the EU,” *Conference Proceedings, EU Enlargement Lessons Learnt and Future Prospects*, İstanbul, 23-24 Haziran, 2008.
- Rehn, Olli, *Avrupa’nın Gelecek Sınırları, Türkiye Bir Köprü mü, Köprübaşı mı Yoksa Ergime Potası mı?* [çeviren Onur Şen ve Hasan Kaya] (İstanbul: 1001 Kitap, 2007).
- Tangör, Burak, *Avrupa Güvenlik Yönetişimi, Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008).
- Tocci, Nathalie, *Türkiye’nin Avrupa’daki Geleceği, ABD-AB-Ortadoğu İçgeninde Türkiye’nin Yeri* (İstanbul: İnkılap, 2013).
- Soysal, İsmail, *Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlıları, Cilt II (1945 – 1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar)* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991).
- Ülgen, Sinan, *AB ile Müzakere El Kitabı, Ne Bekliyoruz, Ne Olacak* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005).
- Ülger, İrfan Kaya, *Avrupa Birliği Rehberi* (İzmit: Umuttepe Yayınları, 2008).

İngiliz Neo Gotik Mimarlığının Doğuşu ve Gotik Yazınla İlişkisi*

Barış Emre Alkım
Çankaya Üniversitesi

ÖZET Onsekizinci yüzyıl, birbirine zıt Aydınlanmacı ve Romantik düşüncelerin karşı karşıya geldiği şiddetli bir mücadeleye tanıklık etmiştir. Aydınlanma değerlerini savunanlar zihnin ve aklın duygulardan üstün olduğunu öne sürmüş, sanat ve mimari alanlarında ise ilerlemeci fikirlerinin somutlaşmış hali saydıkları Antik Yunan ve Roma formlarını benimsemişlerdir. Öte yandan, Neo Klasizmle ilişkili fikirlerden hazzetmeyen, bilimdeki ve teknolojideki gelişmelerin insanı makineleştirdiğini, duygulara verilen önemi azalttığını düşünen Romantikler ise Orta Çağ'ın en önde gelen mimari üslubu olan Gotik'e yeniden hayat vermeyi tercih etmişlerdir; çünkü bu tarzın huşu yaratan etkisinin "yüce" duygusuna yönelik arayışları için vazgeçilmez olduğunu düşünmektedirler. Mimarlıkta Gotik'in dirilişine eşlik eden bir gelişme ise, karanlıktan ve ölümden aldığı haz ile ayırt edilen karanlık bir tür olarak Gotik romanın ortaya çıkması ve kendisine gözde mekân olarak Orta Çağ mimarlığının sağ kalabilmiş harabelerini ya da Gotikleştirilmiş doğayı seçmesidir. Bu iki akımın işlev, savundukları değerler, doğdukları coğrafya ve başlangıç – sona eriş tarihleri arasında dikkate değer bir ilişki olduğu görülür.

ANAHTAR KELİMELER neogotik, mimarlık, romantizm

ABSTRACT Eighteenth century witnessed a vicious struggle of power between the contrasting ideas of Enlightenment and Romanticism. Those who favored Enlightenment values asserted the superiority of mind and reason over feelings, and they embraced Ancient Greek and Roman forms which embodied their progressive ideas. Romantics, on the other hand, generally abhorred the ideas associated with Classicism, and they chose to revive Gothic, the foremost architectural style of the Middle Ages, since they found its aweinspiring qualities harmonious with and indispensable for their quest for the sublime. Simultaneously, Gothic novel, a genre marked with a preference for the dark and the morbid, also sprang into existence and chose the surviving ruins of medieval civil and ecclesiastical architecture or Gothicized wilderness as its favorite setting. This paper aims to explore the underlying factors that made the Gothic Revival possible and the extent to which English Neo Gothic architecture and Gothic novel are similar.

KEYWORDS neogothic, architecture, romanticism

GİRİŞ

Onsekizinci ve Ondokuzuncu yüzyıllarda İngiltere'de Aydınlanma düşüncesi ile ona tepki niteliği taşıyan Romantik düşünce arasındaki mücadele sadece düşünsel düzlemde kalmamış, etkisini mimarlık ve yazın alanlarında da göstermiştir. Aklın ve mantığın gücüne inanan Aydınlanma düşüncesinin mimarlık alanındaki yansıması, bü-

* Bu çalışma, yazarın İstanbul Teknik Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde yazdığı 2011 tarihli ve "Onsekizinci ve Ondokuzuncu Yüzyıllarda İngiltere'de Gotik Yazın ile Neo Gotik Mimarlığın Kesişimi" adlı doktora tezini temel almaktadır.

yük oranda aynı idealleri paylaştığı Eski Yunan ve Roma formlarının, özellikle de Palad-
yen üslup aracılığıyla diriltildiği Neo Klasik mimarlıktır. Yazına baktığımızda ise rea-
lizm, bireysel başarı, burjuva sınıfının yükselişi, toplumsal katmanlar arasında dikey ha-
reketlilik gibi konulara değinen yeni bir anlatım türü olarak romanın geliştiğini görürüz.
Karşı cephede, yani duyguların ve Tanrı'ya ya da metafizik olgulara duyulan inancın savu-
nucusu olan, dönemin İngiliz toplumundaki sanayileşmenin etkilerine karşı çıkan Roman-
tizimde ise mimarlıkta Orta Çağ formlarına dönüş gözlemlenir. Kökeni Onikinci yüzyıl
Fransa'sına dayanan Gotik mimarlık bilinçli bir çaba ile tekrar canlandırılır ve yazında da
benzer estetik ilkeleri tarafından yönlendirilen, içeriğini büyük oranda Orta Çağ romans-
larından alan bir yazınsal tür olarak Gotik romanın tarih sahnesine çıkışı görülür.

Bu çalışmanın amacı, İngiliz mimarlığında Onsekizinci ve Ondokuzuncu yüzyıllar-
da ortaya çıkan bir akım olan Neo Gotik mimarlıkla, aynı dönemde, yine İngiltere'de fi-
lizlenen yazınsal bir tür olan Gotik romanın aynı felsefi görüşün ve estetik değerlerin sa-
natın iki farklı dalındaki yansımaları olduğunu, hatta Neo Gotik mimarlıkla Gotik ro-
manın atalarının aynı kişiler olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçla iki akımın çıkış nok-
taları, tarih içindeki gelişimleri incelenmiş, ilk Neo Gotik yapılarla ilk Gotik romanlar ve
ilk Neo Gotik mimarlar ile ilk Gotik romancılar karşılaştırılarak aralarındaki ilişkiye dik-
kat çekilmiştir.

GOTİK'TEN NEO GOTİK'E

Gotik Diriliş ya da Gotik Canlandırma adlarıyla da bilinen Neo Gotik mimarlık,
Orta Çağ'ın başlıca mimarlık üslubu olan Gotik'in Onsekizinci ve Ondokuzuncu
yüzyıllarda canlandırılması esası üzerine kuruludur. Özgün Gotik, Avrupa mimarlık
akımları arasında Onuncu ve Onbirinci yüzyıllarda yaygınlaşan erken Orta Çağ üslubu
Romanesk'in devamı olarak görülür. Boşluklarına strüktürel açıdan masif kütlelerin hâ-
kim olduğu Romanesk yapılar, gerek yerel iktidar çekişmelerine, gerekse güneyden ve
kuzeyden gelen saldırılara, örneğin Macar akınlarına ve Hıristiyanlıkla ilgili mekânları
yakıp yıkmayı kendilerine görev edinmiş Vikinglerin aralıksız işgallerine göğüs gerebi-
lecek kadar sağlam olmak zorundaydı.¹ Romanesk mimarlığın repertuarı, ömrünün son-
larına gelindiğinde, Gotik mimarlığın ayırt edici yapısal unsurlarının neredeyse tümünü
barındıracak kadar zenginleşmişti. Ancak vurgu hâlâ geleneğe uygun bir biçimde, kütle-
deydi. Işığın Tanrı'nın inayeti olarak yorumlandığı ve dini amaçlı yapıların ışığa

1. Leland M. Roth, *Mimarlığın Öyküsü* [çeviren Ergün Akça] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2000), s.390.

açılmasının hedeflendiği bir dönemde Romanesk bu strüktürel gereksinimlere karşılık veremiyordu.

Gotik mimarlığın temel taşı sayılabilecek çoğu unsur, geç dönem Romanesk binalarında, örneğin Durham Katedrali'nde zaten münferit olarak kullanım alanı bulmuştu. Hatta Gotik sanata benzersiz kimliğini veren kimi teknik çözümler, söz gelimi kırık kemerler ya da silmeli tonozlar, yüzlerce yıl önce yapılmış Roma binalarında bile denenmişti.² Ancak yeni tarza geçişi sağlayan, bu yeniliklerin, yapıların denge, basınç ve ağırlık hesaplarına baştan aşağı farklı bir yaklaşım içinde bir araya getirilmesi oldu. Her şeyden önce, Romanesk mimarlıkta binaların tüm yükünü taşıyan, dışarıdan yapılan saldırılara göğüs geren –bu yüzden de çoğu zaman giriş düzeyinde pencere içermeyen– duvarlar, devasa boyutlara ve kalınlığa erişmişti. Bu da yapıların iç mekânlarının gün ışığı almasını güçleştirerek, cennetin görkemi düşüncesini aşılaktan uzak, sürekli loş ve kasvetli görünen manastır ve kiliselerin yapılmasına neden olmuştu. Gotik'te ise önce sivri çapraz tonozlar ve kaburgalar sayesinde çatının ağırlığı daha dengeli bir şekilde dağıtılabilir hale getirildi. Ardından, binayı dışarıdan destekleyen uçan payandalar kullanılarak, duvarların taşıdığı yük azaltıldı. Romaneskteki yuvarlak kemerler de yerini doğudan alınma sivri kemerlere bıraktınca, daha esnek yapı planları mümkün oldu. Böylece duvarlar inceltilebildi ve katı bir yüzeyden çok, arasından ışık sızan ince taş hatların oluşturduğu bir ağa dönüştü.³ Neredeyse tabandan tavana dek uzanan ve binaları ışığa boğan pencereler yapma potansiyeli, beraberinde vitray sanatında büyük bir hamleyi de getirdi. Kilise ve katedrallerin genellikle batı girişinde yer alan muazzam gülpencerelerden süzülen ışık, o güne kadar karanlık ve cansız olan ibadet mekânlarını bir anda rengârenk, canlı yapılara çevirdi. Bu camların sadece dekoratif olmakla kalmayıp didaktik bir işlev de üstlendiği, böylece, okuma yazma bilmeyen cahil halkı eğitmekte öteden beri kullanılan oymalara, kabartmalar ve heykellere yardımcı olduğu anlaşılmaktadır. Dini menkıbelerin ve mesellerin bundan böyle renkli vitraylar sayesinde çok daha etkileyici ve akılda kalıcı bir biçimde canlandırılabilirdiği görülür. Bu teknik yeniliklerin Orta Çağ'ın dini inanışlarıyla uyumlu olduğunu söyleyen Melvin, binaların “aracılık” gibi simgesel bir niteliğinin de olduğuna dikkat çeker: “Cennet, dünyayla kıyaslanamayacak denli kusursuzdur, ne var ki cennete yeryüzünden bir bakış atmak, matematiksel saflık ve ışığın varlığı sayesinde ilahi güzelliği dünyaya getirmek mümkündür.”⁴ Eskiye göre çok daha dinamik bir yapıya,

2. Xavier Barral I Altet, *Sanat Tarihi* [çeviren İsmail Yerguz] (Ankara: Dost Kitabevi, 2006), s.59.

3. Jeremy Melvin, *İzmler – Mimarlığı Anlamak* [çeviren Murat şahin] (İstanbul: Yapı Endüstri Merkez Yayınları, 2007), ss.38-39.

4. Jeremy Melvin, *İzmler – Mimarlığı Anlamak*, s.39.

daha zayıf, uzun ve zarif bir görünüme kavuşan katedraller işte ışıkla olan bu ilişkileri yüzünden cennetin betimlendiği mekânlar olarak kabul ediliyordu.

GOTİK ÜSLUBUN YAYILIŞI

Fransa'dan yayılmaya başlayan, hatta Paris merkez olmak üzere yarıçapı 160 kilometreyi aşmayan bir dairenin kapsadığı coğrafi bölgeden çıkan bu yeni mimari üslup çok geçmeden kendini neredeyse tüm Avrupa'da hissettirdi.⁵ Fransa'nın dışında Almanya ve İngiltere, Gotik üslubu en çok benimseyen ülkeler olduysa da, İtalya, İspanya, Belçika ve Hollanda gibi ülkelerde de Gotik binalar inşa edildi. Gotik, yayılışı sırasında yerel üsluplarla kaynaştı ve belirli kültürlerin estetik gereksinimlerine hitap edecek şekilde evrim geçirdi. Kiliseler ve katedrallerle başlamasına rağmen tümüyle dinsel bir mimarlık olmayan Gotik, özellikle ticari ilişkiler sayesinde, yöresel mimariden tümüyle farklı örneklerin de yapılmasını sağladı. Örneğin Belçika'nın Ypres kentinde inşa edilen devasa Cloth-Hall, Avrupa boyunca uzanan yün ticaretinin bir sonucuydu. Dindışı Gotik mimarlığın doruk noktasına Venedik'te vardığı ve kentin yöneticisinin oturduğu Dükler Sarayı gibi çok başarılı bir örnek verdiği de görülür.⁶ Sivil Gotik mimarlık ise öncelikle katedraller için geliştirilen formlardan türetildi ve ortaya göğe doğru yükselen düşey çizgilere vurgu yapan, organik bütünlüğe sahip kentsel bir mimari çıktı.⁷

Ondördüncü ve Onbeşinci yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan birtakım buhranlar, sosyal, kültürel ve politik alanlarda yeni bir yapılanmayı zorunlu kıldı. Örneğin, Kara Ölüm adıyla bilinen veba salgını 1347–1351 arasında Avrupa'nın hızlı nüfus büyümesini sona erdirmekle kalmayıp bu eğilimi tersine bile çevirdi. 1300 yılında yaklaşık 73 milyon kişi olan Avrupa nüfusu, salgın sonlandığında 51 milyona düşmüş; salgının yıkımından en büyük zararı gören ülkelerde, örneğin İtalya'da, kimi şehirler her iki sakininden birini yitirmişti. Avrupa, Gotik dönemin nüfus yoğunluğuna ancak yüzlerce yıl sonra, Onsekizinci yüzyıl başında tekrar erişebilecekti.⁸ Azalan nüfus yüzünden, birçoğu başlıklarla yaptırılan çoğu Gotik inşa projesi yarıda kaldı ve devam ettirecek ustalar bulunamadı. Toplum üzerindeki en büyük etkilerden biri olan dini otorite de Papa'nın Ro-

5. Erwin Panofsky, *Gotik Mimarlık ve Skolastik Felsefe: Ortaçağda Sanat, Felsefe ve Din Arasındaki Benzerliklerin İncelenmesi* [çeviren Engin Akyürek] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1991), s.11.

6. Jeremy Melvin, *İzmler – Mimarlığı Anlamak*, s.39.

7. Leland M. Roth, *Mimarlığın Öyküsü*, s.390.

8. Alick McLean, "Medieval Cities" Rolf Toman (der.), *The Art of Gothic: Architecture, Sculpture, Painting* (Königswinter: Könnemann, 2004) içinde, ss.262-266.

ma'yı terk ettiği ve neredeyse yetmiş yıl boyunca Fransa'da yaşadığı bir sürgün döneminin (1309–1378) ardından, papalık mücadelesinde kendi adaylarını destekleyen siyasi hiziplerin çatışmasıyla gücünü yitirdi ve nihayetinde Kilise hiyerarşisi çöktü. Ardından Türklerin doğudan yaptıkları baskı ve 1453'te Bizans İmparatorluğu'nu sona erdirmeleri, birçok Yunan düşünürünü İtalya'ya göç etmeye zorladı. Avrupa'da Klasik Yunan'a ve Roma'ya karşı bir sempatinin oluşmasını sağlayan bu gelişme, Rönesans'ın temellerini attı.⁹ Rönesans düşüncesinin yayılması ve antik estetik ilkelerinin yeniden güç kazanmasıyla, Gotik üslup terk edildi, fakat bu da bir anda değil, ağır ağır ve yine yerel kültürlerin Gotik'i özümsemesiyle orantılı bir biçimde gerçekleşti. Örneğin, Rönesans sanatının son derecede geç belirlediği ve İtalya'dakinden çok daha az belirgin olduğu Almanya'da, Orta Çağ'ın Gotik sanatı 16. yüzyıla kadar varlığını sürdürdü.¹⁰

İNGİLTERE'DE GOTİK VE NEO GOTİK

Rönesans formlarının İngiltere'ye geç ulaşması ve yavaş benimsenmesi yüzünden Gotik'in İngiltere'deki durumu çok daha farklıydı. Gotik, antikacıların ilgi odağı olmaya başladığında hâlâ sağdı. Bir diğer deyişle, Gotik, İngiltere'de hiçbir zaman ölmediği için, dirilişi de söz konusu olamazdı. Kenneth Clark gibi kimi İngiliz eleştirmen, tarihçi ve mimarların İngiliz Gotik'inin 'dirilişinden' (revival) değil de 'sağ kalışından' (survival) söz edilebileceğini desteklemeleri bu yüzdendir:

“1600 ile 1800 yılları arasında belki de sivri bir kemerin, üçgen çatının yapılmadığı, harap olmuş bezemelerin restore edilmediği tek bir yıl bile geçmemiştir. En katı Onsekizinci yüzyıl despotluğu altında inşa edilmiş kimi kiliseler, üniversiteler, özel konutlar vardır ki ancak Gotik olarak sınıflandırılabilir ve bunlar, bazı yazarların 'Gotik Diriliş' tanımının yanıltıcı olduğu gerekçesiyle terk edilmesini istemesine yol açmıştır.”¹¹

Onyedinci yüzyıla gelindiğinde İngiliz mimarlığında yaşanan en köklü değişim, Inigo Jones (1573-1652) aracılığıyla gerçekleşmiştir. İtalya gezileri sırasında Palladio'nun eserlerine hayran olan ve bu tekniği İngiltere'ye taşıyan Jones, 1633'te St. Paul Katedrali'nin onarımı sırasında binanın eski üslubuna sadık kalmayıp Klasik üslubu be-

9. Leland M. Roth, *Mimarlığın Öyküsü*, ss.422-423.

10. Rolf Toman, "Introduction" Rolf Toman (der.), *The Art of Gothic: Architecture, Sculpture, Painting*, ss.6-12.

11. Kenneth Clark, *The Gothic Revival: An Essay in the History of Taste* (Londra: Harper and Row Publishers, 1962), s.11.

nimsedi. Aydınlanma dönemi düşünsel atmosferinin de uygunluğu sayesinde Neo Klasik mimarlık İngiltere’de kısa sürede yayıldı. Onyedinci yüzyıl ortasında bile İngiliz toplumunun bildiği tek doğal mimarlık üslubu olan Gotik de aynı hızla gözden düştü. Paladyen üslubun örnekleri Jones’un yanı sıra Wren, Kent ve Burlington gibi etkili mimarlar sayesinde İngiltere’nin dört bir yanında çoğaldı ve Neo Klasik etkiler ABD’ye, hatta Rusya’ya kadar uzandı. Böylece, İngiliz mimarlar çok katı bir Paladyen üslup altında çalışmaya mecbur oldular. Gerçek Neo Gotikçilerin isyanı, işte bu Neo Klasik anlayışa yönelikti.¹² İngiltere’nin geçmişinde çok köklü bir Gotik yapı geleneğinin bulunması, Anglikan kilisesinin ve büyük üniversitelerin hâlihazırda Gotik binalarda etkinlik gösteriyor oluşu, Romantizmin yükselişi gibi etkenler Neo Gotik’in İngiliz toplumunun bazı kesimlerinde kabul görmesini kolaylaştırdı. Öyle ki, diriliş hareketiyle yerini sağlamlaştıran Gotik, Ondokuzuncu yüzyıla gelindiğinde İngiltere’de üniversitelerin, kiliselerin ve kraliyetin resmi mimarlık üslubu olmayı başarmıştı. Sir Charles Barry ile Pugin’in ortak eseri olan parlamento binası bu Neo Gotik anlayışın çarpıcı bir örneğidir.

Neo Gotik mimarlığa duyulan ilginin bu yüzyıl içinde giderek azaldığı görülür. Neo Gotik’in İngiliz toplumunun her tabakasına yeteri kadar yayılmamasının, daha çok siyasi ve dini erkin ya da egzotizmle karışmış ölçsüz bir zenginliğin simgesi olmasının çeşitli sebepleri vardır. Öncelikle, Orta Çağ mimarlığını araştıran ve tasarım ilkelerini üstünkörü kavrayan İngiliz mimarları, Gotik’in bir zamanlar canlı bir organizma olduğunu ve zamanla öldüğünü anlamış, fakat neden öldüğünü anlamadıkları için şöyle bir hayale kapılmışlardır: Yeniden keşfettikleri Gotik mimarlık ilkeleri kâğıda dökülüp tasarımlarda kullanılır ve kendi gözetimleri altında inşa edilirse bunlar söz konusu tarihi üslubun gerçek ürünleri olacak ve sanatın bu “ölümsüz ilkeleri” üzerine kuruldukları için de tekrar hayat bulacaktır. Bu eksik bilgiler ve hatalı düşünce tarihi binalara kırk yılın içinde “devrimlerin şiddetiyle dolu üç yüzyılın bile vermediği zararı veren”¹³ ölümcül bir restorasyon uygulamasına önayak olmuştur.

Ardından, Orta Çağ üslubunun yeniden canlanabileceği ve gelişebileceği umuduyla Ondokuzuncu yüzyıl geleneklerine uyarlanması hedeflenmiştir. Bu çabanın içinde bir kişi öne çıkar ve yıllar süren Orta Çağ araştırmalarının başkalarına kazandıramadığı gerçek Orta Çağ düşüncesini kavrar. Bu kişi, John Ruskin’dir. Ruskin, Orta Çağ’dan bugüne nelerin değiştiğini vurgular, Orta Çağ ruhunun yaşamadığı bir yerde, o çağa ait bir sa-

12. Kenneth Clark, *The Gothic Revival: An Essay in the History of Taste*, s.18.

13. William Morris, “The Revival of Architecture” Eric Fernie (der.), *Art History and its Methods: A Critical Anthology* (Lonra: Phaidon Press Limited, 1995) içinde, s. 96.

natın yeniden yaratılamayacağına dikkat çeker. Onun büyük keşfi, herhangi bir dönemin sanatının, o dönemin sosyal yaşantısının bir ifadesi olmasıdır ve Orta Çağ'ın sosyal yaşantısı, Gotik binaları inşa eden işçilere şu anki sosyal yaşamın göz yummadığı bir serbestlik tanımaktadır.¹⁴ Aradan geçen yüzyıllar içinde İngiliz toplumunun sosyal yaplanması tümüyle değişmiş, insanlar farklı yaşam tarzlarını, inançları ve değerleri benimsemiştir. Bunlar yeniden yaratılamadığı sürece, bunların mimarlık sanatındaki yansıması olan bir tarzı yeniden yaratmak da mümkün olmayacaktır. Morris, Neo Gotik'i, Gotik mimarlığın en canlı ve yaşam dolu olduğu dönemden, yani 1280 ile 1320 arasından koparılan bir dala benzetir. Neo Gotikçiler, köklü ağacın bu dalının Viktorya döneminde tutmasını boşuna beklemektedirler: "Ama zaman geçtikçe [Gotik] dirilişçiler isteseler de istemeseler de Ondördüncü ile Ondokuzuncu yüzyıllar arasındaki boşluğu kapamanın olanaksızlığını kavramaya başladılar ve parlak bireysel başarılarına rağmen, bu Neo Gotik aşının Viktorya döneminin ticari havasında büyümeyi reddettiğini kabullenmek zorunda kaldılar [...]"¹⁵

Yapay bir saçmalık olmasa da, mimari canlandırma çok dar kapsamlıdır, sadece eğitilmiş bir grup insanla sınırlı kalmıştır ve bu yüzden de gerçek gelişime yol açabilecek, canlı bir büyüme sağlayamamaktadır. Bu durumu tersine çevirebilecek tek şey, mimarların toplumu değiştirerek, istedikleri türden bir mimarlığı üretebilecek hale getirmesidir.¹⁶ Toplumu değiştirmeye yönelik bu türden bir çabaya hem ateşli bir Katolik hem de üretken bir mimar olan Augustus Pugin'in görüşleri örnek verilebilir. Pugin, endüstrileşmenin sebep olduğu sosyal hastalıklarla baş etmenin yolunun, Geç Orta Çağ mimarisini taklit ederek o dönemki toplumu yeniden canlandırmak olduğunu savunuyordu.¹⁷ Bu mimarlık da 'Gotik' adı altında ne olduğu belirsiz, gelişigüzel uyarlamalarla değil, mantıklı ve ahlaklı çözümlerle bütünlüklü bir şekilde kopyalanmalıydı. Fakat mimarların sırf bir mimarlık akımını diriltmek için toplumun tüm katmanlarını yüzlerce yıl öncesine döndürmesi tümüyle ütopyik bir fikirdir. İngiliz toplumu ekonomik nedenlerin getirdiği bir zorunlulukla Ondokuzuncu yüzyılda artık mekanik bir kölelik sistemine dönüşmüştür ve yaşayan, organik bir mimarlık sanatı olan Gotik'in böylesi bir toplumla kaynaşması, tekrar kök salması olanaksızdır.

14. William Morris, "The Revival of Architecture," s. 98.

15. William Morris, "The Revival of Architecture," s. 99.

16. William Morris, "The Revival of Architecture," s. 93.

17. Jeremy Melvin, *İzmler – Mimarlığı Anlamak*, s.82.

GOTİK ROMAN İLE NEO GOTİK MİMARLIK İLİŞKİSİ

Kimi mimarlık tarihçileri, Gotik Diriliş'in başlangıç noktasının mimarlıkta değil de yazında aranması gerektiğini söyleyerek mimarlıkla yazın arasındaki varlığı yadsınmaz sebep sonuç ilişkisine dikkati çekmişlerdir. Clark, genel inanın aksine, yazında beliren Gotik akımın eski Orta Çağ harabelerinden ve Romantizmin pitoreske olan bağlılığından etkilenen bir hayal gücünün ürünü olduğuna inanmamış ve durumun tam tersi olduğunu söylemiştir.¹⁸ Yani Neo Gotik'i olanaklı kılan, Romantik hareketin bir parçası olarak Onsekizinci başında beliren, ölüm ve yıkıntılar üstüne şiir yazan "Mezarlık şairleri" akımının ve onların estetik anlayışının sonunda düzyazıya sıçramasıdır. William Morris de bu mimari dirilişin kökeninin yazında yattığı görüşünü savunur: "İngiltere'de mimarlık sanatının canlanması, yazında romantik ekolün yükselişinin doğal bir sonucu olduğu söylenebilir [...]"¹⁹ Edmund Spenser ve John Milton gibi şairlerin de sıkça başvurduğu, karanlık "Gotik" ruh hali, insanların zihinlerini Gotik mimarlığın güzelliklerini bir kez daha takdir etmeye hazırlamış, böylece Neo Gotik'e ulaşan yolun taşlarını döşemiştir.

Romantik düşüncenin yazın dünyasındaki yansımalarından sadece biri olan Gotik akım, Kant'ın 1784'te "insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtuluş" diye betimlediği²⁰ Aydınlanma'nın ve Neo Klasik Aydınlanma ilkelelerinin karşısındaydı. Gelişen bilim, teknoloji ve endüstri toplumun hayatından –ister Tanrı'ya olsun isterse batıla ya da başka bir şeye– inancı çıkartmıştı. Tanrı, bilinemezlik, şiddetli arzular ve hayata yön veren bir kılavuz olarak duygular gizemli ışıltısını yitirmiş, o güne kadar karanlık kalmış her şeyi bilimsel yöntemle açıklamayı, geçerli fizik kuralları bağlamında kavranabilir bilgilere dönüştürmeyi kendine görev edinmiş mantık, kör edici ışığıyla tüm Onsekizinci yüzyılı aydınlatmıştı. Gotik roman, işte Kant'ın bu tanımından hareket etmek gerekirse, ergin olmamayı kendi isteğiyle seçen bir yazınsal türdür. Türün belirleyici özellikleri şöyle sıralanabilir: Tarihi kalıntılar, sarp kayalıklar, dik uçurumlar, işkence, dehşet, ölü dirilticilik, ölü sevicilik, rahatsız edici bir huşu hissi, hayaletlerin musallat oluşu, ani ölümler, zindanlar, düşler, şeytanlık, kuruntular ve kehanetlerden haz duyma. Gotik yazın, aslında konfora ve güvenliğe, politik stabiliteye ve ticari ilerlemeye karşı bir tepkidir ve en çok direniş gösterdiği şey de aklın hükmüdür.²¹

18. Kenneth Clark, *The Gothic Revival: An Essay in the History of Taste*, s.18.

19. William Morris, "The Revival of Architecture," s. 95.

20. Immanuel Kant, *Aydınlanma Nedir?* [çeviren Nejat Bozkurt] (İstanbul: Say Yayınları, 2005), s.263.

21. Andrew Sanders, *The Short Oxford History of English Literature* (Oxford: Oxford University Press, 2004), s.243.

1764'te Sir Horace Walpole'un (1717-1797) *The Castle of Otranto*'suyla başladığı kabul edilen bu yazınsal akım, çok kısa bir süre içinde İngiliz toplumunun bir numaralı yazınsal üretim ve tüketim nesnesine dönüştü. Satış rakamlarına bakıldığında 1788–1807 yılları arasında İngiltere'de basılan neredeyse her üç romandan biri Gotik'ti. Bu durum 1795'te %38'lik bir oranla tavan noktasına eriştikten sonra giderek inişe geçti, 1808'de yüzde yirmiye, 1820'de ise yüzde ona indi ve bu tarihten sonra hiçbir zaman yüzde onun üzerine çıkmadı.²² Neredeyse 55 yıl boyunca etkinlik gösteren Gotik, bu tarihten sonra artık yazınsal bir tür olmaktan çok, çağdaş yazının hemen her türünde varlığı hissedilebilecek bir teknikler ve unsurlar kümesi halinde varlığını sürdürdü.

Gotik romanı benzersiz kılan özelliklerinin başında, mekâna verdiği önem gelir. Gotik'in mekân anlayışı, kapsamlı bir tanımını Edmund Burke'ün çalışmalarında bulan "yüce" kavramı ile yakından ilişkilidir. Gotik mekânlar, çok belirgin bir biçimde, okurda yüce duygusunu uyandırmak amacıyla kullanılmışlardır. Bununla birlikte, her ne kadar ironik görünse de Gotik mekânların Gotik üslupta inşa edilmiş mekânlar olması şartı aranmaz. Söz gelimi, William Beckford'un (1760-1844) *Vathek* adlı Gotik romanında betimlenen Halife'nin kulesi, Doğu mimarlığının bir ürünüdür; ancak eskidir, gizemlidir, kötücüdür ve bir güç timsalidir. Romandaki işlevi, bu binayı bir Gotik mekâna dönüştürmeye yetmektedir. Onsekizinci yüzyıl insanının Gotik mekânlardan beklentilerini yerine getirebildiği sürece, herhangi bir yapının, hatta ilerleyen yıllarda doğanın kendisinin bile Gotik mekân yerine kullanılabildiği görülür. Gotik roman, ilk Neo Gotik binaları yapanların elinden çıkma olduğu için onlar kadar eklektiktir; sırf belirli bir etkiyi sağlamak uğruna, uyumsuz parçaları herhangi bir arkeolojik doğruluk aramadan bir araya getirir ve onlara, yaratılış amaçlarını hesaba katmadan yeni ve çoğu zaman da netameli bir anlam yükler. Bunun en büyük örneği, Gotik mimarlığın belki de en büyük başarılarından birinin, yani ışığı ve aydınlığı kutsal mekânlara, göksel ışığın dünyevi bir versiyonu olarak sokmasının tümüyle göz ardı edilmesi, hatta tersine çevrilmesidir. Gotik mimarlık, gelişimi boyunca sürekli duvarları inceltmenin, pencereleri artırmanın, boyutlarını da büyütmenin peşinde koşmuş; böylece daha aydınlık ve vitrayların filtre etkisiyle de daha renkli iç mekânlar oluşturmayı hedeflemiştir. Orta Çağ'da aydınlık ve ferah kabul edilen bu mekânlar Gotik romanlarda alabildiğine karanlık, renksiz, kasvetli ve korkunç yerler olarak betimlenir. Algıdaki bu kayma, İngiliz toplumunun Gotik'e yaklaşımındaki temelden bir değişimin işaretçisidir.

22. Kaya Özkaracalar, *Gotik* (İstanbul: Epokhe, 2005), s.17.

NEO GOTİK MİMARLIKLA GOTİK YAZININ ORTAK ATALARI

Neo Gotik mimarlığın ortaya çıkışında ve yayılmasında iki ismin büyük rol oynadığı görülür. Bunlar Horace Walpole ve William Beckford'dur. Walpole ile Beckford inşa ettirdikleri binalarla Neo Gotik'in görkemli örneklerini ortaya koymakla kalmamış, Gotik romanlar da yazarak öncü sıfatlarını yazın tarihinde de sürdürmüşlerdir.

İngiltere'nin ilk başbakanının oğlu, Orford Kontu, yayımcı, koleksiyoncu ve antikacı olan Horace Walpole Onsekizinci yüzyıl İngiltere'sinde başlayıp tüm kıta Avrupa'sına, oradan da Amerika'ya ve hatta Avustralya'ya yayılıp kök salacak olan iki akımın, mimarlıkta Gotik dirilişin ve yazında Gotik romanın kilit ismi kabul edilir. ?çinde yaşadığı dönemin Neo Klasik ideallerine karşı çıkan Walpole, duyguların, doğaüstünün, gizemin ve inanişin öne çıktığı Romantizmin tarafını tutmuş ve yayılmasında önemli çabalar harcamıştır. Walpole'un iki büyük eseri, yani 1747–1788 yılları arasında kendi anlayışına göre Gotikleştirdiği Strawberry Hill villası ve 1764'te bu villada gördüğü bir rüyadan yola çıkarak yazdığını iddia ettiği *The Castle of Otranto* adlı Gotik roman, Orford Kontu'nun Aydınlanma döneminin “karanlık çağlar” diye nitelediği Orta Çağ'a karşı tutkusunun ve bir “yeniden canlandırma isteği”nin sanatın iki farklı dalında somutlaşmış halleridir.

Walpole'un Neo Klasik ilkelere karşı çıkışının çarpıcı bir örneği, babası tarafından inşa ettirilmiş olan ve Paladyen üslubun İngiltere'deki en görkemli binalarından biri sayılan HoughtonHall'da doğup büyüdüğü halde, burayı kendi romantik ruhunun gereksinimlerini karşılamadığı gerekçesiyle terk etmesi ve Neo Gotik tarzın ilk örneklerinden birine dönüştürdüğü StrawberryHill'de yaşamasıdır. Walpole kırk yılı aşkın bir süre içinde, ondan fazla mimarın katkılarıyla Orta Çağ'a ait detaylarla donattığı bu evi, hayatının en büyük uğraşına dönüştürmüştür. Bununla birlikte, StrawberryHill'inGotikleştirilmesi sırasında herhangi bir tarihsel doğruluk gözetmediği, eğlenceli gözükene muhtemel olana yeğlediği, genellemelere sıkça başvurduğu ve detaylardan kaçındığı ortadadır.²³

Walpole'un Onsekizinci yüzyılda yeniden yaratmaya çalıştığı “Gotik” anlayışı bundan yüzyıllar önce hüküm sürmüş olan, feodal düzenin ve dini etkilerin kendini belli ettiği Gotik'ten; hareket noktası olan romantizm ise Onüçüncü yüzyılın Skolastik felsefesinden çok farklıdır. Gotik mimariye ait unsurların ziyaretçi üzerinde uyandırdığı ruh halini, özellikle de Edmund Burke'ün tanımladığı şekliyle yüce duygusunu önemseyen

23. Joseph Mordaunt Crook, “Introduction” in Charles Locke Eastlake, *A History of Gothic Revival* (New York: Humanity Press, 1970), s.41

ve izleyicilerde bunu yaratmayı hedefleyen Walpole, geçmişten aldığı dekoratif unsurları zaman ya da köken farkı gözetmeksizin kullanarak bireşimsel seçmeciliğin örneklerinden birini de vermiştir. Roth, Gotikleştirilmesi farklı mimarların denetiminde gerçekleşen yapının Onikinci yüzyıl kale mazgallarından Onaltıncı yüzyıl Tudor silmelerine kadar, Orta Çağ'dan bu yana geliştirilen tüm ifade biçimlerinin bir karışımı olduğunu, hatta günün egzotizm anlayışına uygun biçimde karmaşık Çin motifleri bile barındırdığını söyler.²⁴ Walpole, Strawberry Hill'i bilet karşılığında halka açarak kişisel zevkini geniş kitlelerle paylaşmış, rakiplerini bile etkilemiş ve İngiliz toplumunda bir 'Gotik Diriliş'in kurucuları' neslinin oluşmasını sağlamıştır.²⁵

Walpole'un mimarlık alanındaki çalışmasının yazındaki karşılığı sayılan ilk Gotik roman, *The Castle of Otranto* da Gotik bir şatoda geçer. Walpole, 1765'te kaleme aldığı bir mektupta, romanın Strawberry Hill'de gördüğü bir kâbustan esinlendiğini söylemiştir. Walpole kitabın ilk basımında sahte bir yazar adı kullanmış, bu eserin yüzlerce yıl önce yazıldığını ve kendisi tarafından İngilizceye tercüme edildiğini öne sürmüştür. Ancak çevirmen sıfatıyla yazdığı önsözde bile Walpole, yazarın *The Castle of Otranto*'yu hiç kuşkusuz gerçek bir şatoyu göz önünde tutarak yazdığını öne sürer. Romanda verilen tariflerden yola çıkarak bunların gerçek bir Gotik yapıyı tarif ettiği görüşünü savunur.²⁶ Romanda mimari betimlemelerden uzak durulduğu dikkat çekse de, mekân unsuru kendini sürekli hissettirir. Aslında Walpole mimari öğeleri anlatmaktan kaçınıyor değildir; yazar, romanda betimlemelerin hiçbir türüne yer vermemiştir. *The Castle of Otranto*, Gotik romanın Orta Çağ romanslarından devraldığı mirasın iyi bir örneğidir. Roman Orta Çağ'da, İtalya'da geçen olayları konu eder. şövalyelerin, düelloların, gerçekleşen kehanetlerin, gökten düşen dev bir miğferin, tablodan çıkan hayaletlerin, kan ağlayan heykellerin, şatoda sıkça görülen bir devin bulunduğu roman, kendinden sonra İngiliz yazın tarihinde adeta bir furyaya dönüşecek olan Gotik akım için defalarca kopyalanan ve tekrar eden bir örnek teşkil etmiştir.

Gotik yazınla Neo Gotik mimarlığın kesişim noktasında karşımıza çıkan bir diğer isim ise William Beckford'dur. Aristokrasiden gelmediği halde, yaşadığı dönemde İngiltere'nin en zengin adamı sayılan Beckford ile Walpole arasında birçok benzerlik göze çarpar. Bunlardan ilki, Beckford'un babasına ait Fonthill Splendens adlı muhteşem bir Neo Klasik konutta doğup büyümüş olmasıdır. Beckford, bu binanın tüm İngiliz

24. Leland M. Roth, *Mimarlığın Öyküsü*, s.549.

25. Joseph Mordaunt Crook, *A History of Gothic Revival*, s.41.

26. Horace Walpole, *Otranto Şatosu* [çeviren S. Evren Türkeli] (İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar, 2005), ss.20-21.

krallığındaki en büyük salonlardan birine sahip olduğunu söylemiştir.²⁷ Ne var ki Beckford da tercihini Neo Gotik'ten yana kullanır ve Fonthill Splendens'tan ayrılarak Fonthill Manastırı (Fonthill Abbey) adlı muazzam Gotik yapıyı inşa ettirir. Bu binanın mimarı James Wyatt, Beckford ile Walpole arasındaki bir diğer ortak noktayı oluşturur, zira Wyatt, Strawberry Hill'in Gotikleştirilmesinde de rol almış bir isimdir.

İnşaatına 1796 yılında başlanan Fonthill Manastırı, kendinden önceki Neo Gotik binaların hiçbirisiyle kıyaslanamayacak denli büyük önem taşıyan, zamanında hem eleştirilenler hem de halk arasında infial yaratmış bir binadır.²⁸ Fonthill, dönemin geleneğine uygun bir biçimde, aslında dini bir kullanım amacı olmadığı halde “manastır” olarak adlandırılmış ve gerçekten de manastır biçiminde inşa edilmiştir. Middleton ile Aitkin, Fonthill Manastırı'nın Pitoresk Gotik'in doruk noktası olduğunu belirtirler.²⁹ Clark içinse burası, Onsekizinci yüzyıl Romantizminin vücut bulmuş hali ve Gotik'in aynı yüzyılda eriştiği en üst noktadır.³⁰ Dini yapılarda sıkça görüldüğü üzere haç planlı bir bina olan Fonthill Manastırı, bir uçtan diğerine tam doksan metre uzanan koridoru, on metre yüksekliğindeki giriş kapıları, tavanı kırk metre yükseklikteki sekizgen salonu ve o dönemde İngiltere'nin en yüksek binası olmasını sağlayan doksan metrelik kulesi sayesinde adeta Burke'ün yüce ile fiziksel büyüklük arasında kurduğu ilişkiye atıfta bulunmak için inşa edilmiş gibidir. Ne var ki bu binanın, Beckford'un tüm çabalarına karşın yıkılmasını önleyemediği kulesi, nihayet ülkenin en zengin adamının servetine mal olur. Düşük nitelikli işçilik, özgün Gotik mimarlık inşa ilkelerinin uygulanmaması, Beckford'un işçiler üzerinde kurduğu zaman baskısı ve gerçekçi olmayan abartılı boyutlar Fonthill manastırının sıkça çökmesine ve yeniden inşa ettirilmesine yol açar ve sonunda Beckford, Fonthill'i John Farquhar adlı bir silah tüccarına satıp kule tutkusunu Lansdale'de inşa ettirdiği 37 metrelik, daha gösterişsiz bir kule ile tatmin etmek zorunda kalır.

Beckford'un yazın alanındaki eseri olan *Vathek* de yaratıcısının mimarlık alanındaki çalışmalarıyla yakından ilişkilidir. Her ne kadar Abbasi döneminde hüküm süren sapkın bir Arap halifesinin hayatını anlatıyor olsa da *Vathek*, kurgusu, karakterleri ve barındırdığı öğeler sayesinde, şüphe götürmeyecek ölçüde Gotik bir romandır. Kitabın başkışisi Halife Vathek, tıpkı Beckford ya da Walpole gibi, babasının görkemli sarayını

27. Richard Davenport-Hines, *Gotik: Aşırılık, Dehşet, Kötülük ve Yıkımın Dört Yüz Yılı* [çeviren Hakan Gür] (Ankara: Dost Kitabevi, 1998), s.250.

28. Charles Locke Eastlake, *A History of Gothic Revival* (New York: Humanity Press, 1970), s.62.

29. Robin Middleton ve David Watkin, *Neoclassical and Nineteenth Century Architecture 12: The Diffusion and Development of Classicism and the Gothic Revival* (Londra: Faber and Faber Limited, 1987), ss.326-328.

30. Kenneth Clark, *The Gothic Revival: An Essay in the History of Taste*, s.18.

yeterli bulmadığı için değiştiren, yeni kısımlar ekleten biridir. Vathek, fikir babası Beckford'la kule inşa etmek konusunda bir saplantıyı da paylaşmaktadır, zira kendisinin göğe, yıldızlara erişebilmek ve küstahça Tanrı katına tırmanabilmek için inşa ettirdiği, binlerce basamakla tırmanılan devasa bir kulesi vardır. Bu hayali kule, gerçek hayatta karşılığını Fonthill Manastırı'nda bulmuştur. Öykünün sonunda ayrıntılı bir biçimde betimlenen uçsuz bucaksız İblis'in Salonu içinse Beckford, babasının Neo Klasik evi Fonthill Splendens'in devasa salonundan etkilendiğini dile getirmiştir. Fonthill Manastırı'nın akıl almaz büyüklükteki salonu ise Splendens'in salonunu gölgede bırakmak ve *Vathek*'teki mekânı gerçeğe dönüştürmek için tasarlanmış gibidir. Bu pahalı konutlarında belirli bir tema gözetmeksizin, sırf ilginç buldukları için dünyanın dört bir tarafından bir araya getirilmiş nadide birer sanat koleksiyonuna sahip olmaları, romanın başkişisi Vathek ile Beckford'un bir diğer ortak niteliğidir.

SONUÇ

Onsekizinci yüzyılda Aydınlanma düşüncesi ile Romantizm arasındaki mücadelede antikacılık ve yeni gelişen arkeoloji uygulaması, geçmişte kalmış estetik ölçütleri kazıp çıkararak bu savaşın her iki tarafına da kendilerine tarihin tozlu sayfalarında müttefik arama olanağı tanımıştır. Neo Klasik mimarlık İngiltere'ye Onyedinci yüzyılda, Eski Yunan ve Roma'dan devralınan ilkeleri destekleyen bir mimarlık olarak İtalya'dan, Palladio'nun ilkelerinden hareketle ithal edilmiştir. Romantiklerin buna tepkisi ise yüce bir yaratıcıyı, doğayı, doğüstünü, gizemi, ölümü ve bilinmezi temsil edip savunacak bir form arayışı içinde, Orta Çağ mimarlık üslubu olan Gotik'i diriltmek olmuştur. Horace Walpole'un Strawberry Hill malikânesi ve William Beckford'un Fonthill manastırı bu çabanın çarpıcı örnekleridir. Günümüzde daha çok Pitoresk ve Rokoko Gotik'in örnekleri sayılan bu yapılara, Ruskin ya da Pugin gibi Neo Gotik'in kuramsal altyapısını oluşturan kişilerin burun kıvrıdığı görülür. Ne var ki Walpole ve Beckford, Gotikleştirdikleri binalardan esinlenerek yazdıkları romanlarla, yani *The Castle of Otranto* ve *Vathek* ile Gotik yazının da öncüleri arasına girmiş ve yazdıklarından aldıkları esini mimari uğraşları için itici bir güç olarak kullanmışlardır. Bu bakımdan, Neo Gotik mimarlıkla Gotik yazının aynı tarihlerde, aynı coğrafyada ve benzer bir estetik anlayışı doğrultusunda ortaya çıkışı rastlantısal değildir. Tam tersine, ortak bir fikir, inanç ve değer kümesiyle hareket eden bir grup Romantiğin bilinçli bir çabasının ürünüdür.

KAYNAKÇA

- Altet, Xavier Barral I, *Sanat Tarihi* [çeviren İsmail Yerguz] (Ankara: Dost Kitabevi, 2006).
- Clark, Kenneth, *The Gothic Revival: An Essay in the History of Taste* (Londra: Harper&Row Publishers, 1962).
- Crook, Joseph Mordaunt, "Introduction" in Charles Locke Eastlake, *A History of Gothic Revival* (New York: Humanity Press, 1970).
- Davenport-Hines, Richard, *Gotik: Aşırlık, Dehşet, Kötülük ve Yıkımın Dört Yüz Yılı* [çeviren Hakan Gür] (Ankara: Dost Kitabevi, 1998).
- Eastlake, Charles Locke, *A History of Gothic Revival* (New York: Humanity Press, 1970).
- Kant, Immanuel, *Aydınlanma Nedir?* [çeviren Nejat Bozkurt] (İstanbul: Say Yayınları, 2005).
- McLean, Alick. "Medieval Cities" Rolf Toman (der.) *The Art of Gothic: Architecture, Sculpture, Painting* (Königswinter: Könemann, 2004) içinde.
- Melvin, Jeremy, *İzmler-Mimarlığı Anlamak* [çeviren Murat Şahin] (İstanbul: Yapı Endüstri Merkez Yayınları, 2007)
- Middleton, Robin ve Watkin, David, *Neoclassical and Nineteenth Century Architecture /2: The Diffusion and Development of Classicism and the Gothic Revival* (Londra: Faber and Faber Limited, 1987).
- Morris, William, "The Revival of Architecture" in Eric Fernie (ed) *Art History and its Methods: A Critical Anthology* (Londra: Phaidon Press Limited, 1995).
- Özkaracalar, Kaya, *Gotik* (İstanbul: Epokhe, 2005).
- Panofsky, Erwin, *Gotik Mimarlık ve Skolastik Felsefe: Ortaçağda Sanat, Felsefe ve Din Arasındaki Benzerliklerin İncelenmesi* [çeviren Engin Akyürek] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1991).
- Roth, Leland M., *Mimarlığın Öyküsü* [çeviren Ergün Akça] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2000).
- Toman, Rolf. "Introduction" Rolf Toman (ed.) *The Art of Gothic: Architecture, Sculpture, Painting* (Königswinter: Könemann, 2004) içinde.
- Sanders, Andrew, *The Short Oxford History of English Literature* (Oxford: Oxford University Press, 2004).
- Walpole, Horace, *Otranto şatosu* [çeviren S. Evren Türkeli] (İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar, 2005).

Graphic Representation of Oppression and Rebellion in *Persepolis: The Story of a Childhood* through the Eyes of a Child

Neeraj Sankhyan and Suman Sigroha
Indian Institute of Technology

ABSTRACT This paper aims to explore the ways in which oppression and rebellion are represented in Marjane Satrapi's *Persepolis: The Story of a Childhood*. Satrapi, in this graphic novel, gives a poignant autobiographical account of her growing up in a troubled country through an Islamic revolution, cruelties of a totalitarian regime and a devastating war with Iraq. What makes this work unique is the telling of a horrendous tale of trauma, oppression and rebellion through the eyes of a child using the medium of graphic narrative. Marji's presence in the novel as a child narrator and witness is characterized by her absence in the sense of her inability to comprehend the complexity of the environment and circumstances that she is a part of. Yet she struggles hard to interpret the events using her childhood consciousness and eventually imbibes the dark realities of a cruel world that play a significant role in shaping her being. The paper discusses the aptness of graphic medium in representing the trauma that the victims of oppression and violence experience. Besides, the paper comments on the effectiveness of autobiography in narrating a tale of historical significance.

KEYWORDS *oppression, Iranian revolution, autobiography, graphic novel, memory*

INTRODUCTION

This paper aims to explore the ways in which oppression and rebellion are represented in Marjane Satrapi's *Persepolis: The Story of a Childhood*. Satrapi, in this graphic novel, gives a poignant autobiographical account of her growing up in a troubled country through an Islamic revolution, cruelties of a totalitarian regime and a devastating war with Iraq. By choosing to narrate the incidents through the eyes of Marji, her childhood self, Satrapi lends a subtle dark humor to an otherwise oppressive tale. The pictures depicting scenes witnessed by the child Marji or imagined by her makes them all the more credible and multiply the intensity of the impact they create. The child's perspective forces the readers to question their own assumptions and deconstructs reality as perceived by an adult mind. The paper primarily focuses on the child's view of oppression and rebellion and the interplay of presence and absence in the narrative. Marji's presence in the novel as a child narrator and witness is characterized by her absence in the sense of her inability to comprehend the complexity of the environment and circumstances

that she is a part of. Yet she struggles hard to interpret the events using her childhood consciousness and eventually imbibes the dark realities of a cruel world that play a significant role in shaping her being. The paper discusses such instances reflecting the child's perspective about incidents (often oppressive) beyond the scope of her comprehension. The paper also explores the aptness of graphic medium which Satrapi chooses in representing oppression and how it complements the telling of the tale through a child's perspective. Besides, the paper examines how Satrapi uses the autobiographical mode to subvert unidimensional history and offers alternative personalized versions of reality that are aimed at shattering the stereotypes about Iran and her people.

REPRESENTING OPPRESSION AND MEMORY USING GRAPHIC MEDIUM

What makes *Persepolis* unique compared to any historical document of similar nature is the fact that it is a memoir written in the form of a graphic novel. The graphic novel derives its roots from comics. The term "comics" is used as a singular noun to refer to a medium of communication that combines both words and images and is particularly suitable for parody and satire owing to its traits of exaggeration and caricature. Scott McCloud in his book *Understanding Comics* defines comics as "juxtaposed pictorial and other images in deliberate sequence, intended to convey information and/or produce an aesthetic response."¹ Compared to comics, the term "graphic novel" is a contentious term as it strives to distinguish itself from its precursor, which is considered to be a periodical for children and claim for itself mature literary themes aimed at an adult audience. According to Encyclopedia Britannica, "*graphic novel* is usually taken to mean a long comic narrative for a mature audience, published in hardback or paperback and sold in bookstores, with serious literary themes and sophisticated artwork."² However, there isn't really a rigid line telling apart the two forms except for the purpose of confounding people and reinforcing "the already too present distinction between high and low culture."³ What also makes such a distinction ineffective is the fact that comics, contrary to being children centric, actually "appeal to many different groups and age ranges, and encompass a huge variety of genres and styles ... [and so the] texts that are originally intended for

-
1. Scott McCloud, *Understanding Comics: The Invisible Art* (New York: Harper Perennial, 1994), p.9.
 2. Christopher Murray, "Graphic Novel," *The Encyclopedia Britannica: Macropedia* (2015)
 3. Lauranne Poharec, *Showing the Unsayable: Trauma and Juxtaposition in Persepolis and A Child's Life and Other Stories* (master's thesis, The University of New Mexico Albuquerque, New Mexico, July 2014), p.10.

publication in book form sometimes take advantage of the possibilities for a longer narrative, different formats, and superior paper quality, which can be seen as an argument for preserving the distinction between comics and graphic novels.”⁴ Further, the graphic medium, employing both the visual and the verbal means simultaneously, is able to offer multi-layers of meanings, which makes it a rich medium to narrate stories. As per Chute and De Koven;

“(G)raphic narrative is anautographic form in which the mark of handwriting is an important part of the rich extra-semantic information a reader receives. Andgraphic narrative offers an intricately layered narrative language—thelanguage of comics—that comprises the verbal, the visual, and the way these two representational modes interact on a page.”⁵

The comics/ graphic medium with its wide ranging possibilities and artistic scope is apt for conveying narratives involving oppression, childhood trauma, memory and history. The visual image has “an intensified power to move an audience ... as a result, readers, viewers, and spectators are more directly affected by what they see than by what they hear or read, for instance, and as such might have a better understanding of the trauma felt by the victims”⁶ The fragmented form of comics consisting of panels or boxes (that depict a segment of an action) and ‘gutters’ (the space between the panels) makes them an effective medium to reconstruct the experiences related to flashbacks, recollections and fragmentation of memory. Moreover, owing to their fragmented forms, comics constantly require and invite the readers to participate actively in the process of making meaning by interacting with the their visual aspects or presences and filling the gaps or absences between them. As explained by Hilary Chute, “it is through the flexible architecture of their pages, with their stitching of absence and presence, that graphic narratives comment powerfully on the efficacy and the limitations of narrativizinghistory.”⁷ Besides, it is through what McCloud calls “closure” which is the “phenomenon of observing the parts but perceiving the whole”⁸ that the readers comprehend the entire story by interlinking the images present and mentally piecing together the missing links. McCloud further adds that in comics,” panels fracture both time and space, offering a

-
4. Christopher Murray, “Graphic Novel,” *The Encyclopedia Britannica: Macropedia* (2015)
 5. Hillary L. Chute, and Marianne DeKoven, “Introduction: Graphic Narrative,” *MFS Modern Fiction Studies*, 52/4 (Winter 2006), p.767.
 6. Lauranne Poharec, *Showing the Unsayable: Trauma and Juxtaposition in Persepolis and A Child’s Life and Other Stories*, p.23.
 7. Hillary Chute, “Ragtime, Kavalier & Clay, and the Framing of Comics,” *MFS Modern fiction studies* 54/2 (2008), p.270.
 8. Scott McCloud, *Understanding Comics: The Invisible Art*, p.63.

jagged, staccato rhythm of unconnected moments. But closure allows us to connect these moments and mentally construct a continuous, unified reality.”⁹ The reading of comics facilitates the construction of meaning through both manifestations of frames conveying meaning in a fragmented manner and absences that in particular give the freedom to the readers to create meanings using their imagination. The medium of comics provides common grounds for reality and flights of fantasy to coexist simultaneously allowing interplay of the real and the imaginary, a space which is crucial to victims of oppression for survival. This interplay between reality and fantasy is considered crucial from a psychological perspective particularly in the context of individuals having gone through disturbing experiences in their childhood. Such individuals dissociate themselves from the real world which they relate with the unpleasant memories of their traumatic past and often create a parallel fantasy world which they frequently lapse into in order to escape their distorted sense of reality. Commenting on the link between trauma and dissociation, Haaken says, “In order to survive emotionally overwhelming experiences, the individual splits off the memory of the traumatic experience from consciousness. The dissociated memories are preserved in an alter ego state, or latent state of consciousness... [and emerge] over time in a fragmentary re-experiencing of the trauma.”¹⁰ The comic medium has its usefulness in being able to show the fragmentation of memory that is associated with a traumatic/shocking childhood experience. It thus makes visible the unspeakable or the unrepresented usually associated with extreme pain/oppression or humiliation by means of the absences that are as significant as the fragmented presences that make up the structure of the comic medium.

Another interesting feature about the comics medium is the way space is used to represent the concept of time. According to McCloud, “In learning to read comics we all learned to perceive time spatially, for in the world of comics, time and space are one and the same.”¹¹ Further, the size of the panel and the style of writing are manipulated to highlight certain parts in terms of their significance in the narrative and to indicate the time length of a particular scene. Large panels with highlighted style of writing and huge pictures appear longer in duration so that the reader needs to pay more attention and spend more time while comprehending the information presented through them. This

9. Scott McCloud, *Understanding Comics: The Invisible Art*, p.67.

10. Janice Haaken, “The Recovery of Memory, Fantasy, and Desire in Women’s Trauma Stories: Feminist Approaches to Sexual Abuse and Psychotherapy,” in Sidonie Smith and Julia Watson (eds.), *Women, Autobiography, Theory: A Reader* (Madison: University of Wisconsin Press, 1998), p.354.

11. Scott McCloud, *Understanding Comics: The Invisible Art*, p.100.

feature proves effective in representing trauma/oppression especially when narrated from a child's perspective as the graphic medium can compensate the child's limited comprehension and verbal expression of trauma through visual and spatial means.

According to Chute and DeKoven; "Graphic narratives, on the whole, have the potential to be powerful precisely because they intervene against a culture of invisibility by taking the risk of representation."¹² Besides, the chief tools of exaggeration and caricature that the comics employ have subversive potential and make great tools for satire and parody. Satrapi uses these in her work to undermine the oppressive forces of fundamentalism. For this reason, writers especially women being a marginalized class are using the graphic medium for the unique platform it provides them for voicing their concerns and experiences which otherwise struggle to find expression.

AUTOBIOGRAPHICAL MODE AS AN ALTERNATIVE APPROACH TO HISTORY

Named after the capital city of the great Persian Empire, *Persepolis* is an autobiographical tale that tells the plight of the author and her fellow Iranians during the Islamic Revolution in Iran and the subsequent Iran – Iraq war in the 1970's and 80's. According to Lejeune, an autobiography is a "retrospective prose narrative written by a real person concerning his own existence, where the focus is his individual life, in particular the story of his personality."¹³ The definition of the term autobiography carries an implication of relationship built on trust between the author and the audience that renders the author accountable for the narration and is necessary for the narrative to acquire its credibility. An autobiography adopts the individual's perspective and is inherently subjective deriving its claim to authority from a presumed identity between author and subject as opposed to history which deals with collective time and experience with its claim to objectively verifiable knowledge.¹⁴ Autobiography thus offers an alternative approach to the historical version of a particular event by personalizing history and providing greater access to and representation of reality. Notwithstanding the fact that autobiographies are personal accounts, they are powerful "means for women to claim a voice and subtly subvert the binary divisions that tend to associate men with the public sphere and women with the

12. Hillary L. Chute, and Marianne DeKoven, "Introduction: Graphic Narrative," *MFS Modern Fiction Studies*, 52/4, p.772.

13. Philippe Lejeune, *On Autobiography* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1989), p.4.

14. Jeremy D. Popkin, *History, Historians, & Autobiography* (Chicago: University of Chicago, 2005), p.11.

private one.”¹⁵ *Persepolis* is certainly inspired from socio-political reasons and combines these personal/private and the public spheres. The Introduction to the book mentions that ever since the Islamic Revolution of 1979, the country has come to be associated with unfortunate epithets such as “fundamentalism, fanaticism, and terrorism”¹⁶ especially in the eyes of the Western world and the Western media whose only impression of Iran is of “women in chadors and guys with guns.”¹⁷ Through *Persepolis*, Satrapi while giving a child’s view of the Revolution remembered during adulthood attempts to shatter the stereotypical one-dimensional image of Iran as a country associated only with the veil, tyranny and bombs and present instead a realistic, complex and multi-faceted picture of the Iranian society. Commenting on the style adopted by Satrapi in *Persepolis*, Hilary Chute in her book *Graphic Women* writes that “[Satrapi’s] style locates itself along a continuum of Persian art,”¹⁸ but that “[her] insistence on black and white marks a difference from the color-rich classic tradition of Persian art.”¹⁹ Her minimalistic use of black and white further points to the avant-garde tradition that she seems to be influenced by.²⁰ She mixes European and Persian influences to disrupt the fixed categories and subvert the hierarchies that exist between the west and the east, and give voice to the trauma of a childhood lived during the chaotic times of the Iranian Revolution, which was as much a cultural revolution as it was a socio-political one.

DISCUSSION

Persepolis in many ways is a sort of revenge and rebellion employed by Satrapi against the oppressive Islamic regime that destroyed her childhood and estranged her from her family. By choosing to narrate the incidents through the eyes of Marji, her childhood self, Satrapi lends a subtle dark humor to an otherwise oppressive tale. The pictures depicting scenes witnessed by the child Marji or imagined by her makes them all the more credible and multiply the intensity of the impact they create. The child’s perspective

15. Lauranne Poharec, *Showing the Unsayable: Trauma and Juxtaposition in Persepolis and A Child’s Life and Other Stories*, p.22.

16. Marjane Satrapi, “Introduction.” Introduction in *Persepolis: The Story of a Childhood* (New York: Pantheon Books, 2003)

17. Farideh Goldin, “Iranian Women and Contemporary Memoirs,” *Iran Chamber Society* (2004). Web. 19 Oct. 2015.

18. Hillary Chute, *Graphic Women: Life Narrative and Contemporary Comics* (New York: Columbia University Press, 2010), p.144.

19. Hillary Chute, *Graphic Women: Life Narrative and Contemporary Comics*, p.145.

20. Hillary Chute, *Graphic Women: Life Narrative and Contemporary Comics*, p.145.

forces the readers, mainly presumed to be adults, to question their own assumptions and deconstructs reality as perceived by an adult mind. Equally effective is her style of language that is simple and unsophisticated, as that of a ten year old ought to be. The short broken sentences mostly in dialogic form that she has used to suit the comics mode give her narration a bold and shocking appeal.

The first chapter of the novel titled “The Veil” opens with frames depicting imposition of veil as an instrument of subjugation. The first picture shows a sullen Marji wearing a veil and it reads, “This is me when I was 10 years old. This was in 1980.”²¹ The second frame shows five veiled girls looking subdued and confined, one almost out of the frame with only an arm visible and reads, “and this is a class photo. I’m sitting on the far east so you don’t see me. From left to right: Golnaz, Mashid, Narine, Minna.”²² Despite identical veils and postures, Satrapi gives them individual names and draws them with unique facial expressions and hair-styles emphasizing their individuality. The last frame on the same page depicts the unveiled girls in the school playground, using their veils like playthings: one as a jump-rope, another as reins and yet another as a scary monster-mask. The veils in this frame cease to be associated with oppression as kids put them to different creative uses. As Richards and Williams put it: “Here the veil loses its reiterative function as clothing; girls use to mimic violence surrounding them ... [which] indicates that violence is becoming normative everywhere.”²³

Few frames later, an angry, law-enforcing revolutionary depicted by a stern figure with constricted brows and a face ‘veiled’ behind his beard appears announcing the closing of bilingual and co-ed schools, denouncing them as symbols of decadence and calls for a “cultural revolution.”²⁴ Satrapi draws the revolutionary’s face almost hidden behind the beard so that it appears ‘veiled’ and signifies oppression and subjugation of women. A few frames later, “Satrapi destabilizes the male, patriarchal performance by inserting a frame of women in veils with fists up confronting a group of non-veiled women.”²⁵

21. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood* (New York: Pantheon Books, 2003), p.3.

22. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.3.

23. Judith Richards, and Cynthia M. Williams, “Performing the Veil,” in Lan Dong (ed.), *Teaching Comics and Graphic Narratives: Essays on Theory, Strategy and Practice* (North Carolina: Mcfarland, 2012), pp.137.

24. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.4.

25. Judith Richards, and Cynthia M. Williams, “Performing the Veil,” in Lan Dong (ed.), *Teaching Comics and Graphic Narratives: Essays on Theory, Strategy and Practice*, pp.137.

The subsequent chapters show the tortures that the state inflicts on the people resisting its policies, a child's response to this trauma and her efforts to understand this torture. In the chapter titled "The Water Cell," Marji hears from her mother that her grandfather was tortured by being "put ... in a cell filled with water for hours"²⁶ by the fundamentalists. Unable to comprehend the torture yet disturbed by what she hears, Marji decides to experience it firsthand and a caption in the frame reads: "That night I stayed a very long time in the bath. I wanted to know what it felt like to be in a cell filled with water."²⁷ The frame shows a picture of little Marji lying in the bath with eyes wide open trying to understand the experience with God seated on her left inquiring about her action. In the subsequent frame, Marji appears standing in a puddle of water naked out of the bath looking at the hands and saying, "My hands were wrinkled when I came out, like Grandpa's."²⁸ The scene points to the child's naïve perception of torture and her recreation and internalizing of the experience to feel the discomfort it might have caused to her grandfather, perhaps still failing to understand how far it is an instrument of torture. In the chapter titled "The Heroes," a family friend narrates incidents of brutal torture that the political prisoners were subjected to. One of the frames shows a prisoner named Ahmadi strapped at the wrists and an arm gripping a hot iron burning his back while another shows an iron on the ironing table and little Marji wondering; "I never imagined that you could use that appliance for torture."²⁹ The caption in the next frame reads, "In the end, he was cut to pieces"³⁰ while the picture that follows shows Ahmadi's body wearing only an underwear appearing as a doll broken apart by a child with his neck, arms, torso and knees coming loose. Through this scene, Satrapi suggests how a child unable to comprehend dismemberment conceptualizes the same by construing up an image of a broken toy. There is an attempt to understand torture, but as a child Marji repeatedly fails to comprehend the persecution, however, there is certainly an internalization of the resulting shock. Referring to the perception of reality by a child, Corinne F. Gerwe explains:

"A child's reality can be distorted by individual perception, and a child's perception of an experience can increase the intensity of the experience ... If a child perceives something to be real ... that reality will be associated with response it generates."³¹

26. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.24.

27. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.25.

28. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.25.

29. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.51.

30. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.52.

31. Corinne F. Gerwe, *The Orchestration of Joy and Suffering: Understanding Chronic Addiction* (New York: Algora Pub., 2001), p.23.

In “The Trip,” Satrapi depicts the scene of a flagrant attack on woman’s dignity in the chapter when two fundamentalists mistreat her mother. On being roughed up by fundamentalists, a petrified Taji says, “Two guys, two bearded guys! Two fundamentalist bastards... the bastard... the bastards...they...”³² Use of broken sentences and the repetitive manner reflect the hysterical and mortified state of her mind more intensely than any lengthy prose could. The technique employed by Satrapi is piercing and hard hitting. Later, as she recuperates from the shock, she is able to put her misery into a sentence as she says, “They insulted me. They said that women like me should be pushed up against a wall and fucked. And then thrown into garbage. And that if I didn’t want that to happen, I should wear the veil.”³³ Besides depicting the painful and unjust treatment of women, the episode exposes the child, Marji, to a misogynistic and patriarchal ideology. Equally shocking and insightful is the ‘absence’ of any reaction on Marji’s part as her childhood consciousness is not yet able to comprehend the implication of such a dreadful incident. All we learn about her reaction is from a petrified look on her face and bulging eyes that depict a strange mix of shock, horror and vacuity due to her inability to grasp the full meaning of the episode. The child in her simply absorbs the fear and insecurity into her nascent psyche that starts finding an expression gradually. Expounding the impact of trauma on children, Avigdor Klingman writes:

“Children often attempt to shield their parents from knowing how much the children’s own trauma has affected them...[Such denial] may be considered an adaptive strategy ... to cope and survive dangerous wartime situations, and it also serves the function of preserving the child’s internal representation of his or her parents as a secure base.”³⁴

Similarly, “In Shabbat,” Satrapi recalls the traumatizing memory of losing a friend in a missile explosion that took place on the street where she and Neda lived. Walking past the Baba-Levy’s house with her mother, Satrapi noticed a turquoise bracelet belonging to Neda in the rubble. A caption inside the frame reads; “The bracelet was still attached to ... I don’t know what...”³⁵ The picture in the frame shows Satrapi with her hand covering her mouth and bulging eyes, dumbstruck with terror. The next frame is without a caption and pictures Satrapi covering her eyes with her hands as if to erase the horrifying image

32. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood* (New York: Pantheon Books, 2003), p.74.

33. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood* (New York: Pantheon Books, 2003), p.74.

34. Avigdor Klingman, “Children and War Trauma” in Ann K. Renninger and Irving Sigel (eds.), *Handbook of Child Psychology, Child Psychology in Practice* (New Jersey: John Wiley & Sons, 2006), pp.625.

35. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.142.

that has already left its imprint on her mind. The last frame is done entirely in black with a caption at the bottom that reads: “No scream in the world could have relieved my suffering and my anger.”³⁶ Using a blank black frame, Satrapi represents the horror and grief that she went through as a child watching her friend’s mutilated arm, which any picture or any number of words however eloquently written would have failed to express. The black frame signifies the unrepresentability of the emotion involved here which Marji would rather forget than remember by recalling which explains her obvious choice of depicting it so. It also points to limitation of language or even pictures to express complex emotions that are better represented by their absences than presences.

Satrapi has used dark humour effectively to show how history could be different for people belonging to different social classes. In the chapter titled “The Key,” she describes how young poor boys are brainwashed and lured into war with false promises of attaining heaven replete with food, women and houses. A frame shows shadows of boys being blown into air with keys to ‘paradise’ dangling from their necks while the caption reads, “The key to paradise was for poor people. Thousands of young kids, promised a better life, exploded on the minefields with their keys around their necks.”³⁷ In a parallel of sorts that speaks volumes about the class differences, another frame right below depicts a party where kids belonging to the socially privileged class appear jumping and dancing, a heaven on earth perhaps! On the extreme right upfront is young Marji “looking sharp”³⁸ dressed like a punk with her hair upblown. Satrapi contrasts the exploding and flying of bodies in the frame on top with kids jumping to punk rock in the frame below. This juxtaposing of visually similar yet thematically opposite scenes heightens the contrast between the two (one signifying celebrations while the other death) and makes them appear a lot more intense. According to Richards and Williams, “Satrapi’s artful use of expressionist drawings and skillful pairing of violent scenes with those of ‘normal’ life maximizes the opportunities the graphic novel offers for representing that which is unrepresentable.”³⁹

Marjane uses an ironical tone to describe how self-beating and self-torture become rituals that everyone is forced to follow to express one’s allegiance to the state. But for the girls at the school, it becomes a game that everyone starts deriving fun from. A frame

36. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.142.

37. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.102.

38. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.102.

39. Judith Richards, and Cynthia M. Williams, “Performing the Veil,” in Lan Dong (ed.), *Teaching Comics and Graphic Narratives: Essays on Theory, Strategy and Practice*, pp.136.

in the chapter titled “The Key” shows little Marji lying on the ground with her arms and feet in the air and yelling, “kill me”⁴⁰ while the next one shows her face down on the ground. On being asked about what she is doing on the ground, she replies defiantly, “I am suffering, can’t you see?”⁴¹ The imitation of violence and suffering by Marji and her friends as a game can be seen as a psychological defense mechanism used by children to mock authority and overcome oppression. This also points to the fact that a violent environment can have its implications on the psychology of children and lead to undesirable changes in their behaviour. While imitative behaviour can be taken for a child’s normal reaction to any prevalent state, prolonged exposure to terror and violence could lead to its replication through behaviour.

“During times of war, aggression and violence are legitimized by norms of behaviour previously unacceptable... War time aggression may affect the upbringing and socialization of children... [who may] absorb a cultural indoctrination of hate and violence, often based on religious or cultural supremacy...”⁴²

In the same chapter, girls again show their defiance of the religious restrictions by using toilet paper instead of ribbons to decorate their classrooms for a religious ceremony. This apparent act of blasphemy by the girls is suggestive of their unwillingness to have their freedom curtailed. Such acts are also indicative of the girls’ assertion of personal freedom in the face of religious authority.

The child Marji is not willing to accept the world with its oppression, suffering, pain and fear. Therefore, she uses her imagination to create a parallel world where she envisions God as a buddy and has frequent discussions with him about things that bother her inexperienced mind. She even aspires to be the next prophet and writes down rules for a perfect, misery-free world while the fundamentalists are designing a living hell in the real world. A frame depicts God, a figure in white with flowing beard and a benevolent demeanor holding her in his lap, affirming her claims to be a prophet, “Yes, you are celestial light, you are my choice, my last and best choice.”⁴³ This points to the creative spark little Marji possesses as a child which enables her to channel her imagination in a constructive manner during troubled times and make up a friend.

40. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.97.

41. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.97.

42. Cole P. Dodge, and Magne Raundalen, *Reaching Children in War: Sudan, Uganda, and Mozambique* (Bergen: Sigma Forlag, 1991), p.92.

43. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.8.

“In the case of an Imaginary Friend, the child’s central identity remains consistent, but he or she projects alternate personality traits onto an invisible target or inanimate object ... the Imaginary Friend possesses capabilities that the individual perceives the self to personally lack ... kids who create Imaginary Companions are more creative, less shy, ...[and] possess good coping skills ...”⁴⁴

Thus for Marji, the fantasizing can be seen as a way of her coping with the oppression and chaos that’s prevailing about her. Another frame shows her in triplicate, the left looking poised and holding a balance, the middle calm with her hand making a peace sign, and the right one with an angry expression wielding a sword and shield. The caption on top of the frame reads; “I wanted to be justice, love and the wrath of God all in one.”⁴⁵

As Marji grows older, she starts expressing her freedom and rebellion by ways typical to teenagers around the world that include wearing jeans, dressing like punk and listening to pop music. Even though she can’t help wearing the veil, she flaunts a denim jacket on top with a Michael Jackson badge and sneakers and on getting questioned by the guardians of revolution makes up a fake story saying, “Ma’am, my mother’s dead. My stepmother is really cruel and if I don’t go home right away, she’ll kill me. She’ll burn me with the clothes iron!”⁴⁶ Here, we find Marji using tales of torture she heard as a child to her advantage. Throughout the narrative, a desire to savour life and enjoy every moment despite the oppression and carnage remains a dominant theme. By depicting her parents and adults partying, enjoying music and drinking alcohol, Satrapi shows the rebellious, fun-loving and life cherishing side of the Iranians, contrary to the stereotypical fundamentalist one. These are also the efforts by the adults around her to maintain a semblance of a known normality to a world quickly becoming abnormal. A frame in the chapter “The Wine” aptly describes the joie de vivre of the people and the caption reads; “In spite of all the dangers, the parties went on. ‘Without them it wouldn’t be psychologically bearable,’ some said. ‘Without parties, we might as well just bury ourselves now.’ My uncle invited us to his house to celebrate the birth of my cousin. Everyone was there. Even grandma was dancing.”⁴⁷

44. S. Bowman, *The Functions of Role-playing Games: How Participants Create Community, Solve Problems and Explore Identity* (North Carolina: McFarland & Company, 2010), p.133.

45. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.9.

46. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.134.

47. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.106.

CONCLUSION

It can be safely concluded that *Persepolis* as a graphical novel manages to represent the oppression and rebellion of Iranian middleclass poignantly. The graphic medium applied by Satrapi in particular seems apt in bringing out the pathos of a terror-afflicted people and their zeal to resist and survive the doom spelled by the autocratic fundamentalist regime as witnessed and experienced through the eyes of a child. The child's view with its humor, naivety, and sense of wonder lends to the narrative a moving yet refreshing appeal. At the same time, by employing the autobiographical mode, Satrapi is able to offer a parallel version of reality that's far unlike the documented history and offers a different way of looking at Iran and its common people. *Persepolis* thus attempts to redeem the image of Iran and its people by drawing a complex myriad of images related to Iran and Iranians that range from fundamentalism, fear, oppression, bombs, torture, mayhem, and carnage to contraband rock music, teenage rebellion, school pranks, carousing and merrymaking, peace and wisdom. It reaffirms our faith in the dignity and freedom of individual and the invincible force of life that dares to find an expression and assert itself amidst the toughest circumstances. Finally, *Persepolis* is an endeavor to keep alive the memories of the Iranians who lost their homes, families and lives during the period of revolution and war. It would be apt to conclude with the following words from the Introduction: "I also don't want those Iranians who lost their lives in prisons defending freedom, who died in the war against Iraq, who suffered under various oppressive regimes, or who were forced to leave their families and leave their homeland to be forgotten."⁴⁸

REFERENCES

- Bowman, S., *The Functions of Role-playing Games: How Participants Create Community, Solve Problems and Explore Identity* (North Carolina: McFarland & Company, 2010)
- Chute, Hillary L., and Marianne DeKoven, "Introduction: Graphic Narrative," *MFS Modern Fiction Studies*, 52/4 (Winter 2006), pp.767-82.
- Chute, Hillary, "Ragtime, Kavalier & Clay, and the Framing of Comics," *MFS Modern fiction studies* 54/2 (2008), pp.268-301.
- *Graphic Women: Life Narrative and Contemporary Comics* (New York: Columbia University Press, 2010)

48. Marjane Satrapi, *Persepolis: The Story of a Childhood*, p.1.

- Dodge, Cole P., and Magne Raundalen, *Reaching Children in War: Sudan, Uganda, and Mozambique* (Bergen,: Sigma Forlag, 1991)
- Gerwe, Corinne F., *The Orchestration of Joy and Suffering: Understanding Chronic Addiction* (New York: Algora Pub., 2001)
- Goldin, Farideh, "Iranian Women and Contemporary Memoirs," *Iran Chamber Society* (2004). Web. 19 Oct. 2015.
- Haaken, Janice, "The Recovery of Memory, Fantasy, and Desire in Women's Trauma Stories: Feminist Approaches to Sexual Abuse and Psychotherapy," in Sidonie Smith and Julia Watson (eds.), *Women, Autobiography, Theory: A Reader* (Madison: University of Wisconsin Press, 1998), pp.352–361.
- Klingman, Avigdor, "Children and War Trauma" in Ann K. Renninger and Irving Sigel (eds.), *Handbook of Child Psychology, Child Psychology in Practice* (New Jersey: John Wiley & Sons, 2006), pp.619-654.
- Lejeune, Philippe, *On Autobiography* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1989)
- McCloud, Scott, *Understanding Comics: The Invisible Art* (New York: HarperPerennial, 1994)
- Murray, Christopher "Graphic Novel," *The Encyclopedia Britannica: Macropedia* (2015)
- Poharec, Lauranne, "Showing the Unsayable: Trauma and Juxtaposition in Persepolis and A Child's Life and Other Stories" (Master's Thesis, The University of New Mexico Albuquerque, New Mexico, July 2014)
- Popkin, Jeremy D., *History, Historians, & Autobiography* (Chicago: University of Chicago, 2005)
- Richards, Judith and Cynthia M. Williams, "Performing the Veil," in Lan Dong (ed.), *Teaching Comics and Graphic Narratives: Essays on Theory, Strategy and Practice* (North Carolina: Mcfarland, 2012), pp.130-144.
- Satrapi, Marjane, *Persepolis: The Story of a Childhood* (New York: Pantheon Books, 2003)

The Scarlet Letter: Nature vs. Nurture

Trenton McKay Judson
Salt Lake City Community College

ABSTRACT The article focuses on the importance of place and how it informs the narrative in *The Scarlet Letter*. Each major place is considered: the town, the governor's mansion, and the forest. Examining the characters of the novel and their response to nature and culture shows how they identify and react to their moral identity. The juxtaposition of characters like Pearl, Hester Prynne, Dimmesdale, Mr. Wilson, and their varied surroundings offers unique critical study. By looking at how we respond to place, we can come to a greater understanding of the contrast and comparison of nature versus culture and ultimately how we define each.

KEYWORDS Hawthorne, *The Scarlet Letter*, nature, nurture

Studying place and morality in *The Scarlet Letter* is something that is meaningful for contemporary study because of the implications that place can have on how we shape our own personal moral views. I agree with Philip Zimbardo who in his ground-breaking psychological treatise *The Lucifer Effect* sees place and morality as intertwined. While studying the effect that a week-long prison stay had on a group of young students by positioning them as prisoners and guards, Zimbardo found that place had an extreme impact on their morality. Mr. Zimbardo states that the students “did not bring any pathology into the place; rather, the place elicited pathology of various kinds from them.”¹ He uses this example of an experiment thirty years ago to try and understand similar moral enigmas that took place in Abu Ghraib just a few years ago. I contend that this use of moral conflict brought forth by place was illustrated much earlier in *The Scarlet Letter* and that study of this novel can help us understand our natural and cultural influences in order to better shape our moral barometer. Place is fundamental in Hawthorne's morality tale and elicits an important critical question: “Is nature good and culture bad? Or vice versa?”² Hawthorne uses this topographical moral barometer to answer this question and define the social order. He contends that the social order is one in which the citizens believe nature to be bad and culture to be good. The result through the novel is that nature is shown to be good and culture is shown to be bad.

-
1. Philip Zimbardo, *The Lucifer Effect Understanding How Good Turn People Turn Evil* (New York: Random House Trade Paperbacks, 2008), p.236.
 2. Frederick Turner, “The Art of Nature,” *Lapham's Quarterly*, (November 2015) <http://www.lapham-squarterly.org/book-nature/art-nature>.

The Scarlet Letter refutes Alison Byerly's implication that the "picturesque aesthetic" toward nature was so easily amalgamated into mainstream American social dynamics in early cultures in The New World.³ In the novel, the Puritan culture defines nature in the traditional Christian sense, as deftly described by famed mythology expert Joseph Campbell: nature is "corrupt" and views "every natural impulse" as "sinful" and "the Fall" represents "nature" as "corrupt," "sex" as "corrupt," and "the female as the epitome of sex" and the "corrupter" of man.⁴ In this sense nature is to be avoided because it's the place that brings forth sin and unhappiness.

Although in Leland Ryker's book on Puritans in early America, he notes that historically American Puritans in the nineteenth-century *did* believe that "God-implanted" natural impulses were wonderful, they also did have a disdain for any natural impulses outside of marriage and the Puritan's *did* believe nature to be "a hideous and desolate wilderness, full of wild beasts and men."^{5,6} Hawthorne defines the Puritan's in his novel as ones who "rejected" all "joys" as a "sin" and therefore follows Campbell's Christian view of nature.⁷ Hawthorne also contends that "it was not an age of delicacy" and that the Puritans in the novel were "of the most intolerant brood that ever lived," which helps us understand that these Puritans are particularly stringent in their moral laws.⁸ Although this is a generalization and not completely historically accurate, it does serve a purpose: to represent cultural laws, customs, and attitudes in The New World. This type of reading is important because it shows that morality and culture cannot be independent of nature.

In his article on Hawthorne's sources for *The Scarlet Letter*, Charles Ryskamp believes and rightfully contends that "the place each of action" in *The Scarlet Letter* is "carefully described" and calculated by Hawthorne to produce a setting wherein the dynamics of morality are illustrated.⁹ In *The Scarlet Letter*, place is defined as the town, the governor's mansion, the seascape, and the forest.

3. Alison Byerly, "The Uses of Landscape: The Picturesque Aesthetic and The National Park System," N. pag. Rpt. in *The Ecocriticism Reader: Landmarks In Literary Ecology*. Ed. Cheryll Glotfelty and Harold Fromm, (Athens: The University of Georgia, 1996) p.36.

4. Joseph Campbell, *Power of Myth* (New York: Anchor Books, 1991), p.54.

5. Leland, Ryken, *Wordly Saints* (Grand Rapids: Zondervan, 1990), p.45.

6. William, Bradford *Of Plymouth Plantation*, Book I, Ch. 9 (written 1630-50; first published 1856; reprinted in Sculley Bradley et al., eds., *The American Tradition in Literature*, Vol. I, 3rd edition: New York: Norton, 1967), p.5.

7. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter* (New York: Signet Classics, 1999), p.87.

8. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.88, 96.

9. Charles Ryskamp, "The New England Sources of The Scarlet Letter," *American Literature*, 31/3 (1959), p.261.

THE TOWN

The first chapter is aptly named “The Prison Door,” suggesting that the primary focus of the text is a place for culturally correcting moral deficiency. This “heavily timbered” oak door is “studded with iron spikes,” which create the cold and austere manmade structure.¹⁰ The prison is erected out of “necessity,” despite the projection of “virtue and happiness.”¹¹ Here, Hawthorne foreshadows culture’s failures by indicating that withdraw from a natural state to a state of cultural perfection or virtue is impossible. Around the prison is a “grass plot” that is “overgrown” with “unsightly vegetation” that had found “something congenial in the soil,” the same soil that was the site of a “black flower” of “civilized society.”¹² Nature is thriving around manmade structures, even the most pitiful kind and this does two things: First, it shows the duality of place, and second it shows the uneven structure of nature and culture.

The rose bush is another vital insight into nature vs. culture. In Michael J. Colacurcio’s follow up article on the context of the novel, he cites that “the narrator pays almost as much attention to a rose bush as he does to the appearance and moral significance of Puritan America’s first prison.”¹³ The narrator states that the rose bush is “so directly on the threshold” of the “narrative” that he “pluck(s) one of its flowers” and gives it “to the reader.”¹⁴ This gift to the reader is an insight into Hawthorne’s comparison of nature and culture and he unearths more complexities when the narrator ends the section by stating that the rose bush “may serve... to symbolize some sweet moral blossom... or relieve the darkening close of a trail of human frailty and sorrow.”¹⁵ In this passage Hawthorne is directly comparing morality in nature to morality in culture. Morality in nature is a sweet blossom; however, he implies that culture leaves one feeling melancholy and dejected.

The second chapter is an introduction to Hester Prynne that immediately establishes her as a figure of nature and the town’s punishment of her as culture. The “beadle” or subordinate parish officer escorts Hester out of the prison.¹⁶ The parish officer is

10. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.55.

11. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.55.

12. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.56.

13. Michael Colacurcio, “Footsteps of Ann Hutchinson: The Context of The Scarlet Letter,” *ELH*, 39.3 (1972), p.459).

14. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, 1999), p.56.

15. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, 1999), p.56.

16. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.60.

described as a “personage” that “represented... the whole dismal severity of Puritanic code of law.”¹⁷ He is armed with a “sword” and an “official staff,” clear symbols of culture, while she is carrying a baby, a sign of natural order.¹⁸ The officer puts his staff on Hester’s shoulder and she repels “him, by an action marked with natural dignity and force of character.”¹⁹ This dramatic and vivid scene shows Hester as the “natural” source of morality and “character,” and this is bolstered later on in the paragraph, when the narrator states that she “stepped into the open air, as if by her own free will.”²⁰ Hester is a free and wild mother, a manifestation of the natural elements, a somber symbol of nature and biology.

Another important cultural symbol is the pillory scaffold at the end of the second chapter.²¹ Hester stands on the pillory with her “scarlet letter” which is “fantastically embroidered with gold.”²² She tries to imagine another life in England that the pillory reminds her of, but abruptly realizes that she is trapped in “the rude market place of the Puritan settlement.”²³ The pillory scaffold represents not only her past culture, but her present culture and their punishment of her. In fact, her old culture acts as a reprieve to the Puritan law in the New World.

In chapter four, Hester is released permanently from the prison and nature takes on a different role as she again steps out from the “prison door.”²⁴ This time “the sunshine” is meant “only to reveal the scarlet letter on her breast” and feed her “sick and morbid heart.”²⁵ Nature is her torture because it reveals culture’s castigation of her own natural desires. The narrator bolsters this argument later in the chapter when he states that “her sin, her ignominy were the roots that struck into the soil.”²⁶ This passage directly relates her actions to nature. She is bound to nature, in the same way that tree roots are bound to the soil. Nature becomes a more specific place later in the narrative when the “forestland” which is “uncongenial to every other pilgrim and wanderer” becomes Hester’s “wild” home.²⁷ This clearly identifies nature as undesirable by culture, both by showing that the regular citizen does not want to go there, and also that someone being punished lives there.

17. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.60.

18. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.60.

19. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.60.

20. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.60.

21. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.64.

22. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.66.

23. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.66.

24. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.82.

25. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.82.

26. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.83.

27. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.84.

In the middle of chapter five, place again illustrates the divide and amalgam of culture and nature. While “gliding through the town” Hester is full of shame, even to the point that “all nature knew of it; it could have caused her no deeper pang had the leaves of the trees whispered their great story among themselves, had the summer breeze murmured about it –had the wintry blast shrieked it aloud!”²⁸ The pain of her cultural punishment pervades even into her sacred place, nature, or her home. There is an implication that nature is something better than culture and that this permeation of culture into nature is an adulteration.

The house that Dimmesdale and Chillingworth move into together is a representation of culture that illustrates culture’s inability to handle moral dilemmas. They move into a “house” with a “pious widow” that eventually becomes “the site on which” the “King’s chapel” is built.²⁹ This designates the grounds that they live on as holy grounds. Also, on one side of the grounds is “the graveyard,” a place that the narrator states is “well adapted to call up serious reflections, suited to their respective employments, in both minister and man of physic.”³⁰ The combination of the holy ground and the graveyard are near perfect conditions for the demonstration of cultural place and cultural moral law. The holy ground represents the apex of Puritan culture, while the graveyard can be seen as the place where culture honors the dead, and more specifically as the place that Puritans honor those who they believe to be in the afterlife.

Mr. Dimmesdale’s room is the “front apartment” that faces a mixture of sun “exposure and heavy window curtains.”³¹ This positions Dimmesdale in the state of uncertainty. The sun, as mentioned before, represents nature and the curtains represent culture’s means to suppress nature. The tapestry is said to be from “Gobelin looms,” a famous Parisian tapestry establishment originally called “*Manufacture royale des Meubles de la Couronne*” or Royal Factory of Furniture to the Crown that produced furniture in early years, but later specialized in highly ornate and realistic tapestries.³² This detail is pointed out to play on the word ‘goblin’, which is also a mythological creature of fear, and to show the scene printed on the tapestry that mirrors Dimmesdale’s own life. This scene shows the story of David, Bathsheba, and Nathan the prophet.³³ The story of David and

28. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.89.

29. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.124.

30. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.124.

31. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.124.

32. Edith A. Standen, “The Tapestries,” *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 18/3 (November 1959), p.98.

33. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.124.

Bathsheba is the story of David's transgression into "adultery."³⁴ David, while walking on his rooftop sees a woman, a woman married to another man named Uriah. She is "bathing on her roof" and David decides that he must have her.³⁵ David, as the king, sends messengers to bring her and he has sex with her.³⁶ The sex results in Bathsheba becoming pregnant and David sends her back to her house to deceive Uriah into believing that the pregnancy was his doing. The baby eventually dies, as does Uriah, and Nathan the prophet denounces David.³⁷ Dimmesdale and Hester mirror this bible tale. They both participated in adultery, Dimmesdale does not take responsibility for his actions, and just like David, Dimmesdale is engaged in "a life and death struggle with his waning years."³⁸ This struggle is a man caught between nature and culture. In David's case, he is the king and spiritual advisor of his people who defies his culture's laws by sleeping with another man's wife and is tormented for the rest of his life attempting to find a place between the natural and cultural worlds. Dimmesdale is also a spiritual leader who gives into natural desires and sleeps with another man's wife, but his torture is suppressing the recognition of his natural desire until just before his death.

Roger Chillingworth's apartment and relationship to place is much different. His "study and laboratory" have a "distilling apparatus and the means of compounding drugs and chemicals."³⁹ Chillingworth's room is setup like an "alchemists" and the narrator remarks that Chillingworth arranges his room in a way that would not be tolerable to "a modern man of science."⁴⁰ This combination shows Chillingworth as a representation of magical evil. John C. Stubbs in his article on the novel supports this idea by observing that because of Chillingworth's laboratory, he emerges as "in moral terms, an evil sorcerer."⁴¹ Two different and unsuccessful cultural aspects are right across from each other: Puritan religious moral law, which has failed Dimmesdale and Hester, and alchemy, a failed attempt at science, and both arguably, failed attempts at explaining humanity. It is not surprising that these two "learned persons" pass often "from one apartment to another" because they are both failing at their respective explanations of their moral choices.⁴²

34. H. Hirsch Cohen, "David and Bathsheba," *Journal of Bible and Religion*, 33/2 (April 1965), 145.

35. H. Hirsch Cohen, "David and Bathsheba," p.147.

36. H. Hirsch Cohen, "David and Bathsheba," p.147.

37. H. Hirsch Cohen, "David and Bathsheba," p.148.

38. H. Hirsch Cohen, "David and Bathsheba," p.145.

39. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.124.

40. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.125.

41. John C. Stubbs, "'The Scarlet Letter': The Theory of Romance," *PMLA*, 83/5 (October 1968), p.1442.

42. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.125.

Passing from one apartment to another allows them to see both the natural and cultural and attempt to reach some moral peace.

The final use of culture vs. nature in the town happens in the market place during the procession. When Hester finds out that Dimmesdale has not come for their exit overseas, she follows the sound of the procession in the market place for Dimmesdale's "Election Sermon."⁴³ Hester and Pearl take their "position close beside the scaffold of the pillory" while the crowd moves into the church.⁴⁴ Hester's reveals that her connection to the spot is that of an "orb" of her "life."⁴⁵ When Dimmesdale finishes his sermon, the crowd is moving through the square to the "festival" when Dimmesdale stops at the scaffold and stretches "forth his arms" to Hester and Pearl.⁴⁶ As he does this he is chastised by Minister Wilson, but he disregards him and Pearl, Dimmesdale, and Hester "approach the scaffold and ascend the steps."⁴⁷ Here, place has come full circle. Dimmesdale has recognized his child and his natural desire by standing on the place that represented Hester's punishment by cultural law. At this point, and for the first time in the book, culture and nature are truly one. Dimmesdale, symbol of culture, embraces Hester, symbol of natural desire, while they embrace Pearl the symbiosis of them both.

THE GOVERNOR'S MANSION

In chapter seven, Hester and Pearl go to the governor's hall, a symbol of the ineffectiveness of culture through place. Hawthorne takes a great amount of time and space in the novel to describe the governor's mansion. On the outside, it is a "large wooden house" which is "built in the fashion" of "elder towns" which now, the narrator states, "are specimens moss-grown, crumbling to decay, and melancholy at heart."⁴⁸ Hawthorne, long associated with his connection to moss, beginning with the publication *Mosses from an Old Manse*, uses moss as a tool to show the vibrancy and resiliency of nature. The fact that those buildings are "moss-grown" illustrates that nature has ultimately dominated culture.⁴⁹ The governor still clings to his cultural knowledge of place by

43. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, pp.220-224.

44. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.227.

45. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.228.

46. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, pp.234-235.

47. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.236.

48. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.103.

49. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.103.

building his home in the fashions of England. The narrator, who is telling the story from present tense about the past, notes that those structures are now considered old, destroyed, and sad buildings. Hester travels to the governor's mansion to deliver a "pair of gloves" that are "fringed and embroidered" and meant to be worn on a "great occasion of state."⁵⁰ Hester, the very personification of nature and sin ironically creates these fantastic gloves for a cultural event and brings them to the most powerful place in the culture.

When the narrator comes back to the past present, he notes that the mansion possesses a cheerful aspect brought forth because of its "sunny windows" where, "when the sunshine fell aslant-wise over the front of the edifice, it glittered and sparkled" like "diamonds" and presented a structure akin to "Aladdin's palace, rather than the mansion of a grave old Puritan ruler."⁵¹ The important part of this place is the sunshine, which illuminates this rather dull structure and makes it the spectacle that the narrator describes. It is nature that makes this man-made structure great, not culture.

The "cabalistic figures and diagrams" suggest that the mansion emanates a historical view of culture and religion.⁵² A cabala is defined by Hebrew scholar David Godwin as "a form of Jewish mysticism" that is "considered important philosophically and theologically" (Godwin xii-xiii).⁵³ This reference implies that the culture of this New England town represents culture in a more general and historical sense because of its ties to Judaism, the originators of Bible study and an important link to Puritan Christianity in the New World.

The door of the mansion is also a representation of culture's interpretation of law. The most obvious example is the "iron hammer" that hangs "at the portal."⁵⁴ The hammer traditionally signifies culture's laws and progress, while the portal is culture's means of movement.

The interior of the mansion is a microcosm of the nature vs. culture dynamic. The hall, which is "reasonably lofty" and extends "through the whole depth of the house... forming a medium of general communication... with all the other apartments" can be read as the town's Puritan culture and law, being able to reach out and command any of the "apartments" or houses within the town's and governor's reach.⁵⁵ The hall is full of

50. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.101.

51. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.104.

52. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.104.

53. David Godwin, *Godwin's Cabalistic Encyclopedia A Complete Guide To Cabalistic Magick* (St. Paul: Llewellyn Publications 1994), pp.xii-xiii.

54. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.104.

55. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.105.

“portraits representing” the governor’s forefathers. The forefathers have “armor on their breasts” and “stately ruffs and robes.”⁵⁶ The armor is culture’s failure in producing war and the stately robes are its need to impose moral law. “All” of the portraits are “characterized by sternness and severity” and are “gazing with harsh and intolerant criticism at the pursuits and enjoyments of living men.”⁵⁷ Culture is criticizing the enjoyment of humanity, the nature of humanity.

The positioning of the room with two completely different places shows nature and culture as opposing forces. On one end of the hall is the spacious room which is “lighted by windows,” the representation of light and nature, while the other end is “muffled” by vaulted windows that block out the light.⁵⁸ The side of the room that blocks the light or the culture side of the room has a single “deep and cushioned seat” where a very heavy and large book is sitting, one which the narrator postulates is “the Chronicles of England” or some other “substantial literature.”⁵⁹ The chair, probably never sat on, in natural terms is impractical, along with the heavy useless book that is also never read, as noted by the narrator, who states that even the “casual guest” may only glance at it briefly.⁶⁰ These two items are manifestations of culture and its irrelevance in the face of daily living and/or in making moral choices.

The furniture is comprised of “Elizabethan” family “heirlooms” and on the table as a singular object of “the sentiment of old English hospitality” is a “large pewter tankard.”⁶¹ The furniture is a representation of culture’s social hierarchy by mentioning one of England’s longest reigning queens and the pewter tankard represents the fallibility of culture, with its’ “frothy remnant of a recent draught of ale.”⁶² Here, Hawthorne is telling us that the Puritan culture is making the same mistakes that they ran away from in England, and is cautioning us to be aware of culture’s deficiencies as we seek to find a moral medium.

Another important place in the governor’s mansion is the garden. While Hester is waiting for the governor, she takes Pearl to the window to see if they can see “flowers there” that are more beautiful ones than” the ones they “find in the woods.”⁶³ What

56. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.106.

57. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.106.

58. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.105.

59. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.105.

60. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.105.

61. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.105.

62. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.105.

63. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.107.

Hester and Pearl find is “a hopeless effort to perpetuate” the “English taste for ornamental gardening.”⁶⁴ Culture’s attempt to tame nature in its own ideal has failed, but nature, not to be ignored, has an answer for culture: a pumpkin. The “pumpkin vine,” which was “rooted at some distance” grew all the way across the yard and “deposited one of its giant products directly beneath the hall window.”⁶⁵ This pumpkin grows defiantly in front of the hall and is a testament to the obstinacy and merit of nature in the face of culture. Pumpkins not only symbolize nature, they also symbolize Native American’s cultural influence, North America, and are appropriate literary signs, because they “demonstrate” characteristics of nature like “fast growth, extreme size,” and “morphology.”⁶⁶ Pumpkins are also characterized by archeologists as “coarse and strongly flavored fruits,” that have lasted in the Americas for thousands of years and through and alongside multiple cultures, even helping them create basic tools and means of sustenance, a testament to nature and its longevity and importance to human existence.⁶⁷

The garden also harbors “a few rosebushes” and “a number of apple trees.”⁶⁸ The rosebushes are a continuation of the aforementioned natural moral symbol, mentioned in “The Prison Door” chapter and the apple trees represent ties to Hawthorne’s mention of the Garden of Eden and the fall of man. The placement of the apple trees could also imply the development “of an allegory... of the knowledge of good and evil in mankind” or an invitation for the reader to decipher what is evil and good about the garden and the mansion.⁶⁹ The apple “expresses itself in choice, direction,” and “activity” which are all tenets of Hester’s moral life and in general the “power of moral choice.”⁷⁰

Another important use of place is the juxtaposition of culture and nature in Mr. Wilson or the elder minister’s interaction with Pearl in the mansion. When the elder minister first enters the mansion, Hester falls “under the shadow of the curtain” and is “concealed.”⁷¹ This use of place shows Hester’s powerlessness in the face of culture. Then, Pearl is brought to Mr. Wilson’s attention, and he directly refers to Pearl as a “bird

64. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.107.

65. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.107.

66. Gregory M. Shreve, “Nature and Language: A Semiotic Study of Cucurbits in Literature,” *American Anthropologist* (March 1983), p.200.

67. Hugh C. Cutler, and Thomas W. Whitaker, “History and Distribution of the Cultivated Cucurbits In The Americas,” *American Antiquity*, 26/4 (1961), p.469.

68. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.107.

69. W. A. Murray, “What Was the Soul of the Apple?,” *Review of English Studies*, 10/38 (May, 1959), p.146.

70. W. A. Murray, “What Was the Soul of the Apple?,” pp.148-149.

71. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.109.

of scarlet plumage.”⁷² In literature, “a bird is a fairly obvious and appropriate symbol for the disembodied soul,” because, as James L. Allen, Jr. points out, this bird/soul connection is listed in Stith Thompson’s *Motif-Index of Folk-Literature* in “twenty-eight different references” including “works on Ireland, Iceland, the Slavic countries, Finland, Siberia, Egypt, Israel, Japan, India, and Africa.”⁷³ This shows that the symbol of the bird as a disembodied soul is a widespread and known symbol. Because of Mr. Wilson’s comparison of Pearl and the bird, she can be read as a symbol of the soul without body, or the nature of the soul.

Mr. Wilson continues his appraisal of Pearl by noting that he has only seen “such figures when the sun” was “shining through a richly painted window and tracing out” images across the floor.⁷⁴ Here, place is used to describe Pearl’s enrichment or the light’s enrichment of culture by having the minister compare her to a shape made from the sun that penetrates the human-made windows and floors.

It is at this point in the narrative that Mr. Wilson compares Pearl to an elf or fairy that was “thought to have” been left behind with the “Papisty, in merry Old England.”⁷⁵ The “Papisty” or Roman Catholic Church is associated with Old England, as are mythical and mythological nature manifestations like elves and fairies. These comparisons of Pearl to England show that Mr. Wilson, the very embodiment of New World culture and tradition in the novel, believes the oppressive qualities of the church to align themselves with the mysterious qualities of nature. Elves, according to J. S. Ryan, in “the medieval world” traditionally represent a vehicle for man to “be more...themselves,” as an elf is an “imagined being” that “has his inside on the outside.”⁷⁶ No character represents the inside on the outside more than Pearl, the embodiment of Hester and Dimmesdale’s natural desire. Ryan also remarks that an elf’s soul “is a visible one” and Pearl is the most outwardly visible character in the novel.⁷⁷ Pearl is showing Mr. Wilson and the town that her nature refuses to stay silent and that morality is something that is not solely based on culture.

The minister’s comparison of Pearl to England as a fairy is another representation of how nature has upended the New World’s morality laws. K. Briggs article on English fairies in *Folklore* states that defining English fairies is difficult because “fairy beliefs are

72. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.109.

73. James L. Allen, “Yeats’s Bird-Soul Symbolism,” *Twentieth Century Literature*, 6/3 (October, 1960), p.118.

74. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.109.

75. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.109.

76. J. S. Ryan, “German Mythology Applied: The Extension of the Literary Folk Memory,” *Folklore*, 77/1 (Spring 1966) p.47.

77. J. S. Ryan, “German Mythology Applied: The Extension of the Literary Folk Memory,” p.47.

extraordinarily complex.”⁷⁸ This complexity comes from a long-standing tradition of fairies in England. Briggs notes that fairies are said to have lived “under water or on an invisible island.”⁷⁹ Relegating Pearl to the status of another mythological character is an opportunity for the minister to deposit the defects of culture into an epithet of wildness and fallibility associated with the Roman Catholic Church in England. The minister compares Pearl to England as a means to explain her nature, so that he does not have to admit that her nature was cultivated from a mixture of the Puritan culture and living in the wilderness in exile because of culture.

“Good Master Wilson” seats himself “in an armchair” and attempts to “draw Pearl betwixt his knees.”⁸⁰ Pearl escapes “through the open window” and stands on “the upper step, looking like a wild tropical bird of rich plumage ready to take flight.”⁸¹ The bird image is invoked again and the minister, representing culture’s moral laws, fails to reach out to Pearl, a clear symbol of nature and freedom. Pearl represents nature’s soul, free and above the cultural laws of the minister. His myopic views do not allow him to touch Pearl in any way which show that his status as culture’s leader inhibits his growth in the natural realm.

The narrator continues this comparison, when the minister asks Pearl “who made thee?” and Pearl answers that “she had not been made at all, but rather had been plucked by her mother off the bush of wild roses that grew by the prison door.”⁸² This implies that Pearl is a direct product of nature and that she grew despite culture’s best efforts to conceal her mother’s act. The narrator also believes Pearl says this because she is near to “the Governor’s red roses.”⁸³ This links Pearl to the rosebush outside the prison, and to its resiliency, growing outside of culture’s black shadow. This shows how place moves along the story and how important it is as a source for characters to draw inspiration and interpret morality.

When Hester and Pearl leave the mansion their encounter shows nature’s stigma in culture as place of witchcraft and fear. As they “departed from the house” and “descended the steps” the “lattice chamber window was thrown open, and forth into the sunny day was thrust the face of Mistress Hibbins.”⁸⁴ Mistress Hibbins is the governor’s “bitter-

78. K. M. Briggs, “The English Fairie,” *Folklore*, 68/1 (March, 1957), p.270.

79. K. M. Briggs, “The English Fairie,” p.273.

80. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.111.

81. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.111.

82. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.111.

83. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.112.

84. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.116.

tempered sister” that the narrator mentions is “executed as a witch” a few years after this encounter.⁸⁵ Hibbins invites Hester to “the forest” to communicate with “the Black Man” or presumably the devil.⁸⁶ Here, Hawthorne shows the Puritan witch, an important figure in Puritan culture, meant to have congregated in the forest. In Brian Levack’s book on New England Puritan culture and witchcraft, he remarks that the forest becomes a place for Puritan New Englanders to “define and maintain social boundaries.”⁸⁷ Levack rightly contends that this desire stems from “their overriding attention to constructing and preserving social hierarchy.”⁸⁸ The forest and the witch were places with which the early American Puritans could relegate natural desire and phenomenon and preserve this hierarchy.

THE FOREST

In Chapter sixteen, entitled “A Forest Walk,” the text defines the natural setting of the forest as a place of moral truth. The “road” to the forest is a “footpath” which is narrow, “dense on either side,” and only allows for “imperfect” glimpses of the sky (175). It reminds Hester of “the moral wilderness in which she had long been wandering.”⁸⁹ This footpath, a creation of man that occludes the sky, but is still close to nature as a footpath to the woods, illustrates Hester’s struggle between her natural desires and cultural mores.

After entering “sufficiently deep into the wood” Pearl and Hester sit down on a “luxuriant heap of moss” as mentioned before, this is a symbol of nature’s dominance over culture and seems to be at the heart of the forest or at the heart of nature.⁹⁰ In this fertile “dell” where Hester and Pearl sit, there is a “brook” with a “leaf strewn bank” that represents Hester’s natural desire and her movement through culture and nature.⁹¹ The bank is the depository for the brook or Pearl and the leaves represent Hester’s current state of disarray, caught between the mainland or culture and the trees or nature.

85. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.116.

86. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.116.

87. Brian Levack, *Gender and Witchcraft (New Perspectives on Witchcraft, Magic, and Demonology, Volume 4)* p.291.

88. Brian Levack, *Gender and Witchcraft*, p.291.

89. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.175.

90. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.177.

91. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.178.

The narrator states that if the eyes were to follow the stream, they would find the “reflected light from its water at some short distance,” but that if they kept following the stream, they would see that it loses all “traces” of light “amid the bewilderment of tree-trunks and underbrush” and a “huge rock covered with gray lichens.”⁹² The reflected light represents the truth, which can only be seen in the forest, but the farther it gets away from Hester and toward the town, the more the forest hides the truth. The narrator remarks that these “trees and boulders” feared that the brook would tell “tales out of the old forest” with its “voice” or “mirror its revelations on the smooth surface of a pool.”⁹³ By having the forest acquire human attributes, Hawthorne is using its place to tell Hester’s story. The light or the truth is protected by the forest represented by Hester and more particularly Dimmesdale’s fear. The voice of the river can be seen as a vehicle for the truth, or more directly as Pearl, a signal for the truth and the physical token of Hester and Dimmesdale’s natural desire. Pearl asks the brook “not to be sighing and murmuring” and not to be in low spirits, but the brook “had gone through so solemn an experience that it could not help talking about it and seemed to have nothing else to say.”⁹⁴ This solidifies Pearl as “the agent who effects “Dimmesdale’s public confession of paternity.”⁹⁵ Annie Marie McNamara in her article on Pearl’s function in *The Scarlet Letter* defines this forest scene as “crucial” in defining Pearl as “more than a link,” but rather “a functional element in structural design.”⁹⁶ Further evidence is later in the forest scene when Pearl is asked by her mother to “keep where” she can “hear the babble of the brook.”⁹⁷ Pearl “singing” follows “the current of the brook” attempting to sooth its “melancholy voice.”⁹⁸ Pearl’s attempts are in vain and the stream is “not comforted, and still” keeps “telling its unintelligible secret of some very mournful mystery that had happened-or making a prophetic lamentation about something that was yet to happen –within the verge of the dismal forest.”⁹⁹ The allusions refer to the moment when Pearl is recognized by the minister in chapter nineteen, as the only child that has ever been “kind” to him,

92. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.178.

93. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.178.

94. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.178.

95. Anne Marie McNamara, “The Character of Flame: The Function of Pearl in The Scarlet Letter,” *American Literature*, 27/4 (January, 1956), p 537.

96. Anne Marie McNamara, “The Character of Flame: The Function of Pearl in The Scarlet Letter,” p 537.

97. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.179.

98. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.179.

99. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.179.

100. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.196.

assuming there that she is in fact his child.¹⁰⁰ The forest reflects this image when Dimmesdale is “gazing” at Pearl from the “mossy tree trunk” he sees that where she pauses to cross the brook a small “pool” forms that reflects “a perfect image of her” that includes “the adornment of flowers and wreathed foliage” and also the Pearl’s “refined” and “spiritualized” nature.¹⁰¹ Through the pool, Pearl is the combination of natural and cultural elements. She is a perfect example of humanity, both bound by natural and cultural influence.

THE SEASCAPE

Hester makes her home “within the verge of the peninsula” in a “small thatched cottage.”¹⁰² The cottage is surrounded by a copse of “scrubby trees” and faces west “looking across the basin of the sea at the forest-covered hills.”¹⁰³ This is a near perfect definition of pastoral and further evidence of Hester Prynne as a mix of nature and culture. Pastoral is important here because as Paul Alpers put it in his article on defining pastoral and its practical uses in criticism, pastoral and its “central fictions and conventions” are essentially purposed to explicate “certain views of and recognitions about human life, its nature, power and pleasure.”¹⁰⁴

The sixth chapter on Pearl furthers the nature vs. culture theme by presenting Pearl as a natural being born in nature, in fact a being worthy of Puritan cultural praise, but also born into the cultural constructs of her mother and the outlying town. The narrator describes Pearl as “worthy” enough to “have been brought forth into Eden” and to thrive there long “after the world’s first parents were driven out.”¹⁰⁵ This clever passage by Hawthorne uses the Puritan culture’s first and most holy place, the Garden of Eden, to deconstruct the Puritanical moral hierarchy. If Pearl was conceived by an act of sin, how is it that she can be so sinless that she stays in “the mythological dreamtime zone of the Garden of Paradise” after even God’s first children are sent out?¹⁰⁶ Joseph Campbell contends that Adam and Eve were thrown out of this “Garden of Timeless Unity” for the simple reason of “recognizing duality,” something that the Puritans in the novel not only

101. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.197.

102. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, pp.84-85.

103. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.178.

104. Paul Alpers, “What is Pastoral?” *Critical Inquiry*, 8/3 (Spring 1982), p. 460.

105. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.92.

106. Joseph Campbell, *Power of Myth* (New York: Anchor Books, 1991), p.106.

do, but by forcing judgment on Hester, presuppose and assume the action of God. So they are both the serpent, by acknowledging the knowledge of the act, and God by passing judgment on the act. By placing Pearl in the Garden of Eden as a resident that outstays Adam and Eve, she is surpassing the cultural law.

Natural and manmade place collide when although according to the narrator, Pearl is a being of “nature” and the “wild,” she is dressed by her mother not in “rustic weeds” but in “the richest tissues that could be procured.”¹⁰⁷ This creates a spectacle when an “absolute circle of radiance” lights up “the darksome cottage floor.”¹⁰⁸ Pearl, the natural being, lights up the only manmade object still left from Hester’s departure into the woods. This assumes that nature’s laws are more powerful than that of any manmade structure. However, her adornment causes culture and nature to perfectly align. The narrator accomplishes this by stating that Pearl was not only one child, but “many children, comprehending the full scope between the wild-flower of a peasant baby, and the pomp, in little, of an infant princess.”¹⁰⁹ While nature seems to still be the stronger of the two elements, being compared to the spontaneous beauty of a wild flower, culture’s laws and power are still present in the created beauty of a princess.

In chapter nine, Arthur Dimmesdale’s walks show nature as a recognizable truth, where Dimmesdale can begin his internal deconstruction of culture’s morality. While gathering “plants with healing balm” for “the minister’s health” Arthur and Roger Chillingworth “took long walks on the seashore or in the forest.”¹¹⁰ When Dimmesdale is on these walks, the narrator states that “it was as if a window were thrown open, admitting a freer atmosphere” than the “musty fragrance, be it sensual or moral” that emanated from Dimmesdale’s study.¹¹¹ By designating nature as a place of freedom from the moral atmosphere of Dimmesdale’s ministerial study, Hawthorne invites us to read nature as a place of moral truth that supersedes culture’s truth. Dimmesdale is able to see and feel the freedom of truth while outside, but when he is faced with the morality that his position demands, he is miserable.

There is ultimately no reading of place that does not include culture and nature, or a reading of culture and nature that does not include place, nor can there be and *The Scarlet Letter* is no exception. Hawthorne has given us a text that through place explores

107. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.92.

108. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.92.

109. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.92.

110. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.121.

111. Nathaniel Hawthorne, *The Scarlet Letter*, p.122.

many of the facets of morality in nature and culture and how they clash and finally come together. I agree with Sacvan Bercovitch who believes that, in the end, Hawthorne's "fusion of process" results in the "reconciliation... of nature and culture, sacred and profane, light and shadow."¹¹² One gets the sense that Hawthorne's vision of the New World was one of hope. It is evident that he believed that early Americans could shed the bureaucracy and caustic social hierarchies of Europe and eventually realize that to have strong ethics and be truly human you need to embrace both your natural and cultural influences.

REFERENCES

- Alpen, James L., "Yeats's Bird-Soul Symbolism," *Twentieth Century Literature*, 6/3 (October 1960), pp.117-22.
- Alpers, Paul, "What is Pastoral?," *Critical Inquiry*, 8/3 (Spring 1982), pp.437-60.
- Banfield, Ann, "The Moral Landscape of Mansfield Park," *Nineteenth-Century Fiction*, 26/1 (June 1971), pp.1-24.
- Bercovitch, Sacvan, *The Office of The Scarlet Letter* (Maryland: John Hopkins University Press, 1992)
- Blair, Sara, "Cultural Geography and the Place of the Literary," *American Literary History*, 10/3 (Autumn 1998), pp.544-67.
- Bradford, William, *Of Plymouth Plantation*, Book I, Ch. 9 (written 1630-50; first published 1856; reprinted in Sculley Bradley et al., eds., *The American Tradition in Literature*, Vol. I, 3rd edition; New York: Norton, 1967).
- Briggs, K. M., "The English Fairie," *Folklore*, 68/1 (March 1957), pp.270-87.
- Byerly, Alison, "The Uses of Landscape: The Picturesque Aesthetic and The National Park System," N. pag. Rpt. in *The Ecocriticism Reader: Landmarks In Literary Ecology*. Ed. Cheryll Glotfelty and Harold Fromm. (Athens: The University of Georgia, 1996)
- Campbell, Joseph, *Power of Myth* (New York: Anchor Books, 1991)
- Cohen, H. Hirsch, "David and Batsheba," *Journal of Bible and Religion*, 33/2 (April 1965), pp.142-48.
- Colacurcio, Michael J., "Footsteps of Ann Hutchinson: The Context of The Scarlet Letter," *ELH*, 39/3 (1972), pp.459-94.
- Culter, Hugh C. and Thomas W. Whitaker, "History and Distribution of The Cultivated Cucurbits In The Americas," *American Antiquity*, 26/4 (1961), pp.469-85.
- Foster, Charles H., "Hawthorne's Literary Theory," *PMLA*, 57/1 (1942), pp.241-54.
- Godwin, David, *Godwin's Cabalistic Encyclopedia A Complete Guide To Cabalistic Magick* (St. Paul: Llewellyn Publications) 1994.
- Hawthorne, Nathaniel, *The Scarlet Letter (Signet Classics)* (New York: Signet Classics, 1999)
- Levack, Brian, *Gender and Witchcraft (New Perspectives on Witchcraft, Magic, and Demonology, Volume 4)*. (New York: Routledge, 2001)
- McNamara, Anne Marie, "The Character of Flame: The Function of Pearl in The Scarlet Letter," *American Literature*, 27/4 (January 1956), pp.537-53.

112. Sacvan Bercovitch, *The Office of The Scarlet Letter* (Maryland: John Hopkins University Press, 1992), p.xiii.

- Murray, W. A., "What Was the Soul of the Apple?," *Review of English Studies*, 10/38 (May 1959), pp.141-55.
- Ryan, J. S., "German Mythology Applied: The Extension of the Literary Folk Memory." *Folklore*, 77/1 (Spring 1966), pp.45-59.
- Ryken, Leland, *Worldly Saints* (Grand Rapids: Zondervan, 1990)
- Ryskamp, Charles, "The New England Sources of The Scarlet Letter," *American Literature*, 31/3 (1959), pp.257-72.
- Shreve, Gregory M., "Nature and Language: A Semiotic Study of Cucurbits in Literature." Rev. of *Book. American Anthropologist* March 1983: 200. Print.
- Standen, Edith A., "The Tapestries," *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, 18/3 (November 1959), pp.96-111.
- Stubbs, John C., "The Scarlet Letter": The Theory of Romance," *PMLA* 83/5 (October 1968), pp.1439-447.
- Turner, Frederick, "The Art of Nature," *Lapham's Quarterly* (November 2015), <http://www.laphamsquarterly.org/book-nature/art-nature>.
- Zimbardo, Philip, *The Lucifer Effect Understanding How Good People Turn Evil* (New York: Random House Trade Paperbacks, 2008).

Re-Shaping Arab American Cultural Identity in Diaspora in Ward's "How We Are Bound" and Darraj's "The New World"

Lamia Khalil Hammad
Yarmouk University

ABSTRACT This paper explores two short stories written by two Arab American women writers who expose the varied experiences and reactions of Arab Americans in diaspora. Patricia Ward's "How We Are Bound" (1996) and Susan Darraj's "The New World" (2004) are two stories that show how challenges such as assimilation, generational differences, cultural diversity, and identity questioning are depicted and met by the Arab American communities. These challenges are approached by relying on Homi Bhabha and Stuart Hall, as a theoretical framework. This paper argues that the experiences and issues of Arab immigrants varied from one ethnic community to another-Lebanese American and Palestinian American-yet they shared the struggles of adapting and embracing a new shape identity due to their need to survive and live in peace.

KEYWORDS Arab-American immigrants, diaspora, assimilation, alienation, cultural diversity, identity crisis

INTRODUCTION

The Arab diaspora in the United States of America includes many Arab immigrants who left their homelands for different reasons. The reasons for their immigration varied from searching for a better life and financial opportunities to being forced to abandon their homeland due to wars and critical political circumstances. The first wave of immigrants included Christian Lebanese immigrants, who were able to adapt easily in America.

Arabs immigrated to the United States in many waves. The Lebanese, Syrians and Palestinians are the largest group among Arab immigrants. The history of Arab's immigration to the United States, according to Tanyss Ludescher, dates back to the Nineteenth century. The first wave of Arab immigrants to the United States ranges from 1880 until 1924. It included Lebanese, Syrians and Palestinians who were identified as Turks because of the domination of the Ottoman Empire. Unskilled and often illiterate, those immigrants who identified themselves as Syrian traveled all around the state and worked as itinerant peddlers. Because of this lifestyle which provided a good chance to assimilate and learn English language, these immigrants "enthusiastically embraced American values" (93).

Ludescher mentions that the second wave of immigration began after World War II. Unlike the first wave which included illiterate Christians, the second wave included a group of educated, and skilled professional Muslims who identified themselves as Arab. This group included Palestinian refugees who became stateless after the Arab-Israeli War in 1948. The third wave of immigration began in 1967 and continues to this day. Some major events in this period like the Lebanese Civil War in the 1970s and 1980s and new immigration laws that established the end of a quota system participated in the production of a further flood of refugees. This wave included Palestinians and Lebanese Muslims from Southern Lebanon fled after the 1967 war with Israel and the Israeli occupation of Palestinian. Those people were highly politicized. According to Ludescher, “for the first time, Arab American organizations were formed to defend the Arab point of view and to combat negative stereotypes of Arabs in the popular press” (94).

As a result, some Arab immigrants started writing to reflect their new experience in diaspora. Among them were an important literary group called Al- Mahjar which refers to the works produced by immigrants in North and South America. While The Southern America branch was centered in Brazil and presented traditional and conservative features, the Northern American which included writers like Kahlil Gibran, Ameen Rihani and Mikhail Naimy, focused on, according to Ludescher, “the desperate need to escape the mundane materialism of the peddler lifestyle; . . . a desire for reform in the Arab world; acute concern about international politics and the political survival of the homeland; an obsessive interest in East/West relations; and a desire to play the role of cultural intermediary” (97).

Diaspora writers were interested in discussing social and political experiences of immigrants. In America, Arab American literature started to flourish in the 1800s. From the beginning of this process of writing, the writers faced many problems. Being a diverse and heterogeneous community, Arab American’s identity was the first problem that faced Arab American writers. Hall argues that “the question of identity is very problematic” (*Questions of Cultural Identity*, 20) which is something that Arab Americans like any other minority struggled with. This community included different people from different Arab countries and religions, in addition to the various dialects of Arabic. Other problems were related to the publishing houses and the content of their writing since the writers were considered minorities.

Regardless of the difficulties, the growth of Arab American literature was motivated by two factors. According to Ludescher, “[t]he first was the search for voices outside the traditional canon of Anglo-American male literature [and] The second factor, like

so many things in the Arab American community, was political" (106). The political issue plays an important role in the works of Arab American writers who have produced valuable works that reveal the real daily experiences of Arab immigrants in the states. The writers try to depict the multi-dimensional difficulties and reactions of Arab immigrants toward the social and political circumstances before and after 9/11. According to Abinader, "Arab Americans were among the first immigrant writers to organize and to be recognized as a literary force by the broad U.S. literary community" (11).

Some of those writers who depict the real experience of Arab Americans are the Lebanese American Patricia Ward, and the Palestinian American Susan Darraj. These female Arab American writers deal with different issues related to Arab Americans. They show the connection between the conditions in the Arab world, and the role of the political crises and wars in the migration of many people to the United States. They also depict how Arab immigrants varied in their ability of assimilation with the new life in America and how this ability is governed by the motivation of migration as well as the desire of understanding the real situation.

Ward, for example, portrays the role of the civil war in Lebanon, especially that which extended from 1975 to 1990, in the life of Lebanese immigrants. Lebanon is known as a country that has the highest number of immigrants who moved to the United States. According to Salaita this war "involved Sunni Muslims and Maronite Christians. Many of the Sunni Muslims combatants were Palestinians, who compose a large underclass in Lebanon" (*Modern Arab American Fiction*, 11). Similarly, Darraj depicts the Israeli-Palestinian war as a prominent factor in the Palestinians' immigration. Unlike the Lebanese, Palestinian immigrants have a stronger desire of assimilation because of the existing colonialism and the need for peaceful survival.

PATRICIA WARD'S "HOW WE ARE BOUND" AND CULTURAL IDENTITY

Ward in "How We Are Bound" portrays the experience of assimilation of two Lebanese families. According to Abdelhady, assimilation "refers to the ways members of an immigrant community became absorbed by the dominant society through various mechanisms such as language absorption, socioeconomic mobility, and intermarriage" (18). According to the reactions of the immigrants, in the selected stories, after settling in the United States, they may be classified into four types of acculturation. These types, as Berry et al. argue, are "assimilation, integration, separation, and marginalization" (309).

The four types of acculturation are very clear in the characters of “How We Are Bound”. Madelaine, Amin, and their daughter Shereen live in the same house with Adel and his wife, Zeina. This group reacts differently towards the new life in America. According to Berry et al., the ability of acculturation is measured by the interaction between “five domains of life: cultural traditions, language, marriage, social activities, and friends” (309). The behavior of Amin and Zeina during the fourteen years they spent in America shows their strong desire to adapt to the American life and culture. Zeina is absorbed by cultural values of the new life of America. Her assimilation is revealed through her actions in America and thoughts of her homeland. For her, living in America is better than staying in Lebanon where the war destroys everything. When Shereen is lost, Zeina adapts herself to a position that shows how she is highly Americanized. Zeina refuses Madelaine’s attitudes toward Shereen’s disappearance. Zeina asserts that Madelaine is overreacting and she “crushes that girl” (Ward, 70) since “she [Shereen] is twenty years old” (Ward, 70). Zeina assumes that Shereen “has a boyfriend [since] That is what happens in America” (Ward, 76) and that explains why she disappeared. Zeina, as well, adapts to the material life along with the social values and concepts. Like his wife, Adel believes that America is the place where he and Zeina have to be.

Adel is integrated into the new life. He works in a Bakery where he meets different people. Like his wife, Adel is so materialistic “(in America, this is how it is)” (Ward, 67). The couple pretends to know everything while knowing nothing. They never think of going back to Lebanon since Adel declares that he “has no country” (Ward, 77) to go back to, while Zeina announces her refusal by saying, “What? Go back to that shithole?” (Ward, 76). Both Adel and Zeina represent Arab Americans who, according to Orfalea, want to be “100 percent American and changed their names and their religions even. They wanted to arrive socially, politically, [and] professionally” (139).

On the other hand, Amin has a different point of view toward everything around him. He does not accept the way American people behave with him as an Arab, like the behavior of the American lady who bought things from the bakery. Amin is not satisfied in his new American life. He addresses Zeina saying “I had my life there [in Lebanon] ... You think I appreciate becoming someone who sells bread? I was an *accountant*” (Ward, 77). At the same time, he tries to get involved in the new lifestyle. When Madelaine was so frightened because of her daughter’s absence, Amin says “Don’t worry. This is America. You worry too much” (Ward, 69).

Amin is stuck between two worlds. As he is living in America, he keeps comparing things with those in his homeland, Lebanon. While he is searching for his daughter, he notices the streets and the behavior of the drivers. When a man shouted 'Asshole' (Ward 71). Amin asserts that "In Beirut you would have been shot," (Ward, 71). Amin also notices the way people dress. He notices how Jenny "was wearing cut-off jeans and that there was a large mole on her thigh. Shereen [his daughter] would not wear shorts, at least not that short" (Ward, 72).

The representation of Arab American experience is very realistic in Ward's story. She depicts Madelaine's isolation and marginalization in the diaspora. Madelaine is very depressed and tortured. The memories of her homeland keep haunting her. She is very passive in her actions and reactions toward everything in America. She never accepts anything new, not even the apartment where she lives. She asserts that "[t]he smell of this apartment was offensive . . . no matter how much she washed the floors with lemon-scent soap, the American odor remained" (Ward, 68). This shows her rejection of America; as a result, she remains lonely without any social relationships.

Ward's use of food as a literary device is very important in immigrant fiction. Madelaine tries to get over the sense of displacement by remembering the Lebanese food. The tabbouleh reminds her of Shereen and of the time they passed together in Lebanon. Adel and Amin also sell "Arabic bread, molasses, tahini, black olives, and falafel mix" (Ward, 68). Mentioning Arabic food serves as a bridge between the new country and the country of origin. It also connects the immigrants to their heritage and their ethnic essence.

Ward also sheds light on the generational differences. Madelaine who represents the first generation immigrants has no desire of assimilation. Her inability to speak English keeps her alienated from the new social circles. She has no desire to learn the language or to communicate with people in America because she still has the hope of going back to Lebanon. Madelaine's inability of assimilation can be culturally clarified; Edward Said refers to the cross-cultural voyage as a reason for the confusion that immigrants pass through. He asserts that:

"[T]he question of 'traveling theories,' suggesting the idea that travel generates a complex system of cultural representation that depends not on power but on motion and willingness to go into different worlds, use different languages, and understand multiplicity of disguise, masks, and rhetoric." (qtd. in El-Aswad, 235)."

Shereen, as a second generation, is the opposite of her mother. According to Salaita, the second generation “replaces Arabic with English, traditions with individualism, and working –class origins with upward mobility” (*Arab American Literary Fictions*, 62). Shereen assimilates to the new life and culture. She attends college, makes new friends and finds a job to keep in touch and blend in with the society around her. Her separation from her family shows her desire to achieve her goals in the new life.

The ability of the characters to assimilate varies even between the members of the same family. Sometimes this variation is controlled by the motivation of migration which has two categories; voluntary and obligatory, by force. Both categories threaten the identity of immigrants. Obligatory migration is based on the political circumstances in homelands like the Lebanese civil war in “How We Are Bound”.

Madelaine’s inability to cope with the new life is a result of the forced migration. The Lebanese civil war created a sense of insecurity among the citizens; as a result, many of them were forced to leave the country. According to Timotijevic and Breakwell, the forced migration “is often related to a previous traumatic experience (induced by a catastrophic change in the migrants immediate physical or social environment), no prior decision to move, and hence, through the lack of choice, no real control over life events” (358).

Madelaine finds herself in a different place that has a different culture. She tries to go over her feeling of nostalgia by remembering the old days in her homeland. Knowing that she will not go back home and having the desire of doing so make her live alienated with inner conflicts. She tries to escape the sense of displacement and alienation by remembering the happy times in her homeland. She:

“[L]et in the nostalgia with rush of anxiety like a door gliding open: the summer *sabhiyyehs* [mornings] in Zghorta [in Lebanon] with the sounds of water running from the taps and the laughter of women cooking, the cool stone walls of Byblos; the blinding white pavements of the beach complexes in Jounieh.” (Ward, 70-1)”

The sense of loss and displacement haunts Amin as well. He feels sickness for missing his home because of the uncomfortable circumstances that forced him to leave after fourteen years of war, but at the same time he feels nostalgic towards homeland. According to Friedman “homesickness . . . is a cryptogram; the word opens up into opposites: sick for home and sick of home” (191). Amin “had mixed all his keys from Lebanon with those that were American, to prove that one place is like any other, one key just like the next” (Ward, 73). Both Amin and Madelaine live in what Homi Bhabha

calls "the third space". According to Bhabha the third space, "challenges our sense of the historical identity of culture as a homogenizing, unifying force, authenticated by the originally past, kept alive in the national tradition of the People" (*The Location of Culture*, 54).

The decision of the couple is always changing. Once Amin decides to go back to Lebanon, Madelaine, who feels depression from living in America, tells Amin "[w]hat's wrong with you? . . . How can we go now?" (Ward, 78). This reaction of Madelaine is the result of her realization of the truth about their real circumstances and of their real need to live in America where they are bound. They are bound there by their circumstances back home in Lebanon. As a result, this confusion creates an inner conflict in Madelaine who states that "I am rotting with remembrances like garbage" (Ward, 70). The identity of Madelaine and her husband may be considered as Hall states, "Identity emerges as a kind of unsettled space or an unresolved question in that space, between a number of intersecting discourses" ("Ethnicity: Identity and Differences," 10).

The experience of migration varied from one ethnic group to another. The Lebanese immigrants suffer from alienation and unsuccessful assimilation. Madelaine's life in diaspora is controlled by her hope of going back. She never tries to adapt to the new life in America. On the other hand, Adel and Zeina want to be Americans and want to fit themselves in the melting pot. They see the United States as the land of dreams that has so much yet to offer.

Unlike her mother, Shereen wants to be herself. She left her family to start a new life that helps her in accomplishing her goals. She learns English, attends college, and makes friendships with American people. She survives by assimilating with the American culture and lifestyle.

SUSAN DARRAJ: MEETING "THE NEW WORLD" IN DIASPORA

The desire for assimilation is also clear in Siham's character in Darraj's "The New World". The story is about an Arab American, Nader, who returns back to Palestine obviously in search of a bride, who turns out to be Siham. After they get married they fly to the United States and begin a new journey abroad. Siham struggles to learn English so she begins English classes until she "practiced her English like a religion" (Darraj, 4). She adapts to the new cultural aspects or as her husband, Nader, calls 'cul-

tural things'. She gets familiar with the shapes of the streets, parks, apartments and even more with the personal relations. Siham and Nader, as Palestinian immigrants, realize the truth of their inescapable situation in America. The difficult social and political circumstances in Palestine make the couple realize their need to assimilate. The experience of Siham and Nader as Palestinians is different from the experience of the Lebanese immigrants in Ward's story. Hall mentions some factors that contribute to distinguish between the varied experiences of immigrants. According to Hall, "there is very considerable variation, both of commitment and of practice, between and within different communities – between different nationalities and linguistic groups, within religious faiths, between men and women, and across the generations" ("Conclusion: The Multi-Cultural," 220).

The motivation to immigrate for Siham and her husband, Nader, is obligatory because of the Israeli occupation in Palestine. Unlike Madelaine and Amin, both Siham and Nader are eager to assimilate with the new culture. From the beginning, Siham considers that getting married to Nader is the opportunity of her life. Even though "it was a risk, to marry a man who had spent so much time in America, but a lot of girls in Palestine did it ... to try their lives and their luck across the ocean" (Darraj, 13). As many Palestinians, Siham considers moving to America as the dream of her life. As a result, she starts adapting to the new culture excitedly.

From the beginning of her journey into the new world, Siham deals with certain things differently. Unlike Madelaine's understanding of Arabic food, Siham considers such cultural things in a deep way. Darraj uses things like food and the blue eye (a charm believed to ward off evil) to go beyond expressing the sense of loss. For example, when she first moved to the apartment she'd "immediately set about sprinkling charisma on each wall" (Darraj, 7). For Siham, they are not used only as traditional things from homeland, but to explore the idea of desiring safety and stability in the new life.

She starts learning everything about the new world where she is going to live. She notices the way the Americans call each other in formal and informal situations. Nader tells her "Habibti [my love], in America, that's what they do. These telephone people, they don't use 'Mr. and Mrs.' anymore. You well get used to these little cultural things" (Darraj, 5). She also starts exploring her neighborhood by walking in the streets exploring how buildings are arranged. While she notices the numbers and the names of the streets and buildings, she unintentionally compares them with buildings in her homeland.

The Italian Market, where she lives, reminds her of "the Old City quarter of Jerusalem" (Darraj, 5). She remembers the men yelling to sell their products and how

they, unlike those in America, feel insulted if women do not make a bargain with them. Adding to that, she notices the trees and how their leaves are different from those in her homeland. Siham is eager to share this new experience with her family in Palestine. She mails her sister some leaves and describes Halloween to her. In order to increase her sense of ability in the American society, she starts listening to English music like the jazz music, and the songs of 'Miles Davis in an effort "to be infinitely more American" (Darraj, 10).

The cultural diversity continues in the life of Siham. Since she is seeking stability, she accepts the fact that Nader was married to an American girl before to get the American green card. Moreover, Siham uses her embroidery skills to gain money by which she can support her husband. The conditions of cultural clash and identity crisis that Siham lives in are described by T.S. Eliot as follows:

"[The immigrants] have transplanted themselves according to some social, religious, economic or political determination, or some peculiar mixture of these . . . the people have taken with them only a part of the total culture . . . the culture which develops on the new soil must therefore be bafflingly alike and different from the parent culture. It will be complicated sometimes by whatever relations are established with some native race and further by immigration from other than the original source. In this way, peculiar types of culture – sympathy and culture clash appear. (qtd. in Hall and Gay, 54)"

Nader also faces some of these cultural diversities in his homeland. When Nader sees Siham for the first time, he follows her to the café she entered. Moreover, he allows himself to sit with her on the same table and order coffee for himself, with "an imperious wave of his hand. The other men in the café stared at them curiously, stopping their conversations to see who was this Amerkani sitting with the eldest daughter of doctor Abdallah al – Medani" (Darraj, 6-7). Living in America, Nader seems to forget some cultural aspects of his homeland as he is stuck between two cultures and therefore unable to draw cultural boundaries. Bahbha asserts that:

"[cultural] 'difference' is not so much a reflection of *pre-given* ethnic or cultural traits set in the tablets of a "fixed" tradition as it is a complex ongoing negotiation – against authorities, amongst minorities: the "right" to signify concerns, not so much the teleologies of tradition as much as its powers of iteration, its forms of displacement and relocation, its ability to signify symbolic and social relations outside of the mimetic transmission of cultural contents. ("Frontlines/Borderposts," 270)"

Moreover, Nader asks Siham to go shopping with him in the Palestinian market, neglecting the fact the cultural difference as inappropriate behavior in Palestine. His

dressing style is different from Palestinian people. He wears a” pleated trousers, linen blazer and shiny, lace-up shoes” (Darraj, 6). Nader’s hybrid character, according to Bhabha, has constructed his “culture from the national text translated into modern Western forms of information technology, language, [and] dress” (“The Commitment to Theory,” 55). He has engulfed himself into a bi-cultural fold shedding the old with the new. Nader had begun a new stage of his life when he previously got married to an American woman in order to gain the green card. The action shows his desire for settling in America once he landed his feet on the American soil as he started adapting to the new language, lifestyle, and dressing.

A CLOSING NOTE

Despite the diversity of Arab American immigrants, there are more common grounds than differences. The need to survive and live in peace, and maybe to start over and look for a better life, are important motifs in their journeys away from their homelands. The desire for assimilation and fitting in a new lifestyle and culture is a result of the characters’ realization that there is no going back to neither Lebanon nor Palestine. Desiring peaceful lives, Arab American immigrants are willing to reconstruct their cultural identities and perspectives towards life despite homesickness, cultural barriers, and alienation in diaspora. Both stories by Ward and Darraj explored representations of the immigrant experiences and conflicts that made resilience more possible with the will to succeed and zest for life away from home.

REFERENCES

- Abdelhady, Dalia, “The Sociopolitical History of Arabs in the US: Assimilation, Ethnicity and Global Citizenship.” in *Biopsychosocial Perspectives on Arab Americans* (New York: Springer US, 2014), pp.17-43.
- Abinader, Elmaz, “Children of Al-Mahjar: Arab American Literature Spans a Century.” *E-Journal of the Department of State*, 5/1 (2000), pp.11-14. Web. 21 Mar 2015.
- Bhabha, Homi K., “Frontlines/Borderposts.” in Angelika Bammer. (ed.), *Displacements: Cultural Identities in Question* (Indianapolis: Indiana U P, 1994), pp.269-72.
- “The Commitment to Theory,” in *The Location of Culture* (London: Routledge, 2012), pp.28-55.
- Darraj, Susan Muaddi, “New World,” in Pauline and Mattawa, pp.3-18.
- El-Aswad, El-Sayed, “Narrating the Self among Arab Americans: A Bridging Discourse between Arab Tradition and American Culture,” *DOMES: Digest Of Middle East Studies*, 19/2 (2010): pp.234-248. *Academic Search Complete*. Web. 21 June. 2015.

- Friedman, Susan Stanford, "Bodies on the Move: A Poetics of Home and Diaspora." *Tulsa Studies in Women's Literature* 23/2 (2004), pp.189-212. Print.
- Hall, Stuart, and Paul du Gay, *Questions of Cultural Identity* (London: SADE Publication, 1996).
- "Conclusion: The Multi-Cultural Question," in Barnor Hesse (ed.) *Un/settled Multiculturalisms: Diasporas, Entanglements, 'Transruptions'* (New York: Zed Books, 2000), pp.209-38.
- "Ethnicity: Identity and Differences." *Radical America* 23, 4 (1989): pp. 9-20. Web. 20 July 2015
- Kaldas, Pauline and Khaled Mattawa, (eds.), *Dinarzad's Children: An Anthology of Contemporary Arab American Fiction* (Fayetteville: University of Arkansas Press, 2009).
- Ludescher, Tanyss, "From Nostalgia to Critique: An Overview of Arab American Literature." *MELUS* 31/4 (2006): pp.93-114. *Literary Reference Center*. Web. 21 Oct. 2015.
- Orfalea, G., *The Arab Americans: A History* (New York: Olive Branch Press, 2006).
- Timotijevic, Lada and Breakwell, Glynis M., "Migration and Threat to Identity." *Journal of Community & Applied Social Psychology* 10/5 (2000), pp.355-372. Web. 22 July. 2014.
- Said, Edward W., *Orientalism*, (New York: Vintage, 1979).
- Salaita, Steven, *Arab American Literary Fictions, Cultures, and Politics* (New York: Palgrave Macmillan, 2007).
- *Modern Arab American Fiction: A Reader's Guide* (Syracuse: Syracuse UP, 2011).
- Ward, Patricia Sarrafian, "How We are Bound" in Pauline and Mattawa, pp.67-80.

“To Build a Fire”: An Ecocritical Reading

Özkan Çakırlar
Çankaya Üniversitesi

In the Short Story class when one of my students commented on the main human character in Jack London’s “To Build A Fire” as a fool who deserved dying because he lacked common sense and reason, such an approach did not seem to me surprising at all at that moment. As I was contemplating on the story later, however, I realized that, though it could have been regarded as right, the reaction of my student to the man in the story had been oversimplified and misleading in the sense that there had to be something more about the man’s death than his foolishness. Indeed, a close reading and analysis of the story reveals the fact that the unnamed lonely prospector in the Yukon is well-equipped for reaching his destination safely: although the weather is extremely cold in this quite northern part of the world and the land is full of dangers, the man has necessary clothing, food and equipment in addition to a wolfdog as a company to protect himself from the harsh conditions of the outer world. Moreover, he is bodily fit and personally skilled to make necessary arrangements and take immediate actions to ensure his safety and survival under such difficult conditions.

What he lacks, on the other hand, is vital: he lacks imagination, the capacity to grasp the true significance of the phenomena and to make sound judgement about the events that happen to him in nature. Unable to comprehend the meaning and consequences of travelling alone in the Yukon setting, he is vain, arrogant, and overconfident both as a human being and a male, which are the real factors, rather than his simple foolishness, causing his tragic death.

Unlike Charles E. May, who thinks that “... the man in the story is simply a living body and the cold is simply a physical fact” (24), I suggest that the story is quite rewarding for and open to an ecocritical reading and interpretation to underline how London challenges the anthropocentric worldview by showing the man’s limited powers over nature.

The protagonist acts just like the rest of humanity trying to exploit the riches of the Yukon territory, which represents human domination and exploitation of the world. His problems with the land, women, animals and common sense carry the traces of the

male-dominated economic and social order. Moreover, the destructive policies of mankind over nature, such as mining, prepare his own destruction too as the end of the story implies. In my analysis of the story, I will make use of the characteristics of “post-pastoral literature”, which the ecocritic Terry Gifford lists as follows:

Fundamental to post-pastoral literature are: (1) an awe in attention to the natural world; (2) the recognition of a creative-destructive universe equally in balance in a continuous momentum of birth, growth and decay, ecstasy and dissolution; (3) the recognition that the inner is also the workings of the outer, that our inner nature can be understood in relation to the external nature; (4) an awareness of both nature as culture and culture as nature; (5) the recognition that with consciousness comes conscience; (6) the ecofeminists’ realisation that the exploitation of the planet is of the same mind-set as the exploitation of women and minorities. (221)

Like many of his other stories and novels, London’s “To Build a Fire” is quite rewarding in terms of its consideration of the natural world, its “recognition of a creative-destructive universe,” its awareness of nature-culture connections and its manifestation of the masculine perception of women.

Jack London is considered to be one of the most prominent naturalistic writers emphasizing the significance of a universe in which human and non-human exist interdependently. In his worldwide known and acknowledged novels and stories, he depicts his human and non-human characters within their own living conditions and through their biological features particularly highlighting their interdependence and the theme of the struggle for survival. Among his works, the later version of “To Build a Fire”, published in 1908, deserves close attention with its capacity of creating an atmosphere in which the reader feels compelled to question the meaning of existence in a cosmic sense. What is striking further about the story is that London achieves such a powerful effect through an extremely plain and simple language.

“To Build a Fire” has, of course, been read and analysed from different perspectives so far and all these readings reflect coherent arguments about the story from their own theoretical stand points. May, for instance, by giving the primary role to the imagination of the author, claims that

The man’s death is significant because it symbolizes the frailty of unaccommodated man against cosmic forces, because it leads to psychic rebirth, because it is the tragic result of a tragic flaw and is confronted with “dignity.” It should not have to be pointed out that the “significance” of a death in a piece of fiction depends not upon the imagination of the critics of that fiction, but rather upon the imagination of the author. And the “simple fact” of death is nothing but a simple fact if nothing is at stake but the “mere” loss of biological life, if the character who dies is nothing but a physical body killed to illustrate this “simple fact.” (24)

Needless to say, the man’s death at the end of the story is a fact but it is, of course, arguable whether it is so ‘simple’ or not. A naturalistic reading of the story may underline that “... humans are cast into an existence over which they have no control, and their inherent failings and a disinterested but ‘implacable’ Nature will always conjoin to produce disaster”(Adams, 27). Similarly, from the Darwinian perspective, “... the man dies because he is not biologically fit to live” (Adams, 27).Such a naturalistic perspective towards the character’s death is very simplistic, indeed, but not so satisfying because it is not a physics experiment in which a man is taken from his natural surroundings to an extremely cold environment where he freezes to death due to his inability to build a proper fire. What brings him to such a place is not the weird imagination of London who ‘sadistically’ wishes to witness his victim’s desperate efforts to save himself and his touching death but the preference of the author who wants to underline the ambitions of mankind for the exploration and exploitation of the riches of the earth without thinking much about his frail and delicate existence in such cold conditions. As the narrator suggests, his journey to Yukon is to search for “the possibilities of getting out logs in the spring” (London, 921).

Human endeavour for gold, other precious metals and raw material are important elements in the story and the man, of course, is not alone in his search. His plan is to join his friends at the camp by 6 pm and together they will go on with their business. Therefore, it can clearly be understood that the main purpose of his travel is economic expectations rather than an unpreventable desire for adventure, and it is his deliberate choice to travel alone to the camp just for the sake of pragmatic reasons like not losing time rather than his attempt to show how courageous he is.

London’s detailed description of the setting and his plain but vivid characterization have a strong impact to lead the reader to a more symbolic reading of the story. Except for the man and the dog, every aspect of the setting, namely the water, the creek, the river and the pass has a name which creates a sense of realism whereas the man without a name seems to represent all humanity. “He was a newcomer in the land” (London, 920) just like the human race who is a relatively newcomer too in his existence on earth, compared to the other non-human beings and entities. Although he is a newcomer, he acts as if he were the owner of the place as well as the dog. He establishes a practical and pragmatic relationship both with the environment and the dog. What he wants to do is not interact with but benefit from the rest of nature with its living and non-living entities. He looks at his watch, tries to measure time and calculate the distance so that he will reach the

camp on time. He is equipped with a state of mind governed by judgement and with man-made things, such as a watch, a matchbox and a pipe that he uses against the forces of nature to protect himself from the extremely cold conditions, but he cannot connect this data to a philosophy: “But all this – the mysterious, far-reaching hairline trail, the absence of sun from the sky, the tremendous cold, and the strangeness and weirdness of it all - made no impression on the man” (London, 920). He cannot connect the physical reality with its possible consequences. According to the narrator, he lacks imagination and is “quick and alert in the things of life, but only in the things, and not in the significances” (London, 920). For instance, although he knows the temperature is fifty degrees below zero, from this fact he cannot deduce “his frailty as a creature of temperature ... and from there on it did not lead him to the conjectural field of immortality and man’s place in the universe” (London, 921). His attention is directed at the practical aspects of his journey and he uses his skills to avoid the immediate dangers which are likely to arise due to his incongruous presence in such a surrounding under such extreme conditions. Since his basic motivation is purely materialistic, he does not stop for a moment and attempt to have a closer and deeper look at his actions.

By the same token, he displays a variety of male arrogance and vanity by ignoring the old timer’s advice that he should not travel alone in such an extremely cold weather, by calling him “womanish” and by boasting that “[a]ny man who was a man could travel alone” (London, 926). Ironically enough, while being “womanish” could have kept him away from the dangers of the cold and saved his life, he prefers an immature masculine attitude by challenging nature and its forces and pays it with his life. What ecocriticism particularly emphasizes is whether a narrative also focuses on the setting in terms of place and natural elements other than human beings. It is obvious that if he had been “womanish”, he would have taken the extreme cold and possible traps into consideration; however, his antropocentric and masculine mind-set prevent him from thinking and acting in harmony with the natural phenomena.

Similarly, the relationship between the man and the dog is not based on comradeship and solidarity but slavery and interest. As the narrator suggests: “... there was no keen intimacy between the dog and the man. The one was the toil slave of the other, and the only caresses it had ever received were the caresses of the whip lash and of harsh and menacing throat sounds that threatened the whip lash” (London, 924). He compels the dog to go in front of him so that if the ice cracks, the dog would fall into cold water, not himself. When the dog falls into and gets its toes wet and icy, it knows by instinct how

to clean the ice from its toes. However, the man cannot succeed in drying his feet when he later falls into a trap unexpectedly. Hence, he becomes envious of the dog for sitting warmly in this bitterly cold nature and plans to kill it, warm his hands in its carcass, build another fire and save himself from death. But he fails to do all these due to his frozen hands and this failure hints at how frail the existence of mankind is on earth in spite of his capacity of judgement and reasoning, and his use of equipment. In the end, nature wins over culture, the man realizes his inevitable doom and acknowledges the old man's advice.

Although the man seems to be the protagonist of the story, it would not be an exaggeration to mention the dog and extreme cold among its central characters. The objective and omniscient voice of the narrator does not side with any of these three figures and treats all equally. In this sense, it is quite appropriate to say that London prefers to reject an anthropocentric approach to be able to balance the weight of the three entities of nature: the man, the dog, and the extreme cold. As Peterson states: "Extreme cold is a metaphor for a whole range of experiences beyond the man's awareness, and the point of the story is not that the man freezes to death but that he has been confronted with the inadequacy of his conception of the nature of things" (4). The dog's survival after the man's death and its move to the camp with the expectation of finding other "food providers and fire providers" (London, 931) is further suggestion of London's challenge to anthropocentrism.

Hence, on a symbolic basis the man is travelling alone in his adventure of overcoming and dominating the other forces of nature. While challenging the extreme weather and landscape conditions, his so-called alliance with the dog does not reflect the features of sincere solidarity but displays the utilitarian and pragmatic dominance of the former on the latter. Similarly, his treatment of the old timer and his notion of women hints how shallow and insubstantial his perception of human existence on earth is. In other words, he is quite an intelligent human being in his daily, short term and transitory endeavor for survival; on the other hand, he is pathetically and vaingloriously incapable of comprehending how intricate and interdependent the conditions of his survival are. His inevitable and tragic death, to conclude, may unmistakably be linked, in a larger context, to the inevitable and tragic end of the human race if he insists on dominating over nature.

REFERENCES

- Adams, R. George, "Why the Man Dies in 'To Build A Fire,'" in Susan M. Nuernberg (ed.), *The Critical Response to Jack B London*.(Westport: Greenwood Press, 1995), pp. 27-35.
- Gifford, Terry. "Pastoral, Ant-Pastoral, Post-Pastoral," *The Green Studies Reader: From Romanticism to Ecocriticism*. Laurence Coupe (ed.), (London: Routledge, 2000), pp. 219-222.
- London, Jack. "To Build a Fire," in Ann Charters (ed.), *The Story and Its Writers: An Introduction to Short Fiction*.(New York: Bedford/St. Martin's, 2003), pp.920-931.
- May, Charles E. "'To Build a Fire': Physical Fiction and Metaphysical Critics," in Susan M. Nuernberg (ed.), *The Critical Response to Jack London*.(Westport: Greenwood Press, 1995), pp.22-26.
- Peterson, Clell. "The Theme of Jack London's 'To Build a Fire,'" in Susan M. Nuernberg (ed.), *The Critical Response to Jack London*. (Westport: Greenwood Press, 1995), pp.3-8.

‘Writing Dangerously’: Tributes and Reflections in an Age of Terror

Lekan Balogun
Victoria University of Wellington

“...the very existence of the African writer is a political statement.”¹

For three days in September 2013, Africa and the rest of the world were seized with trepidation as they watched with horror, the callous seizure and senseless massacre of innocent people including children at the Westgate Shopping Mall in Nairobi, Kenya, by the group known as as-Shabaab, a Somali militant group. By the time the effect of the rude shock had sunk in, news also got out that one of Africa’s most celebrated writers, and Ghana’s leading poet and novelist, Kofi Awoonor, was a victim of the horrible attack. He was in Kenya to address the gathering of writers at the Storymoja Hays Festival. While I still imagine today, as always, what must be going through the slain writer’s mind as he entered into the Shopping Mall with his son on that fateful day, I recall what Achebe said in one of his collection of essays, “I believe that in our situation, the greater danger lies not in remembering but in forgetting, in pretending that slogans are the same as truth; and that [since we are always] prone to self-deception, [we] stand in great needs of reminders.”² And for us to survive as a people, Achebe continued, “[we must] remind ourselves constantly of the things that happened and how we felt when they were happening.”³ In this reflection, I intend to do more than to remind us of certain things that happened in the past and which define some aspects of our contemporary existence as a people and nation, but to also underline the fact of the urgent need for us never to forget the sacrifice of my subjects.

Much earlier in another article, Achebe had paid glowing tribute to Awoonor, especially for the Ghanaian writer’s ability to render with palpable clarity through his novels and poetry, what cannot be called a restatement of merely the “malingering purposelessness,” but also a calculated and systematic “failure of the African independence.”⁴

-
1. Louis James, “The Protest Tradition” *Protest and Conflict in African Literature*. eds. Pieterse, Cosmo and Donald Munro (London, Ibadan and Nairobi: Heinemann, 1969) p.5.
 2. Chinua Achebe, “Preface.” *Morning Yet on Creation Day* (London: Heinemann, 1975) p.xiii.
 3. Chinua Achebe, “Preface.” *Morning Yet on Creation Day*, p.xiii.
 4. Chinua Achebe, “Kofi Awoonor as a Novelist,” *Hopes and Impediments: Selected Essays, 1965-1987* (London: Heinemann, 1988) p.83.

Through his works, Awoonor underlined the roles he believed that writers are expected to play in their societies. Achebe contended that Awoonor was able to prove that a writer shares a kinship with the community, while her/his works reflect, relate to, and engender desirable change in that same society. As Achebe explained that relationship;

“[...] every literature must seek things that belong unto its peace, must, in other words, speak of a particular place, evolve out of the necessities of its history, past and current, and the aspirations and destiny of its people.”⁵

Sartre shared the same opinion. He believed that the function of every writer is “to act in such a way that nobody can be ignorant of the world and that nobody may say s/he is innocent of what it’s all about.”⁶ Similarly, Ngugi maintained that “every writer is a writer in politics. The only question is what and whose politics?”⁷ Writings of the type that Achebe, Sartre, and Ngugi envisioned are perhaps what Raymond Williams called building “a community of sensibilities” between the writer and the society for which s/he writes. According to Williams;

“[...] at all times, the community between the artist and audience which seems to matter is *the community of sensibilities*. The artist’s sensibility—her/his capacity for experience, her/his way of thinking, feeling and conjunction—will often be finer and more developed than that of the audience. But if her/his sensibility is of the same kind, his language and the language of his audience will be closely and organically related (emphasis in the original).”⁸

Aside from Awoonor, the African continent boasts of several pioneer visionary writers who deployed their art towards the political, social and economic liberation of their societies: one would recall “philosopher-kings” like Leopold Sedar Senghor of Senegal, Augustino Neto of Angola and Jomo Kenyatta of Kenya, as one is also reminded of a generation of committed writers like Christopher Okigbo of Nigeria and Steve Biko of South Africa, who was killed, according to Mandela, in order to extend the life of the Apartheid regime.⁹ Elsewhere on the continent, writers like Jack Mapanje and Ali Mazrui of Uganda; Ngugi wa Thiong’o, Abdullah Abdullatif, Koigiwa Wamuwere of Kenya; Alex La Guma, and Dennis Brutus of South Africa during the Apartheid era; and the

5. Chinua Achebe, “Colonialist Criticism” *Hopes and Impediments: Selected Essays, 1965-1987* (London: Heinemann, 1988) p.50.

6. Jean Paul Sartre, *What is Literature?* Trans. Bernard Frechtman (London: Methuen, 1976) p.14.

7. Ngugi wa Thiong’o, “Preface” *Writers in Politics* (London: Heinemann, 1981).

8. Raymond Williams, *The Long Revolution* (London: Chatto and Windus, 1961) pp.93-6.

9. Nelson Mandela, “Row Clouds Biko Anniversary”, *BBC News*, September 12, 2012.

trio of Ayi Kwei Armah, Mongo Beti, and Wole Soyinka were at one time “executive” prisoners in their various countries. By challenging what Osundare described as the “virulent atomisation of modern capitalist society and the philistinisation of values,”¹⁰ these writers became the targets of oppressive governments which used state machineries to hunt them down. In his 1986 Nobel Prize Lecture, Soyinka expressed a similar concern, and hinted at how writers are strategically relevant to helping both their people and societies to survive the terror posed by dictatorial governments in spite of the continued threat to their lives. He argued that, “every act of terror, with its vastly increasing sophistication of style and escalation in human loss, is itself an acknowledgement of and respect for the potential of what is feared, an acknowledgement of the sharpening tempo of triumph by the victimised.”¹¹ This is very true when one is reminded of Apartheid South Africa and its history of tyranny.

South Africa under the Apartheid system remains perhaps the best example of the worst place for writers to live in and practice their art. That era recorded the most trying and devastating accounts of hatred and brutality towards writers. According to J.M. Coetzee, “South African literature is a literature in bondage. It is a less than filthy human literature. It is exactly the kind of literature the world expects people to write from prison.”¹² As the South African writer and Nobel Prize winner (now an Australian citizen), rightly observed, the South African experience did not only promote “deformed and stunted relations between human beings,” it also strove towards “a deformed and stunted inner life.”¹³ Examples abound which underline Coetzee’s submission: Breyten Breytenbach was detained and imprisoned for fifteen years in 1975 on trump up charges of terrorist attack, and especially for marrying a French woman of Vietnamese ancestry in contradiction of the Mixed Marriage Act (1949), and the Immorality Act (1950); Lewis Nkosi was both restricted and banned under the Suppression of Communism Act 44 (1950), renamed Internal Security Act (1976); the Nobel Prize winner, Nadine Gordimer’s works, *The Late Bourgeois World* (1966), *A World of Strangers* (1958), *Burger’s Daughter* (1979) and *July’s People* (1981) were variously banned for periods ranging from one month to twelve years respectively.

10. Niyi Osundare, *The Writer as Righter* (Ibadan: Hope Publications, 2007) p.9.

11. Wole Soyinka, “This Past Must Address its Present” *Wole Soyinka: An Appraisal*, (ed.), Adewale Maja-Pearse (London: Heinemann, 1994).

12. “Coetzee, Getting Prize, Denounces Apartheid” *New York Times*, April 11, 1987.

13. “Coetzee, Getting Prize, Denounces Apartheid.”

Indeed, postcolonial Africa has not had it good in many ways and writers on the continent have not stopped addressing the persistent failure that has accompanied its dawn. In a related context, after conducting a research based on the political and economic measurement of Sudan since its independence, Peter Kok concluded that;

“The controlling feature of post-colonial Sudan [Africa most particularly] has been a crisis of governance. It expresses itself in various forms, but primarily in the recrudescence of *violent political conflict, economic and social stagnation, corruption, alienating between liberation democracy and an authoritarian regime, and the proliferation of obscure ideologies* (emphasis added).”¹⁴

As a specific example of what Kok described as “obscure ideologies” which only sow seeds of disconnect with the masses, let us recall here Kwame Nkrumah’s strategic formulae that was meant to move Ghana forward shortly after independence in 1957. Quite appropriately, postcolonial Ghana is a very good starting point: the first of its generation to experience political independence and a significant example of how not to run a country. Ironically, while the country remains a beacon of Africa’s hope, and both Nkrumah and Awoonor’s beloved country, Ghana also represents the misdirected permutation that we earlier talk about. It is a good example of how failed political leadership has robbed the African continent of the immense talent that Awoonor symbolized and the vision that his oeuvre articulated. Sadly too, it has provided the enabling environment for a menace like as-Shabaab to grow and fester unchecked. According to Nkrumah;

“Since according to philosophical consciencism in its embracing of philosophical dialectical materialism, a change can only result from an operation of forces [which was necessary] in order to liberate a colony [wherein] a dialectical moment needs to be introduced in (na>pa)g to transform it to (pa>na)g. Hence a liberated territory arises under the condition lib.g<-> [D (na>pa)g—> (pa>na)g].”¹⁵

Such high-sounding, obscure and, albeit, self-deceptive permutation from Nkrumah draws an ironic response from a sensitive writer like Soyinka who “eulogizes” the Ghanaian statesman by having members of the Reformed Aweri Fraternity reformulate his idea:

“THIRD: Whatever it is, it is not long-winded proverbs and senile pronouncements. In fact, we could say a step has already been taken in that direction. If you’ve read our leader’s last publication—

14. Peter Kok, “Sudan: Between Radical Restructuring and Deconstruction of State System” *Review of African Political Economy* (ROAPE), 23/70 (1996), p.555.

15. Kwame Nkrumah, *Consciencism: Philosophy and Ideology for Decolonization* (Monthly Review Press, 1970) p.109.

FIFTH: Ah yes. Nor proverbs nor verses, only ideograms in algebraic quantum. If the square root of XQY (2bc) equals QA into the square root of X, then the progressive forces must prevail over the reactionary in the span of 32. of a single generation."¹⁶

Awoonor saw all of these pitfalls and wrote about them. His literary output, although fully immersed in his own tradition, nonetheless, engaged the concerns of the people of Ghana (even Africa) beyond tribal/ethnic affiliation. His poems and novels address what Osundare termed the "neo-colonial exploitation of Africa, the cannibalistic ethos of her comprador capitalism [and] her depressing socio-economic contradictions."¹⁷ As it appears, Awoonor belongs to a class of African writers who draw attention to how African inheritors of power drain the continent of hope in various guises, while being secretly urged on and applauded by their Western allies. He belongs to a class of writers whose works continue to address the endemic squalor in which their people live, those Cheney-Coker described as the "skeletons of stillborn promises"; his rage and anger were directed at politicians and wielders of power for "permitting a perpetual butchery of her [Africa] womb aided by those who barter her on Wall Street [especially] the World Market muckrakers, smugglers and the like,"¹⁸ and many other players hiding in the background, but whose activities nonetheless undermine the development of the continent.

Indeed, Awoonor was definitely not one of those who never acted. But, certainly not among the "westernized and middle-class or petit-bourgeois intellectuals who celebrate in a chronically metaphysical and intellectually unsustainable manner."¹⁹ In his own words, the writer is both a technician and visionary, these roles being indivisible and interdependent. This is because "her/his technical sense enables her/him to select and utilize materials which in themselves carry a spirituality, an innate essence. It is from here that the transformation into the visionary realm is primarily fed [...]. In short, her/his art assays in reassembly, the establishment of a harmonic order."²⁰ It is obvious for what purpose he yielded his art, and on whose side he chose to stand.

Furthermore, Awoonor belongs to the class of thinkers who believe that Africa's independence has no business failing at all, especially considering the lessons that ought

16. Wole Soyinka, *Kongi's Harvest, Collected Plays II* (London: Oxford University Press, 1974) pp.71-2.

17. Niyi Osundare, *The Writer as Righter*, p.22.

18. Sly Cheney-Coker, *The Graveyard Also Has Teeth* (London: Heinemann, 1980) p.11.

19. Molaria Ogundipe-Leslie, "A Moralistic Reading of Soyinka's *The Interpreters*" Paper presented at the Nigerian Modern Languages Association Conference (University of Benin, Benin City, 1980) p.3.

20. Kofi Awoonor, "Voyager of the Earth" *New Letters*, vol.40, no.1 (Kansas: University of Missouri, 1973) pp.89-91.

to have been learnt from the colonizers. He lamented the fact that, rather than the pursuance of the ideal upon which the struggle and clamour for political independence from colonial rule was built, deceit and betrayal from the African inheritors of power and the leadership have destroyed that very important apparatus upon which the continent could have built her progress. After more than fifty years since the first lights of hope shone in Ghana and upon the rest of the continent, the only visible legacy the people continue to grapple with has remained socio-political and economic failure, as well as a cumulative weight of foreign debt and local despair. In a peculiar thought, Achebe perceived the same notion of failure;

“[...] at every stage there is a misty hint of a viable alternative, of a road not taken, of a possibility that fails to develop. [It is] the central failure of African independence, whose early promise is like a butterfly that the child Amamu caught in the fields of the yellow sunflowers wide as the moon, and it flew away again.”²¹

In his debut novel, *This Earth, My Brother* (1971), subtitled “the allegorical tale of Africa,” Awoonor examined Ghana as a model for Africa, in respect of the “cumulateness, indeed an organic, albeit bizarre development towards failure,”²² which characterizes the way independence from colonialists has been handled by the inheritors of power. It is a work Achebe described as an “intense and tight sequence of poetic prose alternating with more open stretches of realistic narrative and now and again broken by shots of running commentaries, all moving sometimes forward in time, sometimes backwards or in circles and at yet other times completely flung outside our accustomed historical time scale”²³ The work renders with resonance the “purposelessness and self-destructiveness of the continent” under myopic leadership and its “revolting malevolence.”²⁴ The work captures what was left undone at every turn of the continent’s wheel on which it moves forward after several years of disentangling itself from colonial imperialism. In fact, *This Earth, My Brother* remains a valid document and testimony to the failures around, especially the endemic culture of corruption, violence, stagnation and rot.

Furthermore, Awoonor stressed the political class’ betrayal of their countries. He emphasized the betrayal of both the trust and responsibility placed on their shoulders, and how the common masses too are complicit in their own tragic reality. Also, through

21. Chinua Achebe, “Kofi Awoonor as a Novelist,” p.83.

22. Chinua Achebe, “Kofi Awoonor as a Novelist,” p.83.

23. Chinua Achebe, “Kofi Awoonor as a Novelist,” p.82.

24. Chinua Achebe, “Kofi Awoonor as a Novelist,” p.83.

the work, he asserted the “truth of Fiction” as a “proven fact and way of life,”²⁵ and its ability to engage us, our imagination, and drive us to “discovery and recognition by an unexpected route”.²⁶ His characters are prototypes drawn from his society. For instance, there is Mr Attipoe, the fat drunken road overseer who ensures that the gates of Dume are shut down during the rain so that stranded lorry drivers can offer him bribe in order to ply their trade; there is Kozo the town-crier who gets drunk and forgets his duty to the community; the elders (especially Topa) who abandon their sacred duty only to run after trivial drinks; Abotsi the symbol of the British Empire who returns as a hero of the Burma war only to die and be refused burial by the Church, which also symbolizes the same British presence in the community. But the most striking of the characters, especially in terms of its metaphor and resonance with contemporary reality, is the pathetic ex-service man, Sule (also a Burmese veteran) who goes mad after his return from war and drills his five year old son under the scorching sunlight.

However, it was through his poems that Awoonor actually earned his acclaim. His poetry exudes the magic and awe of the traditional African griot, especially his pervasive use of mythology, which enriched his craft in terms of the aesthetics of language and thematic candour. His collection of anthologies, from *Night of My Blood* (1971) to *The Breast of the Earth* (1976) and others, shows an artist’s consistent emphasis of the renewal and continuation of a rich heritage of words, symbols and images through cultural self-discovery necessary for racial identity.²⁷ In the *Night of My Blood*, Awoonor demonstrated that the poems “supplement one another, and a continuity of theme is maintained,”²⁸ while the ‘Africanness’ of the poems are easily recognized, especially in the way he deployed the same mythical resources, in the pungent manner in which he handled his subjects, and the overall theme that he engaged in the anthology. In *The Breast of the Earth*, Awoonor smoothly merged his *ewe* poetic form with his own self-conscious awareness to create a work that celebrates the “juxtaposition of myth and reality and the intermixture of belief and anger.”²⁹ In the work, Awoonor expressed belief in

25. Chinua Achebe, “The Truth of Fiction” *Hopes and Impediments: Selected Essays, 1965-1987* (London: Heinemann, 1988) p.101.

26. Frank Kermode, *The Sense of an Ending: Studies in the Theory of Fiction* (Oxford: Oxford University Press, 1967) p.9.

27. Kofi Awoonor, *This Earth, My Brother* (Garden City, New York: Anchor Press, Doubleday, 1971) p.xiii.

28. Ezekiel Mphahlele, “Introduction” *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press Doubleday, 1971).

29. Thomas, R, Knipp, “Myth, History and the Poetry of Kofi Awoonor” *African Literature Today: Myth and History*. (ed.), Eldred Durosimi Jones (London: Heinemann, 1980) p.50

the dynamism of the human nature to overcome trial; as such, he regarded Ghana as well as the continent of Africa as the prodigal child that will soon come back home. At the same time, he directed his anger toward those he described as the “termites of westernization,”³⁰ who have plundered the resources of the continent. Indeed, both poems serve the useful purpose of engaging the tragic pathos and pains of postcolonial Ghanaian and African life and may as well be regarded as the ironic expression of our everyday life.

At a time like this, as pay tribute to Awoonor, the poet/philosopher, we also express our recognition of the new kind of spirit that rules over the continent, the “spirit of terror” represented by the as-Shabaab, and how Awoonor’s oeuvre has been dedicated to drawing attention to the failure of the political system, which gave birth to the as-Shabaab menace. Ironically, one wonders if he had a premonition of his own death; if he knew that inside that Shopping Mall would be death “where so many lost children of Africa will be found.”³¹ One wonders if he also knew that what would remain of him and the ill-fated Westgate Mall would be, like in “The Cathedral”, nothing but a dirge, mourning the loss of precious lives

“On this patch a tree once stood
Shedding incense on the infant corn:
Its boughs stretched across a heaven
Brightened by the last fires of a tribe
They sent surveyors and builders who cut that tree
Planting in its place
A huge senseless cathedral of doom.”³²

Perhaps Awoonor would still wish to be around with us, if only to deliver that speech at the Nairobi Storymoja Hays Festival. Perhaps he would wish that a visit to that Mall was not taken, that his voice as a seer could be heard again. Perhaps he chose instead to “wander away from the peace and wisdom of the traditional hearth.”³³ However, in these hard and perilous times, we are left with wishes;

“If I had known, if only I had known
I would have stayed at home
I would not have gone to them.”³⁴

30. Thomas, R, Knipp, “Myth, History and the Poetry of Kofi Awoonor” *African Literature Today: Myth and History*. ed. Eldred Durosimi Jones (London: Heinemann, 1980) p.53.

31. Kofi Awoonor, *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press Doubleday, 1971) p.25.

32. Kofi Awoonor, *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press Doubleday, 1971) p.35.

33. Ezekiel Mhpahlele, “Introduction” *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press Doubleday, 1971).

34. Kofi Awoonor, *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press Doubleday, 1971) p.35.

At this juncture, we also recall the memory of the Nigerian writer/activist and environmentalist, Kenule Saro-Wiwa, whose sacrifice is also particularly significant as Awoonor's. Certainly a man of many parts—writer, journalist, businessman, activist and environmentalist—Saro-Wiwa established Saros Publishing company in 1973 in order to make his works available to the Nigerian public. His oeuvre ranged from autobiographical testimonies, through fiction, children's literature, plays, short stories, to satirical sketches and newspaper columns, most of which he utilized to formulate his ideas, and to push the Ogoni people's struggle, and for which he has remained identified even after his tragic, albeit, avoidable death.

Saro-Wiwa, the Ogoni-born writer and activist, contended that Nigeria is dogged by Lord Malcolm Hailey's description as "the most artificial of the many administrative units created in the course of European occupation of Africa."³⁵ As a former British colony, Nigeria, like most nations on the continent [was] morphed into new forms which appear to be nothing more than "domestic nationalistic tyranny imposed on minority groups, and [functioning] as collusions of nationalistic power with militarized global economic power [...] within the networks of power."³⁶ While the country continues to grapple with that colonial legacy whose antecedent is buried very deep in deception and chivalry, one of the legion of irrationality which characterizes successive governments, was certainly the Ogoni crisis over which Saro-Wiwa and his other colleagues were executed by hanging in 1996 by the late General Sani Abacha military junta, which enjoyed palpable complicity from multinational companies and big players in the crude oil exploration business.³⁷

Saro-Wiwa's prison diary, *A Month and A Day: A Detention Diary* (1995), was published barely a year before his execution. Released at the height of his intimate, conscious and passionate internationally acknowledged fight on behalf of his people to overcome their death by instalment through environmental pollution and degradation, the work has remained a testimony to fearless confrontation with the forces of stagnation and corruption at a staggering scale. This work was preceded by two dystopian novels, *Pita Dumbrok's Prison* (1991) and *The Prisoner of Jeb* (1998). His other works, such as the 1968 pamphlet, *The Ogoni Nationality: Today and Tomorrow*, engaged the repression of the Ogoni, the same with *Genocide in Nigeria: The Ogoni Tragedy* (1992), in which he

35. Ken Saro-Wiwa, *Genocide in Nigeria: The Ogoni Tragedy* (Lagos: Saros International, 1992) p.19.

36. Susan Abraham, "What Does Mumbai Have to do with Rome? Postcolonial Perspectives on Globalization and Theology" *Theological Studies*, 69 (2008) pp.376-93.

37. Ed Pilkington. "Shell Pays out \$15.5m over Saro-Wiwa Killing" *The Guardian*, 9 June (2009).

articulated the historical antecedents to the exploitation and destruction of Ogoni land; and in both *A Forest of Flowers* (1995) and *Adaku and Other Stories* (1989), he satirized the Nigerian government through a fictional community, which shares palpable resemblance with the Niger-Delta reality and the inhuman rot that he devoted the last phase of his life fighting; *Sozaboy: A Novel Written in Rotten English* (1985) which critiques the Nigerian Civil war, and how the larger Igbo society, suspecting the Ogoni of sympathy towards the Federal government, made life unbearable for the minority groups with which it shared boundaries remains Saro-Wiwa's most popular work.

In terms of the Ogoni struggle for emancipation and recognition, Saro-Wiwa insisted that, contrary to widespread opinion and "official" position that the Nigeria/Biafra war was fought for political reasons and the urgent need to keep the nation united, its more salient economic motive was more persuasive, with oil resources and the struggle for the control at the heart of the crisis. He insisted that while the plight of the minority groups like the Ogoni have been swept under the carpet through official channels, most narratives and discourses around the subject have also glaringly excluded them. But the recognition of the sacrifices of the minority groups and especially the Ogoni in much the same way the Igbo have always been seen as the "only victims" of the Nigeria/Biafra war, and which Saro-Wiwa considered a major step towards true reconciliation, will reposition the minorities in their proper places in the nation's history.³⁸

In the dark period of the struggle for the recognition of the Ogoni/minorities rights in the Niger/Delta and especially during the brutal military regimes of Gen Babangida and his cruel successor, Gen Sani Abacha, Saro-Wiwa's writings became the torch that lit the path through the thick darkness of greed that enveloped the creek. His speeches, the only pricking conscience in an open and vast ocean of corrupt and conniving assemblage of leadership, whose brazen indifference to the stifling conditions of the minorities in the oil-rich region, have rendered the whole Niger-Delta and especially Ogoniland completely inhabitable for the people. Saro-Wiwa's writings, including his documentary research, essays, speeches, and polemical journalism were instrumental in articulating the complexity of the Ogoni crisis and drawing global attention to the Ogoni cause, while his fundamental rights' group, Movement for the Survival of the Ogoni People (MOSOP), emerged in the midst of the protest against environmental devastation as well as the closure of communal lands as decreed by the 1979 Nigerian constitution.³⁹

38. Ama Oko Omaka, "The Forgotten Victims: Ethnic Minorities in the Nigeria-Biafra War, 1967-1970" *Journal of Retracing Africa*, 1/1 (2014) pp.38-9.

39. Susan Comfort, "Struggle in Ogoniland: Ken Saro-Wiwa and the Cultural Politics of Environmental Justice" *The Environmental Justice Reader: Politics, Poetics and Pedagogy*. eds. Joni Adamson, Mei Mei Evans and Rachel Stein (University of Arizona Press, 2002) pp.229-46.

In response to environmental degradation of the Ogoni land and successive Nigerian governments' insensitivity to the plight of the people, Rob Nixon explains that Saro-Wiwa coined the terms "recolonization" and "indigenous colonialism" to conceptualize the role of the multinationals in the country and the activities of the Nigerian regimes that have favoured the three major ethnic groups and violently suppressed the rights and claims of the extreme minorities like the Ogoni. MOSOP became the rallying point for engaging the socially and politically excruciating policies of successive civilian and military administrations in the area.⁴⁰ On some occasions, he screamed; "There is no country [...] only organized brigandage."⁴¹ On some other occasions, he railed, "Oil companies have flared gas in Nigeria for the past thirty-three years causing acid rain [...] What used to be the bread basket of the delta has now become totally infertile. All one sees and feels around is death."⁴² In a recent publication, Nixon beams his searchlight on the activities of Saro-Wiwa and other committed writers (Arundathi Roy, Abdulrahman Munif and Jamaica Kincaid to name a few) from other parts of the world, who engage their governments' insensitivity, albeit, complicity in the "occluded relationship" between transnational players (governments and multinational companies) and those elements—such as labour, land, resources and commodity dynamics which tie them together.⁴³ Nixon contends that, like others, Saro-Wiwa was "alive to the inhabited impact of corrosive transnational forces, including petro-imperialism, the mega-dam industry, out-sourced toxicity...and the militarization of commerce, forces that disproportionately jeopardize the livelihoods, prospects, and memory banks of the global poor."⁴⁴ Because Nixon is very much aware of the power of writing/fiction and the largely representational crux of Saro-Wiwa and co.'s works and how "stories, images, and symbols adequate to the pervasive but elusive violence of delayed effects,"⁴⁵ he stresses the significance of Wiwa's writing in exposing the phenomenal of slow violence that oil exploration in the Ogoni communities represents. According to Nixon, slow violence often occurs gradually and out of sight, and remains obscure largely because it does not carry with it, the sensational visibility of the violent extremism of a

40. Rob Nixon, "Pipe-Dreams: Ken Saro-Wiwa, Environmental Justice, and Micro-Minority Rights" *Black Renaissance, I.1* (1996) pp.1-11.

41. Ken Saro-Wiwa, "Nigeria: the Ogoni Crisis: A Case-Study of Military Repression in Southeastern Nigeria" *Human Rights Watch/Africa*, 7/5 (1995) pp.7-25.

42. Ken Saro-Wiwa, *The Guardian*, 8 November (1995); *The Village Voice*, 21 November (1995) pp.21-3.

43. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (Cambridge: Harvard University Press, 2011) p.479.

44. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*, p.6.

45. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*, p.3.

group like the as-Shabaab or Boko Haram. This is exactly what Saro-Wiwa meant when he said, “the Ogoni people were being killed all right, but in an unconventional way [because] the Ogoni country has been completely destroyed by the search for oil [...] Oil blow-outs, spillages, oil slicks, and general pollution accompany the search for oil.”⁴⁶ As it were, the “environmentalism of the poor” which much of Saro-Wiwa’s writings addressed, has remained a pathetic reality in our world today.

Similarly, Nixon also stresses how Saro-Wiwa also uses his writings to engage the tragic reality of Ogoni people’s battle with displacement from their abode due to oil exploration in the area, their “displacement without moving.”⁴⁷ According to Nixon, the Ogoni writer/activist’s works emphasize “the loss of the[ir] lands and resources beneath them”; a loss which leaves the people stranded in their communities, “stranded in a place stripped of the very characteristics that make it inhabitable.”⁴⁸ It is to these kinds of pathetic situations that Saro-Wiwa wrote, “environmental degradation has been a lethal weapon in the war against the indigenous Ogoni people [...] in virtually every nation-state there are several ‘Ogonis’—despairing and disappearing peoples suffering the yoke of political marginalization, economic strangulation or environmental degradation, or a combination of these [...] in Nigeria’s monstrous domestic colonialism.”⁴⁹ As such, what one perceives of the conditions in Ogoniland, is a people “existing out of place in place” beyond their just being marginalized communities of people.⁵⁰

Indeed, socio-political situations on the African continent show that nothing much has changed with regard to the issues Awoonor, Saro-Wiwa and others, devoted their lives and writings to addressing. It is the more reason why their works have remained relevant, not just to mirror the inadequacies in their societies and the malignancies which characterize socio-political life on the continent, but to also create the sensibilities required to insist on change. In spite of the burden such a memory has become, it remains a task that the rest of us must bear, as our own way of expressing an acceptable solidarity towards their (writers) commitment to our collective good. And, one way of doing this is to always remember how and what they have sacrificed on our behalf.

46. Ken Saro-Wiwa, “Nigeria: the Ogoni Crisis: A Case-Study of Military Repression in Southeastern Nigeria” *Human Rights Watch/Africa*, 7/5 (1995) pp.7-25.

47. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*, p.19.

48. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*, p.19.

49. Ken Saro-Wiwa, *The Guardian*, 8 (November 1995); *The Village Voice*, 2/1 (November 1995) p.23.

50. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor*, p.19.

REFERENCES

- Abraham, Susan, "What Does Mumbai Have to Do With Rome? Postcolonial Perspectives on Globalization and Theology" *Theological Studies* 69 (2008), pp.376-93.
- Achebe, Chinua, "Colonialist Criticism" *Hopes and Impediments: Selected Essays 1965-87* (London: Heinemann, 1980), pp.46-61.
- "Kofi Awoonor as a Novelist" *Hopes and Impediments: Selected Essays 1965-87* (London: Heinemann, 1980), pp.82-86.
- "The Truth of Fiction" *Hopes and Impediments: Selected Essays 1965-87* (London: Heinemann, 1980), pp.95-105.
- Awoonor, Kofi, *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press, Doubleday, 1971).
- *This Earth, My Brother* (Garden City, New York: Anchor Press, Doubleday, 1971).
- "Voyager and the Earth" *New Letters, 40/1* (Kansas: University of Missouri, 1973), pp.89-91.
- *The Breast of the Earth* (Garden City, New York: Anchor Press, Doubleday, 1976).
- Cheney-Coker, Sly, *The Graveyard Also Has Teeth* (London: Heinemann, 1980).
- Coetzee, J.M., "Coetzee, getting prize, denounces Apartheid" *New York Times.*, April, 11 (1987).
- Comfort, Susan, "Struggles in Ogoniland: Ken Saro-Wiwa and the Cultural Politics of Environmental Justice" *The Environmental Justice Reader: Politics, Poetics and Pedagogy.* eds. Joni Adamson, Mei Mei Evans and Rachel Stein (University of Arizona Press, 2002), pp.229-246.
- James, Louis, "The Protest Tradition" *Protest & Conflict in African Literature.* eds. Pieterse, Cosmo and Donald Munro (London, Ibadan and Nairobi: Heinemann, 1969), pp.109-24.
- Kermode, Frank, *The Sense of an Ending: Studies in the Theory of Fiction* (Oxford: Oxford University Press, 1967).
- Knipp, R. T., "Myth, History and the Poetry of Kofi Awoonor" *African Literature Today: Myth and History.* ed. Jones, Eldred Durosimi (London: Heinemann, 1980), pp.39-61.
- Kok, Peter, "Sudan: Between Radical Restructuring and Deconstruction of State System" *Review of African Political Economy (ROAPE)* 23/70 (1969).
- Mandela, Nelson, "Row Clouds Biko Anniversary" *BBC News.*, Sep, 12 (2012).
- Mhpalele, Ezekiel. "Introduction" *Night of My Blood* (Garden City, New York: Anchor Press, Doubleday, 1971).
- Nixon, Rob, "Pipe-Dreams: Ken Saro-Wiwa, Environmental Justice, and Micro-Minority Rights" *Black Renaissance 1/1* (1996), pp.1-11.
- *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (Cambridge: Harvard University Press, 2011).
- Nkrumah, Kwame, *Consciencism: Philosophy and Ideology for Decolonization* (Monthly Review Press, 1970).
- Omaka, Arua Oko, "The Forgotten Victims: Ethnic Minorities in the Nigeria-Biafra War, 1967-1970" *Journal of Retracing Africa, 1/1* (2014), pp.25-40.
- Ogundipe-Leslie, Molar, "A Moralistic Reading of Soyinka's *The Interpreters.*", Paper presented at the Nigerian Modern Languages Association (University of Benin, Benin City, 1980).
- Osundare, Niyi, *The Writer as Righter: The African Literature Artist and His Social Obligation* (Ibadan: Hope Publication, 2007).
- Saro-Wiwa, Kenule, *Sozaboy: A Novel Written in Rotten English* (Lagos: Saros, 1985).
- *The Prisoners of Jeb* (Lagos: Saros, 1988).
- *Adaku & Other Stories* (London: Saros International, 1989).
- *On a Darkling Plain: An Account of the Nigerian Civil War* (Lagos: Saros, 1989).
- *Pita Dumbrock's Prison.* Lagos: Saros, 1991).
- *Genocide in Nigeria: The Ogoni Tragedy.* London: Saros, 1992).
- *A Forest of Flowers: Short Stories.* Burnt Mill, Harlow, Essex, England: Longman, 1995).

- *A Month and a Day: A Detention Diary*. New York, N.Y.: Penguin Books, 1995).
- Sartre, Jean Paul, *What is Literature?* Trans. Bernard Frechtman. London: Methuen, 1976).
- Soyinka, Wole, *Kongi's Harvest, Collected Plays II* (London: Oxford University Press, 1974).
- “This past must address its present” *Wole Soyinka: An Appraisal*. ed. Maja-Pearse Adewale. (London: Heinemann, 1987), pp.1-12.
- Ngugi, Wa Thiong’o, *Writers in Politics* (London: Heinemann, 1981).

On the Teachability of Pausing Strategies in Foreign Language Learning

Bilal GENC, Mehmet KILIÇ and Erdoğan BADA
İnönü Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi and Çukurova Üniversitesi

THEORIES AND IDEAS AGAINST AND FOR TEACHING PHONOLOGY

Before proceeding with the introduction, we would like to cite a passage from Jostien Gaarder's world-wide famous novel *Sophie's World*:

"Once upon a time there was a centipede that was amazingly good at dancing with all hundred legs. All the creatures of the forest gathered to watch every time the centipede danced, and they were all duly impressed by the exquisite dance. But there was one creature that didn't like watching the centipede dance—that was a tortoise."

"It was probably just envious."

"How can I get the centipede to stop dancing? thought the tortoise. He couldn't just say he didn't like the dance. Neither could he say he danced better himself, that would obviously be untrue. So he devised a fiendish plan."

"Let's hear it."

"He sat down and wrote a letter to the centipede. 'O incomparable centipede,' he wrote, 'I am a devoted admirer of your exquisite dancing. I must know how you go about it when you dance. Is it that you lift your left leg number 28 and then your right leg number 39? Or do you begin by lifting your right leg number 17 before you lift your left leg number 44? I await your answer in breathless anticipation."

Yours truly, Tortoise."

"How mean!"

"When the centipede read the letter, she immediately began to think about what she actually did when she danced. Which leg did she lift first? And which leg next? What do you think happened in the end?"

"The centipede never danced again?"

It seems that every native speaker of a language is able to master the phonology of his/her native language and is able to exhibit phonological features of the language in his/her speech quite perfectly. If we were to ask a question similar to that of the tortoise, would a native speaker cease to exhibit those phonological features in his/her native language.

Nunan (2002) calls listening the Cinderella skill in language learning because listening has remained in the shadow of speaking and most people equated knowing a

language with being able to speak and write in the target language. However, we believe that teaching pronunciation is at least as important as listening is. After all, during the post grammar translation era, listening has always been treated as one of the four basic skills, and rarely has it been given a secondary role in the teaching of foreign languages.

Ideas regarding the teaching of phonology have swung at the extreme ends of the language teaching pendulum; while some believe that phonology is a core component of language teaching activities (for example as will be discussed below, Caleb Gattegno was in favor of teaching phonology even to the starting learners), some, like Stephen Krashen, believe that there is no room for the teaching of phonology because it is not learned, rather, it is acquired.¹ In addition to Krashen, advocates of Critical Period Hypothesis also believe that it is virtually impossible to teach phonology to adults because phonological features of a language can only be acquired.

From a slightly different perspective, Carmichael (2014) discusses the question in relation with segmental and supra-segmental phonology. Carmichael argues that second language learners do tend to achieve differential pronunciation success in segmental and supra-segmental components of speech, age being a determinant factor. An early Age of Acquisition is pre-requisite for supra-segmental success in L2, in that, decline of an L2 learner's ability to acquire native-like intonation appears to begin at a very young age.

Despite the presence of counter evidence Hill (1970) and Neufeld (1977) believe that second language productive phonology is attainable regardless of the learner's age and first language. To those scholars, there are methods that can enhance the teaching of L2 pronunciation and that can help students acquire native or near native proficiency in pronunciation.²

SIGNIFICANCE AND FUNCTIONS OF PROSODY AND PAUSING IN SPOKEN DISCOURSE

Literature on phonology of L2 users dwells on two basic foci: segmental and supra-segmental phonology. We believe it is appropriate to discuss the underlying reasons of idiosyncrasies of L2 phonology before we proceed to discuss the significance and functions of pausing. Due to economic reasons, we will not cite the results of several studies;

-
1. J. C. Richards and T. S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching: A description and analysis* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999).
 2. J. Warsi, Effects of Visual Feedback on Second Language Productive Phonology. Online Documents at http://jilaniwarsi.tripod.com/first_comp.pdf. [12.03.2014].

instead we will refer to the discussion of a review study. Upon their review of research on L2 sounds, Broselow and Kang (2013) observed that three main topics appear in those studies:

1. whether L2 acquisition patterns should be understood as effects of L1 transfer or of universal preferences for particular linguistic structures;
2. whether acquisition patterns should be explained at the level of abstract phonology or at a phonetic level, and
3. whether patterns in L2 production correlate with patterns in L2 perception.

The answers to the questions above suggest that in some cases transfer from the native language is the main reason underlying the idiosyncrasies of the second language learners, and in some cases, speech patterns of the L2 speaker seem to be stemming from neither L1 nor L2.

As for the second question, while there are some L2 patterns which are accounted for with reference to abstract phonological structures, there are some L2 patterns which are believed to be caused by phonetic salience and/or articulatory ease.

Regarding the third question, there is not a simple explanation for the relationship between production, perception and lexical representation emerged because while in some cases accurate perception precedes the productions in some cases vice versa is observed.

The answers above could also be given to the questions similar to the three questions cited above with a difference only in terms of a pausing component: thus pausing strategies and patterns of L2 speakers might be accounted for by the transfer from L1; and articulatory ease and accurate perception of pausing might precede or lag production. Finally, it could be argued that there is not a simple explanation for the relationship between production and perception of pauses.

Another researcher, Loritz (1999) also cites pronunciation as an aspect of language in which adult second-language learners most frequently fail to achieve the proficiency attained by young language learners, and lists five difficulties adults encounter in the acquisition of phonology.

In the first place, adults often simply do not hear the difference between two sounds. Secondly, there is the difficulty in pronouncing the sounds which are *different* from those of adult learners' native language. Thus, it becomes quite clear that English being a stress-timed language offers serious difficulties for speakers of other languages whose stress patterns are different. The second difficulty is also the underlying reason for the third difficulty in that first-language *interference* occurs when producing L2 utter-

ances. The fourth problem emerges from the difficulty in pronouncing the same problematic phones, also troublesome for L1 children. The fifth problem is maintaining accurate pronunciation in rapid speech. In trying to maintain accurate pronunciation, speakers may end up with idiosyncratic pausing patterns.

A few functions are attributed to the role pausing plays in the spoken productions. For one, it has been argued that prosody provides cohesion and coherence to a text: not only pitch boundaries but also pauses provide information about how lexical conjunctions are used to organize constituents.³ This shows that in Wennerstroms's view in addition to pronouns, elisions and repetitions, pauses prove to be another category of factors to be made use of in evaluating cohesion and coherence in a text and/or textual structure.

With pedagogical concerns in mind, Bada (2006) investigated pauses following and preceding "that" in noun clauses with the participation of native English speakers and Turkish speakers of English. Regarding the pause time preceding and following "that" in that-clauses in read speech he found that while pausing preceding "that" was much longer than in the following position in the production of native speaker group, it was observed to be just the opposite with the Turkish group.

Marotta (2014) investigated a specific issue in prosody. In her study, Marotta tried to find answers to the following questions: a) is the learning of new prosodic features more or less difficult for an adult speaker with respect to segmental features? and b) can a speaker-listener exposed to a foreign accent show the same or a different sensitivity towards the prosodic and segmental characteristics of L2? Marotta found that on the production side, a speaker of L2 can very hardly lose the phonetic-prosodic imprinting of his/her L1; on the perceptual side, the sensitivity of native speakers towards their mother tongue is so fine-grained that the perception of even one feature of a foreign language – segmental or suprasegmental – is sufficient to recognize the "foreign accent" in a learner's speech.

In a Turkish context, Kılıç (2013) focused his attention on the teachability of pausing strategies and conducted an experimental study in which non-native participants were divided into two equal groups: Target Group (TG) and Control Group (CG). The TG was provided with awareness training for 10 hours regarding their idiosyncratic pausing patterns, whereas the CG was not exposed to any kind of training at all. The post-test analysis of pausing durations preceding and following the conjunctions revealed that the treatment was effective in making the non-native participants in the TG aware of native-

3. A. Wennerstrom, *The Music of Everyday Speech Prosody and Discourse Analysis* (Oxford: Oxford University Press, 2001).

like pausing patterns. The findings showed that they started to use the native speaker pausing norms, while CG L2 production in this matter remained idiosyncratic.

Again, in a recent study, Dłaska and Krekeler (2013) also focused on the teaching of pronunciation through computers. In their study, the researchers provided their participants with received implicit and explicit feedback; when learners listened to a repetition of their own pronunciation they received implicit feedback on their current performance. This did not necessarily enable them to draw relevant conclusions on how to improve it. The second feedback intervention all students received (listening to model pronunciation) could be regarded as a form of a recast. The results of the study showed that among different kinds of pronunciation teaching methods, explicit individual corrective feedback (ICF) should be implemented as a complement to listening only.

FILLED VS. UNFILLED PAUSES

There is another point to be considered in a discussion on the teachability of phonology in general and pausing in specific: the role of filled pauses. As known, filled pauses (FPs) are used when the speaker tries to decide what to say, and are considered as by-product of speech planning. Therefore, some believe that they are devoid of communicative value and should be thrown away from spontaneous speech. In addition, the fact that the use of FPs in speech, particularly in public speaking, is considered as a deficient use type, is the underlying reason of FPs' not been integrated into language teaching thus far.⁴

Despite these drawbacks, language learners may benefit from a training focusing on the use of FPS. Rose (1998) also investigated the possible effect of training in the use of FPs and found that such training was beneficial not only for speaking abilities but also for listening.

Swerts (1998) provides another rationale for the teaching of FPs: in his study he analyzed twelve spontaneous monologues (Dutch) and found that phrases following major discourse boundaries more often contain FPs and that there is a system in the way speakers produce FPs. Evidently, FPs may carry information about larger-scale topical units: stronger breaks in the discourse are more likely to co-occur with FPs than do weaker ones.

4. R. L. Rose, Filled Pauses in Language Teaching: Why and How. Online Documents at <http://www.roselab.sci.waseda.ac.jp/resources/file/teachingfps.pdf>. [12.03.2014].

THE PLACE OF TEACHING PHONOLOGY IN THE LANGUAGE TEACHING METHODS

The teaching and learning of L2 phonology moves between the ends of a pendulum: while during the middle of the twentieth century, L2 sound system was considered the first priority for teaching and learning, it received much less attention during the second half of the century as major interest in linguistic theory shifted from phonology to syntax, and with general acceptance of the Critical Period Hypothesis. In recent years, however, there has been renewed interest in phonological perception and production from linguistic, cognitive, and social perspectives, and renewed emphasis is now placed on pronunciation in teaching second languages.⁵

Underlying reasons for the above changing attitudes towards the teaching of L2 phonology can be found in Richards and Rodgers' (1999) arguments. The researchers claim that there are two main motives causing changes in language teaching methods throughout history:

The kind of proficiency learners need changed; while reading comprehension was the goal of the language study in the past, nowadays oral proficiency is prioritized.

Theories regarding the nature of language and language learning have changed.

Thus our aim in the discussion to follow is to evaluate the place of teaching prosody in some of the language teaching methods.

AUDIOLINGUALISM: The father of the American behaviourist psychology John Watson thinks that thought and speech are inseparable because thought is in a sense covert speech.⁶ Drawing its major insights from behaviourist psychology, audio-lingual theory considers language primarily as speech, but, as can be expected quite naturally, speaking skills are themselves dependent upon the ability to accurately perceive and produce the major phonological features of the target language.⁷

SILENT WAY: Silent way draws our attention to the importance of grasping the "spirit" of the language and not just its component forms. To Gattegno the "spirit" of the language means the way each language is composed of phonological and supra-segmental elements that combine to give the language its unique sound system and melody. The

5. M. Saville-Troike, *Introducing Second Language Acquisition* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006).

6. F. Tamura, *The Development of the Cognitive Code-Learning Theory: Trends in Language Methodology in the United States*. Online Documents at http://sucra.saitama-u.ac.jp/modules/xoonips/download.php/JOS-KJ00000164085.pdf?file_id=6111. [12.03.2014]

7. J. C. Richards and T. S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching*.

learner must gain a “feel” for this aspect of the target language as soon as possible.⁸ As learners gain feel for phonological aspects of the target language, they will certainly become aware of pausing patterns inter and intra sentences.

TOTAL PHYSICAL RESPONSE: TPR seems to be a perfect language teaching method serving as a means of teaching pausing patterns in the target language. Drawing heavily on the comprehension of imperatives such as “point to the desk; walk to the desk; walk to the door; touch the desk, touch the door; point to the chair; touch the chair,”⁹ TPR teaches learners pausing patterns of English in a way that Stephen Krashen describes as an acquisition process.¹⁰

LEXICAL APPROACH: Michael Lewis (1997), who coined the term lexical approach, is in favour of emphasizing words in language teaching because “instead of words, we consciously try to think of collocations, and to present these in expressions. Rather than trying to break things into ever smaller pieces, there is a conscious effort to see things in larger, more holistic, ways”.¹¹ Making a distinction between vocabulary—traditionally understood as a stock of individual words with fixed meanings—and lexis, which includes not only the single words but also the word combinations that we store in our mental lexicons; lexical approach emphasizes noticing and memorization of chunks of language.¹²

That Lewis draws our attention to holistic ways of seeing vocabulary in chunks implies that not only in teaching reading, writing or listening but also in teaching speaking, we should pay special care to the production of such whole chunks, which, in turn, lead us and our students to observe appropriate pausing times in intra sentential positions.

8. J. C. Richards and T. S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching*.

9. D. Larsen-Freeman and M. Anderson, *Techniques & Principles in Language Teaching* (Oxford: Oxford University Press, 2011).

10. J. C. Richards and T. S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching*

11. M. Lewis, *Implementing the lexical approach: Putting theory into practice* (Hove, England: Language Teaching Publications, 1997).

12. O. Moudraia, Lexical Approach to Second Language Learning. Online Documents at <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED455698.pdf>. [12.03.2014].

REFERENCES

- Bada, E. (2006). Pausing preceding and following ‘that’ in English. *ELT Journal* 60 (2), 125-132.
- Broselow, E. and Kang, Y. (2013). Second Language Phonology and Speech. In J. Herschensohn and M. Young-Scholten (Eds.) *The Cambridge Handbook of Second Language Acquisition* (pp.529-554). Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Carmichael, L. (2014). Second Language Acquisition of Suprasegmental Phonology. Online Documents at http://zephyr.nsysu.edu.tw/Interlanguage/record/handout/0225_0311/sla-final.doc. [12.03.2014]
- Dlaska, A. and Krekeler, C. (2013). The short-term effects of individual corrective feedback on L2 pronunciation. *System* 41 (2013), 25-37.
- Hill, J. (1970). Foreign accents, language acquisition and cerebral dominance revisited. *Language Learning* 20 (2), 237-248.
- Kılıç, M. (2013). Pausing Preceding and Following Adverbial Clause Conjunctions in English: A Comparative Study of Turkish and Native Speakers of English. Unpublished doctoral dissertation, Cukurova University, Adana.
- Larsen-Freeman, D. & Anderson, M. (2011). *Techniques & Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lewis, M. (1997). *Implementing the lexical approach: Putting theory into practice*. Hove, England: Language Teaching Publications.
- Loritz, D. (1999). *How the Brain Evolved Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Marotta, G. (2014). Remarks on Prosody and Foreign Accent. Online Documents at http://www.humnet.unipi.it/linguistica/Docenti/Marotta/capit_dilibri/GM_Remarks%20on%20prosody.pdf. [12.03.2014]
- Moudraia, O. (2001). Lexical Approach to Second Language Learning. Online Documents at <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED455698.pdf>. [12.03.2014]
- Neufeld, G. (1977). Language learning ability in adults: a study on the acquisition of prosodic and articulatory features. *Working Papers in Bilingualism*, 12, 45-60.
- Nunan, D. (2002). Listening in Language Learning. In J. C. Richards and W. A. Renandya (Eds.) *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice* (pp.238-241). Cambridge: Cambridge University Press.
- Richards, J. C. & Rodgers, T. S. (1999). *Approaches and Methods in Language Teaching: A description and analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rose, R. L. (1998). *The Communicative Value of Filled Pauses in Spontaneous Speech*. Unpublished doctoral dissertation, The University of Birmingham, Birmingham.
- Saville-Troike, M. (2006).

Terrorism in Conrad's *The Secret Agent**

Hafudh Farhood Abda Alsalam

Mazaya Private University College

“Terrorism, whether international or translational, is not only a political problem; is not only a psychological problem; it is not only a moral problem; it is, fundamentally, a legal problem.”

Robert A. Friedlander

The Secret Agent, published in 1907, is a detective novel by Joseph Conrad, the well-known Polish-English novelist, and it is classified as one of Conrad's political novels, together with *Nostramo* (1905) and *Under Western Eyes* (1911). *The Secret Agent*, particularly because of its theme of terrorism and the violence it depicts, has become famous again in the US after the 9/11 attacks in 2001 and after the recent suicide bombings that have occurred in Europe. The novel describes the period of the fear of the dynamite-throwing anarchist that disturbed the European society from the 1880s through the early part of the twentieth century. Early critics mentioned that Conrad's *The Secret Agent* was related to a fictional genre known as the “dynamite novel” which was widely spread throughout the thirty years preceding World War I, and enjoyed its highest fame in the 1880s and 1890s.¹ Conrad's novel depicts the prewar period around 1885 and 1886 which was an era of considerable anarchist activity in England. The Greenwich bombing, which constitutes the germ of *The Secret Agent*, occurred in February 14, 1894;² the events of the novel are based on this attempt to blow up the Greenwich Observatory which was carried out by an anarchist, named Martial Bourdin,³ who did not damage or reach the target but was himself killed by the bomb. The aim of this article is to show the effects of terrorism on individuals, their relationships, and society as a whole. This can

* This paper is part of the author's MA thesis entitled “Exploitation and Terrorism in Conrad's *The Secret Agent*” submitted in December 2014 to Çankaya University Graduate School of Social Sciences. The author would like thank his supervisor Assist. Prof. Dr. Mustafa Kirca for his guidance and Dr. Peter Starr for his suggestions and encouragement.

1. Writers such as Philip May, George Griffith, E. Douglas Fawcett, and Grant Allen followed that genre in their works, which are unvaried and focused on few elements such as secret organizations, foreign spies, conspiratorial meetings, extravagant and sinister plots against society, threats of violence, and the possibility or actuality of explosions both frequent and destructive (Orr and Billy, p.175).
2. Beth Sharon Ash, *Writing in Between Modernity and Psychological Dilemma in the Novels of Joseph Conrad* (New York: St Martin's Press, 1999), p.198.
3. C. B. Cox, *Conrad*. Ian Scott-Kilvert, (ed.). (London. Longman Group, 1977), p.28.

be achieved through exploring the terrorist act in *The Secret Agent*, which is the Greenwich Observatory explosion; by detecting the aim behind it, and also by examining the psychological impacts of the terrorist event on the individual, the family, and the society. Besides, this article deals with some notions which are frequently used in Conrad's last novels, such as political terrorism, anarchism, and nihilism.

The setting of *The Secret Agent* was in the late-Victorian period, a period which was full of violence and terrorist acts. The first terrorist bomb attack on London was done by the Irish and American-Irish Republicans. Also the book reflects the concerns about the Anarchism that had started to expand internationally and became an obvious danger. The radical political beliefs and the responses it motivated brought the ideologies of terrorism that Britain inherited at the beginning of the twentieth century such as the first Fenian⁴ attacks on British soldiers in Manchester, and the bombing of Clerkenwell Prison, in which twelve people died and 100 were injured.⁵ By the 1890s, the anarchist activities had spread and taken on an international level. Furthermore, there were many dynamite attacks in Europe and the US, and there was a series of assassinations of heads of state. David Miller in his book entitled *Anarchism* mentions some examples of these historical incidents, which are:

“A man named Bourdin, who had connections with anarchists in London, blew himself up carrying a bomb across Greenwich Park in 1894; President Carnot of France was killed in 1894; the Spanish Prime Minister Castillo in 1897; King Umberto of Italy in 1900; and President McKinley of the USA in 1901.”⁶

Combined with this increasing and spreading of violence, many British newspapers and journals stated their government's rule on political crime and asylum to be short-sighted. Therefore, political crime has some similarity to state insurgency. As a result, anarchist violence was frequently denied the status of political crime, especially by the press: “the anarchist is not a political assassin; he is merely a noxious beast. Anarchism has no politics.”⁷ This general contradiction and uncertainty in the British rules concerning political criminality is the main cause of the problems that terrorist violence and anti-terrorist laws presented for British liberalism at the time.

4. Fenian is a name derived from the ancient Irish army. This organization is like other organizations as Fenian Brotherhood and Irish Republican Brotherhood (IRB), all were opposed to Britain's 1801 Act of Union which had deprive Ireland of self-determination. These organizations aimed to the establishment of an independent Irish Republic in the 19th and early 20th century (Hachey, p.137).

5. Alex Houen, *Terrorism and Modern Literature, From Joseph Conrad to Ciaran Carson* (Oxford: Oxford University Press, 2002), p.21.

6. David Miller, *Anarchism* (London: J.M. Dent and Sons Ltd.,1984), pp.112-13.

7. Alex Houen, *Terrorism and Modern Literature, From Joseph Conrad to Ciaran Carson*, p.36.

The connection between absolute optimism, ideology, and terrorism appear clearly in Conrad's fiction, as terrorism becomes a dominant theme in most of his last major fiction. Orr and Billy assert that "Conrad too felt the appeal of a cleansing annihilation. Significantly, nearly everything he wrote between 1905 and 1908 involved explosions of one kind or another."⁸ Kurtz, in *Heart of Darkness*, terrorizes uncooperative natives by having their heads cut off and placing them on stakes around his cottage as a reminder to others; his "Autocracy and War" is full of metaphoric explosions; the manuscript of the *Chance* was known as "The Dynamite Ship" in its early stage of writing; and *The Secret Agent* is built up on the story of a revolutionary who is blown up with his own bomb. In some of Conrad's other works, if we do not find a real explosion, we find a clear reference to it or an intention to do it, through the characters' words and dreams, such as the anarchist character in the *Under Western Eyes*, who spends his hours dreaming and planning violent acts of terrorism. Also the mysterious Mr. X in the "The Informer" *A Set of Six* states that there is no "amendment to be got out of mankind except by violence and terror"⁹ which shows clearly his way of achieving his goals through violence. The same thing applies to the Professor in *The Secret Agent*, whose final goal is to replace the middle-class political order with a better one. Such a goal may be irrational but his strategy for destroying the regime is realistic and gives one some insight into Conrad's attitude toward liberal politics. At this point, the Professor shares Conrad's belief in the inefficiency of reform and revolution alike. Instead, the Professor states "what's wanted is a clean sweep and a clear start for a new conception of life."¹⁰ Like Conrad, the Professor realizes that the legality and crime are linked aspects of a single system, "counter moves in the same game,"¹¹ each reliant on the other for its meaning and legality. The Professor understands "revolution" in its sense of rotating, of curving back to an original position. His refusal to obey the rules of the game makes the Professor an uneasy figure for both the other anarchists and Chief Inspector Heat. Conrad, too, is cautious of revolution since he feels that "it to be a wheel that returns to the same base with a different driver."¹² He does not trust revolutionaries and thinks that they cannot bring anything good for the country.

8. Leonard Orr and Ted Billy., (eds.), *A Joseph Conrad Companion* (London: Greenwood Press, 1999), p.180.

9. Joseph Conrad, *A Set of Six* (New York: Doubleday, Doran & Company, 1928), p.77.

10. Joseph Conrad, *The Secret Agent* (New-Delhi: Peacock books, 2011), p.50.

11. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.48.

12. Martin Tucker, *Joseph Conrad* (New York: Frederick Ungar Publishing Co, 1976), p.75.

Generally, there are different kinds of violence, like those which cause abuse, injuries, or death; but the worst type is the one which is aimed to cause more than that. It goes far beyond death and destruction, it is planned to terrorize individuals. This kind of violence is described as terrorism. In other words, we can say there is a clear distinction between violence and terror. Violence is a wider term which covers all illegal acts that include damage (or the threat of damage) to person or possessions. Acts of terror, on the other hand, are acts of violence carried out to create a climate of fear among individuals, and the authorities which will lead to political changes such as new policies or a new regime.¹³ Thus, the Greenwich Observatory outrage was a terrorist act which was planned to terrorize the people in Britain to achieve one's goal.

The central events of *The Secret Agent* arise from Mr. Vladimir's plan to bring Britain back into line by forcing it to follow the international order concerning harboring the anarchist. He is against the idea of accepting the anarchists as immigrants in Britain. His intention is to produce violence or a terrorist act under the anarchists' name which he thinks will cause a problem against the anarchists. He explains his philosophy of the bombing to Verloc, saying "A bomb outrage to have any influence on public opinion must go beyond the intention of vengeance or terrorism. It must be purely destructive."¹⁴ He wants all the newspapers write about it. It is an action that needs an immediate reaction from Britain. Mr. Vladimir addresses Verloc and explains: "You anarchists should make it clear that you are perfectly determined to make a clean sweep of the whole social creation."¹⁵ He tries to show him that such an outrage will be the best act for the anarchists to get what they want. Vladimir intends to terrify the society, as such he aims at destroying not the society itself but instead its belief in some ideologies supporting it. Mr. Vladimir chooses the target, which is the Greenwich Observatory. This choice comes from the importance of the Greenwich Observatory as a symbolic sign of science. Henry H. Han's comment about the matter is highly suggestive in terms of pointing out the symbolic value of the Observatory:

"The political violence of European origin emerged during the last third of the 19th century, and based on a set of values embedded in modern European civilization. That terrorists from European based cultures tended to carry out their attacks against targets of great symbolic meaning, but ones usually yielding few deaths unlike those of non-European."¹⁶

13. David Miller, *Anarchism*, p.109.

14. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.22.

15. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.22.

16. Henry H. Han, *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control* (New York, London, Rome: Oceana Publications, 1993), p.36.

However, it is said that “*The Secret Agent* is as much about the force of signs as it is about the force of deeds.”¹⁷ In other words, in the text, there is a clear distinction between sign and action, between image and event. This fact takes a number of forms, including these produced between pornography and revolutionary zones, the effects of the bomb plot and Winnie’s suicide, and the identification of the revolutionaries with speech rather than their actions.

The Greenwich Observatory is a scientific institute and it is an important symbol for the bourgeoisie; that is why the novel as a whole is built on that deed of violence or terrorism. The foreign embassy in London is behind that outrage. When the new first secretary Mr. Vladimir comes to the embassy, he checks the agent provocateur Mr. Verloc’s reports, and he believes that Mr. Verloc is useless. He orders him to come to the embassy during the daytime to meet the new first secretary. When Mr. Vladimir meets him, he discusses Verloc’s inefficiency and he insults Verloc in different ways such as by calling him a “fat pig,”¹⁸ by showing him that he is useless, by disrespecting him, and by telling him that he has done nothing to be mentioned in his secret service in the history of the embassy and they may not need his service any more. All this was to push Mr. Verloc to do more and to carry out what he will be ordered to do, which is the bombing of the scientific institute of the bourgeoisie. Vladimir plans that outrage to be carried out under the name of the anarchists. The aim behind that outrage is to end the privileged asylum given to the foreign revolutionary in England so that the English stop harboring them. The revolutionaries or the anarchists are against rules or the government of Vladimir’s country, but Britain gives them the asylum and they still represent a threat to his country. However, the planned domestic terrorism will affect British government, and it will certainly respond. Terrorist attacks even at the lowest level of consideration are crimes against public order. In addition, terrorism is intended to be a challenge to the state and must be dealt with as such. This is what Vladimir wants, the respond to this act and the repression of the individual freedom.

In his conversation with Verloc, Mr. Vladimir confirms that the explosion should be against science which has become more important in English life and is seen as “the fetish of today.”¹⁹ Mr. Vladimir tells Verloc about the target which “is neither royalty nor religion. Therefore, the palace and the church should be left alone.”²⁰ Attacks on property,

17. Henry H. Han, *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control*, p.102.

18. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.18.

19. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.20.

20. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.21.

religion, and churches fail to disturb the calmness of everyday life in Britain. Vladimir informs Verloc that the target should not be a palace or a church, but the scientific institute, the Greenwich Observatory. Conrad tries to show us the everyday life of his age in a fresh light. Vladimir describes the target as follows:

“A bomb in the National Gallery would make some noise. But it would not be serious enough. Art has never been their fetish.[...] Artists—art critics and such like—people of no account. Nobody minds what they say. But there is learning—science. Any imbecile that has got an income believes in that. He does not know why, but he believes it matters somehow.[...] All the damned professors are radicals at heart.[...] They believe that in some mysterious way science is at the source of their material prosperity.”²¹

Vladimir suggests that science is universally worshiped and it becomes just like religion in the old days.²² An attack on a gallery or on art in general will not be affected or will be useless altogether. No one will listen to the artists and they are not effective power in society. To Vladimir, art is not as important as science. He also adds: “The greatest possible regard for humanity with the most alarming display of ferocious imbecility. I defy the ingenuity of journalists to persuade their public that any given member of the proletariat can have a personal grievance against astronomy.”²³ Thus, targeting the Greenwich Observatory will be the best goal for Vladimir. Such an outrage would be an attack on “the whole social creation.”²⁴ Moreover, an attempt for targeting the Greenwich Observatory will be considered as an attack on Astronomy and will be viewed as a global event because he believes that “the whole civilized world has heard of Greenwich.”²⁵

In his *Inside Terrorism*, Bruce Hoffman states that “The terrorist act is specifically designed to communicate a message.”²⁶ The message that Mr. Vladimir wants Britain to realize is that the anarchists represent a threat to the national security of the state and they are not loyal to the nation which shelters them. They possess destructive instincts which push them to commit acts against humanity and the national symbols wherever they go.

Like communists, the anarchists wanted to resist class repression through terrorism. Their own way of carrying out terrorist acts has its own unique features. Its importance

21. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.22.

22. Knapp Eloise Hay, *The Political Novels of Joseph Conrad: A Critical Study* (Chicago: The University of Chicago Press, 1963), p.244.

23. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.23.

24. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.22.

25. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.23.

26. Bruce Hoffman, *Inside Terrorism* (New York: Columbia University Press, 2006), p.229.

lies in the way they follow, which is the terrorism of the lone rebel or small circle of rebels. In anarchist theory, an act of terror was referred to as an *attentat*²⁷ whose purpose is to convey a message or propaganda by action. For anarchist, terrorism often takes the form of killing an enemy of the people or destroying the ruling class by means of bombing. David Miller relates in his book *Anarchism* that “a doctrine of collective responsibility [...] that can justify violence against [...] anyone who acts as a state functionary or servant of capitals.”²⁸ In this way, the anarchists would include all the actions under the title of revenge. In his *The Secret Agent*, Conrad reveals the anarchists as an inactive group; they do not do any act to be mentioned in the world of anarchism. The only revolutionary act that Conrad permits in his narrative is an imposed explosion caused by a simpleton boy who blows up nothing except himself. In the novel, Conrad also sees the anarchists as weak figures and they do not represent any real political threat. This fact helps us to know something historical about the reality of the anarchists. In late-Victorian England, most anarchists were refugees and exiles who tried to get the acceptance of the countries which harbored them. Until the end of the century, when anti-immigration laws were enacted, anarchism did not represent the threat to the state, but the threat came from its own authorization, which was very challenging to those European powers that had reason to fear anarchism’s acts of assassination and random terror. It seems that the questions arose for *The Secret Agent* from the conventions of terrorist fiction, such as how dangerous is the Greenwich explosion? And who is behind the explosion? Both are answered ironically by Conrad. In reality, the harmless explosion destroys an entire family, firstly Stevie, then Verloc, then Winnie, and finally the effect reaches Winnie’s mother, too. Through the sequence of the events, *The Secret Agent* shows that regular life is terrifying and insecure and that London is far from being a heaven of peacefulness. In a city which is shaken by detonations, there is fear, effort, anxiety, pain, and defeat for the majority of its inhabitants.²⁹

The other term which accompanies anarchism in Conrad’s fiction is “nihilism.” H. Han contends that “nihilism emphasized the revolutionary as alienated radical who totally rejected existing society and its values in order to engage in terrorism.”³⁰ In the nihilists’ view, the revolutionary is the one who “despises and hates present-day social morality in all

27. A French term (in English, it means attempt, also attack), specific political action meant to be exemplary to others. It is related mainly with violent political actions (Han, p.64).

28. David Miller, *Anarchism*, p.116.

29. John H. Stape, (ed.), *The Cambridge Companion to Joseph Conrad* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), pp.109-110.

30. Henry H. Han, *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control*, p.64.

its forms [...] Day and night he must have one thought, one aim—merciless destruction.”³¹ This fact clearly shows the nihilists’ pessimistic views of life in which the world seems meaningless and aimless. In this context, for them, terrorism is seen as expressing the will of the people. Therefore, the anarchist terrorism is often focused on two purposes, which are striking back at any enemy of the people and motivating a series of reaction which can lead to violent revolution.

In his *Terrorism and the International Anarchist Movement of the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries*, Whitney Kassel argues that though there is a difference in motive between the modern terrorists and the anarchist terrorists of the 1890s, the difference between them does not nevertheless mean that some features of the psychological character of the anarchist assassin are not present in modern terrorists. Thus, it can be said that features such as a desire to state a fact of being famous for some bad deed, and a need to reveal strength and to feel accepted and associated in groups of the same thoughts, are found in nearly every person who carries out terrorist actions. Kassel adds “the difference in the case of the anarchist attacks of the 1890s is that these attacks were unaccompanied by any true understanding of the cause for which they fought. Almost none of the assassins of that time had any direct contact with the anarchist foundation.”³² Therefore, these can be seen as individual acts which are regarded as a weak devotion to anarchism.

As a result of the anarchist movement which spread widely in Europe and the USA, the anarchist novels succeeded and increased in the number at the end of the nineteenth century. Barbara Melchiori, in her book titled *Terrorism in the Late Victorian Novel* shows that “much of this fiction confirmed the political status quo by presenting all forms of social protest as essentially terroristic.”³³ These novels seek to spread fear and provoke reaction by using figures like the dynamiter and the *agent provocateur*, and by the metaphorical use of words and expressions such as the secret society and the international conspiracy. All these elements are offered in *The Secret Agent* as well. The ideal socialist Michaelis, the blood thirsty nihilist Yundt, and the genetic engineer Ossipon, although distinguished from one another, are from a secret association that meets regularly in Verloc’s Soho shop. Verloc manages the anarchists’ movement and meetings, and sets up an outrage on behalf of a foreign power represented by Mr. Vladimir. Though in

31. Henry H. Han, *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control*, p.64.

32. Whitney Kassel, “Terrorism and International Anarchist Movement of Late Ninetieth and Early Twentieth Century,” *Study in Conflict & Terrorism* (2009), p.247.

33. Barbara Melchiori, *Terrorism in the Victorian Novel* (London: Croom Helm, 1985), p.284.

a normal terrorist fiction these elements or such figures represent a real threat to the society, in Conrad's novel they are exposed as harmless and powerless. Excluding the Professor, all the revolutionaries are not men of action, and they lack all energy and power of creativity. They are completely reliant on women whom they exploit when they can; the aged Yundt owes his survival to a faithful old woman, the helpless Michaelis' freedom depends on his lady-patroness, the self-loving Ossipon takes his living expenses from the nursemaids he seduces, and the secret agent Verloc owes his well-being to the foreign embassy he works for. Even the arrogant Sir Ethelred takes anarchism at its face-value. The insufficiency of unvocal or un-ironic dialogue is a theme that fills the whole of *The Secret Agent*. The conversation between the characters, as H. Stape relates, includes this:

“The conventions of late-Victorian terrorists fiction, the language of the daily press, which achieved unique growth between 1890 and 1910, and the various modes of the detective thriller, which developed in response to the establishment of the CID in 1878, and which was brought to some sort of sublimity by Conan Doyle.”³⁴

The detective language and the investigations about the Greenwich explosion reflect the strongly worded speech between the main police characters. As they look for uncovering the aim behind the outrage, the evidence for the Greenwich explosion is firstly incomprehensible. Nevertheless, Chief Inspector Heat finds a proof that links the outrage with his own secret informer, the anarchist Verloc, and chooses to suppress it and finds another scapegoat instead of him.

Generally, there is no one legal definition of terrorism, just as there is no universally political definition of terrorism as Alex Houen observes that “one person's terrorist is another person's freedom fighter.”³⁵ This fact makes it hard to give an exact legal definition to terrorism. However, Henry H. Han, in his *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control*, argues that even though there is no one proper legal definition of terrorism till this time, there is no need for it if we look at terrorism as an unlawful act. No matter what the means are and how they are used, the terror-violence acts are public crimes in every civilized society. For this reason, a precise lawful definition is not essential, if we only deal with the factors of this behavior which lead to: murder, serious bodily harm, hostile engagement, international suffering or severe mental distress.³⁶ However, Houen, in his book titled *Terrorism and Modern Literature from*

34. John H. Stape, (ed.), *The Cambridge Companion to Joseph Conrad*, p.107.

35. Alex Houen, *Terrorism and Modern Literature, From Joseph Conrad to Ciaran Carson*, p.7.

36. Henry H. Han, *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control*, p.54.

Joseph Conrad to Ciaran Carson, defines terrorism as “the use or threat of action to influence the government or to intimidate the public in order to advance a political, religious, or ideological cause.”³⁷ The action may expand to include serious damage to property and to include disturbance in other systems. However, the most dangerous thing is the destructive effects of such acts on the psychology of the individual because the crime scene is not the land upon which the attacks take place, but rather, it is the mind - the psychology - of those who survive.

In Conrad’s view, the terrorist’s strategy is psychological. By planning and applying what appear to be mindless acts of violence and cruelty against symbolically valued targets, the terrorist hopes to create feelings of extreme fear among the public authorities and the crowds. The objective is to provoke the authorities into resorting to procedures to suppress terrorism, procedures which will destroy the legality of the regime. The other objective is to explain to the public that established authorities lack the will and the capacity to deal with the terrorists, which will increase the public’s sense of insecurity. In *The Secret Agent*, therefore, the Professor seeks confrontations with the police authorities to reveal their weakness of will. At the same time, he hopes to provoke the police into “shooting us down in broad daylight.”³⁸

Terrorism is a deeply psychological act. In the *National Advisory Committee on Criminal Justice Standards and Goals*, edited by Virginia M. Frankenberger, it is claimed that “terror is a natural phenomenon; terrorism is the conscious exploitation of it.”³⁹ Terrorism, therefore, is far more than an option of violence against individuals. It is a means to create a psychological state and a way to force someone’s views on the others’ consciousness. In other words, it is a way of disturbing the security of the individuals and the groups through using various acts of killing or exploding to cause a kind of terror in the minds of its direct and possible victims. As Michael McEwen rightly notes:

“Terrorism—is a form PSYOP (psychological operation) [...] Many other characteristics of terrorism are argued but the drafters of competing definitions, but virtually all include words to the effect that acts of terrorism are directed at a target audience wider than the immediate victim. Without this provision terrorism would be indistinguishable from other forms of violence.”⁴⁰

37. Alex Houen, *Terrorism and Modern Literature, From Joseph Conrad to Ciaran Carson*, p.8.

38. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.50.

39. Virginia M. Frankenberger, (ed.), *National Advisory Committee on Criminal Justice Standards and Goals: Disorder and Terrorism* (Washington, DC: US Government Printing Office, 1976), p.3.

40. Michael T. McEwen, “Psychological Operations Against Terrorism: The Unused Weapon,” *Military Review* 66/1. 59-67, 1986), p.62.

Generally, the aim behind the terrorist act is to terrify people more than causing any other destruction or the death of the target himself/herself. Such an act will leave bad psychological effects on society, and the reaction to the terrorist act usually leads to destructive results, too. In other words, many of those who are directly exposed to traumatic events such as violence and terrorism will develop significant posttraumatic psychological distress and perhaps posttraumatic stress disorder. There are different ways of perceiving and interpreting risk which influence their emotional and behavioral responses to that risk.⁴¹ Particularly, persons who directly see others' deaths or experience and witness the loss of family members, relatives, and friends may experience strong psychological reactions. *The Secret Agent* is described by Ian Watt as "the novel especially virtually created the genre of the serious psycho-political mystery novel."⁴² Verloc's wife Winnie, although she is described with these words in the novel to show her submissiveness ("she was always undemonstrative and silent"⁴³), changes to be another person who is violent after Stevie's death, and she "could scratch, kick, and bite—and stab, too; but for stabbing she wanted a knife."⁴⁴ This shift in Winnie's life shows clearly her mind's status and how she is psychologically affected by this terrorist act which leads to her brother's death. The narrator's comment on her behavior is notable:

"Mrs. Verloc's whole being was racked by that inconclusive and maddening thought. It was in her veins, in her bones, in the roots of her hair. Mentally she assumed the biblical attitude of mourning—the covered face, the rent garments; the sound of wailing and lamentation filled her head."⁴⁵

In addition to Stevie's death, the effects of the Greenwich explosion lead to Verloc's death and then Winnie's death. In short, this act leads to the end of the Verloc's family as a whole. Besides, the psychological effects of the terrorist act indirectly reach Ossipon who feels despair and starts drinking alcohol after he hears the news of Winnie's death: "The suicide of a lady—this act of madness or despair."⁴⁶ He carries that paper or the report in his pocket wherever he goes. "He could neither think, work, sleep, nor eat. But he was beginning to drink with pleasure, with anticipation."⁴⁷ He is described as

41. Judith J. Mathewson, "The Psychological Impact of Terrorist Attacks: Lesson Learned for Future Threats." Ch. 9. www.au.af.mil/au/awc/awcgate/cpc-pubs/hls_papers/mathewson.pdf, p.198.

42. Ian Watt, (ed.), *Conrad: The Secret Agent*. Casebook series (London and Basingstoke: Macmillan, 1973), p.153.

43. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.175.

44. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.177.

45. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.171.

46. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.216.

47. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.216.

someone who is dying slowly: “Comrade Ossipon walked without looking where he put his feet, feeling no fatigue, feeling nothing, seeing nothing, hearing not a sound. ‘An impenetrable mystery...’ He walked disregarded. ... ‘This act of madness or despair.’”⁴⁸

The Secret Agent is deemed to be among Conrad’s political novels, but one thing is clear that in his political novels Conrad is concerned less with political theory than with the cost of politics and violence and its effects on individuals in terms of disintegration of family ties, of personal relationships, and of personal growth. It can be clearly seen in *The Secret Agent* that violence and terrorism leave destructive effects on individuals and their relationships. Its vicious psychological impacts can be extended not only to those who expose directly to the terrorist act but also to their families, neighbors, and friends. Still what is annoying is that the terrorist act, regardless of its effect, is aimed to carry out someone’s agenda.

REFERENCES

- Ash, Beth Sharon. (1999). *Writing in Between Modernity and Psychological Dilemma in the Novels of Joseph Conrad*. New York: St Martin’s Press.
- Conrad, Joseph. (2011). *The Secret Agent*. New-Delhi: Peacock books.
- (1928). *A Set of Six*. New York: Doubleday, Doran & Company.
- Cox, C. B. (1977). *Conrad*. Ian Scott-Kilvert, (ed.). London. Longman Group.
- Friedlander, Robert A. (1983). *Terror-violence: Aspects of Social Control*. London, New York: Oceana Publications.
- Frankenberger, Virginia M., (ed.). (1976). *National Advisory Committee on Criminal Justice Standards and Goals: Disorder and Terrorism* Washington, DC: US Government Printing Office.
- Haines, Christian. (2012). “Life in Crisis: The Biopolitical Ambivalence of Joseph Conrad’s *The Secret Agent*,” *Criticism*, Vol. 54. No. 1.85-115. <https://apps.cla.umn.edu/directory/items/publication/304423.pdf>.
- Han, Henry H. (1993). *Terrorism and Political Violence: Limits and Possibilities of Legal Control*. New York, London, Rome: Oceana Publications.
- Hachey, Thomas E. (1984). *Britain and Irish Separatism: From the Fenians to the Free State*. Washington, DC: Catholic University of America Press.
- Hay, Knapp Eloise. (1963). *The Political Novels of Joseph Conrad: A Critical Study*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Hoffman, Bruce. (2006). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Houen, Alex. (2002). *Terrorism and Modern Literature, From Joseph Conrad to Ciaran Carson*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Kassel, Whitney. (2009). “Terrorism and International Anarchist Movement of Late Ninetieth and Early Twentieth Century,” *Study in Conflict & Terrorism*, 32: 237-252.

48. Joseph Conrad, *The Secret Agent*, p.216.

- Mathewson, J. Judith. "The Psychological Impact of Terrorist Attacks: Lesson Learned for Future Threats." Ch. 9. www.au.af.mil/au/awc/awcgate/cpc-pubs/hls_papers/mathewson.pdf
- McEwen, Michael T. (1986). "Psychological Operations Against Terrorism: The Unused Weapon," *Military Review* 66/1. 59-67.
- McKeon, Richard., (trans). (1941). *The Basic Works of Aristotle*. New York: Random House.
- Melchiori, Barbara. (1985). *Terrorism in the Victorian Novel*. London: Croom Helm.
- Miller, David. (1984). *Anarchism*. London: J.M. Dent and Sons Ltd.
- Orr, Leonard and Billy, Ted., (eds.). (1999). *A Joseph Conrad Companion*. London: Greenwood Press.
- Stape, J.H., (ed.). (1996). . Cambridge: Cambridge University Press.

KİTAP ELEŞTİRİLERİ / BOOK REVIEWS

HASAN BAKTIR, *Sör Paul Rycaut'un Hâlihazırdaki Şarkiyatçılığı: Sultan, Devşirmeler, Harem* (Ankara: Tiydem,2013), 179 pp.ISBN 978-605-1510-6140

Paul Rycaut (1628–1700) is one of the most important of early modern English writers about the Ottoman Empire. His book, *The Present State of the Ottoman Empire*, appeared in 1667 and was constantly reprinted, sometimes more than once in the same year. It was also expanded as Rycaut added new information. By the time Rycaut died, the book had been translated into various European languages and had grown to twice its original length.

Rycaut was the first English writer to present a detailed description of the Ottoman government, history, religious culture, social groups, and trading potential. What was unique about his work was that it was written by an Englishman who had lived in Smyrna and Istanbul for years, and who had befriended a long-time resident of the court whom, he claimed, furnished him with first-hand and inside information. Rycaut wrote from experience, which is why he was celebrated in England for his information, especially his attentiveness to England's commercial dealings with the Empire.

Important as he was, Rycaut has not received enough critical attention in the scholarship about early modern Britain and the Ottoman Empire. True, he is frequently quoted and no study can afford to ignore him. But there is still a vast opportunity for examining Rycaut critically, in regard to the experience he described and the sources he used. After all, he was so influential that Restoration Britons came to see the Empire through his eyes.

Dr. Baktır, Associate Professor of English at Erciyes University, notes that there are thirty-one plays written during the Elizabethan period about "Turks," twelve of which are about Ottomans. In this respect, Baktır's book fills an important niche. As I do not know Turkish but was very eager to learn of the contents of this book, I asked Dr. Baktır to furnish me with a detailed description of each chapter. The book focuses completely on Rycaut, furnishing a detailed biography and situating *The Present State* in the long trajectory of English (and Continental writings in English translation) about the Ottoman Empire and the Islamic World at large. One of the areas that fascinated English readers was the absolutism of the Ottoman Sultan, an absolutism that would come to an end in England with the "Glorious Revolution." Baktır examines this topic as well as the topic of the harem about which Rycaut wrote, after admitting that he never set foot in it.

Baktır's book, therefore, shows the extent to which Rycaut can be seen to have been reliable (and sometimes unreliable) in his information. It also demonstrates how much Rycaut indulged in the kind of Orientalism that would reach its apogee in the 19th century. In the first chapter of his study, Baktır gives an extensive analysis of what he identifies as "Ottoman Literature". This category includes a variety of works written by English scholars and playwrights along with a considerable sum of books translated into English language from the works of various continental writers and travelers. Baktır further argues in this chapter that this popularity of Turks and the interest in the Ottoman World continued for about eighty years in England.

The second chapter of the study focuses on Sir Paul Rycaut's life. Referring to the Hugonot and Spanish background of Rycaut, Baktır writes about Rycaut's intellectual development. Quoting from Rycaut, Baktır emphasizes that Rycaut's most important gain from his father was "the liberal education". The journey to Spain with his brother to claim his father's credit from the Spanish king allowed him to pursue further education at a Spanish University, Alcalá de Henares. Baktır shows how Rycaut's learning, reliability and diligence made him the right person for Heneage Finch to appoint him private secretary to the ambassador of the English Levant Company between 1559 and 1565. Constantinople was a turning point in Rycaut's life: a sociable man, Rycaut easily found friends from among members of the higher

Ottoman society who provided him with what he needed for his masterpiece *The Present State of the Ottoman Empire*.

Baktır argues that Rycaut's discourse bears some resemblances to Knolles and Sanderson. Like Knolles, for instance, Rycaut describes the Ottoman Sultan as tyrannical and absolutist. Yet, Rycaut is different from Knolles in the sense that he writes based on his experience. Furthermore, and unlike Knolles, he also argues that England would certainly benefit from a good economic relation with the most powerful "Empire of the World". Baktır refers to Rycaut's argument that to keep the peace and to improve the trade with the Turks would bring wealth and prosperity to England.

In the last chapter of the study, Baktır discusses Rycaut's claim to "truthfulness" in *The Present State of the Ottoman Empire*. Drawing attention to discursive resemblances between Rycaut and other contemporary European Ottomanists like Knolles and Sanderson, Baktır highlights Rycaut's orientalist attitude. In the context of this argument, Rycaut's claim that he accessed the Ottoman Saray via his so-called intimate friend of Polish origin becomes untenable. Baktır identified this so-called friend as Albert Bobowski (Ali Ufki Bey), who was the head of the dragomans at the Ottoman Court. But, as Baktır notes, referring to Berktaş's biography of Ali Ufki Bey, Bobowski left Constantinople for Cairo in 1655 and could have met Rycaut no more than a few times during Rycaut's stay in Constantinople.

Dr. Hasan Baktır has written an informative book and is now working on another monograph about the early decades of the English Levant Company for which he spent 2014-2015 conducting research at the University of Minnesota.

NABIL MATAR

University of Minnesota, College of Liberal arts

EDNA LONGLEY (ed.), *The Bloodaxe Book of 20th Century Poetry: From Britain and Ireland* (Eastburn: Bloodaxe Books Ltd., 2013), 368 pp. ISBN 978 1 85224 514 6

Bloodaxe Books, established in 1978, injected new spirit into British poetry by printing works by young and so far neglected authors. It has since acted also as an agent supporting women poets from Britain and Ireland, other English-speaking countries as well as European countries. With a similar mission in mind, *The Bloodaxe Book of 20th Century Poetry* presents an anthology garnered from England, Ireland, Northern Ireland, Wales and Scotland.

The title *Book of 20th Century Poetry* is a bit tricky; such a title is chosen either in order to tune down the grandiose and ambitious associations of an anthology or intended to answer possible criticism in terms of its questionable content. The cover title is far from being self-explanatory because it might imply a collection of poetry written all over the world, a collection of essays on poetry, or poetry written in English speaking countries. Only on page 3 does one get a clearer picture with the added subtitle "From Britain and Ireland". This may be due to cultural and political implications of such nomenclatures as English, British and English speaking. After all, the idea of Englishness is itself a contested term since 20th century English poetry is like an airport waiting room where poets from an astounding number of different countries and nationalities meet and depart.

The publisher's web page introduces the editor as follows: "Edna Longley is a Professor Emerita in the School of English, Queen's University Belfast. Her publications include an edition of Edward Thomas's prose writings, *A Language Not to Be Betrayed* (1981) from Carcanet, and four critical books: *Louis MacNeice: A Study* (1988) from Faber, and *Poetry in the Wars* (1986), *The Living Stream: Literature & Revisionism in Ireland* (1994) and *Poetry & Posterity* (2000) from Bloodaxe. She also edited *The*

Bloodaxe Book of 20th Century Poetry (2000) and *Edward Thomas: The Annotated Collected Poems* (Bloodaxe, 2008).” As this brief biography demonstrates, Longley is well-read in and has written mostly about Irish and Anglo-Welsh poets.

Editing an anthology of English poetry means taking risks, being ready to breast criticism from readers and critics, and burning with possible sense of remorse about those poets that have been left out. Undertaking such a huge task requires having command of the poetry written in the previous century, the changes it has undergone, the heavy traffic of poets going into and out of the British Isles. With such concerns in mind, one can say with certainty that Longley has edited an up-to-date and insightful anthology with clear cut boundaries.

Longley’s preface provides a satisfactory introduction, explicating the rationale behind the selection of poets and poems. In this sense it presents a fairly comprehensive summary of English poetry in the Twentieth Century. As the editor Longley is well aware of the sense of continuity, interconnection, and renewal within the poetic tradition in the English language. And she embraces W. B. Yeats’s view on the character of Modern poetry. Yeats observes that since the death of Tennyson the predominant form in poetry has been the lyric:

“In the Victorian era the most famous poetry was often a passage in a poem of some length, perhaps of great length, a poem full of thoughts that might have been expressed in prose. A short lyric seemed an accident, an interruption amid more serious work. . . . The aim of my friends, my own aim, if it sometimes made us prefer the acorn to the oak, the small to the great, freed us from many things we thought an impurity.” (p.15)

The comparison of the lyric as an offshoot of the epic provides, Longley herself states, the first organizing principle of the anthology, though there are extracts from such long poems as T.S. Eliot’s *The Waste Land* and Basil Bunting’s *Briggflatts*. She observes rightly that even these extracts are lyrical in essence, since they are lyrical parts forming a bigger whole. This lyrical emphasis on lyric quality can be defined not in terms of “first person voice” but rather through concentration of language (p.16).

The second criterion of the anthology, which is also one of the main characteristics of Modern poetry, is urbanism. In the words of Jameson, “The great modernist literature –from Baudelaire and Flaubert to ‘Ulysses’ and beyond—is a city literature.”¹ (1982:129). The anthology does justice to this significant trait, giving abundant examples: “T.S. Eliot’s ‘Unreal City’, Louis MacNeice’s oppressive ‘Birmingham’, Philip Larkin’s deceptively blank ‘Coventry’, Ciaran Carson’s labyrinthine ‘Belfast’.” (p.16).

Longley’s “Preface” moves onto war poetry, which she thinks has been artificially (because simply seen in terms of subject matter) turned into a genre per se through anthologies. Longley implies that the real appreciation of war poetry is possible by taking into account the way individual poets responded not only to the human atrocity but also the way it was expressed. “Charles Sorley in 1914, Keith Douglas in 1939, recognised that the language and rhythms of most poetry had become obsolete. Both also wished that the experience of war would revolutionise English society”(18). Another claim that Longley brings forth is that the poetry of the World War I led to a drastic change in the elegy, turning it into “a means of political protest” (p.18). She refutes the idea that war poets were conservative since they produced in traditional verse forms, asserting that these forms may in fact have more impact in terms of communicating one’s message. Criticising war poetry on such grounds is to some extent valid but one should bear in mind that genres act in two different ways: they are not only recipes easing the poet’s job through a complicated maze of form, they also demand the content to be squeezed into an aesthetically beautiful yet almost impossible form.

1. Frederic Jameson, “Ulysses in History”, in W. J. McCormack and Alistair Stead (eds.), *James Joyce and Modern Literature* (London: Routledge & Kegan Paul, 1982), p.129.

However, warns Longley, one should not ignore the impact of the Modernist camp in poetry led by Eliot and Pound, who propagated free verse and speech rhythms of daily life rather than rigid versification. Longley observes that the “modern movement” in poetry that was originally American also led to its Yeatsian version in which form was respected (p.20). However, James Joyce professed a subversive poetics, thus highlighting the relationship between poetics and politics. Scotland, goes on Longley, has been bolder in this subversion by encouraging experimental poetry, of which Edwin Morgan’s poem “Chinese Cat” can serve as an apt example:

“p m r k g n i a o u
 p m r k g n i a o
 p m r k n i a o
 p m r n i a o
 p m r i a o
 p m i a o
 m a i o
 m a o” (p.204)

The “Preface” introduces the quarrel with the self or inner conflicts of the speaker as another defining quality of the lyric. These feelings of doubt and relativity become visible “between tones of voice, between stanza-form and syntax, between one poem and another” (p.21), and in no way do forms preclude the expression of modern sentiments. As Longley points out, “one way in which this anthology suggests the vitality of traditional forms, the variety of Twentieth Century poetry” is including short, dense poems.

Twentieth century poetry is also remarkable in the production of “more poems (not all by women) in the voice of female desire, in the voice of mother, daughter or wife” (p.22). From Eliot’s female speakers who appear in fragments in *The Waste Land* to Carol Ann Duffy’s female personas, this is indeed the case. And the anthology includes a considerable number of female poets from England, Ireland, and Scotland, which is almost one sixth of all poets covered: Stevie Smith, Sylvia Plath, Fleur Addock, Eiléan Ní Chuilleanáin, Carol Rumens, Selima Hill, Medbh Mc Guckian, Jo Shapcott, Carol Ann Duffy, Kathleen Jamie. This is an achievement considering many other anthologies where the list of women poets does not go beyond the troika of Smith, Plath, and Duffy.

Religion is the last issue discussed in the preface as one of the factors influencing 20th Century British poetry. Longley refers to Matthew Arnold, who claimed that religion would be replaced by poetry. Arnold’s prediction did not become reality though; religion, albeit attenuated in power, continues to hold sway. “From 1900 to the millennium, poetry is full of displaced or redirected religion. Christianity shapes the vision and forms even of poets who disown it, like Thomas Hardy. Yeats was drawn to poetry as compensation for the loss of God” (p.24). One might also mention the Welsh poet R. S. Thomas, a priest by profession, who in his poem “Via Negativa” expresses his suffering from an excruciating feeling of doubt as a clergy:

“Why no! I never thought other than
 That God is that great absence
 In our lives, the empty silence
 Within, the place where we go
 Seeking, not in hope to
 Arrive or find.” (p.175)

The Bloodaxe anthology is 368-page book that harbours 59 poets beginning with Thomas Hardy (who is seen as a transition from the Victorian period to Modernism) and closing with the Scottish poet

Don Peterson (born 1963). A striking characteristic of the book is the meticulous balance in the way “English” poets and “non-English” poets are chosen. The book seems, quite understandably and with a just reason, to favour poets from Ireland, Scotland and Wales, since they do not get as much space as English poets in many anthologies. Longley’s succinct and illuminating introduction to each poet traces their development as well as justifying the selection of individual poems. Rather than representing poets who gathered around semi-official coteries, Longley focuses on poets that influenced the poetic scene in Britain and Ireland. Therefore, one does not find an abundant number of Movement poets, except Philip Larkin and Thom Gunn, who appear in the book independently, or the Group poets led by Philip Hobsbaum.

There are not many and serious points that flaw this anthology. One question, though a minor one, is the fact that some poets (such as John Montague, who was born in Brooklyn in 1929, lived in Ireland but spent the rest of his life in France and America) with different origins other than Britain are included in the book. A second point involves an editorial decision in that the composition and/or publication dates of the poems are missing. This would definitely improve the book’s quality giving the reader a chronological perspective in easily tracking the changes in poets’ individual aesthetics, subject matter, language, tone, attitude, and so on. Thirdly, the anthology would definitely be easier and more practical to use with the addition of an index.

Longley’s book is a compact, dense, and carefully gathered collection. Though it is a reprint of the book published in 2000, it still gives a sense of wonder and novelty. Compared to other bulky anthologies, it is an exciting source encapsulating strikingly representative poets, which renders it a suitable textbook as well as an enjoyable collection for the common reader of poetry.

FAHRİ ÖZ

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü

LORNA JOWETT and STACEY ABBOTT, *TV Horror: Investigating the Dark Side of the Small Screen* (London: I.B. Tauris and Co. Ltd., 2013), 270 pp. ISBN 9781848856172

Jowett’s and Abbott’s volume is an encyclopedic work that enlightens readers on the major characteristics, visual aspects and thematic concerns of all those TV programs that since the 1960s have been (partly) based on—or, have re-worked—the conventions and tropes of the horror genre. *TV Horror* is a perfect addition to the book-length studies hitherto published, especially those that are focused on a single TV program (such as Rhonda Wilcox’s 2005 *Why Buffy Matters* and Brigid Cherry’s 2012 *True Blood*). Academic studies on horror TV are indeed relatively scant, especially in comparison with studies of horror cinema. Matt Hills’ *The Pleasures of Horror* (2005), for example, dedicates only a chapter to the subject. Jowett’s and Abbott’s book is therefore a valuable addition to publications such as Thomas Fahy’s *The Writing Dead: Talking Terror with TV’s Top Writers* (2015)—which reports several interviews of the most popular TV series’ writers of the contemporary age—and John Kenneth Muir’s *Terror Television: American Series, 1970-1999* (2001)—which analyses many series of the earlier decades, but excludes all European productions. This volume could also be considered as a fitting companion to Catherine Johnson’s *Telefantasy* (2005) and Helen Wheatley’s *Gothic Television*, both of which examine a wide range of world TV programs.

After explaining at length what are considered as the three periods of television production (from the 1950s networks to the contemporary digital era) in the first chapter—which therefore works as

a brilliant introduction to television studies at large—Jowett and Abbott focus on the tradition of comedy-horror, which was initiated by *The Addams Family* and *The Munsters* in the late 1960s, and on children's television (which includes programs such as *Count Duckula* and *Scooby-Doo*). These shows, Jowett and Abbott explain, reinvent familiar horror tropes for a new audience.

In the third and fourth chapters, the volume examines TV mini-series such as *The Twilight Zone* and *Hammer House of Horror*, the 1960s and 1970s low-budget adaptations of Gothic novels and the adaptations of the best-selling novels by Stephen King, who is appropriately defined as “the mainstream face of the horror genre” (p.71). As is the case of each chapter of the volume, frequent comparisons are established between the TV programs under examination and cinematic horror films as well as between older and more recent TV programs. This is very useful in order to establish the differences between TV and cinematic productions in terms of special effects and in terms of censorship restrictions—which, as Jowett and Abbott point out, are fluid and evolve with changes in the television industry and with changes in society and politics. Jowett and Abbott also explain that television programs use different narrative techniques, which on the one hand include monster-of-the-week episodes and broader narrative arcs, and on the other hand are structured through the building up of mini-climaxes before the commercial breaks.

The fifth chapter then focuses on the work of horror auteurs by examining the productions for TV of directors Dan Curtis and Dario Argento and writer Nigel Kneale, whereas the sixth chapter analyses the realistic reworking of Gothic tropes and their use of “the mundane to heighten the contrast between the fantastic and the everyday” in programs such as *Being Human* (p.110). Using the theories on the fantastic elaborated by Tzvetan Todorov and Rosemary Jackson, Jowett and Abbott study the realistic aesthetics of *American Gothic* and *True Blood*, indicating also what are the typical characteristics of Southern Gothic (such as overabundance of imagery or sexual and grotesque excess) as opposed to the noir and urban aesthetics of the Gothic genre at large.

The seventh chapter offers a brilliant discussion of TV's alternate use of suggestion and more graphic depictions of details. Such a discussion is initially based on the definitions of terror and horror elaborated in the eighteenth century by popular literary writers Samuel Taylor Coleridge and Ann Radcliffe. These are then applied to “the perceived limitations of the televisual (smaller screen, shallower depth of field)” (p.134), which force the directors and writers to adapt to – and experiment with - a different medium than cinema. An effective example of the explicit depiction of graphic details is offered by the series *Pushing Daisies*, which spectacularizes body horror by representing the dead bodies on the small screen as corporeally excessive. In the subsequent chapter, Jowett and Abbott study those TV productions “that delight in surrealism and strangeness, evoking the fantastic through art-house emphasis on visuality” (p.156). Examples are chosen from *Carnivàle* and *Twin Peaks*, both of which use abundantly non-linear narratives, oneiric atmospheres, bizarre and eccentric characters, slow motion and distorted sound.

The ninth chapter maintains a very original argument in its analysis of “the ways in which TV is a prime site for horror because of its function as a conduit, a network, an interface, and because of its reality effect” (p.181). The depiction of new technologies as uncanny, as Jowett and Abbott indicate, was already evident in the nineteenth-century works of Bram Stoker, Arthur Conan Doyle and in literary ghost stories. In the case of contemporary programs, the parallels with Reality TV and the use of TV as an interface are traced in productions such as *Garth Marenghi's Dark Place* and *Supernatural*. The last chapter explores fan responses to the monsters and serial killers represented in horror TV, emphasizing the fact that the audience's identification with the outsider characters coincided with the era that saw the rise of civil and gay rights alongside the feminist movement. Excellent examples are provided from *Dark Shadows*, *Dexter* and *Torchwood*.

Jowett's and Abbott's analysis includes popular American and European programs such as *Angel*, *the Vampire Diaries* and *Dr. Who*, but it also examines lesser-known productions such as *Ultraviolet* and

Riget [Kingdom]. TV Horror revolves repeatedly around some of the most renowned programs of the past five decades, from *Dark Shadows* and *Twin Peaks* to *Buffy the Vampire Slayer* and *The Walking Dead*, without ever being redundant. The book offers a detailed examination of the films and programs' single scenes, analyzing their narrative, focusing on the technical aspects of the sequences (such as lighting, frames, use of colours and sound), but also illustrating the critical reception and public reaction to them and indicating what were/are the members of the programs' production and execution, from the screenwriters and directors to the actors and actresses.

Some of the most interesting issues emerging from this volume are: the differences between the portmanteau format, the anthology series and the serialized format; the evolution of special effects over the decades in respect to the spectacular depiction of body horror; and the hybridity of many horror programs (*Twin Peaks* can be categorized also as soap opera, *The X-Files* as detective drama and *Pushing Daisies* as carnivalesque horror). The list of horror cinema films quoted throughout the volume is impressive and it includes many masterpieces, from George Romero's *Night of the Living Dead* (1968) and William Friedkin's *The Exorcist* (1973) to John Carpenter's *Halloween* (1978) and Stanley Kubrick's *The Shining* (1980). Furthermore, *TV Horror* engages continually with the past and contemporary critical readings of cinema and television (Barbara Creed, Julia Kristeva, Andrew Tudor, Paul Wells and Noël Carroll are only some of the critics whose arguments are confronted here) and thus helps the reader to formulate a precise idea of the academic debate on the subject. The volume shall certainly be beneficial for the experts in the field of Gothic studies and visual studies as much as for the common reader.

ANTONIO SANNA

Independent Scholar and Dubber, Italy

JAMES L. GELVIN and NILE GREEN (eds.), *Global Muslims in the Age of Steam and Print* (Oakland: University of California Press, 2014), 312 pp. ISBN 9780520275027

James L. Gelvin ve Nile Green editörlüğünde üç bölüm ve on iki makaleden oluşan bu kitap Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'da modern iletişim ve ulaşım araçlarının kullanımı ile Müslümanların sosyal ve ekonomik alanda nasıl bir dönüşüm geçirdiklerini analiz eden bir kitaptır. Batılılaşma, yabancılaşma ve modernleşme gibi kavramlar sadece Batı'nın Doğu'yu etkilemesi değil Doğu'nun da Batı'ya verdiği cevap ile beraber bu kitapta değerlendirilmiştir.

Michael Laffan, "Sufi Yüzyılı mı? GüneyDoğu Asya'daki Sufi Tarikatların Modern Yayılışı" başlıklı yazıda, GüneyDoğu Asya'daki farklı tasavvufi pratikleri, farklı zikir usüllerinin takip edilmesi ve Ramazan ayının başlangıç ve bitişinin hesaba yahut gözleme dayalı olarak yapılması gibi, benimseyen sufi tarikatlar arasındaki etkileşim bu bölgedeki Hollanda hegemonyası ile politik ilişkiler bağlamında anlatılmıştır. Yazara göre, Mekke'nin hem hac merkezi hem de İslami düşüncenin entellektüel merkezi olması GüneyDoğu Asya'daki sufi akımları şekillendirmiştir. Nakşibendi tarikatında ortaya çıkan yeni zikir formunun Mekke'den GüneyDoğu Asya'ya hac ibadeti aracılığı ile yayılması Mekke'nin Ondokuzuncu Yüzyıl'da entellektüel bir dini merkez olduğunun da ispatıdır. Yazarın dikkat çektiği ikinci husus, Mekke'nin entellektüel üretimde Yirminci Yüzyıl'da rol model olması GüneyDoğu Asya'daki matbaa faaliyetlerine de ivme kazandırmasıdır. Yazar, Awarif al-Maarif, Fethul Arifin, Cami Usul al-Awliya gibi önemli sufi eserlerin yayımlanmasını ve aylık al-İmam isimli bir derginin basılmasını yapılan kültürel faaliyetlere örnek olarak göstermiştir.

Okuyucunun beklentisi, yazarın Güney Doğu Asya'daki Hollanda hegemonyasının politik alanda sufi akımlarla iletişimine yer verilmesi yönündedir. 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması Mekke ile Güney Doğu Asya bölgesi arasındaki etkileşimi "hız"landırması ve yoğunlaştırması buharlı gemiler aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda bu iki bölge arasındaki etkileşim Güney Doğu Asya'ya inşa edilen modern tren yolları ile de geleneksel sufi okullarının faaliyetlerini yaygınlaştırmıştır. Makalede, yazarın Hollanda sömürgesinin 1880'lerdeki Mekke'yi sadece hastalık ve politik problemlerin kaynağı olarak değerlendirmesi "dini alan" ile "politik alan" ilişkisini yahut "kültürel alan" ile "politik alan" etkileşimini açıklamaya yeterli olmamaktadır (s.31).

Prof. Amal Ghazal "Bir Osmanlı Paşası ve İmparatorluğun Sonu: Süleyman el-Baruni ve İslami Reform Ağı" isimli makalesinde Süleyman el-Baruni'nin biyografisini merkeze alarak çevredeki Osmanlı bürokrasisinin kolonyal faaliyetlere karşı reaksiyonunu Osmanlıcılık, İslamcılık ve Milliyetçilik, özelde de Arap milliyetçiliği, bağlamında anlatmıştır. Avrupalı devletlerin kolonyal faaliyetleri ve işgalleri sadece Sünni ve Şii mezhepleri arasında değil kırsal bölgelerde varlığını devam ettiren mezhepler arasında da reform hareketlerinin (Nahda) başlamasına ve Müslümanlar arasında etkileşimin artmasına sebep olmuştur. Prof. Ghazal özellikle harici olarak tanımlanan İbadilerin Sünni reform hareketleri ile çok yakın bir etkileşim halinde olduklarını Umman, Doğu ve Kuzey Afrika'daki tarihi tecrübelerle anlatmıştır (ss.42-44). Prof. Ghazal, Müslüman toplumlarda marjinal kabul edilen İbadiliğe mensup bir devlet adamının Ortodoks Sünni reform hareketlerine desteğini yeni bir İbadi kimliğinin ortaya çıkışı şeklinde yorumlayarak Ondokuzuncu Yüzyıl'daki modern kimlik tanımlarına da mezhepler üstü ve kozmopolit bir boyut kazandırmıştır.

Prof Ghazal İbadi bir reformcu olan El-Baruni'nin sufi akımları eleştirisinden dolayı bir müddet tutuklu bulunduğunu daha sonra suçsuz bulunduğu serbest bırakıldığını söyleyerek reformcular ile sufi akımlar arasındaki karşıtlığa da değinmiştir. Prof. Ghazal'a göre Sultan II. Abdulhamid'in çevresindeki sufi danışmanlarının Baruni'nin tutuklanmasında etkili olduğunu da iddia eder (s.47). Süleyman El-Baruni, İbadi bir entellektüel, reformcu, komutan ve devlet adamı olarak "Müslüman Birliği" düşüncesini benimsemiş olmasına rağmen, okuyucunun eleştirisi ise Prof. Ghazal'in Baruni'nin "birlik" tanımını hangi kriterleri esas alarak yaptığını açıklamamış olmasıdır. Yazar, Baruni'nin emperyal güçlere karşı mücadele ederken "birlik" kavramını Osmanlıcılık ve Osmanlı'nın yıkılmasından sonra da "Arapçılık" olarak ifade etse de, sözkonusu edilen dönemde farklı mezhepler ve dini akımlar arasında çatışmaların devam etmesi nedeniyle okuyucu Baruni'nin 'birlik' teriminin din merkezli değil, dini argümanlarla süslenmiş politik çıkar merkezli olduğunu düşünmektedir.

Prof. Scott Reese "Aden'in Rehber Müslümanı": Aden Sömürgesinde Kişisel Eğilimler, İmparatorluk İletişim Ağı ve Toplum İnşası adlı makalesinde sekülerlik ve geleneksellik karşıtlığı içerisinde Muhammed Yasin Han'ın, Adenli olmayıp Hindistanlı bir avukat olmasına rağmen, lider bir Müslüman bürokrat ve entellektüel olarak Aden'deki faaliyetleri ve diğer Müslümanlarla olan iletişimi incelenmiştir. Yazarın temel tezi ise, ister seküler ister geleneksel görüşü benimsemiş olsun, tüm Müslüman entellektüel, aktivist ve bürokratların matbaa ve buharlı tren aracılığı ile birbirleri ile yakın bir etkileşim halinde olduklarıdır. Yazarın bu çalışmasını ayrıcalıklı kılan nokta şudur: Daha önce imparatorluk ve kolonileşme üzerine yapılan çalışmalarda imparatorluğun karmaşık ekonomik ve politik bir ilişki ağı olduğu tezi açıklanırken, bu çalışmada yazar, imparatorluk terimine önemli tarihi aktörlerin hayatını esas alarak yaklaşmış ve karmaşık ilişki ağını kişilerin hayatına indirgemıştır.

İlham Khuri-Makdisi Mısır Yüzyılının Bitişi: Akdeniz için Bir Bağ ve Global Radikal İletişim Ağları başlıklı yazısında Mısır'a Ondokuzuncu Yüzyıl'da nüfuz eden reformist solcu ideolojilerin radikal sol hareketlerinden farklı bir tarihi tecrübe ortaya çıkardığını anlatıyor. Reformcu sosyalist fikirlere adaptasyon süreci kamu alanında işçi hakları, anayasal parlamento düzenine geçiş, temsiliyetçi hükümet yapısı ve konuşma özgürlüğü gibi politik taleplerle ortaya çıktığını savunur. Okuyucunun dikkatini çeken nokta ise,

Makdisi'nin 1870 ile 1914 yılları arasında Mısır'ın globalleşme süreci olarak değerlendirip "Batılılaşma süreci" olarak değerlendirmemesidir. 1870 yılından itibaren Mısır'ın dünya ekonomisine entegre olmaya başladığını iddia eder. Yazara göre, posta ve özellikle de telgraf sistemi Mısır'ı radikal bir şekilde global dünyaya bağlamıştır. Yazarın ifadesiyle "global radikal kültürün merkezinde yer alan Mısır şehirleri iki fenomen üretmiştir": Kitapların tercüme edilmesi ve basımı özellikle de dergi ve gazetelerin basılması (s.80). Yazar, tercüme faaliyetini globalleşme sürecinin merkezi olarak görür (s.81).

Eric Tagliacozzo "Kolera Zamanında Hac: Hac Gemileri ve GüneyDoğu Asya'dan Kızıl Deniz'e Salgın" isimli makalesinde vebanın hac yoluyla GüneyDoğu Asya'dan Hicaz bölgesine ve oradan da yine hac yoluyla dünya toplumlarının sağlığını nasıl tehdit ettiğini aynı zamanda İngiltere ve Hollanda gibi sömürge devletlerinin vebaya karşı nasıl tıbbi önlemler almaya çalıştıklarını konu edinmiştir. Yazar, en tehlikeli veba salgınlarının 1831, 1865 ve 1893 yıllarındaki salgınlar olduğunu söyler. (s.116). Sömürge devletleri tarafından hac ibadeti her ne kadar salgın hastalıklara sebebiyet veren bir problem olarak görülse de aynı zamanda gayr-i müslimlerin giremediği Hicaz bölgesinden de sömürgelerden gelen Müslüman hacılar vasıtası ile haber alma aracı olarak da değerlendirilmiştir (s.115).

Robert Crews "Şeytanla Ticaret mi?: Global Silah Ticareti ve Düzensizlik Politikası" isimli makalesinde silah ticaretinin Avrupa kolonyalizminin yayılışında ve Ortadoğu'da milli devletlerin kuruluşunda nasıl bir rol oynadığını incelemiştir. Avrupalı silah tüccarlarının Ortadoğu silah pazarına ilgilerinin artmasıyla bu bölgede isyanlar da görülmeye başlandı. Zanzibarlı, Ummanlı ve Ermeni isyancılar silah tüccarlarının önemli müşterileriydi. Avrupalı silah tüccarları ile Ortadoğu'daki isyancılar arasındaki iletişim bu bölgedeki monarşik rejimler tarafından "düzensizlik" olarak yorumlandı.

Ann E. Lucas, "Buhar ve matbaa çağında İran müziğinin ortaya çıkışı, 1880-1914" isimli makalesinde müziğin İran'da kamu alanıyla özel alanın buluşturulduğu yeni bir global alan ve aynı zamanda müzisyenin ve müziğin toplumdaki sosyo-ekonomik yerinin de yeniden tanımlandığını inceliyor. Yazar, müziğin kurumlaştırılmasına pek değinmese de Kacar Hanedanı'nın himaye ve desteği ile müzisyenlere beste yaptırılarak kamu alanında hanedanın politik gücü artırılmaya çalışılmıştır. (s.146).

Matthew S. Hopper "Kuru Meyvenin Globalleşmesi: Doğu Arap ekonomisinde Dönüşümler, 1860-1920" isimli makalesinde hurmanın Amerika'ya ihracı ile Doğu Arap ekonomisinin globalleşme sürecini anlatmıştır. Yazarın anlatışına göre, 1850 ve 1860'larda Kuzey Amerika kıtası ile Arabistan arasındaki hurma ve kahve ticaretinde bir patlama yaşandı. Hurma pazarının genişlemesi Hindistan'daki Britanya Hükümeti'ne yeni bir telgraf hattı çekmeyi mecbur kılmıştır. Yeni hat Londra'dan Bombay'a çekilmiş ve Arap tüccarlar ile Avrupa ve Amerikalı tüccarlar arasında yeni bir iletişim yolu ortaya çıkmıştır. Ondokuzuncu yüzyılın hurma ticareti köle ticaretini de doğrudan etkileyerek 1930'lara kadar Umman bölgesinde devam etmiştir. Sulama metodlarının geliştirilmesi iş gücüne gereksinimi azalttığından Umman bölgesinde köle talebinin de azalmasına sebep olmuştur. 1920'li yılların başlarında Amerikalıların Kaliforniya'da hurma yetiştirmeye başlamasıyla Arap Yarımadası'ndan Amerika'ya hurma ihracatı azalmıştır (s.175). Başlangıçta hurma yetiştiriciliği ve üretimi Arabistan'da yapılsa da 1920'li yıllarda Amerikalılar Kaliforniya'da modern sulama ve hurma yetiştirme metodlarıyla hurma üreticisi konumuna gelmişlerdir. Okuyucunun sorgusu, yazarın Amerikalıların modern hurma üretim hamlesine Arap hurma üreticilerinin niçin cevap veremediği, modern tarım metodlarına neden başvurmadıkları veya başvuramadıkları konusunun açıklanmamış olmasıdır.

Ronit Ricci "Java'nin İslamlaşması: Sri Lanka'dan Bir Bakış" adlı makalesinde Java'nin İslamlaşması toplumlararası etkileşim araçlarından olan ticaret ve edebi eserlerin transferi ile sağlandığı tezi ele alınmıştır. Edebi eserlerin, özellikle de eski dönem hikaye ve menkıbelerin doğruluğundan emin olunmasa da modern dönemde yeniden gündeme getirilmesi tarih ve edebiyat merkezli bir bilinç oluşumuna örnek olarak gösterilebilir. Okuyucunun eleştirisi, bu hikayelerdeki dini konuların İslamlaşmayı sağladığı teziyle beraber neden din faktörünün 'bilinç' oluşumundaki etkisinin de analiz edilmemiş olmasıdır.

Jeremy Prestholdt “Zanzibar’dan Beyrut’a: Seyyide Selma bint Said ve Kozmopolitanizmin Gerilimleri” isimli makalesinde bir kavram olarak global bilincin iletişim teknolojisinin etkisi ile popülerlik kazandığı tezi işlenmiştir. Global entegrasyon ekonomik ve kültürel etkileşimi sağlamasının yanında kişilerin mekan ve zaman algısını da değiştirmiştir. Yazara göre modernlik kavramı da global bilincin oluşumu ile toplumlar tarafından amaç haline getirilmiştir. Yazara göre, Zanzibar Sultani Bargaş (Barghash)’in faaliyetleri globalizme entegrasyonu sağlamıştır. Gazete ve dergilerin basımı ve buharlı gemi ile ticaretin başlaması sonucunda toplumlar birbirinden daha fazla haberdar olmuş ve bu etkileşim yeni giyim tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Seyyide Selma bint Said, Sultan Mecid’in ailesinden olan fakat çeşitli politik nedenlerle de dışlanmış bir Zanzibarlı kadın olarak Hıristiyan bir Avrupalı ile gayrimeşru ilişki sonucu çocuk sahibi olmuş ve İslamiyet’i terkedip Hıristiyan olmuştur. Yazar, Zanzibar toplumunda marjinal olarak görülen bu kadının otobiyografisi üzerinden “Doğulu” bir kadının “Batı’yı” eleştirisini yabancılaşma terimi ile açıklamıştır. Seyyide Selma bint Said Zanzibarlı bir kolenin bile yoksul bir Avrupalıdan daha iyi hayat şartlarına sahip olduğunu, Avrupa medeniyetinin toplumda yabancılaşma ve ahlaksızlık gibi iki “hastalığı” ürettiğini ve bu hastalıkları da diğer toplumlara “medeniyet” adı altında bulaştırdığını savunuyor. Bu durumla ilgili olarak Seyyide Selma bint Said, Osmanlı’nın modernleşme çabalarının da Osmanlı Devleti’ni politik alanda zayıflattığını iddia ediyor. Okuyucunun yorumu, Seyyide Selma bint Said’in hayat hikayesinden hareketle Doğulu bir kadının Batılı bir şehre yerleşmesi, dinini değiştirmesi bile hayata bakış ve aidiyet bilincini değiştirmesine yetmemektedir. Doğu’nun Batı’dan ahlaken daha üstün olduğu düşüncesi Seyyide Selma bint Said’in zihnini şekillendiren ana temadır.

Homayra Ziad, “Yecuc ve Mecuc’un Donusu: Abdülmecit Daryabadı’nın Hac Seyahatinde Politika ve Pan-İslamizm” isimli makalesinde Abdülmecit Daryabadı’nın hac seyahatini ekonomik, kültürel ve epistemik yabancılaşmaya dini ve ahlaki terimlerle verilen bir cevap olarak yorumlamıştır. Okuyucunun dikkatini çeken husus şudur: Yazar “modernist Müslümanlar” terimini kullanırken açıklamasını yapmamıştır. Yazarın, Daryabadı’nın de modernist bir Müslüman olduğu iddiasının da kriterleri söylenmeyip Daryabadı’nın Avrupa’da eğitim gördüğü vurgulanmıştır. Halbuki yine yazarın iddiasına göre Daryabadı endüstrileşmeyi de Batılılaşma sürecini de “Yecuc Medeniyeti” (s.236) olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla, “modernist Müslüman” ifadesi tanımlı yapılmadan kullanılmıştır.

Zvi Ben-Dor Benite “[Muhammed] Abduh’u Çin’e Taşımak: Erken Yirminci Yüzyılda Çin-Mısır Entellektüel İlişkisi” isimli makalesinde Mısır ile Çin arasındaki entellektüel etkileşim Muhammed Abduh’un Tevhid Risalesi’nin Çinceye çevirilmesi ile başlamış, bazı Çinli Müslümanların El-Ezher Üniversitesi’ni 1900’lu yılların başlarında ziyaret etmeleri ve son olarak Cemal Abdunnasır’ın Çin Başkanı Zhou Enlai’in Bandung Konferansı’nda görüşmesi ile de devam etmiştir. Çinli Müslümanlar selefi akımlar üzerinden İslam’ı tanımış ve buradaki El-Ezher Üniversitesi’ne de Müslüman Çinli öğrencileri göndermişlerdir.

Sonuç olarak, “Buhar ve Matbaa Çağında Global Müslümanlar” isimli bu kitap Ondokuzuncu Yüzyıl’da Müslümanların Batı ile olan ilişkilerini iletişim araçları üzerinden yeniden yorumlamıştır. Toplumlar arası etkileşim ticaret, hastalık, modern iletişim araçları, bilimsel ve edebi eserlerin çevirisi, seyahat notları gibi Dünya Tarihi’nin analiz terimleri ile sosyal ve ekonomik tarih aydınlatılmaya çalışılmıştır. Mikro tarih çalışması gibi görülen Arabistan’daki hurma ticaretinde başlangıçta hurma, Doğudan Batıya ihraç edilirken Batının teknolojik üstünlüğü ile Batıdan Doğuya ihraç edilmesi, her mikro tarih konusunun makro tarihin de konusu haline getirilebileceğinin ispatı olmuştur. Okuyucu, bu kitabın Dünya Tarihi öğrencilerinin mutlaka okuması gereken bir kitap olduğunu düşünmektedir.

TAHİR NAKİP

The Kings University, Politics–History–Economy Department

YENİ KİTAPLAR / NEW BOOKS

TEMMUZ-ARALIK 2013 ARASI TÜRKİYE'DE YAYINLANAN YENİ KİTAPLARDAN SEÇMELER

JEFFERY C. ALEXANDER, STEVEN SEIDMAN, *Kültür ve Toplum: Güncel Tartışmalar* [çeviren Nuran Yavuz] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 438 ss. ISBN 978-605-478-717-3

Kültür ve toplum, karmaşık sorunlar içeren konulardır. Bu yüzden akademisyenler arasında kültüre yaklaşım bakımından farklılıklar vardır: Kültür, mantıksal olarak iç içe geçmiş bir simgeler kümesi midir, yoksa ulaşılmak istenen toplumsal nitelikleri dayatan bir değerler toplamı mıdır? Kültür, kutsal ve kutsal olmayan hakkında duyu yüklü simgelerden mi, yoksa öte dünyadaki kurtuluşa ilişkin metafiziksel fikirlerden mi müteşekkildir? Bu sorulara birbirinden farklı yanıtlar verilmiştir. Kültür, yalnızca belli bir ekolün, hatta belli bir disiplinin çerçevesi içinden incelenemeyecek kadar karmaşıktır. Antropoloji, tarih, siyaset bilimi, sosyoloji, felsefe, dilbilim, edebiyat çözümlenmeleri, tüm bu disiplinlerin ayrı ayrı kültür ve toplumla ilgili çalışmalara önemli katkıları olmuştur. Kültür ve Toplum, günümüz sosyal bilimlerinde kültüre ilişkin mevcut belli başlı yaklaşımları çeşitli başlıklar altında tanıtmayı amaçlıyor. Bu konuda önde gelen sosyal bilimcilerin kültür ve toplum konularındaki çözümlenmelerinden bir seçki sunuyor. Burada yer alan makaleler, kendilerine özgü yaklaşımlarıyla, kültürün ne oranda bağımsız olduğunu, toplum ile kültür arasındaki karşılıklı ilişkilerin nasıl kurulması gerektiğini, kültürün kilit unsurlarının neler olduğunu ve bu unsurların kendi aralarındaki ilişkileri sorguluyor. Bu derlemenin bir amacı da, kültür ve toplum konusundaki farklı savların her birinin hakikatin bir ögesini taşıdığını göstermektir. Kültürü, öznel anlama başvurmadan anlamamız mümkün değildir, ama kültürü toplumsal ve yapısal bir çerçeve içine almadan da anlayamayız. Toplumsal davranışı yorumlayabilmek için önce onun, kendi icadı olmayan kodları izlediğini kabul etmemiz gerekir; öte yandan, insanın yaratıcı gücünün her kültürel kod için değişken bir çevre yaratabildiğini de kabul etmeliyiz. Miras aldığımız metafizik idealar, modern kültürel yapılar için ayrıştırılmaz bir ağ oluşturur ve iktidar sahibi kesimler, kültürel yapıları, meşrulaştırıcı araçlara dönüştürmeye çalışırlar ve bunu da genellikle başarırlar.

ÖZKAN AGTAŞ, *Ceza ve Adalet* (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 320 ss. ISBN 978-975-342-921-4

Bugün suç ile siyaset arasındaki eşiğin bulanıklaştığı bir noktadayız. Bu bulanıklaşma, istisnayı kural haline getiren sürecin hedefindeki şeyin, yani siyasallaşma imkânlarını gasp etmenin ve siyasal alanı kapatmanın ayrıcalıklı yollarından biridir. Cezalandırıcı makine ve geçirmekte olduğu dönüşüm de bundan azade değil: Bu makine, politikayı meneden bu çağın temel karakteristiklerini alıp bunları tehlikelilik kavramının rasyonelleştirilmiş, böylece yenilir yutulur kılınmış halinden başka bir şey olmayan bir risk mantığıyla takviye eden özgün bir tekniğin adıdır. Onun çifte hareketini anlamak hiç de güç değil: Bir yandan merkezsizleşme ve böylece kontrol şebekesinin daha alt hiyerarşilerine doğru yayılma yönündeki eğilim. Diğer yanda sertleşme ve cezalandırıcılığın dozunu artırma yönündeki eğilim. Bu arada neyin sessiz sedasız gözden kaybolduğunu ise artık biliyoruz: Adalet iddiası.

SİNEM AKGÜL AÇIKMEŞE, CİHAN DİZDAROĞLU, *NATO - AB İlişkileri - İşbirliği ve Çatışma Dinamikleri* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 96 ss. ISBN 978-605-399-323-0

Güvenlik Çalışmaları Serisinin onuncu kitabı, Transatlantik güvenlik tartışmalarında önemli bir yer tutan NATO-AB ilişkilerini ele alıyor. Doç. Dr. Sinem Akgül Açıkmeşe ve Cihan Dizdaroğlu tarafından

hazırlanan çalışma, Soğuk Savaş sonrasında evrilmeye başlayan NATO-AB ilişkilerindeki işbirliği fırsatlarının yanı sıra çatışma alanlarını da analiz ediyor. Çalışma, NATO-AB arasında kurumsal bir bağ tesis etmek amacıyla, uzun müzakereler sonrasında hayata geçirilen ve “Berlin-artı” düzenlemelerini de içeren belgelere rağmen, iki örgüt arasında hala etkin bir işbirliğinin kurulamamış olmasının temel nedenlerini araştırıyor. Ardından, başta AB üyesi olmayan NATO üyelerine uygulanan ayrımcılık olmak üzere, halen varlığını sürdüren kurumlar arası ayrışma ve ikilik gibi sorunların NATO ile AB arasındaki ilişkileri nasıl etkilediğine bakıyor. Son olarak, iki örgüt arasındaki işbirliği çabaları ve müzakerelerin Türkiye’yi ve Türkiye’nin güvenlik politikalarını nasıl etkilediğini de ele alıyor.

KENAN AKIN, *Orta Doğu’nun Kara Kutusu* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2013), 420 ss. ISBN 978-605-855-730-7

Usta gazeteci Kenan Akın, Orta Doğu’da kanla yazılmış tarihini mercek altına aldığı son kitabı “Orta Doğu’nun Kara Kutusu”nda, birbirinden ilginç anekdotlara yer veriyor. Kıbrıs harekâtının yanı sıra, Mısır-İsrail, İran-İrak Savaşları’nı her iki cephede de, Körfez Savaşı’nı Dammam’da günlerce izleyen, Ceza-yir iç savaşına tanık olan Akın, Orta Doğu liderleriyle sayısız röportaja imza attı. 53 yıllık dolu dolu gazetecilik hayatında, çeyrek asrını Orta Doğu ile ilgilenen Mağrip’ten Maşrik’e kadar ayak basmadık yer bırakmayan Kenan Akın, bu kez Orta Doğu’nun Kara Kutusu’nu açıyor. Son 50 yılda; bütün savaşları olayları bir yana bırakarak bir Enver Sedat suikastı, bir Saddam’ın ortadan kaldırılmasını bir Yaser Arafat’ın zehirlenmesini ve bir Kaddafi’nin canına kıyılması bir Orta Doğu’nun ne denli bir “Kara Kutu”ya sahip olduğunu gösteriyor. İşte böylesine; heyecanlı, ilginç, gizemli ve tehlikeli bir uğraşının ve değerli alıntılarının ürünü Orta Doğu’nun “Kara Kutusu” ile huzura çıkılıyor. Sadece coğrafi değil, siyasi olarak da gizemini koruyan, pek çok meçhullerin, karmakarışık ilişkilerin, sorunların, dostlukların, ihanetlerin, çatışmaların hüküm sürdüğü Orta Doğu; her şeye rağmen cazibesini sürdürüyor. Tarih boyu, silahların susmadığı, kalıcı barışın sağlanamadığı bölgenin “petrol” zenginliği, zaten çekim merkezi oluyor. Böylesine sosyal, tarihsel, ekonomik, stratejik konuma sahip Orta Doğu aynı zamanda bir “bataklığı” andırıyor. Sanki pimi çekilmiş bombalar, Mağrip’ten Maşrik’a kadar “patlama” anını bekliyor. Öldüren de “Allahuekber” diyor, ölen de “Allahuekber” diye haykırıyor.

DOĞAN AKSAN, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili: Dilbilim Açısından Bakış* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2013), 296 ss. ISBN 978-975-220-472-0

Prof. Dr. Doğan Aksan’ın, ŞİİR Dili ve Türk Şiir Dili (Dilbilim Açısından Bakış) adını taşıyan bu yapıtı, adına şiir denen insan yaratısının çözülemeyen, kestirilemeyen kimi yönlerinin dilbilimle aydınlatılabileceğini ortaya koyuyor. Bunu yaparken de Türk şiirinin örneklerinden yararlanıyor. Bu değerli çalışma, dilbilimcilere, Türk dili ve edebiyatı öğretmen ve öğrencileriyle araştırmacılarına, özellikle şiir severlere ışık tutuyor.

ALİ AKYILDIZ, AZMİ ÖZCAN, *Namık Kemal’den Mektup Var* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 340 ss. ISBN 978-605-360-946-9

Bu eserde yayımlanan, Namık Kemal’in talebelerinden ve yetiştirmelerinden olan Hüseyin Hilmi Paşa’nın evrakı arasından çıkmış mektuplar, dönemin entelektüel yapısı, aydınların konumu, üzerlerinde-

ki siyasî baskı ve devletle ve birbirleriyle olan ilişkileri gibi konulara ışık tutuyorlar. Namık Kemal'den Mektup Var'da günümüzde de yaşanan pek çok probleme, daha o zamandan dikkat çekildiği, Namık Kemal'in tarihin derinliklerinden hepimize seslendiği görülüyor.

YAHYA ARAZ, *Osmanlı Toplumunda Çocuk Olmak* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2013), 196 ss. ISBN 978-605-105-118-5

Çocuk emeği, çocuk evlilikleri gibi çocuklarla ilgili sorunlardan yoğun bir şekilde bahsedildiği modern Türkiye'de, bu sorunların tarihsel arka planına yönelik ilginin azlığı şaşırtıcıdır. Osmanlı toplumunda özellikle "modernleşme süreci" öncesinde çocukların yaşamına ilişkin çağdaş dönemde çok az şey üretilmiştir. Bu anlamda elinizdeki çalışma, ele aldığı dönem bağlamında Osmanlı toplumunda çocukların yaşamına, içinde büyüdükleri ve şekillendikleri toplumla ilişkilerine değinen ilk kitaptır. Kitap birkaç konuda Osmanlı çocukluk tarihi araştırmalarına katkılar sağladığını, en azından yapılacak yeni araştırmalar için sorular ürettiğini ummaktadır. Birincisi kitap, çocukların yaşamında ve onlarla ilgili algılarda 19. yüzyılın başlarına ya da "modernleşme süreci"ne kadar bir devamlılığın olduğu hususunda ısrar etmektedir. İkincisi Osmanlıların, 19. yüzyıldan önce de çocuklar üzerine düşündükleri, tartıştıkları ve yaşam döngüsünde çocukluğu yetişkinlikten tamamen ayrı, kendine özgü özellikleri olan bir dönem olarak tanımladıklarına yönelik vurgudur. Osmanlılar, hukuki ve toplumsal olarak çocukluğu ve çocukluktan yetişkinliğe geçişi ayrıntılı bir şekilde ele almışlardır. Üçüncüsü Osmanlı toplumunda çocukların, sahip oldukları sosyal ve ekonomik aidiyetlere bağlı olarak aynı zaman ve mekânda pekâlâ farklı bir çocukluğa sahip olabilecekleri düşüncesidir. Herhalde önemli oranda maddi imkânsızlıklardan dolayı çocukluklarını başka ailelerin himayesinde geçirmek zorunda kalan çocuklar bunun için iyi bir örnek oluşturmaktadır. Dördüncüsü bu çalışma, Osmanlı "modernleşme sürecinin" çocukların yaşamında yol açtığı dönüşümlerin daha iyi anlaşılabilmesinin önemli oranda bunun öncesine ilişkin önermektedir. Bunu yapmak çocukların yaşamında ve onlarla ilgili algılarda değişim ve devamlılığın boyutlarını daha iyi anlamayı sağlayacaktır. Osmanlılar, 19. yüzyılın ikinci yarısında kaleme aldıkları Mecelle'de, çocukluğun sınırlarını halen İslam hukuku çerçevesinde düşünmeye devam ediyorlardı. Yahya Araz, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi öğretim üyesidir.

FATİH ARTVINLI, *Delilik, Siyaset ve Toplum: Toptaşı Bimarhanesi 1873-1927* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 308 ss. ISBN 978-605-478-703-6

Toptaşı Bimarhanesi, Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıl son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreğinde faaliyet gösteren bir akıl hastanesidir. Toptaşı Bimarhanesi'nin kurumsal tarihini, bir akıl hastanesinin modernleşme çabası eşliğinde, siyasal ve toplumsal tarihle birlikte inceleyen bu çalışma, deliliğin sosyal tarihini, bir psikiyatrik kurum olarak bimarhane perspektifinden ele almaktadır. Psikiyatri tarihçileri, 19. yüzyılın iç içe geçmiş iki özellik ile karakterize olduğunu düşünmektedir: tımarhanelerin artışı ve psikiyatrik profesyonelleşmenin ortaya çıkışı. Toptaşı Bimarhanesi tarihinin çizgisel ve ilerlemeci bir tarih anlayışı ile yazılamayacağını savunan bu kitapta, bimarhanenin tarihi, "yükseliş ve çöküş, yeniden yükseliş ve yeniden çöküşün bir tarihi" olarak ele alınmaktadır. Kitap, 19. yüzyılın başlarında Süleymaniye Bimarhanesi'nin ıslahı meselesinden başlayarak, 1873 yılında Süleymaniye'den Üsküdar'daki Toptaşı'na, 1924 yılında ise Toptaşı'ndan bugünkü Bakırköy'e taşınan kurumun, yükseliş ve çöküşlerini, siyasal tarihe paralel bir şekilde üç reform dalgası şeklinde özetlemektedir.

SONGÜL AYDIN, ZELİHA HEPKON, ŞÜKRÜ ASLAN, *Dersim'i Parantezden Çıkarmak* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 360 ss. ISBN 978-975-051-238-4

Dersim, son yıllarda Türkiye'nin yakın tarihinin en önemli yüzleşmelerinden birine konu oldu. Dersim adı, 1938 kıyımından sonra vilayete konan Tunceli adının arkasına parantez içinde yazılmaya başladı, şimdi artık "öz" ad olarak biliniyor. Birçok edebi anlatı, sözlü tarih çalışması, inceleme, belgesel ve müzik çalışması, Dersim'in hakikatiyle yüzleşmeye katkıda bulundu. 2010'da yapılan 1. Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu, bu çalışmaların oluşturduğu çok yönlü birikimi ortaya koymak açısından anlamlıydı. Bu kitap, bu sempozyuma yansıyan birikimi damıtan bir seçkidir. "Kimlik, Sürgün ve Edebiyat" ve "Ekonomi, Gündelik Hayat, Çevre ve Basın" ana başlıkları altında, Dersim'in gerçekliğini kavramayı sağlayan birçok konuda yazılar yer alıyor derlemede. Hem Dersim'i anlamak için hem Dersim hakikatiyle yüzleşmenin ve "Dersim çalışmalarının" bir muhasebesi için önemli bir kaynak.

HÜSEYİN AYKOL, *Türkiye'de Solun Trajedisi* (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2013), 272 ss. ISBN 978-605-465-762-9

Türkiye'deki sol örgütlerin liderleri, belli başlı kadroları hakkında kimi biyografik bilgiler şimdiye kadar kaleme alındı. Bunlardan birkaçı kitap hacminde ancak çoğunluğu çok kısa metinler. Çok genç yaşta katledilen ya da idam edilenler hakkında ise genelde pek az bilgi var. Kimilerinin doğum yılı ve günü bile bilinmiyordu. Bu arada, çok iyi bilinen liderlerin çoğunun eşleriyle ilgili bilgi, neredeyse hiç verilmiyor. Dahası yazılmak ve konuşulmak da istenmiyor. Bu kitaptaki portrelerde eğer elde edilebilmişse, eşler ve çocuklar hakkında da bilgi bulacaksınız.

PAUL BAHN, COLIN RENFREW, *Arkeoloji Anahtar Kavramlar* [çeviren Selda Somuncuoğlu] (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 361 ss. ISBN 978-975-051-360-2

Özellikle 1960'lardan günümüze arkeolojik kuramı ortaya çıkaran, besleyen ve geliştiren tartışmalarla zenginleşmiş bir literatüre de sahiptir. *Arkeoloji: Anahtar Kavramlar*, uluslararası uzmanlar tarafından hazırlanmış maddelerle arkeoloji literatüründe önem kazanmış kavramları ele alıyor ve bu kavramların arkeolojik düşünce ile arkeolojik yöntem üzerindeki etkilerini inceliyor. Kitap içindeki maddeler, sosyal bilimler disiplinlerinin yeni kuramsal tartışmalarının ve fen bilimlerindeki yeni araştırma tekniklerinin arkeoloji disiplinini nasıl etkilediğini gösteriyor. *Arkeoloji: Anahtar Kavramlar*, disiplini şekillendiren kavramların kökenlerini, tarihsel gelişimlerini aktarırken, ileri okuma önerileri ve gelişkin kaynakçalarla konunun ilgililerine zengin bir araştırma imkânı da sunuyor.

NÜKHET BARLAS, *Küresel Krizlerden Sürdürülebilir Topluma Çağımızın Çevre Sorunları* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 304 ss. ISBN 978-605-478-702-9

İnsanoğlu büyük ölçüde kendi yol açtığı önemli çevre sorunlarıyla karşı karşıya. Uygarlığın gelişme sürecinde ortaya çıkan kirlilik ve aşırı kaynak tüketimi sorunları, gitgide kendi geleceğimizi tehdit eder boyutlara ulaşmakta. Önümüzdeki zor hedef, doğal kaynakların ve yaşamı destekleyen ekosistemlerin kapasitesini aşmadan toplumların yaşam kalitesini artırmayı sürdürebilmek olmalı. İnsan etkinliklerini önümüzdeki riskleri azaltacak güvenli sınırlar içine çekerken, iklim değişikliği gibi tehditlere karşı da fiziksel ve sosyal altyapılarımızı güçlendirmemiz gerekiyor. Bu sürdürülebilir uygarlık ancak hepimizin katkılarıyla

la gerçekleşebilecek. Belki insanoğlunun en büyük düşmanı kendisidir; ama en büyük umudu da yine kendisidir. Kitapta küresel çevre sorunları Gıda ve Su, İklim, Enerji ve Atıklar, Ekoloji, Yeni Ekonomi Tartışmaları, Sürdürülebilirlik başlıkları altında altı bölümde ele alınıyor. Bu karmaşık ve çok-disiplinli konulardaki bilimsel bulgular, farklı tezler kolay okunabilir bir biçimde özetleniyor ve uygarlığımızın bu sorunlarla nasıl baş edebileceği değerlendiriliyor.

ALAN BARNARD, *Sosyal Antropoloji ve İnsanın Kökeni* [çeviren Mehmet Doğan] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 224 ss. ISBN 978-605-478-720-3

Sosyal antropoloji, kültür ve kültürler arası karşılaştırma gibi kavramları mesele etmesinden ötürü, insanın toplumsal yaşamının kökenlerini anlamak bakımından son derece faydalı bir araştırma alanıdır. Tıpkı arkeologlar gibi sosyal antropologlar da zaman katmanlarını geriye doğru eşeleyip, dilin, simgeciliğin, ritüelin, akrabalık sistemlerinin, mütakabiliyet ahlaki ve siyasetinin kökenlerine ulaşmaya çabalamaktadırlar. Alan Barnard bu kitabında, insanın kökenini ele alan bir sosyal antropoloji dalı kurulmasını savunuyor ve böyle bir çalışma dalının çerçevesini çizip, geçmişini özetliyor. Barnard'a göre, disiplinler arası bir alan olan insanın kökeni araştırmaları, sosyal antropoloji içinde meşru bir alt disiplin olabilir ve olmalıdır. Barnard arkeoloji, biyolojik antropoloji, hatta dilbilim alanında çalışan akademisyenlerin, toplumsal ve kültürel unsurlara yeterince eğilmediğine dikkat çekiyor; benzer bir sorunun, bağlantılı disiplinler olan primatoloji, evrim psikolojisi ve insan genetiği gibi alanlar için de geçerli olduğunu öne sürüyor. Sosyal Antropoloji ve İnsanın Kökeni, antropoloji araştırmalarında büyük bir boşluğu doldurmayı hedefleyen öncü bir çalışma. İnsanın ve kültürel evriminin tarihöncesini daha iyi anlayabilmek için, gerçek sosyal antropolojiden faydalanmanın şart olduğunu vurguluyor. Barnard'ın bu çalışması, sosyal antropologların, insanın kökeni çalışmalarına ilgi duymasını sağlayacak güçlü bir temel oluşturma iddiasında.

İLKER BAŞBUÇ, *Suçlamalara Karşı Gerçekler* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 312 ss. ISBN 978-975-343-827-8

Türkiye Cumhuriyeti 26. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde savunma yapmayı reddetmiştir. Çünkü Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir Genelkurmay Başkanı görevi başında iken terör örgütü yönetmekle suçlanmıştır. Bu tarihi süreçte yargı, aldığı kararlarla sınıfta kaldı. Siyaset, sadece konuşarak ve seyrederek sınıfta kaldı. Medya, gerçeklere dokunmaktan çekinerek sınıfta kaldı. Türk silahlı kuvvetleri, muvazzafı ve emekliyi silah arkadaşlığına vefasızlık göstererek sınıfta kaldı. Cezaevlerinde bulunanlar ise aileleri ve sevenleriyle hep dimdik ayakta kaldılar. Ne eğildiler ne de büküldüler. İlker Başbuğ, bu kitapta iki yıldır şahsına ve Türk silahlı kuvvetlerine yöneltilen suçlamalara yanıt vererek savunmasını Türk milletinin takdirine sunuyor.

BAHAR BAŞER, *Diasporada Türk-Kürt Sorunu* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 422 ss. ISBN 978-975-051-363-3

Avrupa'da yaşayan geniş Kürt ve Türk toplulukları, Kürt-Türk meselesini orada da yaşıyorlar. Sadece Türkiye'deki meselenin bir uzantısı değil ama bu; Avrupa'daki Türk-Kürt "olayının" kendine özgü bir dinamiği de var. Hem yaşadıkları toplumları etkileyen hem de Türkiye'deki sürece müdahalede bulunan bir dinamik. Bahar Başer, ayrıntılı gözlemlere dayanan çalışmasında, İsveç ve Almanya'da Türk-Kürt çatışmasının ve ilişkilerinin nasıl yaşandığını, Türk ve Kürt toplumlarının kendilerini nasıl inşa ettiklerini inceliyor.

Diasporada Türk-Kürt Sorunu, aynı zamanda genel olarak göç olgusuyla ilgili, Güneyli/Doğulu göçmen topluluklarıyla ve göçmen alan Kuzey/Batı ülkeleriyle ilgili ufuk genişletici bir kitap. Ayrıca, çok zaman “tekinsiz” bir çağrışım yüklenen diaspora kavramının boyutlarını kavramayı sağlayan bir kitap.

ENIS BATUR, *Siyah Sert Berlin* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 184 ss. ISBN 978-975-141-578-3

Üç şehir (Berlin-Paris-İstanbul), üç yazar (Benjamin-Baudelaire Tanpınar), üç zaman (dün-bugün-yarın) arasından üçgenler kurarak ilerleyen yazar, gezi edebiyatına ve şehir kültürüne farklı bir perspektiften bakıyor fotoğraflar, sanat yapıtları ve belgeler eşliğinde. Kısa sürede 3. baskıya ulaşan Paris Ecekenit kitabının devamı olan Siyah Sert Berlin edebiyatı farklı duyarlıklar eşliğinde kent kültürüyle yüzleştiriyor.

FATMA BAYRAM, *Bir Vaizenin Okumaları* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013), 256 ss. ISBN 978-975-256-389-6

İşi gücü okumak, anlamak ve anlatmak olan bir vaizenin, okuduklarının küçük bir kısmı üzerine aldığı notları bulacaksınız bu kitapta. İnsanlarımızın bir kısmına göre bir vaize olarak din dışı kitapları ne kadar okuyor ve bunlardan ne kadar alıntı yapıyorsanız o kadar aydınınsınız ve sözünüze itibar edilir. Bir kısmına göre ise bu kaynaklara ne kadar başvuruyorsanız o kadar kompleksli ve o kadar şabelisiniz demektir. Bu kitapta adı geçen kitapların sıralaması bir şey ifade etmiyor. Kitabın dinî, edebî, ticari önemi ya da bir okur olarak beni etkileme gücü dâhil olmak üzere hiçbir sıralama gözetilmedi. Bu kitapta bir vaizenin okuduğu kitaplar da ne gördüğünü öğrenmiş olacaksınız. Bütün dünyası insanlar ve kitaplar üzerine kurulu bir vaizenin insanlar ve kitaplar arasındaki benzerlikler konusunda neler okuyabildiğini de göreceksiniz.

SALKIM SELVİ BENER, *Antikçağda Oyun ve Oyuncaklar* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2013), 240 ss. ISBN 978-605-105-117-8

Büyük tarihçi Johan Huizinga, insanı “homo ludens” (oyun oynayan insan) olarak tanımlar. Hatta daha da ileri giderek, oyunun kültürden daha eski olduğunu iddia eder. İnsanın olduğu yerde oyun da vardır. Oyunlar tarih boyunca toplumsal hayatın içinde önemli yer tutmuştur. İnsanların bir araya gelip sosyalleşmesinde rol oynadığı gibi ne tür oyunların hangi kurallarla oynandığı toplumsal ilişkilerin bir aynası gibidir. Bu kitap, Eski Yunan ve Roma toplumlarındaki gündelik hayata, eğlence kültürüne, sosyalleşme yapılarına oyunların ve oyuncakların penceresinden bakmayı hedefliyor. Çalışmanın amacı söz konusu toplumalarda oyunların işlevini ve ne denli önemli bir yeri olduğunu gösterebilmektir. Arkeolojik bulgular ve antik yazın, Eski Yunan ve Roma’da oyun oynamanın hem çocuklar hem de yetişkinler arasında çok yaygın olduğunu göstermektedir. Gerçekten de bu toplumlarda çok sayıda ve çeşitte oyun, oyuncak ve oyun aracı bulunduğunu biliyoruz. Bu kitapta da antik dünyada oynanan başlıca oyunlar ve oyuncaklar kapsamlı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Hangi oyunlar, hangi araçlarla, hangi kurallar çerçevesinde ve nerede oynanıyordu? Ne tür oyuncaklar yaygın olarak kullanılıyordu? Toplumlar arasındaki kültürel sürekliliği anlamak adına, Eski Yunan ve Roma’da oynanan oyunlarla günümüz oyunları arasında ne tür devamlılıkların vardır? Oyun ve oyuncaklar konusunda Türkiye’de arkeoloji yazınında var olduğunu düşündüğümüz bir boşluğu doldurmayı da amaçladık. Bu çalışmanın kazılarda ele geçirilen ve müzelerde sergilenmekte olan oyun araçlarının ve oyuncakların tanımlanmasında bir başvuru kaynağı olmasını umut ediyoruz. Bu çalışma Salkım Selvi-Bener’in İstanbul Üniversitesi Klasik Arkeoloji Bölümünde 2008’de tamamladığı yüksek lisans tezinin kitaplaştırılmış halidir. Yazar, aynı üniversitenin Eskiçağ Tarihi Bölümü’nde doktora öğrencisidir.

ANDY BENNETT, *Kültür ve Gündelik Hayat* [çeviren Burcu Şenel] (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2013), 320 ss. ISBN 978-605-465-760-5

Sıradanlığı, aşinalığı ve rutinliğiyle gündelik hayat uzun zaman boyunca araştırmaya değer bir konu olarak görülmedi. Ekonomik, siyasi ve toplumsal yapılar tarafından baştan sona kuşatıldığı ve belirlendiği düşünülen gündelik hayat hep ikincil ve yan bir ürün olarak sayıldı. Nitekim bu alan heterojenliği, karmaşıklığı ve dinamikliği ile tüm bu çerçevelerin her zaman dışına taşan bir özellik sergiledi. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan kültür ve yaşam tarzı temelli yeni toplumsal hareketler, gündelik hayatın incelenmesine stratejik bir önem kazandırdı. Günümüzde giderek güncellik kazanan bu önem, Bennett'in elinizde tuttuğunuz çalışmasına da yansıyor.

CENK BEYAZ, *Dersaadet'te Bir Sosyalist: Parvus Efendi* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 240 ss. ISBN 978-975-437-979-2

1910'ların İstanbul'unda ciddi bir entelektüel kamu oluşturan Türk milliyetperverleri, hayli renkli isimleri içinde barındırmaktaydı: Diyarbakırlı Ziya Bey, Tatar Yusuf Akçura, Azeri Ahmet Ağaoğlu, Köprülüzade Fuat Bey ve Serezli bir hahamın oğlu olan Mois Cohen (Tekin Alp) vs. Bunlardan, Türkçü sıfatıyla İslamcı Sebilürreşad dergisine Marx hakkında ilk yazıyı yazan Yusuf Akçura o sıralar Türk Yurdu dergisinin editörü olarak yazı heyetine yeni bir isim katıldığını duyuracaktı: Alexander Israel Helphand, nam-ı diğer Parvus Efendi. Yeni muharrir, 1905 Rus Devrimi'nin Troçki'den sonra ikinci adamı ve sürekli devrim nazariyesinin mucidiydi. O şimdi Türklere politik-iktisat merceğinden Garp iktisadî emperyalizminin Osmanlı ekonomisini nasıl sömürdüğünü istatistiki verilerle açıklayacaktı. Cenk Beyaz'ın kitabı Parvus'un söz konusu iktisadî analizlerinin üst bir metin içinde değerlendirmesini içerdiği için özellikle önemlidir.

AYHAN BIÇAK, *Evren Tasavvuru* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013), 384 ss. ISBN 978-975-995-357-7

Evren Tasavvuru başlıklı bu çalışmada temel kaygı evren tasavvurunu tanımlamak, içeriğini ve yapısını açıklamaktır. Tarih düşüncesi evren tasavvurunun bir bölümü olarak yer almaktadır. Evren tasavvurunun yapısı ve içeriği, toplayıcı-avcı toplulukların özellikleri, neolitik devrimle gerçekleştirilen kültürel unsurlar ile Sümer, Mısır, Yahudi, Hint ve Çin gibi ilk medeniyetler göz önünde bulundurularak temellendirilmeye çalışılmıştır. Bu kitap çerçevesinde Hıristiyan inancının oluşmasından önceki dönem ele alınmıştır.

SALİH BIÇAKÇI, *21. Yüzyılda Siber Güvenlik* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 62 ss. ISBN 978-605-399-309-4

Çalışma öncelikle Vestfalya sisteminin getirdiği ulus devlet modelinden farklı olarak gelişen siber uzayın ortaya çıkışının Soğuk Savaş'ın rekabet sisteminden nasıl etkilendiğini anlatıyor. Ardından siber uzayın günümüzde karşı karşıya kaldığı tehditler ile bu tehditlerin, kavramsal sınırları henüz netleşmemiş de olsa, siber savaş ve siber terör gibi yöntemlerle nasıl araçsallaştırıldığı ortaya koyuyor. Son olarak da, tüm dünyada önde gelen devletler ve kurumlar kendi siber güvenlik yol haritalarını belirlerken, Türkiye'nin siber güvenlik konusunda ne tür hazırlıklar içerisinde olduğunu anlatıyor.

ZIYAETTİN BİLDİRİCİ, M. KÂMİL MUTLUER, M. SELÇUK USLU, *Sermaye Şirketlerinin Denetimi* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 420 ss. ISBN 978-605-399-317-9

Şirketler hukukunun en çok ilişkili olduğu alanlardan birisi de denetim konusudur. Bu açıdan, ticaret hukukçularının denetim konusuna yabancı olmamaları gerekmektedir. Diğer yandan, özellikle şirketler alanında çalışacak ekonomist ve işletmecilerin de yeterli düzeyde şirketler hukuku bilgisine sahip olmaları kaçınılmazdır. Sermaye Şirketlerinin Denetimi bu açıdan iki kesime hitap etmektedir. Bu kesimlerden birisi, öğrenim sistemi dolayısıyla yeterli düzeyde hukuk bilgisi alamayan ekonomist ve işletmeci grubudur. Özellikle bu alanlarda Anglosakson eğitim sisteminin uygulanması sebebiyle, söz konusu alanlarda eğitim gören kişilere gerekenin çok altında hukuk eğitimi verilmekte ve hiçbir hukuk dersi almadan öğrenciler lisans öğrenimlerini tamamlamaktadırlar. Diğer yandan, öğretim süresinin yetersizliği ve sosyal yaşamın değişmesi sonucunda yeni yeni hukuk derslerinin ortaya çıkmasıyla, hukuk öğrencilerine yeterli düzeyde muhasebe, denetim ve ekonomi alanıyla ilgili gerekli dersler gerektiği düzeyde verilememektedir. Bu eser, bahsedilen bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

BÜLENT BİLMEZ, *Cumhuriyet Tarihinin Tartışmalı Konuları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 283 ss. ISBN 978-975-333-303-0

Kuruluşunun yirminci yılında (2011) düzenlediği ve büyük ilgi gören “Cumhuriyet Tarihinin Tartışmalı Konuları” başlıklı konferans aracılığıyla Tarih Vakfı, aynı anda üç şeyi gerçekleştirmeyi amaçlamıştı: 1) Son zamanlarda bolca tartışılan yakın tarihimizin mümkün olduğunca çok kesitini en güncel literatüre dayanarak ele almak: Eleştirel yeniden bakış (revizyon) ve sentez denemesi. 2) Bu konudaki tarih yazımının eleştirel analizini yapmak: Literatür konusunda analitik envanter ve genel değerlendirme denemesi. 3) Faaliyetleri ve yayımlarıyla Tarih Vakfı’nın bu tarihteki yerini ve bu tarih yazımına katkısını ele almak: Özeleştiri. Bu amaçlara ulaşma konusunda büyük katkı sunan ve daha sonra yazarları tarafından gözden geçirilerek veya geliştirilerek makaleye dönüştürülen tebliğlerin bir araya getirilmesi sonucu ortaya çıkan ve güzel bir tesadüf sonucu Cumhuriyet’in doksanıncı yılında yayınlanan bu kitap, farklı boyutlarıyla Cumhuriyet tarihini eleştirel bir gözle ‘yeniden okuma’ olanağı doğurmakta ve günümüz Türkiye’sini anlama konusunda önemli katkı sunmaktadır.

PETER BURKE, *Bilginin Toplumsal Tarihi II: Encyclopedie’den Wikipedia’ya* [çeviren Mete Tuncay] (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 402 ss. ISBN 978-975-333-295-8

Bilgi tarihi ve bilgiyi üretmenin yöntemlerine dair çağlar boyunca epeyce kafa yorulduğu biliniyor. Fakat yüzlerce yıllık deneyim ve tartışma sonunda ulaşılmış olan sonuçların, günümüzde bilgi toplumu diye adlandırılan süreçte, kabaca son yirmi yıldır çatladığı ve değiştiği izleniyor. Çok açıktır ki, bilgi derleme, tasnif, depolama, araştırma, bilgiye ulaşım ve sunma hakkındaki öğrendiklerimiz dijital teknolojiye bağlı olarak artık neredeyse kullanımdan düştü sayılır. Bilgiye erişim konusunda insanın ihatasını zorlayan hız konusunda ise, Ansiklopedi çağının başındakinden daha derin bir kırılma süreci yaşanıyor. Üstelik günümüzde yaşanan değişimin sonuçlarını görebilmek için ansiklopedi çağındaki kadar uzun süre beklemek de gerekmiyor. Diğer taraftan bilgi teknolojisindeki akıl almaz buluşlar ve bunun avuç içine sığabilen aletlere uygulanması nedeniyle, bilgiye ulaşma ve bilgi üretimi konusundaki kabul edilmiş çalışma metodları, köklü bir şekilde çok başka bir kalıba dökülüyor. Aynı zamanda, bir saniye daha fazla beklemeye tahammülü olmama beklentisiyle donanmış sıradan kullanıcılar ve yeni araştırmacı tipi, eskinin derviş sabrıyla

donanmış müdekkikleriyle zorunlu olarak yer değiştiriliyor. Burke, daha önce birinci cildi Tarih Vakfı Yurt yayınları arasında Gutenberg'den Diderot'a Bilginin Toplumsal Tarihi adıyla çevrilen ve yayınlanan önemli çalışmasının ikinci cildinde bütün bu süreci gözler önüne seriyor. İkinci cildin alt başlığından anlaşılacağı üzere, Encyclopedie'den (1751-66) Wikipedia'ya (2011) kadar gerçekleşmiş olan değişiklikler hakkında genel bir yorum sunuyor.

KEN BRUEN, *Baudelaire Paranoyası* [çeviren Avi Pardo] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 144 ss. ISBN 978-975-570-637-5

Dengesini yitirmiş bir İngiliz erkeğinden daha tehlikeli pek az hayvan vardır.” Londra'nın üzerinde hâlâ Thatcher'ın gölgesinin hüküm sürdüğü, ekonomik krizin zenginleri tedirgin ettiği ve hâkim ruh halinin paranoya olduğu '90'lı yıllar. Her zaman güvenli bir hayat sürmüş, tehlikeyi gördüğünde en yakın arkadaşını bile geride bırakmaktan çekinmeyen, uzun süreli ilişkisi evliliğe doğru giden, rakamlarla arası iyi temkinli bir muhasebeci. Babasının ona sağladığı imkânları dilediği gibi kullanan, fakat aynı babanın bıraktığı derin yaraları taşıyan, iddialı, tehlikeli, ilgi uyandırıcı ve dengesini yitirmiş bir kadın. Güçlü ve zengin, “sapkınlığı” kendine dünya görüşü edinmiş ve her fırsatta Baudelaire takıntısını sergileyen, herkesi kendisine benzetmeye çalışan ve eylemlerini şairin yazıları üzerine mi inşa ettiği yoksa gerçekten metinlerde kendisinin bir yansımasını mı bulduğu belirsiz bir baba... Yolları kesiştiğinde hayatlarını kökten değiştirecek yeni bir dünyaya adım atacak ve kendilerini baş döndürücü bir girdabın içinde bulacaklar. Baudelaire Paranoyası hırs, arzu, kontrol ve güç ilişkileri üzerine, insan ilişkilerindeki bağlılık, sevgi ve güveni de sorgulayan sürükleyici bir polisiye “İki kişiliğin karşılaşması iki kimyasal maddenin bir araya gelmesi gibidir. Bir tepkime oluşursa, ikisi de dönüşür.

BERRAK COŞKUN, *Hannah Arendt'te “Radikal Kötülük” Problemi* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013), 208 ss. ISBN 978-975-539-777-1

“Kötü adam”, “kötü davranış” ya da “kötü niyet” gibi belirmeler, günlük hayatın içinde sıkça kullanılan deyişlerdir. Kötülük olgusu dallanıp budaklandıkça, “kötü”yü işaret eden betimlemeler de çeşitlenir. Fakat “kötü” derken, bundan ne anlaşılır? Kötülükte “kötü” olan nedir? Kötülük eden ile kötülüğün kurbanı arasındaki sınır, nerede kuşku duymadan çekilebilir? Birçok kişi gibi Arendt de, İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi toplama ve imha kamplarında yaşananları kötülüğün en radikal biçimi olarak değerlendirir; Auschwitz'i, bu anlamda, bir kırılma noktası olarak görür. Arendt'in 20. yüzyılda kötülüğün yeni yüzüne tanıklık ettiğimiz iddiasının ardında, insanları insanlar olarak gereksiz kılmaya dayanan çok çarpıcı bir fenomen yer alır. İmkânsız imkânsız olmaktan çıkaran, insanları her şeyin mümkün olduğuna inandıran totalitarizmin, cinayeti bir sivrisineği ezmek kadar anlamsızlaştırmasıdır burada söz konusu olan. Daha önceki deneyimlerle karşılaştırıldığında yaşananların açıklamasız kalması, totaliter olmayan dünyaya “Gerçekten oldu mu?” sorusunu sorduracak bir akıldışılığa işaret eder. Dolayısıyla kötülüğün anlamını yeniden düşünmek, Arendt için olduğu kadar bizim için de gerekli hale gelir. Arendt, “bildiğimiz tüm standartları çökerten ve yıkıcı gerçekliği ile bizi karşı karşıya bırakan” bu yeni fenomenden söz ederken, radikal kötülük kavramını kullanır. Olup biteni, dolayısıyla kötülüğün anlamını yeniden sorgulamaya yönelik çabamız, kötülüğün en uç ve en radikal biçimine karşı verilecek mücadelede atılmış küçük bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu, aynı zamanda, başka insana karşı duyulan sorumluluğa dahil edilebilecek bir çabadır. Çünkü insan olarak, insan olduğumuz için, insan olmak-

tan ötürü sorumluyuz başka insanın acısından. Suç kolektif değilse de acıyı paylaşmanın, acıyı bölüşmenin sorumluluğu hepimize aittir.

SIMON CRITCHLEY, *İmansızların İmanı* [çeviren Erkal Ünal] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 280 ss. ISBN 978-975-342-927-6

Dinin geri dönüşü günümüz felsefesinin başat temalarından biri, belki de birincisi haline geldi, ama felsefe bir din savaşının hükmettiği bir siyasal gerçekliğin abartılı bir yankısından öte pek bir şey sunmuyor bize. Seküler dönem yerini bir şekilde siyasal eylemin doğrudan doğruya metafizik çatışmanın ürünü olduğu yeni bir döneme bırakmış görünüyor. İşte Critchley'in bu kitabı "bir tür sekülerizmi mi savunmalıyız, yoksa teizme dönüşü sükunetle kabul mü etmeliyiz - yoksa bir üçüncü yol var mı?" sorusuna cevap verebilmek için iman, aşk, din ve şiddet meselelerini derinlemesine ele alıyor. Critchley, Rousseau'daki siyaset-din paradoksundan Heidegger, Taubes, Agamben ve Badiou'da Aziz Paulus'un geri dönüşüne, oradan da Carl Schmitt ve John Gray'in eserlerindeki siyaset-ilk günah ilişkisine ve üstü kapalı mistik anarşizm geleneğine geçerek, imansızlar için bir iman, inanmayanlar için inancın mümkün olup olmadığını inceliyor. Son bölümde ise Slavoj Žižek'le girdiği tartışmayı genişleterek şiddet meselesini ve şiddetsizliğin sınırlarını ele alıyor.

MEHMET KAAAN ÇALEN, *Türk Tarih Düşüncesi: II. Meşrutiyet Döneminde* (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2013), 332 ss. ISBN 978-605-155-006-0

Bir dönemin tarih düşüncesini bilmek, o dönemi anlayabilmek adına çok önemlidir. "II. Meşrutiyet Döneminde Türk Tarih Düşüncesi" ismini taşıyan bu kitap, tarih düşüncesi gibi önemli bir kriterden yola çıkarak, Cumhuriyet'in laboratuvarı şeklinde tanımlanan bir dönemin daha iyi anlaşılmasına mütevazı bir katkı yapabilmek arayışının ürünüdür. II. Meşrutiyet pek çok alanda olduğu gibi tarihçilikte de Cumhuriyet dönemi için bir temel vazifesi görmüştür. Tarihe ilginin arttığı, tarihin konu, zaman ve mekân plânında genişlediği, popüler ve ilmî düzeydeki yayınların muazzam ölçüde artış gösterdiği, ilk kurumsal tarih çalışmalarının ve belge neşirlerinin yapıldığı, Batılı usûllerin önem kazandığı, tarih felsefesine ve tarih yazımına ait çeşitli meselelerin ilk defa tarihçiliğimizin gündemine girdiği, geleneksel tarihçiliğin devrettiği mirasın eleştirel bir gözle değerlendirildiği, Cumhuriyet döneminde de temsil edilen Anadolu, Türkçü, İslâmcı vs. tarih telâkkilerinin ilk örneklerinin vücuda getirildiği bir dönem olarak II. Meşrutiyet, modern Türk tarihçiliğinin üzerinde yükselebileceği zemini hazırlamıştır. Kitap, dönemin tarihçilerinin ve düşünürlerinin; tarih, tarihçilik, tarih yazımı, tarihin epistemolojisi, tarih metodolojisi, tarih eğitimi, tarihin faydası, millî tarih, millî kimlik gibi konularda ne düşündüklerini anlamak suretiyle II. Meşrutiyet dönemi Türk tarih düşüncesinin vücuda getirdiği birikimi ortaya koymaya çalışmıştır. Her ne kadar çalışmanın dayandığı metinler, II. Meşrutiyet gibi görece uzak bir tarihî dönemden sesleniyor olsa da günümüz tarihçileri ile tarihe ve kimlik meselesine ilgi duyan zihinlerin anlamlı bulacağı bir takım sözler de ihtiva etmektedir.

AYŞE ÇAVDAR, PELİN TAN, *İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali* (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 240 ss. ISBN 978-975-570-636-8

Devlet-birey ilişkilerinin en gözle görünür alan olduğu kentte atılan bir adım, yıkılan bir bina, mahalle, park, yapılan ya da yeniden yapılandırılan her mekân bizim onunla ve birbirimizle ilişkimizi de be-

lirlemez mi? İstanbul neden yıllardan beri dünyanın en büyük şantiyesi görünümünde, “en büyük” projeleri sevdiğimizden mi? Kentlere sahip çıkmak yalnızca burjuva bir hassasiyet ya da nostalji hevesi midir? Bir şehre müdahale, ona hayatıyet ve özgünlük kazandıran ilişkileri devlet eliyle yeniden düzenler ve yeni bir biçim kazandırır. Bu “yeni” biçimde belirleyen taraf olarak devlet, müdahale ettiği alanlarda yılların birikimiyle oluşmuş sivil dil ve ilişkiler zeminini ortadan kaldırarak kendisine yeni bir tabiiyet halkası da oluşturur. Özellikle İstanbul’da deprem korkusu kullanılarak tartışılmaz kılınan “kentsel dönüşüm” projesinin temel amaç ve sonuçlarından biri rant olduğu kadar kendi bekasını da ilgilendiren bu yeni ilişkileri tanzim etmektir. İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali’ndeki makaleler “kentsel dönüşüm” olgusunu, sermaye ve emeğin üretim süreçlerinin yeniden şekillendirilmesini; hukuksal çerçeveden dünya ölçeğindeki yerine, TOKİ’nin doğuşu ve bugün aldığı halden özellikle orta sınıfa pompalanan risk ve güvence eksenine, mevcut ve “yeni orta sınıf”ın site tipi yaşam deneyiminden farklı disiplinlerden bir araya gelişlerin yarattığı mücadele dinamiklerine kadar çok yönlü ve bütünlüklü olarak ele alıyor. Konunun teorik çerçevesinin yanında birbirini dışlayan, istemeyen, düşman edilen Sulukule, Tophane, Tarlabası, Bahçeşehir, Ayazma, Başakşehir, Küçükpazar sakinlerinin izini sürerek, karşı koyuş olanaklarının altını çiziyor.

FETHİYE ÇETİN, *Utancı Duyuyorum!* (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 376 ss. ISBN 978-975-342-923-8

Hrant Dink’in avukatı Fethiye Çetin, *Utancı Duyuyorum!* adlı kitabında cinayetin öncesine ve sonrasına dair tanıklığını, süreçte rol alanları, açılan davaları ve kararları anlatıyor. Cinayete dair bildiklerini, gördüklerini, sezdiklerini adli makamlara sunduğunu, ancak dikkat çektiği pek çok konunun soruşturmayla dönüşmediğini, kişilerin sorgulanmadığını belirten Çetin, kitabını, bütün bunları kamuoyunun bilgisine sunmak için yazdığını söylüyor.

MELEK DELİLBAŞI, *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans’tan Osmanlı’ya Geçişin Anadolu ve Balkanlar’daki İzleri* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2013), 368 ss. ISBN 978-605-375-299-8

Bir imparatorluğun bir başka imparatorluğun halefi olması -bu durumda Bizans İmparatorluğu’nun çöküşü ve onun Osmanlı İmparatorluğu tarafından ikame edilmesi- eğer tek taraflı incelenirse, doğru incelenmesi mümkün olmayan bir olgudur. Tarihiçi, o dönemde yaşayan insanların siyasi gelişmeleri, keza ekonomik ve demografik değişimleri nasıl değerlendirdiğini incelemelidir. Bu araştırma, bir tarihçi yazılı tanıklıkları, yani o dönemin insanların -Bizanslılar ve Osmanlılar- bize bıraktıkları kaynakları analiz ettiği takdirde mümkün olabilir. Melek Delilbaşı, bütün bu kaynaklara nüfuz etmek için büyük uğraş vermiştir.

HELENE CARRERE D’ENCAUSSE, *İki Dünya Arasında Rusya* [çeviren Reşat Uzmen] (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 276 ss. ISBN 978-975-437-980-8

Kendi arzusuyla Sovyet İmparatorluğu’nun ve komünist sistemi yıkan Boris Yeltsin modernleşmenin bedelini ödediğini santıyor ve Avrupa’nın kollarını açarak onu kabul etmesini umuyordu. Yirmi yıl sonra bu hayalden geriye ne kalmıştır? Yazar burada yanlış anlamaları, kuvvet denemelerini, Putin’in dış gücünü ve içteki gururunu iade ettiği Rus iktidarı ile Batılılar arasındaki kaçırılmış fırsatları göstermektedir. Eserin en büyük özgünlüğü bize yalnızca “iki dünya arasındaki” Rusya’yı değil “Rusya tarafından görülen dünyayı” da tanıtmış olmasıdır. Rusya’nın karşılaştığı, düşen nüfus, gemi azıya almış yolsuzluk, terör...

gibi muazzam meseleler onun dıştaki gücünü de tehlikeye atmaktadır. Ama aynı zamanda her yerde, kendisini “büyük enerji oyunundan” dışlamak ve “çıkarlar bölgesi” dışına sürmek için yanıp tutuşan Amerikan gücü ile karşılaşmaktadır. Tarihten gelen tecrübelerimizle bugünkü Rusya’nın yayılmacı ve emperyal politikalarından çekinmek gerekir mi? Rus stratejisinin bugün altında yatan görüş nedir? Rusya demokrat ve Avrupalı bir ülke midir, Asyalı olmaya mı meyletmektedir? Yoksa iki dünya arasında köprü müdür? Bütün bu soruların cevaplarını bu kıymetli eserde bulacaksınız.

RADI DİKİCİ, *Bizans İmparatoru Büyük Theodosius* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 376 ss. ISBN 978-975-141-576-9

Bizans-Roma İmparatorluğu’nun M.S. 330-565 yılları arasındaki üç döneminin anlatıldığı trilojinin bu yeni kitabında Radi Dikici, Büyük Theodosius’u romanlaştırdı. Belgelere dayanan bu biyografik eserde imparatorluğa hükmedenler arasındaki gün ışığına çıkmamış ilişkiler, komşu ülkeler arasındaki diplomatik temaslar, Gotlara ilişkin sorunların çözümü ayrıntılı olarak yer almaktadır. İktidar hırsının neden olduğu acımasız taht çekişmelerinin yanı sıra bu romanda, Theodosius Forumu’nun inşası, Sümela Manastırının kuruluş öyküsü, Hıristiyanlığın esaslarının tespit dönemi ve Kalkedon’un (Kadıköy) yeniden yaratılışı ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Radi Dikici Büyük Theodosius’ta dönemin tarihsel gerçekliklerinin gün ışığına çıkmasını da sağlıyor.

Ş. TEOMAN DURALI, *Kutadgu Bilig Türkçenin Felsefe - Bilim Sözlüğü* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013), 557 ss. ISBN 978-975-995-406-2

Kutadgu Bilig Felsefe-Bilim Sözlüğü varlık öğretisi, bilgi öğretisi, bilim felsefesi, mantık, anlam, ahlâk ile din felsefeleri gibi- felsefe ile bilimlere -biyoloji/dirimbilim, coğrafya, fizik, kimya, matematik, toplum ile insan araştırmalarına ait Türkçedeki belli başlı ıstılahları/terimleri sıralayarak bunların anlamlarını tarif etmek; ayrıca Arapça, Farsça, Yunanca, Latince, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, İngilizce, Almanca, Felemenkçe, Danca ile Rusça, zaman zaman da Osmanlı Türkçesi çeşidinden dünyanın başta gelen büyük kültür dillerindeki karşılıklarını bildirmek arzusundadır. Böylece “Kutadgu Bilig” genel olanın yanı sıra, Türkçeden adı anılan dillere özgül felsefe-bilim ıstılahları sözlüğü olma özelliğine de haizdir.

EMILE DURKHEIM, *Toplumbilimde Yöntem Kuralları* [çeviren Özer Ozankaya] (İstanbul: Cem Yayınevi, 2013), 264 ss. ISBN 978-975-406-928-0

Durkheim’in toplumbilimdeki çığır açıcılığı, sadece din ya da intihar gibi o güne dek uzak durulmuş konuları bilimin merceği altına almasıyla sınırlı değildir. Durkheim, toplumbilimi diğer bilimlerden bağımsız bir disiplin haline getirmesi, felsefe ve ruhbilimin etki alanından uzaklaştırmasıyla da öncü bir bilim adamıdır. İşte bu yüzden, Toplumbilimde Yöntem Kuralları, Durkheim’in yapıtları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Yapıtın değerinin tam olarak anlaşılabilmesi için, Durkheim’in geliştirdiği yöntemi uygulamasına örnek oluşturan küçük ama önemli bir çalışması, Aile Toplumbilimine Uygulanması adlı dersi de eklenmiş. Emil Durkheim’i toplumbilimin önde gelen kurucularından birisi yapan üç temel yapıtı, “İntihar”, “Toplumsal İşbölümü” ve “Dinsel Yaşamın İlk Biçimleri”ni daha önce yayınlamıştı. Serinin devamı niteliğinde olan “Toplumbilimde Yöntem Kuralları” da yine Prof. Dr. Özer Ozankaya’nın Fransızca aslından yaptığı eksiksiz çeviriyle okurlara sunulmuş.

FARUK DOĞAN, *Balyoz ve Ergenekon'da Adli Komedyası* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 208 ss. ISBN 978-975-343-798-1

Balyoz Davası nedeniyle 11 Şubat 2011 tarihinden bugüne Hasdal Askeri Cezaevi'nde tutuklu bulunan Dz. Kur. Alb. Faruk DOĞAN, Balyoz ve Ergenekon davalarında görülen "hukuk dışı" uygulamaları kara mizahla harmanlayıp 13 ayrı hikâye olarak okura sunuyor. Okur bu hikâyelerde, komplo davalarına maruz bırakılan insanlar üzerine empati yapma fırsatı bulurken siyasi komplo davalarının nasıl "titizlikle" hazırlandığına da tanık oluyor. Çocukluğundan itibaren resim, karikatür, şiir gibi alanlarda çalışmalar yapan ve mizah hikâyeleri yazmaya daha Deniz Lisesi yıllarında başlayan Dz. Kur. Alb. Faruk Doğan, Balyoz ve Ergenekon'da Adli Komedyası başlıklı kitabında; Siyasi komplo davalarının hazırlanış şeklini, evleri basılanların neler yaşadıklarını, mahkeme salonunda görülen "hukuk üstü" duruşmaları, kaybolan adaleti meydanlarda ararken gaz ve tazyikli suya maruz bırakılan insanları, hapisane havalandırmasında geçirilen kısa süreleri ve özgürlüğe sayılan günler için baktırılan falları okurla buluşturuyor.

ÜSTÜN DÖKMEN, *Sosyometri ve Psikodrama* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 304 ss. ISBN 978-975-141-586-8

Bu kitapta öncelikle sosyometriyle ve psikodramayla ilgili klasik sayılabilecek kuramsal bilgilere yer veriliyor. Söz konusu kuramsal bilgilere Dökmen'in yönettiği psikodrama oturumlarından ve gerçekleştirilmiş araştırmalardan örnekler eklenmiştir. Bunların yanı sıra, Sosyal Atom Ölçeği'yle ilgili formül, Heider'in ve Huizinga'nın görüşleri ile sosyogramları ve psikodramayı bağdaştırmaya yönelik çabalar ve rol atomlarının sosyometrik örüntüleriyle ilgili uygulamalar bunlara örnektir. Öte yandan Prof. Dr. Üstün Dökmen, alışılmış psikodrama tekniklerini, daha çok psikolojik açıdan irdelemekte ve yorumlamakta, ayrıca psikodramanın başka yaklaşımlarla, örneğin bilişsel-davranışçı yaklaşımla nasıl kaynaştırılabileceğini gündeme getirmektedir.

TIMOTHY EARLE, *Şefler Nasıl İktidara Geldiler* [çeviren Demir Demiröz] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2013), 280 ss. ISBN 978-605-569-188-2

Şeflikleri inceleyerek, politik iktidarın doğasına ve sosyopolitik karmaşıklığın evrimine dair temel sorulara yanıt vermeye çalışıyor. Northwestern Üniversitesi Antropoloji Bölümü Profesörü Timothy Earle, şefliklerin temel dinamiklerinin devletlerinkiyle esasen aynı olduğunu ve devletlerin kökeninin, şefliklerin ortaya çıkışı ve gelişimine bakılarak anlaşılabilirliğini savunuyor. Şefliklerin tarihi, bazı durumlarda, geniş ölçekli, siyasi olarak merkezileşmiş toplumların kurumsallaşmasına, diğer bazı durumlarda ise oldukça parçalanmış ve dengesiz bölgelerin ve rekabet halindeki politik birimlerin oluşumuna yol açan evrimsel gelişim çizgilerini ortaya koymaktadır. Şeflik toplumlarının dinamiklerinin anlaşılması, modern dünyanın tarihsel altyapısına temel bir bakış açısı sunmaktadır.

OKASHA EL-DALY, *Kayıp Binyıl - İslam Dünyasında Hiyeroglifler ve Eski Mısır* [çeviren Ümran Küçükislamoğlu] (İstanbul: İthaki Yayınları, 2013), 260 ss. ISBN 978-605-375-309-4

1822'de Batı dünyası hiyerogliflerin nihayet çözüldüğü haberiyle çalkalandı ve ardından Eski Mısır uygarlığını keşif çalışmaları başladı. Bu kitap Orta Çağ'a geri dönüyor ve daha önce nadiren kullanılan

kaynaklara yönelerek, İslam dünyasında yüzyıllar önce hiyerogliflerin çözümü konusunda ilk adımların atıldığını ve Eski Mısır hakkında geniş bir bilgiye sahip olduğunu ileri sürüyor.

FULYA EREKER, Mustafa Aydın, *Türkiye’de Güvenlik - Algı, Politika, Yapı* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 80 ss. ISBN 978-605-399-318-6

Osmanlı İmparatorluğu’nun reel politığe dayalı diplomasisi, toprak kaybı ve parçalanma endişesi ile İmparatorluğun kontrol ettiği topraklarda oluşturduğu olumsuz algılamalar ve Batılılaşma olgusu tarihsel etkenler olarak gündeme gelirken, coğrafi konumunun getirdiği kısıtlamalar, avantajlar ve uluslararası sistemin yapısına göre sürekli evrilen stratejik önemi ülkenin güvenlik kavramsallaştırması üzerinde özellikle etkili olmaktadır. Büyük ölçüde bu unsurların etkili olduğu resmî güvenlik kavramsallaştırması beka, ülkesel bütünlük ve rejimin korunması gibi temel esaslar temelinde oluşturulmuştur. Güvenlik askerî terimlere dayalı kavramsallaştırılmıştır.

ÖZER ERGENÇ, *Şehir Toplum Devlet: Osmanlı Tarihi Yazıları* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 506 ss. ISBN 978-975-333-302-3

Tarih araştırmalarına ilgi duyan genç bir tarih öğrencisinin yazdığı metinlerden, Osmanlı arşiv belgelerinden ve telif eserlerinden derlenmiş veriler içeren daha kapsamlı makalelere kadar geniş bir yelpazeyi içeren Osmanlı Tarihi Yazıları, Özer Ergenç’in kimine ulaşmanın artık mümkün olmadığı dergilerde yayımlanan makalelerinin ve çeşitli sempozyumlarda sunduğu bildirilerin yeniden gözden geçirilerek bir araya getirilmesinden oluşuyor. “Tarih Yazımı-Yöntem-Kaynaklar”, “Şehir Yazıları”, “Ekonomi ve Maliye” ile “Yönetim ve Toplum Düzeni” ana başlıkları altında düzenlenen bu makalelerin, Erken Cumhuriyet döneminden itibaren önemli bir gelişme gösteren Osmanlı tarih yazıcılığına önemli bir katkıda bulunacağına inanıyoruz.

EDWARD J. ERICKSON, *Büyük Hezimet - Balkan Harpleri’nde Osmanlı Ordusu* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 548 ss. ISBN 978-605-360-984-1

1912-13 Balkan Harpleri, Osmanlı İmparatorluğu’nun fiili sonunu ve müstakbel Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi ve demografik yapısını belirleyen dönüm noktasını teşkil ederler. Balkan ülkelerinin kurduğu ittifakın Trakya, Makedonya ve Arnavutluk’taki Osmanlı ordularını imha etmesi neticesinde, Osmanlı Türkleri altı asırdan beri yerleştikleri Balkan topraklarını kaybettiler. Balkan Müslümanları, kendilerine uygulanan planlı veyahut anlık vahşet neticesi atalarının topraklarından sonsuza kadar çıkıp gitmek, muhacir olmak zorunda kaldılar. Balkan Harpleri’nin acı meyveleri, Osmanlı siyasetindeki son çok kültürlülük ve bir arada yaşama istencini de kırarak, Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında doruğuna ulaşacak muazzam bir toplumsal trajedinin de temelini attı. Hülasa, nereden bakılırsa bakılsın, 1912-13’ün olayları, dolaylı ve dolaysız etkileriyle, modern Balkan, Türk ve hatta bir ölçüde Ortadoğu halklarının kimliklerini tayin edici surette belirledi. Bütün bu kader çizici karakterine rağmen, Balkan Harpleri’nin özellikle de askeri yönü çok az sayıda bütüncül çalışmaya konu olmuştur. Bu boşluğu doldurmak üzere önemli bir adım atmış bulunan Amerikalı tarihçi Edward J. Erickson, hem Türkçede hem de diğer dillerde mevcut literatürü mukayeseli olarak kullandığı bu çalışmasıyla Osmanlı Ordusu’nun feci mağlubiyetine yeni bir ışık tutuyor.

VEHBI ERSAN, *1970'lerde Türkiye Solu* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 432 ss. ISBN 978-975-051-241-4

Türkiye solunun en kitlesel olduğu dönem 1970'lerdir. Bugün dahi solun farklı renklerinden siyasi hareketlerin, o dönemdeki öncül örgütlerine ve o örgütlerin kitleselliğine referansla sergiledikleri özgüven, bu tespiti hâlâ geçerli kılmaktadır. Askerî darbeye kadar varlığını ve kitleselliğini muhafaza eden sol parti, örgüt ve hareketlerin, darbeye beraber çekildikleri mevziler ise, 1970'lerle kıyaslandığında oldukça sathi bir siyasal etkiye işaret eder. 1970'lerde Türkiye Solu, solun en canlı yıllarının ve bu "cana gelişin" tarihini anlatıyor. 1971 darbesiyle sona eren THKO, THKP-C ve TİKKO-TKP/(ML) hareketlerinin mirasçısı olan örgüt ve hareketlerle, yeni kurulan siyasi partilerin amaçlarını, kuruluş ve örgütleniş faaliyetlerini, kitlesel güçlerini, ideolojik farklarını etraflı bir şekilde aktarırken, dönemin kapsamlı bir panoramasını da çiziyor. Vehbi Ersan, bu kitapta ele aldığı parti, örgüt ve hareketlerin 1980 sonrası yaşadıkları değişim, dönüşüm ve yeniden partileşme süreçlerine de değinerek, Türkiye'de solun tarihinin daha geniş bir perspektiften ele alınmasını sağlıyor.

ERKAN ERTOSUN, *Filistin Politikamız: Camp David'den Mavi Marmara'ya* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013), 352 ss. ISBN 978-975-256-397-1

Türkiye'nin bölgesinde yükselen bir güç olması, Orta Doğu sorunlarına yakın ilgisi ve Filistin meselesinin her an alevlenmeye hazır potansiyelini düşündüğümüzde konu gündemde daha çok yer alacağı benziyor. İşte bu kitap, Türkiye'nin Filistin politikasını günlük yorumların dar çerçevesinden çıkarıp kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutuyor. Olayları objektif biçimde, bir siyasi tarihçi gözüyle ortaya koymaya çalışırken, gelişmelere ilişkin farklı görüş ve yorumlara da dengeli biçimde yer veriyor. Orta Doğu, insanlık tarihi bakımından önemini yanı sıra, özellikle 1945'ten bu yana uluslararası ilişkiler alanının en süreklilik gösteren temel sorununun yaşandığı bölgedir. Filistin konusu ise Orta Doğu sorununun temelinde yer almaktadır. Dünyamız, bölgemiz ve ülkemiz için bu kadar ağırlıklı bir konuyu hem genel boyutlarıyla, hem de Türkiye'nin Orta Doğu politikası içindeki yeri çerçevesinde nesnel biçimde incelemek hiç şüphesiz büyük önem taşımaktadır. Filistin Politikamız Camp David'den Mavi Marmara'ya, yazarın güzel Türkçesiyle kaleme alınmış, okuyucuya dost bir yapıt. Bölgenin kısa fakat çarpıcı tarihçesinden sonra, yazar Filistin- İsrail sorunu hakkında her iki taraftan önemli fakat kamuoyunca pek tanınmayan kişilerle röportaj yaparak makul ve gerçekçi bir resim çizmekte. Türkiye'nin Filistin politikasında gözlemlenen devamlılık ve değişim çarpıcı bir şekilde inceleniyor. Türk dış politikası karar alıcılarının göz ardı etmemesi gereken kapsamlı bir çalışma. Erkan Ertosun, Türk kaynaklarının yanı sıra, Arap kaynaklarını da kullanarak ve konuyla ilgili Türk ve Arap şahsiyetleriyle yaptığı mülakatlarla zenginleştirdiği bu çalışmasıyla, sorunun önemine yaraşır değerinde, övgüye layık bir hizmet gerçekleştirmiş.

SELÇUK ESENBEL, İSENBİKE TOGAN, ALTAY ATLI, *Türkiye'de Çin'i Düşünmek: Ekonomik, Siyasi ve Kültürel İlişkilere Yeni Yaklaşımlar* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 328 ss. ISBN 978-605-478-707-4

Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki resmi ilişkiler 1971 yılında tesis edilmiş olsa da Türkler ile Çinliler arasındaki ilişkiler yüzyıllar, hatta binyıllar öncesine dayanıyor. Ne var ki kısa bir süre öncesine kadar, Türkiye ile Çin birbirlerine hem fiziksel hem de düşünsel olarak bir hayli uzakta dururken, son dönemlerde bir yakınlaşma olduğunu ve ilişkilerin her alanda hızla geliştiğini görüyoruz. Ancak biz-

ler Çin'i ne kadar tanıyoruz? Çin ile ilgili olarak ülkemizin ihtiyaçlarına yönelik bilgi üretme konusunda henüz istenilen aşamaya gelememiş bir gerçek. Üniversitelerimizde Çin üzerine uzmanlaşan öğretim üyesi ve araştırmacıların sayısı parmakla sayılabilecek kadar az. Farklı disiplinlerden akademisyenleri bir araya getirerek, Türkiye ile Çin arasındaki ilişkileri farklı açılardan ele alan bu kitap, Çin'e odaklanan genç akademisyenler ile kıdemli hocaları buluşturan bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıktı.

SÜREYYA EVREN, *Anarşizmler* [çeviren Elmas Deniz] (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 280 ss. ISBN 978-975-051-276-6

Anarşizmler: Anarşizmin Geçmişi ve Tarihleri, böylesi bir dinamiğin bir parçası olarak temelde anarşizm nedir sorusuna cevap arayan bir deneme. Süreyya Evren, anarşizmin yazılmış tarihleri arasında bir külliyat taramasının ötesine geçen, sabırlı bir tutkuyla tartışmaları birbirine bağlayan bir araştırma yürütüyor. Bu çalışmada salt kendi 'anarşizm şudur versiyonunu önererek değil, bugüne kadar anarşizmin neliğini, anarşizmin nasıl temsil edilebildiğini, anarşist geçmişin hangi yollarla anarşizm tarihlerine dönüştürüldüğünü ve anarşizme dair bilginin yapılması sürecini nasıl 'anarşizan' bir hale sokabileceğimizi araştırarak gerçekleştirmeyi deniyor.

MARCEL GAUCHET, *Yurttaşını Arayan Demokrasi* [çeviren Zeynep Savaşçın] (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 320 ss. ISBN 978-975-051-223-0

Marcel Gauchet siyasallığın toplumları bir arada tutan şey olduğunu ama bunu bölünme üzerinden sağladığını düşünür. Birlik ve bölünme; bütün toplumları kuran bu iki boyut, yalnızca demokratik toplumlarda itiraf edilerek yaşanır. Gauchet, Claude Lefort gibi, demokratik toplumsallığın, ihtilafın siyasette ortadan kaldırılması yoluyla değil, ancak barışçıl yolla temsil imkânına kavuşması sayesinde oluşacağını alını çizerek. Siyaset, ihtilafın toplumun sürekliliğini sağlayacak bir tarzda tesis edilmesidir.

MEHMET GENÇ, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 385 ss. ISBN 978-605-155-007-7

Çağımızın en büyük tarihçilerinden birinin çeyrek yüzyıl boyunca yaptığı araştırmaların muhassalasını. Multidisipliner bakış açısının hâkimiyeti kendisini hemen hissettiriyor ve esere çok başka bir kıymet boyutu ilave ediyor.

GÜRSEL GÖNCÜ, *Yaşarken Yazılan Tarih* (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 100 ss. ISBN 978-975-342-925-2

2013 Haziranı'nın ilk iki haftasında Gezi Direnişine katılanlar buna, zamanın gündelik akışının kendi eylemleriyle nasıl askıya alınabildiğine tanık oldular. İnsanın ender yaşayacağı, "iyi ki ben de oradaydım," diyeceği anlardı. Hazırlanmış olduğu halde yayımlanmayan, sonra da yayın hayatına son verilen eski NTV Tarih dergisinin "Gezi Direnişi" sayısını, hem bu direnişi hem de Türkiye'de iktidar ile sermaye medyası arasındaki ilişkileri belgeleyen bir kitap.

MEHMET BEDRİ GÜLTEKİN, *Tayyip, Gül ve Gülen Örgütü* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 200 ss. ISBN 978-975-343-822-3

Kuraldır! Bir suçlu ne kadar suç işlerse, geride de o kadar kanıt bırakır. Bu kitapta, “ergenekon davası” adı altında yapılanın bir “yargılama” olmadığını, bir suç örgütünün Türkiye’ye ve Türk milletine yönelik Çok geniş boyutlu bir saldırısının söz konusu olduğunu tüm kanıtlarıyla okuyacaksınız. Bu suç örgütünün, Ergenekon davasının soruşturma ve kovuşturma safhalarında çok sayıda kanıtıyla birlikte kendini nasıl ele verdiğini göreceksiniz Ve şaşıracaksınız. Bu “suç örgütü”; Süper NATO’dur, Gladyo/kontraerilla’dır, Sursurluk’ta ortaya çıkan örgüttür, Çiller özel örgüttür, TSK’yı tasfiye eden örgüttür, Büyük Orta Doğu Projesini kurgulayan örgüttür.

ASENA GÜNAL, *Bir Daha Asla! - Geçmişle Yüzleşme ve Özür* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 245 ss. ISBN 978-975-051-278-0

Uluslararasıda yaşanan çatışmalar, azınlıklara/muhaliflere karşı işlenen ihlaller, etnik çatışmalar ya da savaşlarda işlenen insanlık suçları, savaş suçları ve soykırımlar için dilenen bu özürler barış, demokrasi ve insan haklarına saygılı bir siyasal kültür oluşmasına hizmet ediyor. Ayrıca yaşananların “bir daha asla” yaşanmaması için alınacak önlemlerin de yolunu açıyor. Kitaptaki uluslararası örnekler, hem tarihsel önemleri hem de Türkiye ile bağları gözetilerek seçildi: Fransa, Şili, Almanya, ABD, İngiltere, Bulgaristan, Avustralya ve Sırbistan’ın dilediği özürler, özre neden olan olaylar ve bu devletleri geçmişin hesabını vermeye ve özre çağırın mücadeleler, kitapta vaka incelemeleri içinde yer alıyor.

ARAS GÜNGÖR, *Öteki Erkekler* (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 216 ss. ISBN 978-975-570-633-7

Öteki Erkekler, ikili cinsiyet sisteminin kadınlık ve erkeklik hatlarını çizen, toplumsal cinsiyet duvarlarında oyuklar açan yedi trans erkeğin deneyimleri ile geçiş sürecinde olanların yararlanabileceği bir rehber ve konu üzerine başlıca kavramların açıklamalarından oluşmaktadır. Türkiye’nin farklı bölgelerinden, farklı etnik, ekonomik ve sosyal alanlarından gelen trans erkeklerin aile, eğitim, sağlık, hormon kullanımı, trans geçiş ameliyatları, hukuki süreçleri ve gündelik hayatlarına dair deneyimlerini içeren Öteki Erkekler’de daha önce dinleyemediğiniz hikâyeler anlatılıyor. “Kadın” kimliği dolayısıyla ayrımcılığa uğrayan trans erkekler, “trans” kimlikleri dolayısıyla da ikinci kez şiddete ve nefrete maruz kalmaktadırlar. Bu çalışmayla trans erkeklerin kendi hikâyelerini bir başkasından dinleme ihtiyaçlarını gidererek, yalnız oldukları sanrısını bir nebze olsun azaltacağını ve ‘diğerlerinin’ de onları daha fazla anlayacağını umuyoruz.

AHMET GÜNGÖREN, *Dil ve Büyü* (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2013), 236 ss. ISBN 978-975-298-497-4

Dil ve Büyü adlı bu kitap, Lévi-Strauss’un yapıtını basitleştirmeye kalkışmadan, onu tüm karmaşıklığıyla anlaşılabilir kılmak gibi bir meydan okuma cüretini taşıyor. Lévi-Strauss modern antropoloji serüveninin babası ya da -en azından üstüne yapılan tartışmalar da göz önüne alındığında- belirleyicisidir; dolayısıyla, bu kitap aynı zamanda modern antropoloji üstüne de kapsamlı bir deneme niteliği taşıyor.

SELDA GÜNER, *Osmanlı Arabistanı'nda Kıyam ve Tenkil Vehhabi-Suudiler 1744-1819* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 302 ss. ISBN 978-975-333-297-2

18. yüzyılın ortalarında Muhammed bin Abdülvehhâb tarafından temel ilkeleri belirlenen Vehhâbîlik hareketi, Türkiye'de az veya eksik bilinen ya da oldukça politik okunan bir tarihsel olgu. Bu eser, Vehhâbî hareketinin ortaya çıkış evresiyle 1819'a kadarki gelişimini tarihselleştirerek ele alıyor. İslâm coğrafyasının farklı bölgelerinde içe dönük eleştiri mahiyetinde selefi bir hareket olarak ortaya çıkan, bir yandan da doğduğu bölge olan Necid özelinde Arabistan'ın sosyo-politik yapısını değiştiren ve bunu Suûd kabilesiyle gerçekleştirmeye çalışan Vehhâbîlik, bu ikinci özelliğiyle siyasi bir nitelik de kazanmıştır. Eser, tam da bu bağlamda İslam'ın kutsal mekânlarının koruyucusu konumundaki Osmanlı sultanlarının 19. yüzyıl başlarında Hicaz'da Vehhâbî-Suûdîler karşısında yaşadığı otorite kaybına (1803-1804 ve 1806-1811) paralel olarak ortaya çıkan ayaklanmayı, bölge vâlileri ve âyân aracılığıyla bastırması sürecini ayrıntılı olarak inceliyor. Diğer taraftan, Vehhâbîliğin Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezinde nasıl algılandığı ve bu algının günümüze kadar nasıl geldiği konularını tartışmaya açacak bir nitelik de taşıyor.

SELÇUK GÜRSOY, *Osmanlı Sosyalist Fırkası ve Yayınları* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 784 ss. ISBN 978-975-051-361-9

"Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar" İştirak Osmanlı Sosyalist Fırkası (OSF), siyasi tarihimizdeki ilk partilerden biri olmasının yanında Türkiye'de kurulan ilk sosyalist parti olmasıyla da dikkat çekici. Özellikle Avrupa'da hızla gelişen sosyalizm akımının, dönemin şartları içinde Osmanlı topraklarıyla buluşmasını sağlayan *Osmanlı Sosyalist Fırkası ve Yayınları* her bakımdan kapsamlı bir değerlendirmeyi fazlasıyla hak ediyor. Selçuk Gürsoy, işçi sınıfı hareketlerinin ve sosyalizmin kısa bir tarihini anlatarak başladığı kitabında, Fırka'nın kurulduğu 1910'dan itibaren Osmanlı sınırları içinde de yaşanmaya başlayan sosyalizm mücadelesini ele alıyor. Dünya işçi sınıfı hareketleri yaklaşık 100 yıllık bir tarihi geride bırakırken, bu topraklara neredeyse tamamen yabancı sosyalizm fikrinde ısrar eden bir grup insanın çabalarını ortaya koyuyor.

SERHAT GÜVENÇ, *NATO'da 60 Yıl - Türkiye'nin Transatlantik Güvenliğe Katkıları* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 80 ss. ISBN 978-605-399-322-3

Zaman dizinsel kurgulanan çalışmada Türkiye'nin Transatlantik güvenliğe katkıları tartışılırken NATO içindeki Atlantikçi ve Avrupalı ayrışmadan kaynaklanan algı ve değerlendirme farklılıkları da ortaya konuyor. Ayrıca, zaman içinde evrilen güvenlik kavramı çerçevesinde üyelerden beklenen katkının nitelik ve nicelik olarak değiştiği göz önüne alınarak, Türkiye'nin Soğuk Savaş döneminde coğrafi konumu ve silah altında tuttuğu asker sayısı ile ifade edilen katkısının, gelinen noktada kolektif güvenlik hareketleri çerçevesinde denizaşırı sorumluluklar üstlenen bir üyeye dönüşmesi de irdeleniyor. Son olarak, Soğuk Savaş'ın ardından güvenliğin sert-yumuşak güvenlik şeklinde ayrımı sonucu, gücün de sert-yumuşak güç şeklinde ayrılması sonucunda, Türkiye'nin 21. Yüzyılda her iki güvenlik ve güç anlayışı bağlamında katkı sağlayabilen bir NATO üyesine dönüşümü ele alınıyor.

SINAN HAKAN, *Türkiye Kurulurken Kürtler (1916 - 1920)* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 381 ss. ISBN 978-975-051-243-8

Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarının yeniden çizildiği Mondros Mütarekesi'nin ardından Erzurum, Van ve Bitlis vilayetlerinden büyük çaplı bir Kürt göçünün yaşandığı 1916-1918 yılları ile Büyük

Millet Meclisi'nin açıldığı Nisan 1920 arasındaki süreci inceleyen *Türkiye Kurulurken Kürtler*, sonuçları günümüze yansıyan tarihsel bir dönemeci, aktörlerinin bakış açısından aktarıyor. Osmanlı Devleti'nin yıkılış sürecinde Kürdistan'da yaşanan önemli olayları, Kürt, Ermeni ve Nasturi halkları arasındaki ilişkileri, İngilizler ile Kürtler arasında tırmanan gerilimi ve Kürt aşiret liderlerinin olayların seyrindeki rolünü değerlendiren Sinan Hakan, Mustafa Kemal Paşa'nın 1919'da Anadolu'da görevlendirilmesiyle başlayan dönemi ve Osmanlı hükümetleri ile Kuvayı Milliye'nin Kürt sorununa yaklaşımlarını ayrıntılarıyla ortaya koyuyor. Sivil ve askerî yetkililerinin telgraflarının ve raporlarının yanı sıra Cumhuriyet arşivlerini, dönemin gazetelerini, Mustafa Kemal'e ait yazışmaları, meseleye ilişkin İngiliz arşiv belgeleri üzerine Türkiye'de yayımlanmış kitapları ve gelişmeleri yansıtan farklı kaynakları temel alan bu çalışma, Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun çözüm bekleyen en önemli meselelerinden biri olan Kürt sorununun tarihsel kökenlerini ve gelişim sürecini aydınlatıyor.

JUDITH HALBERSTAM, *Çuvallamanın Queer Sanatı* [çeviren İpek Tabur] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 256 ss. ISBN 978-975-570-648-1

Çuvallamanın Queer Sanatı heteronormatif, kapitalist bir toplumun geleneksel algılarına, bilmenin toplum tarafından tasdiklenmiş yöntemlerini teyit etmekten öteye gidemeyen akademik disiplinlere, çılgır açtığını iddia eden ancak beylik iddiaları tekerrürden ibaret olan toplumsal eleştirilere alternatifler sunuyor. Judith Halberstam, farklı seviyelerde etkili olabilecek bir "düşünme" ve "yazma" şekli olarak "alçak teori"yi öneriyor. Alçak teori sıra dışı arşivlerden yola çıkılarak oluşturulan ve ciddiye alınmama riski de taşıyan bir teori. İnsanı çuvallamaya ve yolunu kaybetmeye, anlaşılması güç durumlara ilişkin cevap verilmesi zor sorular sormaya ve mantığa aykırı görünen direniş biçimleri bulmaya yöneltme eğilimi gösteren bir teori. Yazar, yüksek kültürle alçak kültür, yüksek teori ve alçak teori arasında mekik dokuyarak popüler kültürde, avangart performanslarda ve queer sanatta beklenmedik ve yıkıcı olanın peşinde. İnsanı hayatın, aşkın ve libidonun karanlık tarafıyla yüzleşmeye zorlasa da çuvallama bazen daha yaratıcı, yardımlaşmaya açık ve şaşırtıcı var olma yolları sunabilir. "Bu piyasası olmayan bir sanat hikâyesi, senaryosu olmayan bir dram, ilerleme göstermeyen bir anlatıdır. *Çuvallamanın Queer Sanatı* imkânsızın, olanaksızın, ihtimal dâhilinde olmayanın, meziyetsizin etrafında dönüyor. Sessiz sedasız kaybediyor ve kaybederken yaşam, aşk, sanat ve varoluş için farklı hedefler tahayyül ediyor."

ALASTAIR HANNAY, *Kierkegaard* [çeviren Nur Nirven] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 560 ss. ISBN 978-605-360-965-0

Soren Aabye Kierkegaard'un (1813-1855) eserleri, günümüzde hâlâ ilgi görmesine karşın bir bağlama oturtulmamış, yaşadıklarıyla yazdıkları arasında bir bağlantı kurulmamıştır. Hâlbuki bu yazı faaliyetinin içine yerleştiği genel bir felsefi şema bulunmaktadır. *Kierkegaard*, hayatını, varoluşun derin anlamına dair karmaşık keşiflere adanmış bir yazardır. Bu anlamda bütün yazdıkları, kendi hakkındadır. Öte yandan okurlarını kendi varoluşlarıyla yüzleştirmek isteyen bir düşünür olarak yazdıkları sadece kendisiyle ilgili değildir; dünyada birey olma mücadelesine kafa yormuştur ömrü boyunca. Pişman olmak ve bunun acısıyla hayatı boyunca bağlanmak için ayrıldığı sevgili nişanlısı Regine'nin kendisinden tiksinişini sağlamak amacıyla yazdığı *Ya/Ya da*, onun müstear isimle yazdığı ilk kitaptır. Sonuçta ömrü boyunca hatırasına bağlı kaldığı Regine'yi kendinden soğutmayı başaramamış, bu arada okur nezdinde bü-

yük ilgi gören eser sayesinde tanınan bir yazar olmuştur. *O da Baştan Çıkarıcının Günlüğü, Korku ve Titreme, İroni Kavramı, Kaygı Kavramı, Felsefe Parçaları Ya Da Bir Parça Felsefe* gibi yapıtlarla bu ilginin karşılığını vererek dünya felsefe tarihi içinde sağlam bir yer edinmiştir. Kierkegaard, tutarlı ve zaman içinde gelişen bakış açıları kazandırdığı ondan fazla müstear isimle yazdığı kitaplarda, o karakterleri birbirleriyle ve kendisiyle tartıştırmak gibi inanılmaz bir şey yapacak kadar özgün düşünce zenginliğine sahip bir polemikçidir. “İnsanlığa olan sevgisi nedeniyle” görevinin “her yerde güçlük çıkarmak” olduğuna karar verip bu yolda tek başına azimle yürüyen bu ilginç düşünür, çevresiyle giriştiği mücadele ve rekabetten ibaret olan kısa ömrünün son deminde dünyadaki mevcudiyetinin amacına ulaştığını şöyle dile getirmiştir: Tinim o kadar güçlü ki artık bedenimi boğuyor. Oslo Üniversitesi Felsefe Bölümü’nün kıdemli hocası Alastair Hannay’ın, Kierkegaard düşüncesinin oluşum evrelerine odaklanarak ilerlediği elinizdeki kitap, bu ilginç felsefecinin eserlerini hayatının içine oturtan ve hayatıyla felsefesinin örtüştüğünü ortaya koyan ilk biyografidir.

DAVID HARVEY, *Asi Şehirler* [çeviren Ayşe Deniz Temiz] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 240 ss. ISBN 978-975-342-908-5

ABD’de 2001’den beri spekülâtif bir biçimde şişirilmekte olan gayrimenkul ve ona bağlı finans sektöründe 2008’de iktisadi bir kriz patlak verdi ve kısa sürede tüm Avrupa’yı girdabına aldı. *Asi Şehirler*, neoliberal iktisat tarafından kurgulanan kriz anlatısı ile krizin kendi üzerlerinden telafi edildiği kitlelerin konumu arasındaki makasın giderek açıldığı bu zaman kesitini tahlil ediyor. Bir ayağı sokakta olan kitap, doğrudan eylem lehine uzun vadeli bir kavramsal analiz de sunuyor. Harvey, 1980’lerin ikinci yarısından bu yana olgunlaştırmakta olduğu kentsel iktisat anlayışını burada özlü bir biçimde ortaya koyarken, bir yandan da kavramsal soru ve çözümlenelerin kentsel toplumsal hareketler açısından ne gibi yeni doğrultulara işaret edebileceğini irdeliyor.

KAREN HORNEY, *Çağımızın Nevrotik Kişiliği* [çeviren Başak Kıcır] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 200 ss. ISBN 978-975-570-640-5

Psikolojik rahatsızlıklar bizi ebedi bir mahkûmiyete mi sürükler? Nevrotik bireyin, rahatsızlığının farkına varması ve iyileşmeye yönelik adımlar atması imkânsız mıdır? Psikanaliz, nevrozlara genellikle bireyi özgür iradeden, eyleme yetisinden ve gelecek hayallerinden mahrum bırakan ve köklerini yalnızca geçmişte arayan bir anlayışla yaklaşır. Karen Horney ise arzuları hem kamçılayan hem de tatmin etme olanaklarını sınırlayan nevrotik topluma odaklanarak bunlara yol açan ve besleyen etkenlerin çoğu zaman kültürel olduğunu ve üstesinden çevresel faktörlere yapılan müdahalelerle gelinebileceğini savunuyor. Nevrotik bireyi modern kültürün “üvey evladı” olarak tanımlayan Horney, nevrozların temelinde yatan kaygının, toplumsal ilişkilere ve her insanın iç dünyasına egemen olan çatışmalardan kaynaklandığını ortaya koyuyor. Freud ve sonraki kuşak psikanalistlerinin büyük bir çoğunluğu tarafından nevrozlara mahkûm edilen birey, insani özgürleşmeye odaklanan Karen Horney tarafından hayata döndürülüyor. Yazıldığı tarihten bu yana kendi çelişkileri ve açmazlarıyla yüzleşmek isteyen pek çok insan tarafından ilgiyle okunan ve tartışılan *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*, toplumsal nevroz ve kaygıların büyüdüğü bugün, her zamankinden daha güncel.

MICHAEL HUTTER, DAVID THROSBY, *Paha Biçilemez: Kültür, Ekonomi ve Sanatta Değer Kavramı* [çeviren Ceren Yalçın] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 295 ss. ISBN 978-975-570-639-9

Bir sanat eserinin değeri nasıl belirlenir? Piyasa her zaman bir resme, albüme, herhangi bir sanat performansına, sanat eserine veya çeşitli kültürel olgulara parasal bir değer biçer. Peki, bu değer, kültürel ve sanatsal fenomenlerin içsel değerlerini ne şekilde ve ne oranda yansıtır? Bunlar arasındaki ilişki nasıl kurulur? Sanatsal üretimlerin yalnızca ekonomik değeri odağından incelenmesi, finansal kararların değerin tüm diğer yönlerini gölgede bırakması tehlikesini de beraberinde getiriyor. Konu üzerinde çalışmalar yapan önemli ekonomist ve akademisyenlerin makalelerini bir araya getiren *Paha Biçilemez: Kültür, Ekonomi ve Sanatta Değer Kavramı* ise sanatın toplumsal değeri ve piyasanın işleyişini ele aldığı tartışmalarla farklı bir perspektif geliştirmeyi sağlıyor. Akademi ve sanat camiasının değer biçme usullerini, piyasanın sanata biçtiği değeri farklı yönlerden inceleyen metinler, sınırlı ekonomik yaklaşımlar tarafından çizilen çerçevenin ötesine geçerek çeşitli bakış açılarının farklılıklarını ve buldukları zemini keşfe çıkıyor.

YASEMİN IŞIKTAÇ, *Adalet Psikolojisi* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 418 ss. ISBN 978-605-399-289-9

Bir toplumda suçla mücadelede, suç takibinden caydırıcılığa kadar uygulanan değişik yöntemler adalet sisteminin temelini oluşturan önemli faktörler olarak bilinir. Ancak, Durkheim'ın da yıllarca önce üstüne basarak söylediği gibi, suçun toplumsal hayattan bütünüyle kaldırılması mümkün olmadığı gibi bunun uygun bir yöntemi de yoktur. Suçu, bir toplumsal vakıa olarak günlük yaşamı katlanılmaz hale sokmayacak oranda düşürmek, o toplumda yerleşik adalet sisteminin yerine getirmesi gereken temel işlev olmalıdır. İşte bir disiplinler arası çalışma alanı olan adalet psikolojisi, araştırmacılara bu anlamda, temel disiplinlere ve başka bilim dallarına da hakim olma sorumluluğu yükler. *Adalet Psikolojisi*, suç profillerini ortaya koyarken, bunların artış ve düşüş oranları ile kendi içindeki değişimlerini tespit eder ve hukuksal açıdan ne tür önlemlere ihtiyaç duyulması gerektiğine işaret ederek hukuku politikalarının yeniden düzenlenmesini sağlar. Ne var ki, "hukuka aykırılık" üzerinde çalışıp, bunun bir bütüncül açıklamasını yaparken, mekandan kültüre, biyolojiden psikolojiye, ekonomiden siyasete kadar birçok faktörü değerlendirmeli, kişinin yaş grubunu ve çevresel etkileşimlerini göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, adalet psikolojisi "normal olmayan" davranış biçimlerine odaklanan bir disiplin olarak ceza politikalarının belirlenmesi için de temel veriler sunar.

SELİM İLKİN, İLHAN TEKELİ, *Dış Siyaseti ve Askerî Stratejileriyle İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si 1. Cilt* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 669 ss. ISBN 978-975-051-287-2

İkinci Dünya Savaşı, tam anlamıyla bir topyekûn savaş olarak, bütün dünyayı ve hayatın her alanını alt üst etti. Bu muazzam alt üst oluşun Türkiye'de nasıl yaşandığını tahlil eden eserlerinin ilk cildinde İlhan Tekeli ve Selim İlkin, konunun askerî yanını ele alıyorlar. Elinizdeki ciltte yalnızca Türkiye'nin savaş tehdidi karşısındaki diplomatik eylemleri, askerî hazırlıkları ve bütün ekonominin bu savaş ortamından nasıl etkilendiği, olağanüstü ayrıntılı biçimde incelenmekle kalmıyor. Kitap aynı zamanda genel olarak İkinci Dünya Savaşı'nın son derece kapsamlı bir tarihi. Nazilerin Yıldırım Savaşı'ndan Stalingrad Savunmasına, Pasifik'teki çarpışmalardan Normandiya çıkartmasına, İkinci Dünya Savaşı'nın bütün cephelelerini kat eden bir analiz.

KAMİLE İMER, AHMET KOCAMAN, A. SUMRU ÖZSOY, *Dilbilim Sözlüğü* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 359 ss. ISBN 978-605-478-708-1

Terimler, bilindiği gibi, bir bilim dalının yapıtaşlarıdır; dil gibi herkesin ortaklığı bulunan bir alanda bu yapıtaşlarının açık, saydam bir biçimde belirlenmesi daha çok önem kazanmaktadır. Toplumbilimleri içinde seçkin bir yeri olan çağdaş dilbilimin yüzyılı aşmış bir geçmişi bulunuyor. Türkiye’de R. H. Özdem’in ilk dilbilim dersini verdiği 1933 yılından bu yana dilbilim dersleri okutulmaktadır. Özellikle 1970’lerden bu yana dilbilimdeki gelişmelere koşut olarak yeni bir terimler sözlüğü hazırlanması bir zorunluluk olmuştu. Yaklaşık 1500’ü tanımlanmış olan, önerilenlerle birlikte 2000’e yakın terim içeren bu sözlük, elbette bu alanda yapılan çalışmaların bir kilometre taşıdır.

ÖZDEMİR İNCE, *Cehaletin Rönesansı* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 292 ss. ISBN 978-975-343-797-4

Cehaletin rönesansı olur mu, demeyin. Olur olur, bal gibi olur. Yeniden doğan cehalet iyice katmerlenmiştir, kaşarlanmıştır artık. Cehaletin Rönesansı’nın ülkemizde şanlı bir temsilcisi var: AKP tarikatı. Dünyayı anlamak, değiştirmek için arabayı geri vitese takıp gaza basan bir selefi hastalık. Anayasa’nın ikinci maddesinde ne yazar? Türkiye Cumhuriyeti’ni tanımlamak için “demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti” diye yazmaz mı? Yüzde on barajıyla demokrasiyi “demirkırasıye” dönüştüren; düşüncüyü ifade özgürlüğünü kendi üzerine tapulayan; laik bir ülkede dinin ilkelerini referans yapıp ulemayı bilirkişi atayan; emeğin hakkını sadakayla ödeyen bir anlayış, cehaleti yeniden yaratmış olmuyor mu? Ben ilk, orta ve yükseköğretimde kız arkadaşlarımla aynı sıraları paylaştım. Bu yüzden hiçbiri hamile kalmadı benden. Şimdi 77 yaşımızda karşılaştığımız zaman bana, “N’aber lan tekdiş!” diyorlar. Zamane yurt müdürleri kızlar ile erkekleri aynı merdivenden yürütmüyor.

NESİM OVADYA İZRAİL, *24 Nisan 1915 İstanbul, Çankırı, Ayaş, Ankara* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 584 ss. ISBN 978-975-051-277-3

24 Nisan 1915’te özellikle İstanbul’daki Ermeni aydınları, yazarlar, sanatçılar, avukatlar, doktorlar, mebuslar evlerinden alınıp götürülürler ve çoğu bir daha geri dönmez: İstanbul’da tutuklanıp Çankırı ve Ayaş’taki toplama merkezlerine gönderilen bu Ermeniler, yaşanacak büyük dram ve acıların başlangıç noktasında yer alırlar. Resmî belgelerden, arşivlerden, anılardan yararlanan; yazılı ve sözlü birçok bilginin izini süren Nesim Ovadya İzrail, 100 yıl önce yaşanmış olayı detaylarına inerek ele alıyor. İttihat ve Terakki’nin Ermeni meselesini ele alışı ve çözüm tarzını, Ermeni toplumunun kendi içindeki ayrışmaları, tutuklananların kim olduklarını, yaşadıkları olayları ve akıbetlerini biyografik zenginlik içinde ele alarak tarihsel düzleme oturtuyor.

JAK V. KAMHI, *Gördüklerim Yaşadıklarım* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 472 ss. ISBN 978-975-141-554-7

Ünlü tarihçi Prof. Heat W. Lowry Kamhi’nin anıları için şöyle diyor: Gördüklerim, Yaşadıklarım’da gün ışığına çıkarılan ilginç tanıklıklar sürpriz değildir. Bu anılar kitabının sayfalarından süzülen portre, sevgi dolu bir oğulun, bir eşin ve bir babanın, iş dünyasında başarılı olmuş bir girişimci ve yenilikçinin, kendi çıkarları pahasına zamanını ve servetini cömertçe vatanına adanmış, Türkiye’nin özverili bir evladının portresidir. Bu hatıratın önümüze serdiği öykü her şeyden önce bir insanın öyküsüdür. Tüm böyle-

si insani anlatılardaki gibi iyi zamanlar kadar kötü zamanların da olduğu ama asıl dipten yankılanan mesajın özveri ve azimle güç kazandığı bir hikâye.

GÜRER KARAGEDİKLİ, *90 Soruda Lozan* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2013), 96 ss. ISBN 978-975-220-488-1

Gürer Karagedikli, bu kitapta Lozan'ın 90. yıldönümünde gençlerin, üniversite öğrencilerinin, antlaşmada dikkatlerini çeken, açıklanmasını istedikleri 90 sorunun cevabını vermeye çalışıyor ve ekliyor: "Kendilerine özgü bakış açıları ile bizim ufukumuzu açtılar. Onlardan çok şey öğrendik. Atatürk bize küçükken, hep; "Çocuklar kendinize güvenin, soru sorun" derdi. Hiç unutmadım. Her yaştaki sevgili gençlerimiz, değerli okurlarımız, sizler de kendinize güvenip, sorular sormaya devam edin."

FATMA BAYRAKTAR KARAHAN, *Dua ve Kader* (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2013), 200 ss. ISBN 978-605-155-008-4

Duada, var olan beğenilmemekte, onun yerine farklı bir durum istenilmektedir. Böylelikle dua, öncelikle bir değişim çağrısıdır. Özellikle istek dualarında Yaratıcı'nın bu dünyadaki bir durumu değiştirmesi talebi vardır. Duanın kabulü ile beklenen, var olanın değişmesidir. Ancak bu değişim, kâinatta mı, yoksa dua edenin psikolojisinde mi olacaktır? Dua, insan hayatında neyi, ne ölçüde değiştirebilecektir? Değişmez kader ile değişim çağrısı olan dua arasında nasıl bir ilgi vardır?

RUŞEN KELEŞ, AYŞEGÜL MENGİ, *Avrupa Birliğinin Bölge Politikaları* (İstanbul: Cem Yayınevi, 2013), 364 ss. ISBN 978-975-406-924-2

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci yaklaşık yarım yüzyıldır sürmektedir. Aday ülke olarak Türkiye, siyasal, tüzel ve ekonomik alanlarda, Avrupa Birliği'ne uyum sağlamanın gerektirdiği pek çok yasal ve kurumsal düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemelerden biri de, öteki politika alanlarıyla bütünlük gösteren bölgesel politikalarıdır. Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki üyelik görüşmeleri çerçevesinde, Haziran 2013'de Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu başlıklı 22. Fasıl açılmıştır. Bunun sonucu olarak, bölge politikaları konusunda Türkiye'den daha somut ve hızlı adımlar atılması beklenmektedir. Kuşkusuz Avrupa Birliği'ne üyelik, Türkiye açısından daha çağdaş ve demokratik ilkelerin yaşama geçirilmesine katkıda bulunacaktır. Ancak, uyum sağlama sürecinde, çeşitli politika alanlarında atılacak adımların ve yapılacak düzeltmelerin ulusal çıkarlarla çatışmaması, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısına zarar vermemesi gerekir.

MUHARREM KILIÇ, *Soğuk Savaş'tan Bugüne Darbeler ve Devrimler: 2 Cilt Takım* (İstanbul: Cem Yayınevi, 2013), 1016 ss. ISBN 978-975-406-927-3

II. Dünya Savaşı ertesinde çok partili düzene geçen pek çok ülke, gerçek bir demokrasi kurmakta zorlandı. Çoğunda sol akımlar yasaklandığı gibi, Batı tipi demokrasiye özgü bazı hak ve özgürlükler de sınırlıydı. Sık yaşanan askerî diktatörlüklerin ardından demokrasiye dönüşleri ise, uzun yıllara ve sayısız cana mal oldu. Soğuk Savaş dönemindeki darbeler ve devrimler, dünya siyasi tarihinin biçimlenmesinde de önemli rol oynadı. Yarattıkları sarsıntıların etkileri günümüze taşındı. Soğuk Savaş sona ermesine karşın,

gerek iç savaşlar, gerek başta ordular olmak üzere silahlı bürokrasinin ülke yönetimlerini etkileme ve belirleme pratiği sonlanmadı. 1990'dan bu yana, çoğu askerî olmak üzere 41 hükümet darbesi, 46 darbe girişimi yaşandı. Son üç yıla ise Arap Baharı damgasını vurdu. Unutulmaya yüz tutan geçmişi bugünün penceresinden on yedi başlık altında ele alan bu kitap, bulunduğumuz bölgenin içinden geçmekte olduğu gerilim yüklü sürece de ışık tutmaktadır. II. Dünya Savaşı ertesinde çok partili düzene geçen pek çok ülke, gerçek bir demokrasi kurmakta zorlandı. Çoğunda sol akımlar yasaklandığı gibi, Batı tipi demokrasiye özgü bazı hak ve özgürlükler de sınırlıydı. Sık yaşanan askerî diktatörlüklerin ardından demokrasiye dönüşleri ise, uzun yıllara ve sayısız cana mal oldu. Soğuk Savaş dönemindeki darbeler ve devrimler, dünya siyasi tarihinin biçimlenmesinde de önemli rol oynadı. Yarattıkları sarsıntıların etkileri günümüze taşındı. Soğuk Savaş sona ermesine karşın, gerek iç savaşlar, gerek başta ordular olmak üzere silahlı bürokrasinin ülke yönetimlerini etkileme ve belirleme pratiği sonlanmadı. 1990'dan bu yana, çoğu askerî olmak üzere 41 hükümet darbesi, 46 darbe girişimi yaşandı. Son üç yıla ise Arap Baharı damgasını vurdu. Unutulmaya yüz tutan geçmişi bugünün penceresinden on yedi başlık altında ele alan bu kitap, bulunduğumuz bölgenin içinden geçmekte olduğu gerilim yüklü sürece de ışık tutmaktadır.

ŞAHİN KILIÇ, *Bizans Kısa Kronikleri* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2013), 296 ss. ISBN 978-605-375-319-3

“İsa'nın doğumundan sonra 1553 yılı, 28 Ağustos'ta Sultan Souleiman's [I. Süleyman] büyük bir orduyla Perslerin [Safevi] üzerine yürüdü. O oradan dönerken, Moustafas [Şehzade Mustafa] isimli oğlu ki Hristiyanları çok severdi, babasına itaat ederek kenti terk etti. O [I. Süleyman] onu [Mustafa] yakalatarak, öldürdü. Bütün ordu babanın kendi oğlunu öldürttüğüne dair bu zavallı emirden haberdar olduğunda, hepsi gözyaşı döktü ve inançsız ve merhametsiz babanın kalpsizliği hakkında az üzülmeler.” Osmanlı tarihi hakkında irili ufaklı birçok bilgi içeren *Bizans Kısa Kronikleri*, bu kitapla ilk kez Türkçe olarak yayınlanıyor.

JANET KLEIN, *Hamidiye Alayları - İmparatorluğun Sınır Boyları ve Kürt Aşiretleri* [çeviren Renan Akman] (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 344 ss. ISBN 978-975-051-284-1

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde oluşturulan Hamidiye Alayları, hedefleri ve etkileri bakımından ilgi çekici bir tarihî vakadır. Somut etkileri 1890'dan Kurtuluş Savaşı'na kadar izlenebilirken, tarihî ve siyasi etkisi günümüze uzanan izler bırakmıştır. Janet Klein, ortaya koyduğu kapsamlı bir araştırma ve geniş bir tartışmayla Hamidiye Alaylarını, bu alaylarla sınırlı olmayan bir perspektifle ele alıyor.

CEMİL KOÇAK, *Rejim Krizi Cilt: 3* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 615 ss. ISBN 978-975-051-275-9

Türkiye'de tek-parti rejiminin sona ermesi, genellikle demokrasiye ya da çok-partili hayata geçiş dönemi olarak adlandırılır. Cemil Koçak, “Türkiye’de İki Partili Siyâsî Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)” adlı kitap dizisinde, yerleşik sayılan tarihsel kabulleri tartışmaya açıyor ve bu adlandırmayı sorguluyor. Rejimin değişmesi, fakat dönüşmemesi, bu sürecin temel özelliğidir. İçinde yaşadığımız siyâsî sistem ve bu sistemin kuruluş sürecinin yol açtığı sorunlar, bu dönemin de ürünüdür. Bu kapsamlı araştırma, üzerinde hayli tartışılan dönemi, bütün boyutlarıyla ve derinlemesine yeniden ele almayı öneriyor. Bunu önerirken yalnızca dış politika gelişmelerini ya da iç siyâsî tartışmaları değil, bunların aynı anda işlediği

dinamik bir analizi hesaba katıyor. Belgeler, anılar, dergiler, gazeteler, diplomatik raporlar ile araştırmalar temelindeki tartışmalarla analiz çerçevesini geniş bir ufka yerleştiriyor. Cemil Koçak, Türkiye’de Millî Şef Dönemi (1938-1945) adlı araştırmasının devamı niteliğindeki bu kitap dizisiyle, Türkiye siyâsî tarihinin tartışmalı dönemlerinden birinin en ayrıntılı ve en kapsamlı panoramasını gözler önüne seriyor.

MUSTAFA KOÇAK, *Çok-Kültürlülük Açısından Dil Hakları* (İstanbul: Liberte Yayınları, 2013), 495 ss. ISBN 978-975-620-177-0

Mustafa Koçak’ın Çok-Kültürlülük Açısından Dil Hakları kitabında çok-kültürcü yaklaşımın, dil haklarının dayandırıldığı normatif temel olarak benimsendiği görülmektedir. Eserde, adalet prensipleri çerçevesinde, dilsel farklılığın hukuksal bir değer ve hak olarak kabul edilecekse, bunun hangi ilkeler temelinde ve nasıl düzenlenebileceği araştırılmış ve çok-boyutlu, çok-katmanlı bir konu olan dilsel adalet düşüncesi çarpıcı bir biçimde işlenmiştir. Birbiri ile ilintili olan; birey, kültür, kültürel seçim, kimlik, yurttaşlık, eşitlik, kültürel haklar, azınlık grupları, dil politikaları, asimilasyon, kolektif haklar, öz-yönetim hakları gibi birçok konu, dil hakları merkezli verimli bir tartışmayı zenginleştirmiştir. Eser aynı zamanda Türkiye’nin yakın tarihinin en önemli meselelerinden Kürt Sorunu’nun merkezi unsurlarından birine de temas etmektedir. Kürt Sorunu artık kabul edildiği üzere, Kürt kimliğinin ve dilinin tanınıp tanınmaması ile bağlantılıdır. Bu yüzden Türkiye’nin iç siyasetinde bugün ve yakın gelecekteki temel tartışma konusunun, dil hakları meselesi olacağı rahatlıkla söylenebilir. Koçak’ın çalışması, her ne kadar özellikle Türkiye’ye ve Kürt Sorunu’na odaklanmış olmasa da tarihsel yaşanmışlıkların ötesinde, neden Türkiye’de bir Kürt Sorunu’nun ortaya çıktığını, devam ettiğini ve meselenin özüne ilişkin adil bir yaklaşım benimsenmediği takdirde bu sorunun neden çözülemeyeceğini, dilsel farklılığı ve buna bağlı hak taleplerinin iç mantığını analiz eden özelliği ile bize göstermektedir. Söz konusu yapısı ve ele aldığı konuların çeşitliliği ile eser, pür akademik ilgililer kadar, araştırmacılar, gazeteciler ve siyaset bilimi ve hukuka ilgi duyan genel okuyucuya da hitap etmektedir.

KOLEKTİF, *Süleymaniye Darülhadişi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013), 530 ss. ISBN 978-605-539-796-8

964/1556-1557 tarihinde tamamlanıp faaliyete geçen Süleymaniye Dârülhadisi, Kanunî Sultan Süleyman tarafından Mimar Sinan’a yaptırılan Süleymaniye Külliyesi bünyesinde yer almaktadır. Dârülhadis, Süleymaniye Camii’nin kible tarafında, Kanunî Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan’a ait türbelerin önünde bulunan dershane ile caminin güney-doğusundaki talebe hücreleri binalarından oluşmaktadır. II. Murat devrinden Kanunî Sultan Süleyman’a kadar Edirne Dârülhadis Medresesi, Kanunî’den itibaren de Süleymaniye Dârülhadisi Osmanlı Devleti’nin en yüksek kadrolu medresesi sayılmıştır. Bu çalışmada, kurulduğu yıldan Osmanlı Devleti’nin son dönemlerine kadar eğitim sisteminin zirvesinde yer alan Süleymaniye Dârülhadisi, ilk defa binası, eğitim-öğretimi, ekonomik durumu ve personeliyle birlikte farklı yönleriyle incelenmiştir.

KOLEKTİF, *Karşılaştırmalı Siyaset Temel Konular ve Yaklaşımlar* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 250 ss. ISBN 978-605-399-313-1

Siyaset biliminin ana dallarından biri olan karşılaştırmalı siyaset, temel olarak dünyadaki farklı siyasal sistemlerin karşılaştırılmasını konu edinir. Son derece geniş olan bu çalışma alanı; siyasal rejimlerden (demokrasiler, otoriter ve yarı otoriter sistemler) siyasal kurum ve süreçlere (siyasi partiler, çıkar grup-

ları, STK'lar, siyasal kültür, seçimler, demokratikleşme vb.) ve buradan toplumların ekonomi politikasına kadar uzanan büyük bir çerçeveyi içine alır. Siyaset biliminde karşılaştırma yaparken, siyasal olay ve toplumsal olguların ortaya çıkışı, değişimi ve sosyal olarak sonlanması ele alınıp, süreç içinde değişkenleri tespit edilerek, bunların bireyin dolayısıyla toplumun yaşamına olan etkisi incelenir. Oysa uzun yıllar Türkiye'de yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, sadece ülkelerin devlet kurumlarının ya da anayasal kural ve yapılarının ele alınıp, incelenmesiyle sınırlı kalmış, kapsayıcı bir nitelik kazanamamıştır. Bu kitap ise karşılaştırmalı siyaset alanında çalışan siyaset bilimciler ile iç ve dış siyaset arasındaki etkileşimi ele alan uluslararası ilişkiler uzmanları tarafından kullanılan anahtar kavramlar ve yaklaşımlarla ilgili geniş bilgiler sağlamaktadır. Kitabın yazarları önemli ülkeleri tek tek ele almak yerine, farklı ülkelerdeki siyasi gelişmeleri değerlendirebilmek için kullanılacak kavramlar ile analiz yöntemlerini sunmaktadır. Siyaseti sadece devlete ilişkin olay ve olgular içine hapseden durağan ve "eskimiş" yaklaşımların dışında canlı ve farklı bir bakış açısı sunan bu eser, ülkelerinin yanı sıra dünyada süregelen siyasi hayatı incelemek isteyen araştırmacılar ve öğrenciler için de önemli bir kaynak olacaktır.

KOLEKTİF, *Cinsiyet, Cinsel Kimlik ve Cinsellik* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 170 ss. ISBN 978-605-399-310-0

İstanbul Psikanaliz Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Derneği (Psike İstanbul) tarafından düzenlenen "Cinsiyet, Cinsel Kimlik ve Cinsellik" başlıklı sempozyumunda psikanalizin temel odağındaki cinsiyet ve cinsellik kuramları ve bu kavramlarla ilgili yeni olgular çok boyutlu bir şekilde ele alındı. Elinizdeki bu kitap bu sempozyumunda sunulan bildirilerin yazılı hâle getirilmesiyle ortaya çıktı.

KOLEKTİF, *Doğu Avrupa Türk Tarihi* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013), 896 ss. ISBN 978-605-539-783-8

Anadolu 1000 yıldır Türk yurdu ama şimdiki Ukrayna'da Türk varlığı 24 asra yaklaşıyor. Doğu Avrupa'daki tarihimiz Türk tarihçiliğinde en fazla ihmal edilen sahayı oluşturmaktadır. Bu konuyu çalışmanın zorlukları ve yeterli tarihçinin bulunmaması bunun sebepleri arasındadır. Ancak son yıllarda ülkemizde durum değişmiş, bölge tarihinin değişik konularında uzmanlaşan önemli akademisyenler yetişmiştir. Bu eser tamamı alanının en önemli uzmanı olan tarihçilerimizin katkılarıyla meydana gelmiş olup, İskit ve Sarmat çağından başlayarak, Hunlar, Bulgarlar, Oğurlar, Avarlar, Hazarlar, Macarlar, Peçenekler, Oğuzlar, Kumanlar, Tatarlar ve Nogaylar gibi toplulukların tarihlerini içermektedir. Uzman tarihçilerin işbirliğiyle oluşan bu eserin bu yönüyle bütün dünyada bir ilk olduğunu belirtmeliyiz.

KOLEKTİF, *Osmanlı Sadrazamları* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013), 367 ss. ISBN 978-605-539-794-4

Prof. Dr. Mehmet Arslan tarafından hazırlanan *Osmanlı Sadrazamları -Hadikatü'l-Vüzerâ ve Zeyleri-* adlı elinizdeki bu kitap, Osmanlı döneminde sadrazamlar konusunda yazılmış ilk eser olan Osmân-zâde Tâ'ib'in "Hadikatü'l-Vüzerâ" adlı eseriyle bu esere daha sonra yapılan beş zeylin (1. Dilâver Ağazâde Ömer Vahîd Efendi'nin "İcmâl-i Menâkıb-ı Vüzerâ-yı İzâm" adlı zeyli, 2. Şehrî-zâde Mehmed Sa'îd'in "Gül-i Zibâ" adlı zeyli 3. Ahmed Câvid Efendi'nin "Verd-i Mutarrâ" adlı zeyli 4. Abdülfettâh Şefkat-i Bağdâdî'nin zeyli 5. Ahmed Rif'at'ın "Verdü'l-Hadâ'ik" adlı zeyli) yani toplam altı eserin transkripsiyonlu metinlerini ihtiva etmektedir. Bu eserde her metnin sonunda ayrıntılı bir indeks de yer almaktadır. Bu kitapta Osmanlı dönemindeki 215 sadrazamdan 178 sadrazamın isimleri, milliyetleri, tayinleri, azilleri, görev süreleri; sadrazamlıktan önce ve sonra buldukları görevler, kişilikleri, dönemlerindeki hizmetleri vb. konularda geniş bilgi verilmektedir.

OHANNES ARAM KONDAYAN, *Sandıktaki Hatıralar: Çocukluk, Tehcir, İstanbul* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 76 ss. ISBN 978-605-478-709-8

Jandarma çadırın yanında duruyordu. Oğlan ona yaklaştı ve üzerinde küçük renkli boncuklarla çiçek desenleri işlenmiş küçük bir bozuk para kesesini kabul etmesini rica etti. Bu oğlan için kıymetli bir şeydi. Bu keseyi ona doğduğu şehirde Noel ve Paskalya’da amcasıyla birlikte ziyaret ettikleri mahkûmlar vermişti. Oğlanın evinden getirdiği hediyelere karşılık olarak mahkûmlar da bunu vermek istemişlerdi. Jandarma keseyi kabul etmeden önce bir an duraksadı. Belli ki bu insanlar yola çıkarken ne zamandır aklından geçirdiği ve giderek derinlere kök salmış olan bir şeyleri söylemek istiyordu. Gökyüzünü işaret etti ‘Sizin Ona varan kendi yolunuz var, bizim kendi yolumuz. Bütün yollar O’nda buluşur’ dedi. Oğlan büyüyüp de yetişkin bir erkek olduğunda bu jandarma kendisi için iyi kalpli bir insandan çok daha fazlasını ifade etmeye başladı. Tehcir yıllarından sağ kurtulacak denli şanslı olmuş, sonrasında ise bu tehirden daha az acılı ya da ümit kırıcı sayılamayacak başka deneyimlerden geçmişti. Ama tüm bunların ortasında her zaman Anadolu ovalarındaki bu sıradan, okuma yazması olmayan, silahlı muhafızı insanlığın, daha derin bir maneviyatın, daha kalıcı insani niteliklerin simgesi olarak aklına getirebiliyordu. Bu adam, tek bir insanın çilesinde ve adanmışlığında bütün ruhların akrabalığını hissetmişti. Aileye sağladığı su bir inanç eylemiydi, kendi ruhunun özgürlüğünde keşfettiği şeyin evrenselliğine olan inanç.

CAHİT KÜLEBİ, *Sanatçının Öyküsü* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2013), 364 ss. ISBN 978-975-220-479-9

1997 Haziranında, 80 yaşındayken kaybettiğimiz ve bir “denge şairi” olarak tanıdığımız Cahit Külebi’nin düz yazılarından derlenen bu eser; dostlara mektuplar, iç döküşler, anılar, anlatılar ve söyleşilerden oluşuyor. Bir yanıyla o dönemin kültür-sanat/edebiyat haritasını seriyor önümüz. Üstelik tanıdık eleştiriler, sorular, yorumlar, sitemler, şikâyetler, direniş ve dayanışma örnekleriyle.

TAKİE SUGIYAMA LEBRA, *Japonlar ve Davranış Biçimleri* [çeviren Oğuz Baykara] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 318 ss. ISBN 978-605-423-896-5

Hawaii Üniversitesi’nde yıllardır Japon kültür ve davranışına ilişkin dersler veren Prof. Takie Sugiyama Lebra, bu kitabında Japonlar hakkındaki merakımızı giderirken verdiği yeni bilgilerle okuru başka şaşkınlıklara sürüklüyor. Lebra, kitabını oluştururken hem bilimsel hem de bilimsel olmayan yazılı kaynaklara başvuruyor. Japon yazarlara olduğu kadar Japonya dışından yazarların metinlerini de dikkate alıyor. Ayrıca çalışmasında gerek “sadece vatandaş” olarak gerekse eleştirel bir gözlemci olarak kendi kişisel deneyimlerinden de faydalanıyor.

ALEXANDER LOWEN, *Narsisizm: Gerçek Benliğin İnkârı* [çeviren Tamer Çetin] (İstanbul: Cem Yayınevi, 2013), 264 ss. ISBN 978-975-406-929-7

Siz de bir narsisist misiniz? Narsisist biriyle etkileşim halinde misiniz? Yaygın inanışın aksine narsisistler kendilerini ya da bir başkasını sevmezler. Gerçek benliklerini kabul edemezler. Onun yerine, duygusal hissizliklerini gizleyen maskeler oluşturup yüzlerine yapıştırırlar. Narsisistler, kültürel güçlerin ve insan kişiliğindeki yatkın olan faktörlerin de etkisiyle: Ne hissettiklerinden çok nasıl görüldükleriyle ilgilirler. Baştan çıkarıcı, çıkarı için hile yapan, güç ve kontrol elde etmek için mücadele eden insanlardır.

Egoisttirler, çıkarlarına odaklanırlar ama kendini ifade etme, kendine hâkim olma, haysiyet ve dürüstlük gibi benliğin gerçek değerlerinden yoksundurlar. Sağlam bir benlik algılarının olmayışı, hayatı boş ve anlamsız olarak tecrübe etmelerine yol açar. Dr. Alexander Lowen bu ezber bozan çalışmasında, narsisistlerin bastırdıkları duygularını ve kaybettikleri insanlıklarını nasıl geri kazanacaklarını göstermek için kapsamlı klinik tecrübelerini kullanıyor. Dr. Lowen kendi geliştirdiği bir psikoterapi yöntemi olan Biyoenerji Analizini kullanarak narsisistik özelliklere sahip olanlar ve onlarla etkileşim halindeki insanlara tatmin edici ve gerçek bir yaşam için yeni bir imkân sunuyor.

HİLMİ LUŞ, S. TANVİR WASTI, ERDEM CANBAY, UĞUR ERSOY, *Çubukların Mukavemeti: Temel Konular* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 530 ss. ISBN 978-605-478-722-7

Uzun bir geçmişi olan katı cisimler mekaniği, Türkçedeki yaygın ismiyle mukavemet, birçok mühendislik dalı için vazgeçilmez öneme sahip temel bir konudur. Mukavemetin hem geniş kapsamlı oluşu hem de yeni malzeme, kuram ve çözüm teknikleriyle daha da genişlemeye devam etmesi yüzünden tek bir kitapta ele alınması mümkün değildir. Öte yandan mühendislik eğitiminde, klasik malzemelerden üretilmiş ve uygulamada sıklıkla kullanılan yapı elemanlarıyla ilgili temel bilgilerin ele alınması, genellikle lisans eğitimi sırasında gerçekleşir. *Çubukların Mukavemeti* böyle bir temel eğitimde yer alması beklenebilecek konu başlıklarını içermektedir. Kuşkusuz hakkında birçok dilde çok sayıda kitap yazılmış bir alanla ilgili tümüyle yeni bir şeyler söylemek zor olsa da, gerek eldeki bilgilerin derlenip düzenlenmesi ve aktarılması sırasında gözetilen ayrıntılar gerekse paylaşılan kişisel deneyimler okuyucuya farklı bakış açıları kazandıracaktır. Bu kitapta, yazarlarının Boğaziçi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde edindikleri deneyimlerine dayanarak yaptıkları ortak çalışmayla, iki esas amaç gözetilmiştir. Bunlardan ilki, konuların daha en başından uygulama deneyimleriyle aktarılması, uygulamalardan esinlenilmiş çok sayıda örnek barındırması ve konunun yalnız matematiğine değil aynı zamanda, hatta daha fazlasıyla, fiziğine vurgu yapılmasıdır. İkinci amaç ise yazarlarının çok önem verdiği Türkçe bilim dilinin yerleşmesi ve gelişmesine katkı sağlamaktır.

CHRISTOPH WILHELM LUDEKE, *Türklerde Din ve Devlet Yönetimi* [çeviren Türkis Noyan] (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2013), 232 ss. ISBN 978-605-105-122-2

Christoph Wilhelm Lüdeke İzmir Protestan Kilisesi'ni kurmak üzere atandı ve 19 Nisan 1759'da kente ulaştı. Üç yıl sonra kilisesine destek bulma amacıyla Protestan ülke büyükelçilerini ziyaret etmek üzere İstanbul'a gitti ve burada altı ay kaldı. Bu süre zarfında kentin sokaklarında dolaştı, kentin anıtları, cami ve kiliseleri, konak ve köşkleri hakkında notlar tuttu ve bunları seyahatnamesinde yayınladı. Padişah alaylarını izledi, Venedik Elçisi Correrri'nin padişahın huzuruna kabul töreninde hazır bulundu ve elçi kabul törenlerini ayrıntılarıyla betimledi. Hıristiyanların durumunu, adetlerini, giyinilerini, aile yaşamlarını, ticari uğraşlarını, Rum ve Ermeni kiliselerini gözlemledi. Seyahatnamesinde bu konuyla ilgili şu başlıklar yer alıyor: Türkiye'de Hıristiyanlara tanınan din özgürlüğü; Türklerin arasında yaşayan hıristiyanların durumu; Türkiye'de Hıristiyan dininin övgüye değer korunmuşluğu, Rum Kilisesi, Rumların dini gelenekleri, karakter yapısı, Ermeni Kilisesi ve dini gelenekleri, diğer Hıristiyanlardan farkları. Ama Lüdeke seyahatnamesinde en geniş yeri Müslümanlık ve Osmanlı devlet yönetimine verir. Zaten kitabının adı da bu yüzden *Türklerde Din ve Devlet Yönetimi*'dir. Kitabında din konusuna ayrılmış şu bölümler ilgi çekicidir: [Hz.] Muhammed, Kuran, tarikatlar, İslam gelenekleri, din görevlileri, dinden dönme ve dine katılmanın zorlukları. Lüdeke'nin Osmanlı Devleti hakkındaki gözlemleri de ilgi çekicidir. Osmanlıların padişaha duydukları bağlılık, padişah sarayındaki yaşam, devlet görevlileri, ülkenin toplumsal ve siyasal durumu, Osmanlı ordusunun savaş tarzı,

bilim ve eğitim. Lüdeke halkın sorunlarıyla da yakından ilgilenir. Ev ve aile yaşamlarına ve genel olarak karakter yapılarına dair notlar tutar. İzmir’de yaşayan Avrupalılar, İzmir depremi, İzmir yangını, kentteki hastalıklar ve veba salgını gibi konular da Lüdeke seyahatnamesinin ilgi çekici konuları arasında.

ERNEST MANDEL, *Geç Kapitalizm* [çeviren Candem Badem] (İstanbul: Versus Kitap Yayınları, 2013), 613 ss. ISBN 978-605-569-190-5

Geç Kapitalizm, Marx’ın Kapital’de geliştirdiği kapitalist üretim tarzının hareket yasalarının genel teorisini 20. yüzyıl kapitalizminin somut tarihine uygulayan ilk büyük Marksist sentezdir. Mandel, çözümlemesine kapitalist ekonomilerin nasıl incelenmesi gerektiğine dair Bauer, Grossman, Luxemburg ve Buharin’in yaklaşımlarının eleştirel bir değerlendirmesini de içeren bir tartışma ile başlıyor. Daha sonra yazar dünya pazarının yapısını ve artı-kârın çeşitli biçimlerini özetliyor. Yazar ayrıca Napoleon Savaşları’ndan bu yana kapitalist gelişmenin uzun dalgalarının bir şemasını sunuyor.

MICHAEL MANN, *Devletler Savaş ve Kapitalizm: Politik Sosyoloji İncelemeleri* [çeviren Semih Türkoğlu] (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 233 ss. ISBN 978-975-333-304-7

Tarihsel sosyoloji sahasının yaşayan duayenlerinden Michael Mann’ın Devletler, Savaş ve Kapitalizm çalışması, yazarın farklı dergilerde yayınladığı bir dizi makaleden oluşmaktadır. Kariyerini Yeni-Weberci bir kavramsal çerçeveden hareketle “toplumsal iktidarın tarihi”ni yeniden ele almaya vakfetmiş olan Mann, bu çalışmasında modern devletler, savaş ve özellikle de kapitalist ekonomiler arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Daha özelden ulus-devletin kapsamı içinde kapitalizm, toplumsal sınıflar ve devlet arasındaki orkestrasyon ve uluslararası ilişkiler, militarizm ve sınıf yapılarındaki mutasyonlar kitabın temel hatlarını teşkil etmektedir. Politik sosyoloji incelemelerindeki kültürelci, çatışmacı ya da işlevselci paradigmalardan düştüğü indirgemecilikten uzak duran çalışmasıyla, Mann’ın bu eserinde büyük kuramsal sentezlerin verimliliklerini taşıdığını iddia edebiliriz.

AVISHAI MARGALIT, *Uzlaşma ve Kokuşmuş Uzlaşmalar* [çeviren Nedim Çatlı] (İstanbul: İthaki Yayınları, 2013), 224 ss. ISBN 978-605-375-291-2

Siyasal uzlaşma ne zaman kabul edilebilir ve ne zaman, temelden kokuşmuş, sonu nereye varırsa varsın asla kabul etmememiz gereken bir şeydir? Peki ya kokuşmuş uzlaşma siyaseten gerekliyse? Uzlaşma büyük bir siyasal erdemdir, özellikle de barış uğrunaysa. Fakat Avishai Margalit’in ileri sürdüğü gibi, kabul edilebilir uzlaşmanın barış için bile ahlaki sınırları vardır. Ama işte nedir bu sınırlar? Uzlaşmayla sağlanmış barış hangi noktada adaletsiz olur? Şaşırtıcı derecede az dikkat çekmiş hayati önemdeki sorular üzerine odaklanan Margalit, sadece savaşı adil kılan şeyle değil, ne tür bir uzlaşmanın adil bir barışa olanak sağladığıyla da ilgilenmemiz gerektiğini ileri sürüyor.

AYGÜN EKİN MERİÇ, *Metropolis İonia III: Ana Tanrıça Kutsal Mağaraları* (İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 2013), 292 ss. ISBN 978-994-448-347-6

Metropolis antik kenti Efes ve İzmir arasındaki çam ormanlarıyla kaplı Galliesion Dağı’nın eteklerinde kurulmuş, adı ise Meter Gallesia isimli Ana Tanrıça’dan esinlenerek Metropolis olmuştur. Ana Tan-

rıça (Kibele) inancı, Eski Anadolu'da Cilalı Taş (Neolitik) dönemden beri oldukça yaygındı ve özellikle Batı Anadolu'da mağara, kaya tapınağı, açık hava tapınağı gibi kayalık doğal alanlarda tapkı görmekteydi. Metropolis'in kuzeyinde Galliesion Dağı yamacında bulunan birbirine yakın iki sarkıt ve dikitli mağarada yapılan uzun ve zahmetli kazılar sonunda bulunan 554 pişmiş toprak heykelcikten 404 tanesinin Ana Tanrıça tasviri olması burasının Ana Tanrıça'ya adanmış bir kült alanı olduğunu göstermektedir. Kaçakçılar tarafından yer yer delik deşik edilen mağaralarda, çok titiz yürütülen kazı ve temizlik çalışmalarında dolgu toprak çıkırıklar yardımıyla dışarı taşınmış kemik dâhil tüm buluntular elenerek ayrılmış ve tasnif edilerek araştırma için saklanmıştır. Buluntu istatistiklerinin gösterdiğine göre kült alanı en yoğun olarak Helenistik ve Roma dönemlerinde kullanılmıştır.

NECATİ MERT, *Memleket Kitabevi* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 309 ss. ISBN 978-975-051-273-5

Necati Mert, taşrada bir kitabevini yaşatma macerasını anlatıyor. Kitapçılık macerasının etrafında, taşra hayatını anlatıyor: Çek tahsildarını "komünist!" diye kovalayan kitapçıyı, dolandırıcıya para kaptıran dağıtımcıyı, müşterisi tarafından dövülen esnafı. Herhangi bir taşrayı değil, Adapazarı'nı, Adapazarı'nın yakın tarihini anlatıyor Necati Mert. Adapazarı mikro evreninde, 12 Mart döneminden günümüze, Türkiye'nin toplumsal ve politik değişim sürecini anlatıyor. Solculuğun ve sağcılığın değişimini, sadece gündelik ve politik hikâyat değil. *Memleket Kitabevi*, Necati Mert'in kendi yazarlık serüveniyle iç içe, taşrada edebiyat ve düşünce uğraşının canlı resimlerini sunuyor.

MARTHA MUNDY, RICHARD SAUMAREZ SMITH, *Modern Devlet'e Giden Yolda Mülk Siyaseti: Osmanlı Suriyesi'nde Hukuk Yönetim ve Üretim* [çeviren Süleyman Kızıltoprak] (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 400 ss. ISBN 978-975-333-296-5

Bu kitap geç dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda hukuk, idare ve üretken toplumsal ağların kesiştikleri noktada mülkiyet ilişkilerinin doğasını ve dönüşümünü inceliyor. Öncelikle Tanzimat düzenlemelelerini, İslam Hukuku'nda yüzyıllar boyunca mîrî topraklar hakkında cereyan etmiş tartışmaların eksenine oturtuyor. Daha sonra, Tanzimat hukuksal sisteminin yönetimini İmparatorluğun yüz civarında köyü kapsayan bir kazasında mercek altına alıyor. Kitaba göre bu yaklaşım yöntem açısından önem taşıyor, zira on dokuzuncu yüzyıl boyunca Tanzimat ıslahatları büyük ölçekli dönüşümlere uğramıştır. Bu ıslahatların etkileri de hem yürürlüğe konuluşlarının zamanlamasına hem de bölgelerin siyasal iktisadına bağlı olarak farklılıklar arz ederler. Bu yüzden siyasal yöneticiler bölge seçkinleri ile bir araya gelerek müzakere, tercüme ve çatışma süreçlerine dâhil olurlar. Kitabın üçüncü ve son bölümü sözlü mülakatlar, tapu, kadastro, nüfus, vergi, nizamiye ve şer'i mahkeme kayıtlarından hareketle üretken sistemlerde mîrî topraklardaki mülkiyetin nesnesinin sadece hukuk ve idare tarafından değil, bu toprağın toplumsal üretimdeki değeri tarafından da belirlendiğini göstermektedir. Böylece bu kitap, daha geniş karşılaştırmalı bir çerçevede hem mülkiyetin mahiyeti hem de Osmanlı ıslahatlarının mizacı konularında yeni perspektifler sunmaktadır.

GÜLRU NECİPOĞLU, *Sinan Çağı* [çeviren Gül Çağalı Güven] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 800 ss. ISBN 978-605-399-308-7

Osmanlı İmparatorluğu'nun "klasik" devrinde mimarbaşı olarak yaklaşık yarım asırlık görev dönemi boyunca (1539-1588), Sinan'ın tasarladığı yüzlerce bina ve kendine özgü mimarî üslûp, Tuna'dan Dic-

le'ye kadar uzanan muazzam bir imparatorluk coğrafyasında kalıcı izler bıraktı. Gelmiş geçmiş en ünlü Osmanlı mimarı olarak tanınan Sinan, İstanbul'un dünyaca meşhur şehir silüetinin yeniden yapılanmasına katkıda bulundu. Rönesans İtalya'sındaki gelişmelerle karşılaştırıla gelen, ışık dolu, merkezî mekânlı kubeli camileri mimarbaşının önde gelen eserleri olarak nam kazandı.

MICHAEL P. NICHOLS, *Aile Terapisi: Kavramlar ve Yöntemler* [çeviren Okhan Gündüz] (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013), 592 ss. ISBN 978-975-256-387-2

Bu alanda tartışmasız klasik kabul edilen elinizdeki kitapta aile terapisi sadece tarihsel arka planı ve dayandığı kuramlarla değil, özellikle klinik uygulamalara yapılan vurguyla bütün yönleriyle inceleniyor. En yeni terapi modelleri güncel tanımlamalarıyla veriliyor, temel klinik uygulamalar geniş bir şekilde ele alınıyor, günümüzde aile terapisi alanını etkileyen akımlar anlatılıyor, klinik teknikler ayrıntılara inilerek aktarılıyor. Kitabın zengin içeriğinde ön plana çıkan noktalardan bazıları şunlar:

20. yüzyılın önde gelen aile terapistlerinin biyografileri ve fotoğrafları

Okuyucunun aile terapisi mesleğini ilgilendiren meselelerdeki farkındalığını arttırmak amacıyla meslek ahlakı hakkında bilgi, Evde hizmet veren aile terapistlerinin karşılaştığı özel meseleler, En son araştırma sonuçları ve veriler, vaka hikâyeleri, başlıca kuramsal kavramlar, nöroloji ve ilişkiler, cinsellik ve internet üzerine bölümler.

DAVID NICOLLE, *Malazgirt 1071* [çeviren Özgür Koçak] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 96 ss. ISBN 978-605-360-991-9

İmparator IV. Romanos komutasındaki büyük bir Bizans ordusu, 26 Ağustos 1071 günü, Doğu Anadolu'daki Van Gölü yakınlarında bulunan müstahkem Malazgirt şehri önlerinde Sultan Alp Arslan komutasındaki Selçuklu Türkleri'nin ordusuyla muharebeye tutuştu. Bizans kuvvetlerinin taarruza kalktığı, Selçukluların ise geri çekilip Bizans kanatlarına vurkaç saldırısı yapmaya çalıştıkları ilk safhada hasımlardan hiç biri üstünlük kuramadı. Ne var ki, yorgun düşen Bizans ordusu geri çekilmeye kalkışınca, ya kargaşa yahut ihanet sebebiyle darmadağın olarak kader belirleyici bir bozguna uğradı. Bizans'ın doğu sınır boyunun yıkıldığı ve ünlü Vareg Muhafızlar dâhil birçok seçkin Bizans birliğinin eriyip gittiği bu bozgun, Bizans topraklarını hallaç pamuğu gibi atan on yıllık bir iç savaşı da tetikledi. Malazgirt meydan muharebesi Kadim Roma'ya halef Bizans İmparatorluğu'nun kalbi Anadolu'yu Türk fethine açık hale düşüren neticeleriyle sadece Ortaçağ'ın değil bütün zamanların en kader çizici askerî olaylarından biridir.

DAVID NICOLLE, *Haçlılar Çağında Bizans, Balkan ve Macar Orduları (1100 - 1568)* [çeviren Emir Yener] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 56 ss. ISBN 978-605-360-966-7

Bu eserde Nicolle, Ortaçağ Balkanları'nın karmaşık tarihine berrak bir giriş penceresi açarak Osmanlıların kuruluş yıllarındaki başlıca rakiplerini ete kemiğe büründürüyor ve popüler Türk tarihçiliğinde "Haçlılar" torbasına atılıp adeta ismi var cismi yok bir "hayaletler ordusuna" indirgenmiş savaşçıları tasvir ediyor.

OSCAR NIEMEYER, *Dünya Adil Değil* [çeviren Leyla Tonguç Basmacı] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 60 ss. ISBN 978-975-570-650-4

Modern mimariye hem anlayış hem de biçim bakımından oldukça önemli katkılarda bulunmuş, dünyanın çeşitli yerlerinde sayısız esere imzasını atmış, bir yüzyılı aşkın yaşamının neredeyse son günlerine kadar çalışmış büyük bir isim Oscar Niemeyer. Niemeyer’i önemli kılan yalnızca özellikle betonun farklı ve estetik kullanımını yansıtan yapıtları değil, genç yaşlardan itibaren benimsediği ve her fırsatta dile getirdiği politik duruşudur. Fidel Castro’nun deyimiyle “dünyada kalan iki komünistten biri”dir ve tam da bu yüzden tarzı zaman zaman eleştirilmiş ve çelişkili bulunmuştur. Ancak Niemeyer işlevi değil formu önemseyen anlayışı, özgünlük ve yaratıcılığıyla çizgisini tutarlılıkla yansıtmıştır. Dağlardan, dalgalardan, bulutlardan ve kadın bedeninin estetik kıvrımlarından aldığı ilham eğri çizgilerde, yüzeylerde ve geniş alanlarda hayat bulur. 1939’da New York Fuarı’nda Brezilya pavyonu tasarımıyla adını duyuran, bu tarihten itibaren dönemin önemli mimarları Le Corbusier, Lucio Costa gibi isimlerle çalışmaya başlayan Niemeyer, 1964’te gerçekleşen askeri darbeye kadar yeni başkent Brasilia şehrinin inşa edilmesi de dâhil olmak üzere birçok işe imza attı. 1985’e kadar süren askeri diktatörlük süresince gördüğü baskılar nedeniyle yurtdışında, sürgünde yaşadı ve tasarımlarını Paris, Trablus, Cezayir, Malezya ve İtalya’da sürdürdü. Ülkesine döndüğü yıl olan 1985’ten 2012’deki ölümüne kadar çalışmaya devam etti. Niemeyer’in dünya görüşünü, mimariye yaklaşımını, dostluklarını dile getirdiği kısa metinlerden oluşan *Dünya Adil Değil*, 104 yaşında bir çocuğu tüm içtenliği ve sadeliğiyle yansıtıyor, komünist bir çocuk.

JOHN JULIUS NORWICH, *Bizans-1* [çeviren Hamide Koyukan] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2013), 345 ss. ISBN 978-605-509-301-3

Bizans otokrasiyle idare ediliyordu, baştaki imparator Havarilere eş, Tanrı’nın yeryüzündeki temsilcisi, tüm tebaasının hayatını avucunda tutan yarı ilahi bir varlıktı. Bu imparatorlardan bazıları kahramandı, bazıları da canavar; fakat asla silik değillerdi. Sadece bundan ötürü bile bu kitabı yazmak sürekli bir zevkti, fakat mütevazı anlamda, bir borcun ödenmesiydi aynı zamanda. Bizim medeniyetimiz Doğu İmparatorluğu’na ne kadar çok şey borçlu olduğunu asla yeterince değerlendiremedi. Hıristiyanlığın bu Doğu Kalesi olmasaydı, Avrupa’nın VII. yüzyılda Sasani ordularına, VIII. yüzyılda Bağdat Halifesi’nin ordusuna karşı şansı olur muydu? Bugün hangi dili konuşuyor ve hangi tanrıya tapıyor olurduk? Kültürel alandaki borcumuz da çok büyüktür. Barbar istilaları ve Roma’daki imparatorun düşüşünden sonra, Batı Avrupa’daki öğrenme ışığı, tek tük manastırdaki titrek alevler dışında, sönmüştü. Alev alev yanmayı sürdürdüğü ve klasik mirası koruduğu yer Bosphoros kıyılarıydı. Antik Çağ hakkındaki bilgilerimizin çoğu -özellikle Yunan ve Latin edebiyatı ve Roma hukuku- Constantinopolis’in âlimleri ve yazmanları olmasaydı sonsuza değin kaybolacaktı.

JOHN JULIUS NORWICH, *Bizans-2* [çeviren Selen Hırçın Riegel] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2013), 330 ss. ISBN 978-605-509-302-0

Bizans otokrasiyle idare ediliyordu, baştaki imparator Havarilere eş, Tanrı’nın yeryüzündeki temsilcisi, tüm tebaasının hayatını avucunda tutan yarı ilahi bir varlıktı. Bu imparatorlardan bazıları kahramandı, bazıları da canavar; fakat asla silik değillerdi. Sadece bundan ötürü bile bu kitabı yazmak sürekli bir zevkti, fakat mütevazı anlamda, bir borcun ödenmesiydi aynı zamanda. Bizim medeniyetimiz Doğu İmparatorluğu’na ne kadar çok şey borçlu olduğunu asla yeterince değerlendiremedi. Hıristiyanlığın bu Doğu

Kalesi olmasaydı, Avrupa'nın VII. yüzyılda Sasani ordularına, VIII. yüzyılda Bağdat Halifesi'nin ordusuna karşı şansı olur muydu? Bugün hangi dili konuşuyor ve hangi tanrıya tapıyor olurduk? Kültürel alandaki borcumuz da çok büyüktür. Barbar istilaları ve Roma'daki imparatorun düşüşünden sonra, Batı Avrupa'daki öğrenme ışığı, tek tük manastırdaki titrek alevler dışında, sönmüştü. Alev alev yanmayı sürdürdüğü ve klasik mirası koruduğu yer Bosphoros kıyılarıydı. Antik Çağ hakkındaki bilgilerimizin çoğu -özellikle Yunan ve Latin edebiyatı ve Roma hukuku- Constantinopolis'in âlimleri ve yazmanları olmasaydı sonsuza değin kaybolacaktı.

JOHN JULIUS NORWICH, *Bizans-3* [çeviren Selen Hırçın Riegel] (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2013), 410 ss. ISBN 978-605-509-303-7

Bizans otokrasiyle idare ediliyordu, baştaki imparator Havarilere eş, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi, tüm tebaasının hayatını avucunda tutan yarı ilahi bir varlıktı. Bu imparatorlardan bazıları kahramandı, bazıları da canavar; fakat asla silik değillerdi. Sadece bundan ötürü bile bu kitabı yazmak sürekli bir zevkti, fakat mütevazı anlamda, bir borcun ödenmesiydi aynı zamanda. Bizim medeniyetimiz Doğu İmparatorluğu'na ne kadar çok şey borçlu olduğunu asla yeterince değerlendiremedi. Hıristiyanlığın bu Doğu Kalesi olmasaydı, Avrupa'nın VII. yüzyılda Sasani ordularına, VIII. yüzyılda Bağdat Halifesi'nin ordusuna karşı şansı olur muydu? Bugün hangi dili konuşuyor ve hangi tanrıya tapıyor olurduk? Kültürel alandaki borcumuz da çok büyüktür. Barbar istilaları ve Roma'daki imparatorun düşüşünden sonra, Batı Avrupa'daki öğrenme ışığı, tek tük manastırdaki titrek alevler dışında, sönmüştü. Alev alev yanmayı sürdürdüğü ve klasik mirası koruduğu yer Bosphoros kıyılarıydı. Antik Çağ hakkındaki bilgilerimizin çoğu -özellikle Yunan ve Latin edebiyatı ve Roma hukuku- Constantinopolis'in âlimleri ve yazmanları olmasaydı sonsuza değin kaybolacaktı.

ARDA ODABAŞI, MEHMET PERİNÇEK, *Stambulskie Novosti' de Jön Türk Devrimi* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 554 ss. ISBN 978-975-343-803-2

Stambulskie Novosti (İstanbul Haberleri), 1909-1910 yıllarında Türkiye'de çıkmış ilk Rusça gazetedir. Rus devrimciler, Paris'te tanıştıkları İttihatçıların çağrısı üzerine 1908 devriminden sonra Türkiye'ye gelirler. Ekim devriminden sonra Sovyet Devletinde üst düzey görevlere gelecek olan Korkmasov ve arkadaşları, iç siyasetten dış politikaya, toplumsal hayattan edebiyat ve sanata Jön Türk Devrimi'ni incelediler. Türkiye'de ve Rusya'da neredeyse hiç bilinmeyen bu gazete, Türk devrim tarihi araştırmaları açısından önemli veriler sunuyor. İttihat ve Terakki liderlerinin yazılarının yer alması da Gazeteye ayrı bir değer katıyor. Türk ve Rus basın tarihleri açısından eşsiz bir kaynak olan *Stambulskie Novosti*, 1908 Jön Türk devriminin dünya çapındaki önemini ve etkisini de ortaya koyuyor. Kitabın yazarları, o dönemi, bugüne dek gün ışığına çıkmamış Rusça ve Osmanlıca kaynaklarla birlikte değerlendiriyorlar.

CLAUS OFFE, *Amerika Üzerine Düşünceler* [çeviren Osman Toklu] (Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2013), 111 ss. ISBN 978-975-298-500-1

Eski Kıta'nın ABD ile kurduğu ilişkiler, tarafların karşılıklı olarak beslediği önyargı, merak, endişe, coşku, tereddüt gibi oldukça karmaşık ve çelişik hislerin içe içe girdiği bir yumaktır çoğu kez. Frankfurt Okulu'nun ikinci kuşağına mensup en önemli düşünürler arasında gösterilen Claus Offe'nin bu kitap-

taki izleği, bir tetkik gezisi için ABD'ye yolu düşen Tocqueville, karşılaştırmalı bir saha çalışması için bu ülkede bulunan Weber ve Nazi zulmünden kaçarken ABD'de on seneyi aşkın bir sürgün hayatı sürmüş Adorno üzerinden bu "netameli" ilişkinin hayli ilgi çekici bir resmini ortaya koyuyor. Kitabını yüzyıl başının genel bir değerlendirmesiyle noktlayan Offe, bu çerçevede kat edilen mesafenin boyutlarını tanımlarken, hayatietini tüm canlılığıyla koruyan kimi çekince ve önyargıların da varlığını anımsatıyor. Kültürlerarası incelemelerin en müstesna metinlerinden biri olan çalışma, başlangıç amaçlarını çokça aşan bir gözlem ve yorum ufku sunuyor okuruna.

TARIK OĞUZLU, *NATO Ortaklıkları ve Türkiye* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 51 ss. ISBN 978-605-399-306-3

NATO'nun Soğuk Savaş sonrası dönüşümü ve yakın çevresini dönüştürme çabasında öne çıkan ortaklık politikası ve işbirliği girişimlerini ele alıyor. Bu kapsamda NATO tarafından oluşturulan Barış için Ortaklık, Akdeniz Diyalogu ve İstanbul İşbirliği Girişimi, tarihsel gelişim süreçleri içerisinde analiz ediliyor. Bu girişimlerin hangi kavramsal ve kuramsal çerçevede anlaşılması gerektiğine dair kapsamlı bir tartışma sunan yazar, bu çabalara hayat veren tarihsel ve jeopolitik olayları da mercek altına alıyor. NATO'nun küreselleşmesi bağlamında İttifak üyesi ülkelerin İttifak dışındaki ülkelerle ne tür işbirlikleri içine girdiğini tartışan Prof. Oğuzlu, bu süreçte Merkezî ve Doğu Avrupa, Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar, Akdeniz ve Orta Doğu bölgelerinin artan önemine işaret ediyor. Çalışma aynı zamanda, İttifak'ın önemli üyelerinden olan Türkiye'nin NATO'nun bu bölgesel girişimlere yönelik tutumunu da detaylı bir şekilde inceliyor. Bahsi geçen bölgelere coğrafi yakınlığı ve dış politikasının üzerine oturduğu temel dinamikler ışığında Türkiye'nin bu süreçte ne tür roller oynadığı da kitabın ele aldığı konular arasında.

YOSHI OIDA, LORNA MARSHALL, *Görünmez Oyuncu* [çeviren Özlem Turhal De Chiara] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 145 ss. ISBN 978-605-478-706-7

Kabuki tiyatrosunda "aya bakmak" denilen ve oyuncunun işaret parmağıyla gökyüzünü gösterdiği bir hareket vardır. Bir oyuncu hayal edelim: Çok yeteneklidir; bu hareketi çok zarif bir şekilde yapar; seyirciyi, yaptığı hareketin güzelliğiyle büyüler, herkesi bu konudaki ustalığına hayran bırakır. Başka bir oyuncu hayal edelim: O da aynı hareketi yapar, ama seyirci hareketin zarafetinin farkına varmaz, ayı gösteren oyuncuyu değil, oyuncunun işaret ettiği ayı görür. Yoshi Oida'nın gönlü, seyirciye ayı göstermeyi başaran oyuncudan, yani "görünmez" olabilen oyuncudan yanadır. Geliştirdiği oyunculuk metodunun özü de budur. Oida'ya göre insanın bir görünen yüz vardır bir de içeride saklı olan başka bir yüz. Sadece yüzeyde görüneni eğitime yanlına düşmemek gerekir. Oida; sahnede güzel bir vücut, kuvvetli bir sahne duruşu sergilemek istiyorsak benliğimizi de eğitmemiz gerektiğinin altını çiziyor. Eğer iç dünyamız yeteri kadar beslenemiyorsa, güzel hareketlerin de, muhteşem ses tekniğinin de, zarif kostümlerin, etkileyici makajların da bir anlamı olmayacaktır. İç olmadan dış hiçbir işe yaramaz.

MEHMET ALİ OKAR, *Osmanlı Balkanlarının Son On Yılı* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 304 ss. ISBN 978-605-360-943-8

Mehmet Ali Okar, 1912'deki Batı Rumeli bozgununa dek uzanan dönemi ayrıntılarıyla kayda geçerken, Osmanlı Balkanları'nın çok boyutlu bir tablosunu da çiziyor: Dağ köylerindeki halkın yaşayışı ve asker-

le ilişkileri, coğrafyanın renkli tasvirleri, av hikâyeleri, askeri tiyatro kumpanyasının turneleri, meşrutiyetin Manastır'da yarattığı coşku, Balkan muharebeleri, bozgun ve Resneli Niyazi'nin ölümünden de bahsediyor.

KADRIYE YILMAZ ORAK, *Belagat Geleneğimiz ve Belagat-ı Lisan-ı Osmanî* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013), 414 ss. ISBN 978-605-539-784-5

İslâm medeniyeti içinde doğup gelişen belâgat bilimi, eski eğitimimizin temel konularından biriydi. Bu ilim, sözün nasıl, ne şekilde kullanılacağına öğretimi işine yarar ve “meânî”, “beyân”, “bedî” kıssımlarını ihtiva eder. “Meânî” bölümünde genel olarak yazılı ve sözlü anlatımımızın temel ilkeleri izah edilir, “beyân” bölümünde dilin estetik boyutuna geçilir ve “bedî” bölümünde ise dili süslemede kullanılan tezât, tenâsüp, cinâs gibi edebî sanatlar kavratılır. Tarihî belâgat bilgilerinin sistematik olarak anlaşılması, eski edebiyatı daha iyi kavramamızı sağlayacaktır. Ayrıca çağımız retorik bilimlerini daha doğru anlamamıza da imkân verecektir. Tanzimat döneminde mekteplerde bir ders kitabı olarak okutulan Ahmed Hamdî Şirvânî'nin *Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî*'si, birinci sınıf bir belâgat kitabı değildir. Ancak belâgat tartışmalarının gittikçe arttığı bu dönemde eser, temel bölümlerinin tam olması ve verdiği örnekler dolayısıyla bir önem kazanmıştır.

BASKIN ORAN, *Türk Yargısı ve Adaleti Üzerine Yazılar* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 504 ss. ISBN 978-975-051-318-3

Baskın Oran'ın 1990'lı yılların ortasından itibaren yazdığı yazıları bir araya getiren bu derleme, Türk Yargısı ve Adaletinin içler acısı halini tüm yönleriyle ortaya koyuyor. Birey'i Devlet'in kulu sayan zihniyeti, dönemin “farklı” kimliklerini (gayrimüslim, solcu, LGBT, İslamcı, kadın, Kürt.) inkâr eden zihniyeti masaya yatırırken, bir yanda adaletin fazlasıyla es geçildiği diğer yanda adaletsizliğin diz boyu olduğu bir anlayışın analizini yapıyor.

ERIK ORSENNA, *Kâğıt Yolunda* [çeviren Akın Terzi] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 256 ss. ISBN 978-975-342-928-3

Kitabın konusu, yakın zamanlara kadar kitabın tek hammaddesi, okumayı mümkün kılan başlıca ortam olan kâğıt. Basılı kitabın geleceği tartışılarsun, Orsenna bizi kâğıdın geçmiş ve günümüzdeki üretim merkezlerine, ormanlara, ırmak kenarlarına götürüyor; kaynaklar, üretim tarzları, yeni teknolojiler ve kullanım alanlarını titiz ve tatlı dilli bir gazeteci gibi, belki ondan da çok, meraklı bir çocuk gibi araştırıyor, sorup soruşturuyor.

GEORGE ORWELL, *Neden Yazıyorum* [çeviren Levent Konca] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 109 ss. ISBN 978-975-570-652-8

Edebiyat anlayışı hiçbir zaman politik düşüncelerinden ve gözlemlerinden ayrı düşünülemez bir yazar olan George Orwell, *Neden Yazıyorum*'da bir araya getirilen denemelerinde, hemen her yazarın hayatının bir noktasında kendisine sorduğu ya da başkalarının ona yönelttiği, beylik “Neden Yazıyorum?” sorusuna politik ve insani gözlemlerle yoğurduğu cevaplar veriyor. Politikacıların ipliğini pazara çıkarırken, İngiliz karakterini bir kadvra gibi parçalarına ayırırken, savaşa dair dile getirilmeyenleri dile getirir-

ken iğneyi başkaları kadar kendine de batırmaktan sakınmıyor. “Tüm yazarlar kibirli, bencil ve tembeldir ve yazma dürtülerinin altında bir gizem yatar. Kitap yazmak, acıdan kıvrandıran bir hastalığın uzun süren nöbetleri gibi insanı yiyip bitiren korkunç bir mücadeledir. İnsan, karşı koyamayacağı ve anlayamayacağı bir iblis tarafından itilirse kesinlikle böyle bir işe kalkışmazdı. Biliyoruz ki bu iblis herkeste vardır ve bir bebeğin ilgi çekmek için ciyak ciyak ağlamasına yol açan içgüdünün aynısıdır. Fakat yine de sürekli kendi kişiliğini gizleme mücadelesi vermediği sürece insanın okunabilir hiçbir şey yazamayacağı da bir o kadar doğru.”

GEORGE ORWELL, *Kitaplar ve Sigaralar* (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 118 ss. ISBN 978-975-570-634-4

“Kitaplar, gerçekten de okuyucuların yakınmalarına neden olacak kadar pahalı mıdır?” Sıkça sorulan bu sorunun cevabını bu kez George Orwell arıyor. İşe elindeki kitapların envanterini çıkararak başlıyor ve sigaraya harcanan parayla kitaba harcanan para arasında bir kıyas yapıyor. Cevap sizce ne? Kitaplar ve Sigaralar, eleştirmenlik ve sahafılık da yapmış olan Orwell’in sansürden başlayıp eleştirmenliğin gelişmelerine uzanan geniş bir yelpazede edebiyat camiasına ilişkin gözlemlerinden oluşan makalelerini bir araya getiriyor. Edebiyat dünyasına ve bu dünyadaki ilişkileri yöneten ve yönlendiren etiğe ilişkin özgün bir bakış açısı sunan Orwell, yazar, eleştirmen ve okurların panoramasını dönemin politik atmosferi eşliğinde değerlendiriyor. “Sahafta çalışırken –eğer sahafta çalışmıyorsanız bu mekânı kafanızda çekici yaşlı beyefendilerin uçsuz bucaksız deri ciltli kitap sayfalarının arasında gezindiği bir tür cennet olarak canlandırmanız ne kadar da kolay– beni en çok etkileyen şey gerçek kitapseverlerin az bulunurluğu olmuştu. İlk baskı züppeleri, edebiyat sevdahılarından daha fazlaydı; ucuz ders kitapları için pazarlık yapan doğulu öğrenciler onlardan da çoktu; ama en çok yeğenleri için doğum günü hediyesi arayan kafası karışık kadınlar geliyordu. Örneğin 1897’de çok hoş bir kitap okumuş olan, kendisi için o kitabın bir nüshasını bulup bulamayacağınızı soran sevgili yaşlı hanımefendi. Ne yazık ki kitabın adını ya da yazarını hatırlamıyor, tıpkı hangi konuyla ilgili olduğunu da hatırlamadığı gibi; fakat kırmızı bir kapağının olduğunu unutmamış.”

YILMAZ ÖZTUNA, *Bir Darbenin Anatomisi* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 480 ss. ISBN 978-975-437-975-4

Yılmaz Öztuna bu kitabında 1876 askeri darbesini, Sultan Abdülaziz’in tahttan indirilmesi ve ölümü olayını bütün detayları ile anlatıyor. Bütün o dönemin şahitlerinin ifadelerini naklediyor. 1876 Darbesi, sonradan imparatorluk ve cumhuriyet Türkiye’sinde yapılan diğer askerî darbelere örnek oluşturduğu için çok önemlidir.

YILMAZ ÖZTUNA, *II. Abdülhamid: Zamanı ve Şahsiyeti* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 375 ss. ISBN 978-975-437-972-3

Bugün Türkiye’deki tamama yakın belli başlı devlet kurumları, kuruluşları, mahalli ve özel teşebbüsler, yüksek ve ortaokullar, Sultan Abdülhamid devrinde veya ondan az önceki ve az sonraki yıllarda kurulmuştur. Tamama yakınında Fransa örneğinin izlendiğini söyleyebilirim. Millet Meclisi, Senato, Anayasa Mahkemesi (Şura-yı Devlet Tanzimat Dairesi), siyasi partiler, siyasal bilgiler ve hukuk fakülteleri, sivil ve artık Fransızca değil Türkçe eğitim yapan tıbbiye, İstanbul dışındaki imparatorluk şehirlerinde yüksek okullar, II. Abdülhamid devrinde (1876 - 1909) gerçekleşti. Cumhuriyeti, istinasız, Sultan Hamid devrin-

de eğitim gören kuşaklar kurdu. Cumhuriyetin gerçek kurucusu Atatürk, Selanik'te modern ilkokulda, askerî ortaokulda, Manastır'da askerî lisede, İstanbul'da Harb Okulu'nda ve Harb Akademisi'nde okudu. Geniş kültür sahibi, mükemmel bir asker oldu. Almanya, Avusturya-Macaristan, Fransa, İngiltere, Birleşik Amerika'da daha yüksek kalitede subay yetiştirilmiyordu. Türk subayı, en iyi derecede Türkçe öğrendi. - Büyük Nutuk'ta kullanılan inanılması zor zenginlikte bir Türkçe- Yabancı dil öğrendi. Prusya kurmayları ile strateji tartışması yapabilen bir kurmay subay olarak yetişti.

MATT RIDLEY, *Akılcı İyimser: Refahın Evrimi* [çeviren Mehmet Doğan] (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2013), 400 ss. ISBN 978-605-478-700-5

Önce doğru bir saptamada bulunalım: Eğer dünya bu şekilde devam ederse tüm insanlık için felaket olur, diyen karamsarlar haklı. Eğer tüm ulaşım petrole bel bağlar ve petrol sıfırı tüketirse, o zaman ulaşım durur. Eğer tarım suni sulamaya tabi olmaya devam eder ve su havzaları tükenirse, ardından açlık gelir vs. Fakat burada bir koşuldun bahsedildiğine, “eğer” dendiğine dikkat edin. Ama dünyada işler sürekli olarak kötüye gitmeyecek. Bir milyar insanın yeterince gıda alamadığı, bir milyar insanın temiz suya erişemediği, bir milyar insanın okuma yazma bilmediği gerçeği karşısında duygusuz bir kayıtsızlık izlenimi bırakabilir benim bu iyimserliğim. Ama bence tam da dünyada hâlâ vicdan sahibi herhangi birinin isteyebileceğinden çok fazla acı ve yokluk olması yüzünden, hırslı bir iyimserlik ahlaken zorunludur. Bu kitapta akılcı bir iyimserliği savundum. Dünyada artık bir ağ örüldüğünü, fikirlerin hiç olmadığı kadar birbirleriyle gelişigüzel çiftleştğini, yenilik hızının ikiye katlanacağını ve ekonomik evrimin XXI. yüzyıl yaşam standartlarını hayal edilmeyen yüksekliklere çıkarıp dünyanın en yoksul insanların bile ihtiyaçlarını ve arzularını karşılayacağını ileri sürdüm. Bu tür bir iyimserliğe hiç rağbet edilmediğini, fakat tarihe bakarsak felaketçi bir karamsarlıktan daha gerçekçi bir tavır olduğunu göreceğimizi söyledim. Ben akılcı bir iyimserim: Akılcıyım, çünkü bu iyimserliğe mizacıma ya da içgüdülerim aracılığıyla değil, mevcut bulgulara bakarak ulaştım. İlerleyen sayfalarda sizi de akılcı iyimser yapmayı umuyorum. Akılcı iyimserim çünkü bir yerlerde birileri, insanların ihtiyaçlarına daha iyi hizmet edecek usullerin icadı için teşvik edildiği sürece, insan hayatının güzelleşmeye devam edeceğine inanıyorum.

ELISABETH ROUDINESCO, ALAIN BADIOU, *Dün Bugün Jacques Lacan* [çeviren Akın Terzi] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 84 ss. ISBN 978-975-342-188-1

Jacques Lacan'ı yakından tanımış ve düşüncelerinden derinlemesine etkilenmiş iki kişi, filozof Alain Badiou ve psikanaliz tarihçisi Elisabeth Roudinesco bu söyleşide verimli bir diyaloga giriyorlar. Lacan düşüncesinin psikanaliz ve felsefe açısından önemini irdeliyor, günümüz dünyası açısından ne ifade edebileceğini ortaya koyuyorlar. Aykırı fikirleriyle tartışmalara konu olmuş, sadece psikanalist diyemeyeceğimiz bu etkili figürü yanlarına alarak, siyasal devrim ile öznel devrim arasındaki ilişkiyi yeniden sorguluyorlar.

SUPHI SAATÇI, *Evliya Çelebi Kerkük'te* (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2013), 108 ss. ISBN 978-975-437-994-5

Bendenizi ziyadesiyle mahzun ü me'yus eyleyen müderrisin bu sözleri dil-i rakikimi nâ-şâd kılmıştır. Türkman taifesinin Kerkük nam belde-i kadîmesi hakkında kitapta bana ta'alluk eyleyen sitemkârane sözler, rahat ü huzurumu bozub be-gayet müteessir oldım. Dimek kim, seyahatnamemde bir nakısa bulunmuşdur. Ol sebebden diyar-ı Türkman olan kasaba-i Kerkük'i ziyaret itmek mukarrer oldu. Evvela dostu-

muz Kâtip Çelebi'nin gönlünü yapmak gerektür, dedüm. Saniyen içimde ziyadesiyle büyük bir 'ukde olan bu meseleyi hal yoluna komayı arzu eyledim. Bu ziyaretle Kerkük'e dayir ma'lumat-ı vafireyi kendü kitabımıza derc eyleyüb Kerkükî müderris efendiye de şadüman kılam, dedüm. Hemen kaftanümi giyüb, Ceb-rail aleyhisselamın huzuruna teveccüh eyleyüb, can ü gönülden meded taleb ü arz eyledüm: "Allah-ü te'âla izin virürse, varub bilâd-ı 'Irak'a seyahat itmeye niyetlendüm. 'Irak'da tavattun eylemiş Türkman diyarını gezüb, ba'dehü bi-iznillah anları tastîr eylemek muradımdır."

HALİL BURAK SAKAL, *Başka Bir Dünya Savaşı* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 404 ss. ISBN 978-975-437-981-5

İkinci Dünya Savaşı Sırasında Almanya Tarafında Savaşan Türkistanlılar 1941 – 1945. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan Şubat ve Ekim devrimleri, Rus İmparatorluğu yönetiminde yaşayan halklara kendi topraklarının yönetiminde söz sahibi olma umudu vermişti. Devrimlerin heyecanıyla 1920'lerde halklarının özgürlüğü ve kendi kaderini tayin hakkı için çaba sarf eden Türkistan aydınlarının Stalin iktidarında yirmi yıldan kısa bir süre zarfında tamamen yok edilmesi ile birlikte, Türkistan halklarının umutları kısa zamanda boşa çıkmış oldu. Ancak bu hayal kırıklığı, birçok Türkistanlı için sadece sonun başlangıcıydı. Türkistan'ın kaderi, Sovyetler Birliği'nde Stalin'in, Almanya'da ise ırkçı Nazi partisi lideri Hitler'in iktidarı tamamen ele geçirmesiyle şekillenecek, Avrupa'da savaşın fitilini ateşleyen Alman ordularının yönünü doğuya çevirmesi, bölge halkı üzerine kara bir bulut gibi çökecektir. Zira 1941 yazında milyonlarca Türkistanlı, vatanlarından ayrılarak binlerce kilometre ötedeki Sovyet topraklarını savunmak üzere, Hitler'in ordularına karşı ön cephede savaşa sürülecek, ancak bunlardan büyük çoğunluğu -tek bir kurşun bile atmadan- Almanlara esir düşecektir. Milyonlarca Türkistanlının toplandığı Alman savaş esiri kampları, insanlık dışı şartlardan dolayı savaş esiri Türkistanlılar için bir ölüm kalım mücadelesine, Stalin'in tasfiyelerinden kurtularak Avrupa'ya kaçabilen bir avuç Türkistanlı aydın için Almanlarla işbirliği yaparak rejimden rövanş almak üzere örgütlenme şansına, Doğu Cephesi'nde insan gücüne ihtiyaç duyan Alman subaylar için ücretsiz vasıfsız işgücüne, ırkçı Nazi ideolojisine kapılmamayı başaran az sayıda Alman siyasetçi ve bürokrat için ise savaş esiri Türkistanlılarla başlayarak tüm Merkezi Asya'ya yayılması hayal edilen, Rusya'daki Bolşevik rejimini çökertecek çapta bir silahlı isyan için fırsata dönüşmüştür. Almanya, İkinci Dünya Savaşı'ndan mağlubiyetle ayrılmıştır. Ancak savaşın bilinmeyen mağlubu, Kızıl Orduda, savaş esiri kamplarında ve Alman saflarında, kimseyle ideolojik husumeti olmayan milyonlarca evladını yok yere yitiren Türkistan olacaktır.

RENATA SALECL, *Kaygı Üzerine* [çeviren Barış Engin Aksoy] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 152 ss. ISBN 978-975-342-926-9

Sık sık çağımızın kaygı çağı olduğuna dair yorumlar duyuyor, kaygıdan kurtulmanın yollarını aramaya teşvik ediyoruz. Peki nedir kaygı? Bakış açımızı değiştirerek kurtulabileceğimiz (ve kurtulmamız gereken) bir duygu mu, yoksa temel bir insanlık durumu mu? Kaygı Üzerine'de Renata Salecl, gerek bireyleri gerekse toplumları zaman zaman avucuna alan bu ruh halini mercek altına yatırıyor ve soruyor: Kaygının temelinde ne var? Bir şeylerin kontrolden çıktığı hissi mi, yoksa aksine her şeyin fazlaca kontrol altına alınması mı? Seçeneksizlik mi yoksa çok fazla seçenek mi? Medya kaygıyı işlemekle mi yetiniyor, yoksa bizzat yaratıyor ve körükliyor mu? İlaçlar kaygıyı azaltıyor mu yoksa besliyor mu? Kaygı gerçekten de mutluluğun önündeki en büyük engel mi, yoksa mutluluğun nihai hedef olarak yüceltilmesi ve mutluluk baskısı insanları kaygıya mı sevk ediyor? Bir başka deyişle, kaygıya neden olan şey tam da kaygı-

dan kurtulma çabası olabilir mi? Salecl bu soruları yanıtlarken, gündelik hayatta yaşadığımız kaygıları dört temel başlık altında inceliyor: savaş kaygıları, hiper-kapitalizmin getirdiği (ve suistimal ettiği) kaygılar, aşk ilişkilerinde yaşadığımız kaygılar ve ebeveynlik kaygıları. Psikanalizin temel kuramlarının yanı sıra edebiyat, sanat, sinema ve popüler kültürden de faydalanan Salecl, hayatımızın kaçınılmaz bir parçası olan kaygı üzerine yalın ve derinlikli bir çözümleme sunuyor.

AHMED GÜNER SAYAR, *Abdülbaki Gölpınarlı* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 248 ss. ISBN 978-975-437-992-1

Bir avuç insan onu gerçekten sevdiler. Onlar, Hoca'yı, kusurlarını örtüp, ateşin bir zekâ olduğunu kabullendiler. Ondaki cevheri, Türk kültürüne katkılarını gördüler ve çalışkanlığına hayranlık duydular, mezhep farklılığına [Şif olduğuna], çabuk parlayan mizacına aldırmandan engin bilgisinden istifade ettiler. Bu haliyle Abdülbaki Hoca bir kıymetti, bir estetti. Geleceğin kuşakları, sadece rasyonalizmin şekillendirdiği maddî hayatın nefesleri kestiği yerde, onun eserlerinden sızan ışıklarla irrasyonel dünyanın lezzetinden alacakları felsefî keyifle soluklanacaklar, böylelikle kendilerine açılacak bu dünyanın ikramları ile rasyonel iktisadî birey olmanın yaratacağı görünmez tehlikelerden de korunmuş olacaklardır.

İSMAİL SAYMAZ, *Sözde Terorist* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 264 ss. ISBN 978-975-051-230-8

Türkiye'de son yedi yılda "terör suçu," iktidar bloğuna karşı her eylemi, her muhalif kimliği içine alacak şekilde genişletildi. Polis fezlekeleri adeta yasaların yerine geçerken; özel yetkili mahkemeler, "düşman" ilan edilen kesimlere karşı kahredici bir mekanizma olarak kullanılıyor. Çoğulcu demokrasiyi, örgütlü toplumu, özgür bireyi ve eleştirel aklı hedef alan "devlet terörü" eliyle, yasal hakları kullanmak bile terör suçu sayılıyor. Sonuç ortada: ÖYM'lerde yargılanan sekiz bini tutuklu yetmiş bin sanıkla Türkiye, 12 Eylül mahkemelerinin rekorunu bile geride bıraktı. İsmail Saymaz, 30 ayrı dava dosyasını incelediği bu kitapta annesiyle beraber cezaevinde volta atan iki yaşındaki Şana'nın, taş atan çocuk Berivan'ın, "parasız eğitim" pankartı açan Berna ve Ferhat'ın, oğlunu andığı için yargılanan Ayşe Karakaya'nın, Kürt sanılıp linç edilen Balgün Ailesi'nin, katılmadığı cinayetten müebbet alan yazar Doğan Akhanlı'nın, İbrahim Tatlıses'i vurdurmakla suçlanan avukatın, askeri casusluk örgütünün lideri denilen bir genç kadının ve daha onlarca sözde teröristin hikâyesine ışık tutuyor.

YAŞAR SEYMAN, *Yangın Yeri Yurdum* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2013), 376 ss. ISBN 978-975-220-487-4

Yüzümüzü güneşli güzel günler ışıtsın diye. Anadolu'yu geziyor Yaşar Seyman. Güzel insan yüzlerinde molalar veriyor. Öyküsü, şiiri, sözü, mücadelesi olan insanları tanıyor, seviyor, seviniyor. Hasankeyf'e koşuyor sevgiyle. Dicle kenarında işçi kadınlarla söyleşiyor. Van'da deprem yaralarını sarmaya çağırıyor. Munzur festivaline götürüyor okuru, yerelden evrensele saygın bir yolculuğa çıkarıyor. İstanbul'un, Ankara'nın meydanlarında hak için, emek için soluklanıyor. Erzincan'da, Kars'ta, Sivas'ta, âşıkların sazlarında türkülerle çoğalıyor. Hopa'da, Ordu'da, Giresun'da aydınlık geleceğe dönüyor yüzünü. Değişik inançların ve kültürlerin görsel şölenlerini aktarıyor kalemle. Nehirlere, kentlere ve edebiyata duyduğu aşk ile insanlara akıyor. Umudu, en umutsuz gibi görünen zamanlarda yüreklere taşıyor. Dert çok; derman umutlu olmakta diyor Yaşar Seyman.

DARYUSH SHAYEGAN, *Melez Bilinç* [çeviren Haldun Bayrı] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 120 ss. ISBN 978-975-342-390-8

Bir yandan aydınlanma rasyonalizminin, diğer yandan dinsel gelenekler ile demokrasi talebinin kısılcacı altında, bugün dünyayı nasıl düşünmeli? Doğu'da ve Batı'da bilinci mesken tutan "varlık halleri" neler? Avrupa'nın Doğu üzerindeki etkilerini analiz eden Daryush Shayegan yeni bir "göçebe düşünce" tanımlıyor - uygarlıkları karşı karşıya getirmeyen, siyasal önyargılarla şekillenmiş kafa karışıklıklarına son veren ve dünyayla ilişkimizde meydana gelmiş değişimleri sorgulayan yeni bir düşünme biçimi. Melez Bilinç'te, Doğu-Batı ilişkisini düşüncesinin odağına yerleştirmiş bir düşünürün entelektüel yolculuğundan kesitler bulacaksınız.

MIRI SHEFER-MOSSENSOHN, *Osmanlı Tıbbı* [çeviren Bülent Üçpınar] (İstanbul Kitap Yayınevi,2013),313 ss. ISBN 978-605-105-121-5

Osmanlıların sağlık anlayışlarının ve tıbbi kullanma biçimlerinin daha önce tasavvur edilenden çok daha karmaşık olduğunu ileri süren bu kitap, Osmanlı tıp sisteminin üç farklı geleneğe beslendiği tezinden hareket ediyor: Vücut sıvılarını esas alan Antik Yunan geleneği, halk tıbbi ve dini tıp. Bunlar birbirleriyle, egemenlik, meşruiyet ve mesleki başarı için rekabet halindeydiler. Aynı zamanda birbirleriyle bilgi ve becerilerini ve sağlık ve hastalığa dair bazı temel anlayışları paylaşıyorlardı. İnsan bedeninin mahiyeti ve bu dünyadaki yeri gibi temel kavramlar hakkındaki tıbbi, hukuki ve teolojik tartışmalar karmaşık ve derindi. 9. yüzyıldan itibaren tekâmül etmeye başlayan ve İslam dünyasındaki çeşitli tıbbi sistemler tarafından paylaşılan Arap-İslam tıbbından çok şey almış olmasına rağmen, Osmanlı tıp sisteminin insanlık ve onun sosyal örgütlenmesi hakkındaki temel varsayımları Osmanlı toplumu ve kültürüne dayanıyordu. Osmanlı tıp geleneğini düşünsel ve sosyal açıdan diğerlerinden ayrı kılan özgün veçheleri vardı. Bu özgün nitelikler, bahsi geçen geleneklerin Osmanlı İmparatorluğu'nda yerleştirilmesi sürecinin bir sonucuydu. Osmanlılar, kültürlerinin diğer veçhelerinde olduğu gibi tıp alanında da eski geleneklere dayanıyor ve bunları kendilerine özgü bir hâle getiriyorlardı. Bu noktadan hareket eden çalışma, Ortadoğu tarihinde şimdiye kadar ihmal edilen iki önemli alan olan Osmanlı tıbbi ve Osmanlıların hastalık deneyimlerine yoğunlaşarak Osmanlı tıbbına ilişkin bilgi ve anlayışımızdaki boşlukları doldurmaya çalışıyor.

LI SHENG, *Sinciang Uygur Tarihi* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 400 ss. ISBN 978-975-343-811-7

Türkiye'de Çin Halk Cumhuriyeti denince akla ilk gelenlerdendir Sinciang Uygur Özerk Bölgesi. Bu bölge, Çin'in en çok etnik azınlığı barındıran, en büyük özerk bölgesi? Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüze kadar da pek çok nedenle gündemimizde oldu Sinciang Uygur Özerk Bölgesi. Bu kitapta, bölgenin bütün tarihini nesnel bir bakış açısıyla bulacaksınız. Orta Asya'nın tam kalbinin, Türklerin tarihi anayurdunun gerçek hikâyesini roman tadında okuyacaksınız. Çin'in bu özerk bölgesinin bazı yönlerden Türkiye'ye ne kadar benzediğini görünce şaşıracaksınız. Dünyanın belki en "çok kültürlü", en "çok etnik gruplu" bu bölgesinde binlerce yıl bir arada yaşamış insanların bazen soykırıma varan boğazlaşmalarına bazen de ortak vatanlarının refahı için omuz omuza verdikleri mücadelelere şahit olduktan sonra büyük değişimin nedenlerini keşfetmemiz zor olmayacak.

QUENTIN SKINNER, *Çağdaş Temel Kuramlar* [çeviren Ahmet Demirhan] (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 278 ss. ISBN 978-975-051-244-5

Çağdaş Temel Kuramlar, 20. yüzyılın ikinci yarısında, bilhassa Anglosakson toplumbilim geleneğine hâkim ampirik ve pozitivist yönetime itiraz olarak ortaya çıkan yaklaşımları ele alıyor. Doğa bilimlerinin, toplum bilimlerinin pratiği için uygun bir model sunduğu varsayımı karşısında ortaklaşan bu yaklaşımlar, “beşeri bilimlerde Teori’ye geri dönüş” olarak inceleniyor. Gadamer, Derrida, Foucault, Kuhn, Rawls, Habermas, Althusser, LéviStrauss ve Annales Tarih Okulu, her biri kendi alanında uzman kişiler tarafından ele alınıyor. Dönemin entelektüel atmosferini belirleyen isimler, hem kuramsal kişilikleri hem de etkileri çerçevesinde inceleniyor.

SPYROS A. SOFOS, Umut ÖZKIRIMLI, *Tarihin Cenderesinde Yunanistan ve Türkiye’de Milliyetçilik* [çeviren Özlem Bülbül] (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 199 ss. ISBN 978-605-399-314-8

Umut Özkırmılı ile Spyros Sofos’un bu çalışması, Yunanistan ve Türkiye’deki milliyetçilikler üzerine her iki ülkenin resmi tarih yazımını sorgulayan, karşılaştırmalı okuma yapmamıza imkân veren ortak bir kavramsal-kuramsal çerçeve sunuyor. Kitap öncelikle her iki ülkenin tarihine ilişkin literatürü eleştirel bir gözle incelerken, milliyetçi projelerin doğuşu ile gelişimini karşılaştırmalı bir analizle ele alıyor. Ardından Yunan ve Türk milliyetçiliğine özgü mit ve kavramları yorumlarken, bu milliyetçiliklerin aralarındaki benzerlikleri ve simbiyotik ilişkileri dikkate alarak, her iki ülkenin milliyetçi tahayyüllerinin kendilerine özgü özelliklerini vurgulayarak, ulus inşa etme süreçleri üzerine değerlendirmelerde bulunuyor. Yazarlar bunu yaparken, “Yunan” ya da “Türk” milletinin, tarihi süreç içinde değişimlere direnerek “özünü korumuş” resmi anlatılara, “ezeli” ve “ebedi” kimliklere, yüceltici, abartılı söylemlerine eleştirel bir gözle bakarak, objektif ölçütler getiriyor. Tarihin Cenderesinde bu yanı sıra, aralarındaki benzerlikleri ve ilişkileri göz ardı etmeden bu iki milliyetçiliğin ayırt edici ve kendilerine özgü yönlerine vurgu yapıp, birbirlerini “ötekileştiren” tarihi ve siyasi süreçler hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır.

MICHAEL STANFORD, *Tarihin İncelenmesi İçin Bir Kılavuz* [çeviren Can Cemgil] (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 337 ss. ISBN 978-975-333-299-6

Tarih filozofu Michael Stanford’un, sadece tarihçi olanlar veya müstakbel tarihçiler için değil, sosyal bilimlerin geniş yelpazesinde yer alan tüm öğrenciler için adeta kılavuz niteliği taşıyan bu çalışması, derinlikli bir tarih incelemesi için gerekli olan tarihsel mefhumlar, yöntemler ve sorunlara ışık tutmaktadır. Olay olarak tarih ve anlatım olarak tarih arasında yaptığı titiz ayırmadan hareketle, tarih incelemeleri açısından gerekli gördüğü sofistike bir felsefi zemine işaret eden Stanford, çalışma boyunca okuyucuyu geniş bir tarihsel sekans içinde düşünmeye davet etmektedir. Bu davete icabetin sonuçlarını kestirmekse zor değil: “Yaşanmış deneyim olarak tarih” ile “geçmişin eleştirel yeniden-inşası” arasındaki karanlıklaştırılmış mafsalları saptamak ve buradan hareketle de sosyal bilimlere yakışan bir tarihsel kavrayış stili kazandırmak. Stanford’un sözleriyle “Tarih ilerleme kaydeder, ama bir modayı diğerinin yerine geçirecek değil, insanlık haline dair anlayışımızı sürekli genişleterek ve derinleştirerek.”

MARTIN STROHMEIER, *Kürtler: Tarih Siyaset Kültür* [çeviren Lale Yalçın Heckmann] (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 220 ss. ISBN 978-975-333-305-4

Bu kitap, Kürtlerin tarihini 7. yüzyıldaki İslamlaşmalarından başlayarak 12. yüzyılda ‘Kürdistan’ kavramının ortaya çıkması ve Kuzey Irak’ta özerk Kürt bölgesinin oluşmasına kadar kapsamlı ve herkesin anlayacağı bir şekilde tasvir etmektedir. Kitabın ikinci kısmı, aileler ve aşiretler gibi geleneksel örgütlenme biçimlerinden olduğu kadar modernleşmenin, iç çatışmaların ve ister şehirlere, ister Türkiye’nin batısına, ister yurt dışına olsun, hatırı sayılır göç hareketlerinden de etkilenen güncel Kürt toplumuna ithaf edilmiştir.

KAHRAMAN ŞAKUL, *Yeni Bir Askeri Tarih Özlemi: Savaş, Teknoloji ve Deneysel Çalışmalar* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013), 358 ss. ISBN 978-975-333-300-9

Yeni bir askeri tarih özlemi. Son zamanlarda öne çıkan tarih dizileri ve popüler tarih yayınları askeri tarihe ilgiyi hissedilir şekilde artırmaktadır. Bu ilgi yeni sorular üretmekte: Yeniçeri kışlalarında gündelik yaşam nasıldı? Osmanlılar nasıl top dökerlerdi? Yaylarını ve kılıçlarını nasıl yaparlardı? Haliç’e girilen zincir neye benliyordu? Bunları yeniden üretmek mümkün mü ve bize ne kazandırır? İstiklal Savaşı müzelerinden neler öğreniyoruz, neler eksik kalıyor? Savaş oyunlarından neler öğrenebiliriz? Vb. yeni sorulara cevap arayan tarihçilerin ve alanın dışından meraklıların öncülük eden çalışmalarından oluşmaktadır. Şüphesiz büyük bir boşluğu dolduracak olan kitap, bir yanda deneysel çalışmalar yoluyla silah ve askeri gereç replikaları üretimi ile topografya konusunda kendi imkânlarıyla didinen Türk ‘Don Kişotları’nın çalışmalarını, diğer yanda askeri tarihin pek çok farklı alanını konusundaki araştırmalarını içererek alana değerli bir katkı sunmaktadır. Bu kitap tecrübi/deneysel yaklaşımlar sergileyen, eski ekolu takip eden ve yeni ekolden esinlenen çalışmaları bir araya getirirken askeri tarihçiliğimizi sivilleştirip toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel etkileriyle ele almakta; bir nevi eski ve yeni askeri tarih yazımının muhasebesini yapmaya aracı olacaktır.

BERFU ŞEKER, *Başkaldıran Bedenler* (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 292 ss. ISBN 978-975-342-255-0

Transkimlik kavramı üzerine akademik çalışmaları ve trans bireylerin deneyimlerini bir araya getiren bu derleme, Boğaziçi Üniversitesi’nde 2010 Kasım’ında düzenlenen “Queer, Türkiye ve Transkimlik” Konferansı temelinde hazırlandı.

FATİH M. ŞEKER, *Osmanlı Entelektüel Geleneği* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013), 468 ss. ISBN 978-975-995-417-8

Türk tarih tecrübesinin Osmanlı aşaması, siyasî ve fikrî sahada istikrar ve kemalin arandığı dönemdir. Tevarüs edilen miras, aktüel kıymetlere göre yeniden şekillendirilir. Mevcut düşünce sistemi, öteden beri hükmünü yürüten değerlere kendi tecrübesi nispetinde açılır, sosyal hayatı idare eden zihniyete doğru uzanarak genişleme ve derinleşme imkânı bulur, hesaplaştığı sistemin tazyiki altında kendini yeniler. Böylece mekanizma yeni baştan kurulur, düşünce hayatın ihtiyaçlarına çok tabii şekilde cevap verir. Tefekkür belirli bir nazariye etrafında teşekkül edip kalmaktan çıkar; yaşanan zaman ve mekâna ait gelişmelerin bir neticesi hâline gelir. İslâm entelektüel geleneğinin klasik çağında amelî aklın vazifesi, nazarı akla hizmet

etmektedir şeklinde kendisini gösteren anlayış, Osmanlı asırlarında nazari olanın amelî olanı tahkim ve takviye etmesine dönüşür. Nitekim söz konusu bu çalışmada, Osmanlı entelektüel geleneğinin iç bünyesini, kendi hakikat ve imkânları içinde kuşatma iddialarını bulacaksınız.

FATİH M. ŞEKER, *Osmanlı İslam Tasavvuru* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013), 510 ss. ISBN 978-975-995-431-4

Osmanlı tecrübesi İslâm medeniyetinin kemal devri ve Müslümanlığın olgunluk noktasıdır. İslâmlaşma sürecinden başlayarak vücut bulan Müslümanlık tarzını, İslâm'ın ta kendisi olarak gören Osmanlılar; Hanefî-Mâtürîdî geleneğin açtığı zeminde harekete geçerler. Gazzâlî başta olmak üzere Râzî, İbnü'l-Arabî, Mevlânâ, Yûnus Emre, İbn Haldûn, Teftâzânî ve Cürcânî etrafında yeni baştan teşekkül etmenin imkânlarını yoklarlar. Mevcut geleneği tazeleyerek bir ileri aşamaya taşıyan bir usul çerçevesinde yol alırlar. Gerisin geriye dönerek ileriye doğru akarlar. Zaman zaman terazi kırılıp şiraze kopsa da onlar, akli olmayı esaslı bir vasıf hâle getirirken hissi bir noktaya doğru gitmekten de çekinmezler. Mücerret manzumeler bütünü olarak kalıp hissiyata dönüşemeyen fikrin hayata tasarruf edemeyeceğini çok iyi bilirler. Onlara göre nübüvvet nasıl Hazret-i Muhammed'de hitama ve kemale erdi ise milletler de Osmanlı ile hitama ve kemale ermiştir. Elinizdeki çalışma inanç sisteminden hareketle Osmanlı dünya görüşünün veya dini düşüncesinin mahiyetini ortaya koyma yolunda atılan mütevazı bir adımdır.

ÖZGEHAN ŞENYUVA, ÇIĞDEM ÜSTÜN, *NATO-Türkiye İlişkileri Türkiye Kamuoyu ve Elit Alguları* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013), 85 ss. ISBN 978-605-399-307-0

Güvenlik Çalışmaları Dizisinin altıncı kitabı, tarihsel perspektiften Türkiye kamuoyunun NATO'ya bakışını ele alıyor. Yrd. Doç. Dr. Özgehan Şenyuva ve Yrd. Doç. Dr. Çığdem Üstün tarafından hazırlanan çalışmada yazarlar, 1950'lerden Soğuk Savaş'ın sona ermesine kadar Türkiye'de kamuoyunun NATO'ya bakışının ancak elitler, kanaat önderleri ve medya mensupları bağlamında ele alınabildiğini, 2000'li yıllarda ise ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen kamuoyu araştırmaları ile Türkiye kamuoyunun anlamlı bir şekilde incelenemediğini ileri sürüyorlar. Çalışma öncelikle kamuoyu ile dış ve güvenlik politikaları arasındaki ilişkiyi Uluslararası İlişkiler teorileri kapsamında ele alıyor. Ardından, Türkiye'nin NATO'ya girişi, Soğuk Savaş dönemi ve Türkiye kamuoyu ayrı ayrı inceleniyor. Takip eden kısımda, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından NATO'da yaşanan değişimler ile bunların Türkiye kamuoyuna yansımaları sunuluyor. Çalışmanın sonuç bölümünde ise Türkiye elitlerinin 2000'li yıllarda NATO hakkındaki görüşlerine yer verilerek, NATO'nun üyeleri ile ortaklık programları yürütüldüğü ülkelerdeki imaj ve meşruiyetini güçlendirici yöntemleri açıklanmaktadır.

TURDUBEK ŞEYŞEKANOV, *Göl'deki İsyân 1916: Çarlık Mezalimine Karşı Soylu Direniş Hareketi* [çeviren Ali Rıza Yeter, Ali Ünal] (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2013), 216 ss. ISBN 978-975-437-978-5

XIX. yüzyılda Kırgızistan'ın Çarlık Rusya'nın hâkimiyetine girmesi, Kırgız halkının bağımsız olma ve devlet kurma fikrini kuvvetlendirmiş, halkın kararlı ve dirayetli duruşu söz konusu Issık Göl İsyanı'na damgasını vurmuştur. Bu bakımdan 1916 İsyanı, Kırgız halkının sömürgeci güçlere karşı girişmiş olduğu kurtuluş hareketlerinin doruk noktasını teşkil etmektedir. Issık Göl vadisinde meydana gelen isyan hareketi, bu bağlamda Türkistan coğrafyasında 1916 yılında vuku bulan bağımsızlık isyanlarının ayrılmaz

bir parçasını oluşturmaktadır. Kırgızistan'ın Issık Göl bölgesinde meydana gelen ve Türkistan'ın bağımsızlığı noktasında mihenk taşlarından birini oluşturan 1916 İsyanı, Kırgız Türkleri için hezimetle neticelenmesine rağmen, millî bilincin uyanması ve yeşermesinde büyük katkı ve derin anlam taşıyan siyasi olayları barındırmaktadır. Bu kapsamda eser, gerek Türk Dünyası tarihine gerekse Kırgız Türklerinin yakın tarihine ışık tutması ve faydalı bir kaynak niteliği taşıması itibarıyla akademisyenlerin, öğrencilerin ve Türk Dünyası sevdalılarının ilgisine sunulmuştur.

İZZET TANJU, *İbn Rüşd* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 136 ss. ISBN 978-605-155-000-8

Bir adam düşünün ki, ölümünden (1198) elli yıl sonra Paris'te ateşli tartışmalara konu olmuş. Üstelik onun ileri sürmediği düşünceler onunmuş gibi tartışılmış. Adı büyük yorumcuya çıkmış. Dante'nin deyişi ile: che il gran comento feo. Yine de Dante, Divinia Comedia'sında cehenneme sokar onu. Ressam Rafael de unutmamış. Ünlü tablosu Atina Okulu'nda sol köşede başı sarıklı biri olarak çizmiş. (Kapakdaki resim Rafael'in fırçasından). İbn Rüşd, ilginç bir kişilik. Endülüs Emevi halifeliği yıkılıp yerine küçük devletçiklerin (meliklerin) kurulduğu, ardından Murabit ve Muvahhid imparatorluklarının birbirini izlediği, ayaklanmaların eksik olmadığı.. o karışık ortamda büyüdü. Bir dönem iktidarın gözdesi aydın oldu. Önemli görevlere getirildi. Sonra gözden düştü. Sürüldü. Ömrünün sonlarında bağışlanmış olsa da, eski ünvanlarına kavuşamadı. Bu kitapta, İbn Rüşd'e giden yol, onun yaşadığı, sonra da etkilediği Fransa'daki ortam, uyandırdığı tepki anlatılıyor. Etkisi, tepkisinden ayrılamaz.

JEAN PAUL THUILLIER, *Etrüskler* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013), 160 ss. ISBN 978-975-082-566-8

MÖ 264'te Volsinii Roma ordusunun saldırısı karşısında düştü. Yıkılıp giden, pek çok Toscana şehrinden biri değildi sadece, Etruria'nın dinsel ve siyasal başkentiydi. İtalya topraklarında, Tiber ile Arno arasında, Apennin'ler ile Tiren denizi arasında doğmuş ilk uygarlık olan Etrüskler MÖ VII. ve VI. Yüzyılda en parlak dönemini yaşadı. Cazip ve benzersiz bu kültür Rönesans'tan itibaren merak uyandırdı. Koleksiyoncular, hükümdarlar, sanatçılar, bilginler Büyük Toscana Dukalığı'nın İlkçağ'a uzanan görkemli köklerini saptamaya çalıştı. Yavaş yavaş bilim Etrüsk esrarının perdesini kaldırmaya başladı: XVII. Yüzyıl sonunda alfabe'deki harflerin çoğu yorumlanmış, binlerce çanak çömleğin Yunan kökenli olduğu en sonunda kabul edilmişti. 1820'li yıllardan beri Vulci ve Tarquinia kazılar masallara yaraşır kuyumculuk işlerini ortaya çıkardı. Freskler 'çifte kavalın ezgisiyle neşe içinde dans etmeyi seven' bir halkı açığa vurdu. Jean-Paul Thuillier Roma'nın kökenindeki Etrüsklerin zengin tarihini araştırıyor.

HIFZI TOPUZ, *Vatanı Sattık Bir Pula* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 256 ss. ISBN 978-975-141-579-0

Hıfzı Topuz, bu kitapta dönemin ilginç portreleri eşliğinde, Namık Kemal'in yaşamı ve özgürlük mücadelesini ayrıntılarıyla ele alıyor. Ünlü vatan şairimizin mektuplarından ve dostlarının anılarından yola çıkarak, onun özel hayatını ve iç dünyasını gün ışığına çıkarıyor. Namık Kemal'in istibdata karşı yalnızlık savaşımını, sürgünlerde çektiklerini ve Abdülhamit döneminde sarayla kurduğu yakın ilişkileri bu belgesel romanda bulacaksınız.

ALBERTO TOSCANO, *Fanatizm* [çeviren Barış Özkul] (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2013), 312 ss. ISBN 978-975-342-909-2

Fanatik, siyasi söz dağarcığımızdaki en ağır yaftalardan biri. İletişime kapalı olan fanatik, siyasi rasyonalite çerçevesinin dışında durur; hiçbir argümana tahammül edemeyen ve ancak kendine rakip gördüğü her türlü dünya görüşü veya hayat tarzı ortadan kalktığında yatışacak olan (bu onu yatıştırma-ya yeterse tabii) azılı, sarsılmaz bir inancın boyunduruğu altındadır, “kafasını değiştiremeyen”, uzlaşmaz, iflah olmaz biridir. Bu nedenle, fanatiğin müzakere alanının dışında yer alan edimleri çoğu zaman, toplumsal ve siyasi davranışlarla ilgili değerlendirmelerimizi yönlendiren akılcılık varsayımına layık görülmez. İşte Toscano tam da bu büyük uzlaşmadan kuşkuluyor ve bu fanatizm yorumunu iskartaya çıkarıyor.

EMİNE FUAT TUGAY, *Bir Aile Üç Asır* [çeviren Şeniz Türkömer] (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013), 565 ss. ISBN 978-605-360-997-1

Bir Osmanlı paşası ile Mısır Hanedanı'na mensup bir prensesin evliliğiyle kurulan ailesinin tarihini kaleme alan Emine Fuat Tugay, son Osmanlı döneminin de canlı bir panoramasını sunuyor. İstanbul'un paşa konaklarındaki gündelik hayattan Yıldız'ın ve Kahire'nin saray protokollerine, Meşrutiyet ve 31 Mart Vakası'ndan Mısır'ın saray siyasetine, harem hikâyelerinden Boğaziçi yalılarıyla Nil boyu saraylarının sakinlerinin hayatlarına, hizmetkârların dünyasından rüya gibi düğünlere uzanan kaybolmuş, rengârenk bir dünyayı yansıtıyor.

HÜNER TUNCER, *Menderes'in Dış Politikası Batı'nın Güdümündeki Türkiye* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 200 ss. ISBN 978-975-343-806-3

Türkiye, komşularıyla sıfır sorundan derin yalnızlığa nasıl itildi? Türkiye, bütün komşularıyla nasıl kanlı bıçaklı oldu? Türkiye, Cumhuriyet Devrimi'nin kazanımlarını nasıl kaybetti ve bugünkü AKP Hükümeti'ne nasıl mahkûm hale getirildi? Bütün bu sürecin kökeni, Adnan Menderes'in dış politikasında yatmaktadır. İktidar, Adnan Menderes'in başbakanlığı döneminde (1950-1960), iç ve dış politikada Atatürk'ün yolundan gitmemiş ve ülkemizi “Batı'nın Uydusu” konumuna indirgemıştır! 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle Türkiye, Batı'nın ve özellikle ABD'nin buyrukları doğrultusunda bir dış politika izlemeye başlamıştır. Bu kitapta, deneyimli diplomat ve uluslararası ilişkiler uzmanı Doç. Dr. Hüner Tuncer, tarihimizin önemli dönemeçlerinden biri olan 1950-1960 döneminde, ülkemizin nasıl Batı'nın güdümüne sokulduğunu anlatıyor.

İSMAİL TUNALI, *Yeni Bir Aydınlanmaya Doğru* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 176 ss. ISBN 978-975-141-564-6

İsmail Tunalı'nın 1970'lerden bu yana sanat felsefesi üstüne görüş ve değerlendirmelerinin bir bölümünü retrospektif olarak toplayan bu kitap, çağımızın temel sorunlarına da ışık tutuyor. Kültür alanında doğruyu, kalıcıyı aramak, sanat sorunlarının çözümünü farklı bir eğilimle ele almak Tunalı'nın temel yaklaşımını oluşturuyor. Bu bakımdan kitaptaki değerlendirmelerin sanat ve sanat felsefesine bakışta belirli bir boşluğu giderdiğini söyleyebiliriz.

TÜRKAN TURGUT, *Gümüşsuyu* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 200 ss. ISBN 978-975-437-998-3

Türkân (Yörükân) Turgut, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan ve bir müddet liselerde İngilizce öğretmenliği yaptıktan sonra, hayatını ev hanımı ve yazar olarak sürdürmüş bir kişidir. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından dördüncü baskısı 2011 yılında yapılmış olan Ruth Benedict'in Japon Millet Karakteri üzerine yazdığı ünlü eseri Krizantem ve Kılıç'ın; Kültür Bakanlığı'nca basıldıktan sonra 2006 yılında dördüncü baskısı Babil Yayınları tarafından gerçekleştirilmiş olan John Ruskin'in Susam ve Zambaklar adlı klâsik eserinin çevirmenidir. Morton Punter'in Bilgi Yayınevi tarafından İyi ve Uzun Bir Hayata Doğru adlı "best seller" kitabının ve Peter Ustinov'un Devlet Tiyatroları tarafından sahnelenmiş bulunan Meçhul Asker ve Karısı adlı tiyatro eserinin de çevirmenidir. Türkân Turgut Hanım, aynı zamanda, babası Yusuf Ziya Yörükân'ın Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmış olan bazı eserlerini yayıma hazırlamış olan bir kişidir de. Türkân Turgut, bu değerli kitabı okuyucularına kendi hayatından ilginç kesitler sunmak için; kendi ifadesiyle "Tarihin acılı günlerine ara sıra dönmekle beraber, annemin, babamın ve diğer büyüklerimin ilgi ve sevgi seli içerisinde, özellikle tabiatın kucagında sakin, neşeli ve dertsiz geçen güzel çocukluk günlerinin hatırasını" canlı tutabilmek için yazmış olduğunu söylemektedir.

NALÂN TURNA, *19. yy'den 20. yy'ye Osmanlı Topraklarında Seyahat Göç ve Asayiş Belgeleri: Mürur Tezkereleri* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013), 256 ss. ISBN 978-975-256-396-4

1898 yılında Mustafa adlı bir adam, Hicaz taraflarına gitmek amacıyla mürur tezkeresi başvurusunda bulunmuştu. Bir iç pasaport uygulaması olan mürur tezkeresine ait nizamname gereğince kendisi hakkında, başvuru yapan herkes için olduğu gibi, rutin tahkikat yapılmıştı. Tahkikat sırasında adamın Erzurumlu olduğu ve aslında Kayserilioğlu Nişan Ohannes adında bir Ermeni olduğu ortaya çıkmıştı. Yedi yıl önce [1891 yılında] Batum'a gitmiş, orada iki buçuk yıl kadar kaldıktan sonra memleketi Erzurum'a geri dönmüştü. Kendi deyimiyle "Ermeni işleri" henüz son bulmadığından dolayı, 15 gün kadar Saraç ustalarından Arif adlı bir adamın evinde saklanmak zorunda kalmıştı. Daha sonra Sivas Kasabası'na, oradan da Yozgat ve Kayseri yoluyla Adana'ya gitmişti. Pamuk tarlalarında iki ay kadar çalıştıktan sonra İskenderun'a, oradan Magosa Kasabası'na gitmiş ve bir buçuk yıl kadar Şamlı Ebu Reşid adlı birinin yanında yazmacılık yapmıştı. Ardından diğer bir kasaba olan Lefkoşa'ya varmıştı. Uzun yıllar kalmış olduğu bu kasabada, Nalbant Hacı Ali adlı birinin nasihati üzerine Müslümanlığa geçmişti. Daha sonra, 9 ay kadar kalacağı Beyrut'a geçmişti. Burada, Beyrut İskelesi'nde kömürcülük yapmıştı. Sulta/Sultaniye Kasabası'nda ise mutasarrıfın hizmetinde çalışmış ve sonrasında Kıbrıs'ta Tuzla İskelesi'nde tütün ameleliğine girişmişti. İfadesine göre, Lefkoşa Kasabası'nda sanat ve rençperlikle uğraştıkları bilinen 100 hane vardı ve Halep Vilayeti'nden Lefkoşa'ya firari giden bir Ermeni cemaati bulunuyordu. Yapılan tahkikatta adamın durumunun karmaşık olduğu ve diğer Ermenilerle [siyasi] bir ilişki içerisinde olabileceği kanısına varılmış ve bunun neticesinde ilgililerden, adamın hâl ve hareketlerine dikkat edilmesi istenmişti.

H. BAHADIR TÜRK, *Hayali Kahramanlar Hakiki Erkekler* (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 248 ss. ISBN 978-975-051-229-2

Hayali Kahramanlar Hakiki Erkekler tam da böyle bir kitap. H. Bahadır Türk, neredeyse yarım asır öncesinin bilinen, okunan ve satan popüler anlatılarına, onların erkeklik hallerine odaklanıyor. Altmışlı yılların Bahadır, Tolga, Tarkan gibi tarihî çizgi romanlarını ve sahiden alelaceyip bir fenomen olan sado-ero-

tik fotoroman Killing'i anlatıyor. Türün gerekleri, tecimsel kaygılar, süper kahramanlığın genel kodlarını betimliyor. Geniş anlamıyla hipermaskülinite meselesine bakarak, erkeklik bu tür anlatılarda nasıl işleniyor sorusuna cevap arıyor. Kahramanların, baba eksikliğiyle ve silik bir anneyle başladıkları yolculukta nasıl birer intikamcıya dönüştüklerini, şiddet-erkeklik performansının bir aradalığını irdeliyor. Bugünün eril tahayyül ve tahakkümünü popüler kültür ürünlerinden incelemek isteyenler için zihin açıcı bir çalışma. Az bulunur bir popüler kültür tarihi incelemesi.

ORHAN TÜRKER, *Pili Adrianupoleos'tan Edirnekapı'ya* (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 88 ss. ISBN 978-975-570-656-6

Kendine bir hayat edinmen gerekiyordu. Edindin. Orhan Türker önceki çalışmalarında bizi, bugün bu özelliklerini büyük oranda kaybetmiş ancak 20. yüzyılın ortalarına kadar geleneksel sosyal ve etnik yapısını koruyan, çokuluslu Osmanlı İstanbulu'nun Kurtuluş, Samatya, Adalar, Galata gibi Rum ağırlıklı semtlerine götürmüş, yakın geçmişte yaşanan köklü değişimleri gözler önüne sermişti. Sıra, yine unutulmuş bir başka Bizans semti olan Edirnekapı bölgesine geldi. Rum varlığı Fetih'ten sonraki ilk yüzyıldan sonra hiçbir zaman Türk nüfusu aşan bir üstünlük göstermese de Edirnekapı, 20. yüzyılın ortalarına kadar Türklerle Rumların ya da Müslümanlarla Hıristiyanların yan yana yaşadığı bir bölge olmuştur. Ne yazık ki sonunda, diğer kadim Rum semtleriyle aynı kaderi paylaşmış, 1960'lardan sonra Rum nüfus eriyip yok olmuştur. Osmanlı İstanbulu'nun gözlerden irak bu semti günümüzde, sınırları içerisinde barındırdığı Bizans ve Osmanlı mimari yapılarıyla giderek bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Pili Adrianupoleos'tan Edirnekapı'ya unutulmuş bir Bizans semtinin hikâyesini anlatıyor.

ÇAĞDAŞ ULUS, *Cemaat İsterse* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 256 ss. ISBN 978-975-343-801-8

Vatan gazetesi muhabiri Çağdaş Ulus, Kalkavan soyadının karıştığı bir trafik kazasını aydınlatan haberler yaparken, bir anda kendisini KCK'ya üye olmak suçlamasıyla hapiste bulur. Aylar geçer ve tutuklu gazeteci Çağdaş Ulus, hapishanede çeşitli psikolojik işkencelerle karşılaşır. Önce postasına ambargo konur sonra da gardiyanlar tarafından tuvaletleri temizlemeye zorlanır. Konu TBMM'nin gündemine bile taşınır, sonra da Çağdaş Ulus hakkında ulusal medyada ardı ardına haberler çıkar. Peki neydi Çağdaş Ulus'un suçu? Çağdaş Ulus, sıradan bir trafik kazası haberinin peşinde koşarken önce tehditler alır, evi gözetlenir sonra da şikayet için gittiği karakol onu başından savar. Sonuçta o araştırma ve haberleriyle birilerinin "ayağına basmıştır". Çağdaş Ulus bununla da kalmaz, Cemaatin, emniyet ve medya içindeki ilişkilerini de araştırmaya başlar. İşte bu andan itibaren de ipi çekilir.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Ekonomi Hukuku Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 152 ss. ISBN 978-975-437-983-9

Bu kitapta, iş imkânlarındaki artışın nüfus artışının çok gerisinde olduğu, emek gelirleri İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine uygun olarak belirlendiğinde mevcut iş imkânlarıyla 100 milyondan fazla insanın geçinebileceği, ekonomide olumsuz gelişmeler olurken bankaların kârlarının %30 kadar arttığı, aynı arsa veya arazi için hem konut üreticilerinin, hem de konut edinenlerin mükerrer faiz ödedikleri, işçi şirketlerinin Devletçe desteklenirken tökezlediği gibi tespitler ve tasada kıvançta ortaklık ilkesi gereği milletin vatana ortak edilmesi, sınır ticareti için ortaöğretimde komşu ülkelerdeki dillerin öğ-

renilebilmesi, Emeklilik düzenlemesinin, tüm vatandaşların geçiminin şöyle veya böyle, gerekirse sosyal yardımlarla sağlanması gereği göz önünde tutularak değiştirilmesi, arsanın konut maliyetinden dışlanması, sosyal sigorta sistemi yerine menfi gelir vergisi sistemine geçilmesi gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Kamu Yönetiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 160 ss. ISBN 978-975-437-985-3

Bu kitapta, insan Hakları Evrensel Bildirgesinin bazı hükümlerinin 1961 ve 1982 Anayasasına alınmadığı, ülkemizde saatlerin Atlas Okyanusu sahilindeki İspanya'dan 1 saat ileride, komşumuz Azerbaycan'dan 2 saat geride olduğu, ücretlerin düşüklüğünün primleri, primlerin yetersizliğinin de emekli aylıklarını etkilediği, hemen her meslekte oda ve birlik kurulmuşken yüzbinlerce sağlık çalışanının oda ve birliğinin olmadığı, cumhurbaşkanlığı seçiminde ikinci tur öngörülmüşken Büyükşehir Belediye Başkanı, Belediye Başkanı ve muhtarların yüzde yirmi kadar oyla da seçilebildiği gibi tespitler ve halkın seçtiği cumhurbaşkanının zayıf bir koalisyon, hatta azınlık hükümeti başkanı olabilen ikinci kişiden daha etkisiz olmaması, çalışanların konut edinmelerinde emekli ikramiyesi ve kıdem tazminatlarının işten ayrılmadan peşinat olarak değerlendirilebilmesi, işçi şirketleri ortaklarına en azından banker ve kıyı bankacılığı mağdurlarına olduğu gibi destek sağlanması, kamu arazilerinin vatandaşlara tahsisi, sağlık mesleklerinde çalışanların hepsine bir çerçeve kanunla oda ve birlikler kurma imkânı tanınması gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *İnsan Hakları Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 111 ss. ISBN 978-975-437-984-6

Bu kitapta, zaman zaman ihale yolsuzlukları, içi boşaltılan bankalar, örtülü veya açık devalüasyonlar gibi pek çok yükü taşıyabildiği kabul edilen ekonomimiz için İnsan Haklarına uygun ücret, maaş ve emekli aylığının kaldırılamaz yük sayıldığı, insan haklarına aykırı olarak, aile geçindiremeyecek düzeydeki ücret ve aylıkların pek çok işyerinin kapanmasına sebep olduğu, bir dönem günlük asgari ücretin işyerlerindeki yemek parası kadar olduğu, ücretlerin düşük tutulmasının işsiz sayısını arttırdığı gibi tespitler ve emekli ve yaşlılık aylıklarındaki gereksiz farklılıkların giderilmesi, dar gelirli vatandaşlarımızın eğitim, konut ve sosyal güvenlik alanlarındaki ihtiyaçları için alınacak tedbirlerin olabildiğince birbiriyle bağlantılı ve çok amaçlı olması, yaşlı ve muhtaç vatandaşlara yardım uygulamasının muhtaç ailelere yardım şekline dönüştürülmesi, kamu arazilerinin toplu konut projelerine tahsis edilmesi ve bedellerinin konut edinen vatandaşlardan tahsil edilmesi, dilenen yaşlı, sakat ve çocuklara kişilerin yardımının ilgili kuruma götürüp bırakmak şeklinde olabilmesi, süresiz Gelir Ortaklığı Senetleri çıkarılması gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Sağlık Hukuku Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 126 ss. ISBN 978-975-437-987-7

Bu kitapta, sağlık sosyal güvencesini Genel Sağlık Sigortası Kanunu öncesinde genelleştirecek kanun düzenlemelerinin uygulanmadığı, sağlık personeline hem kamuda hem de özel olarak çalışma imkânının mali mağduriyete karşılık olarak tanındığı, yüz binden fazla sağlık çalışanına oda ve birlik kuruldu-

madığı, hekimlerin mecburi hizmete tabi tutulmalarının çalışma özgürlüğüne aykırı olduğu gibi tespitler ve sağlık hizmetlerinin, kendi istekleriyle ikinci bir işte çalışma nedeniyle de olsa dinlenme hakkını kullanmamış kişilere sunulmaması, sağlık kurum ve kuruluşları ile sağlık çalışanlarına idari yaptırım uygulamasının hizmet alacak vatandaşların cezalandırılması gibi bir nitelik taşımaması, sağlık çalışanlarının hizmet alanlara karşı sorumluluğunda kamu çalışanı ve özel kesim çalışanı şeklinde ayırım yapılmaması, sağlık çalışanlarının bir tek kanun çerçevesinde kendi mesleklerine ait oda ve birlikler kurabilmeleri, hekimlerin Devlet hizmeti uygulamasının askerlik yerine yapılan vatan hizmetine dönüştürülmesi gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Türkiye’de Asgari Ücrete Bakış* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 103 ss. ISBN 978-975-437-991-4

Bu kitapta, asgari ücretin, tarımda taban fiyat, sanayi ve ticarete enerji bedeli gibi ekonominin ve sosyal hayatın önemli belirleyicisi olduğu, asgari ücretin bir dönem, prime esas olan taban gelirin altında kaldığı, bir dönem en düşük memur maaşının üzerinde iken bir başka dönem bu maaşın yarısı kadar olduğu, asgari Ücret Tespit Kararlarının, asgari ücretlilerin bekâr olduğu ve bekâr kalacağı, bakmakla yükümlü olduğu herhangi bir aile yakınının bulunmadığı, lokanta, pastane ve benzeri yerlerde harcama yapmadığı ve sigara kullanmadığı varsayımlarına dayalı olduğu, kürkçüler, süpermarketler, fırıncılar ve diğer çeşitli meslek erbabının asgari ücret dolayında gelir beyan ettikleri, asgari ücretin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine aykırı olduğu iddiasının cevaplandırılmadığı, siyasi partilerin asgari ücrete ilişkin tutumlarının oy oranlarını artırabilmeleri veya silinip gitmeleri yönünden önemli bir belirleyici olduğu gibi tespitler ve asgari ücretin geçmiş dönem kayıpları telafi edilerek İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine uygun şekilde belirlenmesi, işçiler arasında sırf yaş sebebiyle ücret farkı olmaması, asgari Ücret Komisyonunun önce ülke genelinde geçim şartları en uygun yerleşim yeri için asgari ücret belirlemesi ve çeşitli yöreler için bunun üzerinde değişik miktarların ortaya konması, asgari Ücret Tespit Kararlarında hesaplama yönteminin ayrıntılı biçimde belirtilmesi gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Sağlık Güvencesi Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 104 ss. ISBN 978-975-437-986-0

Bu kitapta, genel sağlık sigortasının sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki kanuna benzer şekilde düzenlendiği, sağlık hizmetlerinin parasız sunulmasını savunan bazı kesimlerin primsiz sağlık kütüğü hükmünün işletilmesini ve yeşil kartın yaygınlaştırılmasını isteyenlere destek vermedikleri, sağlık kütüğü düzenlemesinin hukuka aykırı olarak işletilmediği, yeşil Kart Kanunu çıkarıldığından itibaren sağlık sosyal güvencesi olmayan vatandaş kalmadığı, genel Sağlık Sigortası uygulamasının ilginç geçici düzenlemelerle geciktirilmeye çalışıldığı gibi tespitler ve sağlık hizmetlerinden yararlanma ile prim ödeme gün sayısı arasında bağlantı kurulmaması, tüm sigortalılar ve bağımlıları için genel bir mali ölçüt konularak aile içi gelir payı düşük olanlara katılım paylarının geri ödenmesi, anlaşmalı eczaneler hakkında uygulanacak müeyyidelerin sigortalıların cezalandırılmasına dönüşmemesi, ilgili her bir kesimin yönetimde temsilinde birden fazla üst kuruluş varsa nisbî temsil esasının uygulanması gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Sosyal Yardımlarda Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 103 ss. ISBN 978-975-437-989-1

Bu kitapta, siyasette sosyal güvenlik vaat ve uygulamalarının önemli bir belirleyici olduğu, 2005 yılında 5,6 milyon çocuğa yeterli yiyecek, giyecek, barınak, eğitim ve koruma sağlanamadığı, yoksulluk sınırı araştırmalarına gerekli ilginin gösterilmediği, işsizlik sigortası fonunda aylık işsizlik ödeneklerinin onlarca yıllık tutarı kadar bir meblağ bulunduğu gibi tespitler ve yaşlı ve muhtaç vatandaşlara yardım uygulamasının muhtaç ailelere yardım şekline dönüştürülmesi, muhtaçlara ve dar gelirlilere gelir ortaklığı senedi tahsis edilmesi, mikro kredi uygulamasının yaygınlaştırılması, mali gücü yetersiz vatandaşlara uzun süreli evlilik kredisi verilmesi, üniversite öğrencilerine verilen kredilerin lise ve ilköğretime yaygınlaştırılması, öğrencilere ders dışı spor yapmaları karşılığı maddi destek sağlanması, dilenen yaşlı, sakat ve çocuklara bireysel yardımın ilgili kuruma götürüp bırakmak şeklinde olabilmesi gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Asgari Ücret Sorunları Ve Yansımaları* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 104 ss. ISBN 978-975-437-982-2

Bu kitapta, 1982 Anayasasında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin ücret hakkı konusundaki hükmüne yer verilmediği, asgari ücretin net hesaplanıp brütmüş gibi uygulandığı, ülke düzeyinde tek asgari ücret uygulamasının teşvik tedbirlerinin etkisini azalttığı, bazen tamamen engellediği, ülkemizde uygulanan ekonomik istikrar programının ancak, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ndeki ücret ölçütü yanlış ise başarılı olabileceği, asgari ücretin düşüklüğünün beyana bağlı vergi gelirlerini fevkalade azalttığı gibi tespitler ve asgari ücretin yöresel olarak belirlenmesi, asgari ücretin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca aile geçindirecek düzeyde belirlenmesi, asgari ücret ile en düşük memur maaşı arasında belirli bir dengenin kurulması ve korunması, asgari ücret yükseltilerek zorunlu çalışan eş ve çocukların yerine işsiz aile reislerinin istihdam edilmesi, kamu işçileri ile özel kesim işçilerinin ücretleri arasında gerekçesiz farklılık olmaması gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

H. FEHİM ÜÇİŞİK, *Sosyal Güvenlikte Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 112 ss. ISBN 978-975-437-988-4

Bu kitapta, siyasette sosyal güvenlik vaat ve uygulamalarının önemli bir belirleyici olduğu, zaman zaman ihale yolsuzlukları, içi boşaltılan bankalar, örtülü veya açık devalüasyonlar gibi pek çok yükü taşıyabildiği kabul edilen ekonomimiz için İnsan Haklarına uygun ücret, maaş ve emekli aylığının kaldırılamaz yük sayıldığı, insan haklarına aykırı olarak, aile geçindiremeyecek düzeydeki ücret ve aylıkların pek çok işyerinin kapanmasına sebep olduğu, bir dönem günlük asgari ücretin işyerlerindeki yemek parası kadar olduğu, İşsizlik Sigortası Fonunda aylık işsizlik ödeneklerinin onlarca yıllık tutarı kadar bir meblağ bulunduğu gibi tespitler ve emekli ve yaşlılık aylıklarındaki gereksiz farklılıkların giderilmesi, dar gelirli vatandaşlarımızın eğitim, konut ve sosyal güvenlik alanlarındaki ihtiyaçları için alınacak tedbirlerin olabildiğince birbiriyle bağlantılı ve çok amaçlı olması, yaşlı ve muhtaç vatandaşlara yardım uygulamasının muhtaç ailelere yardım şekline dönüştürülmesi, üniversite öğrencilerine verilen kredilerin lise ve ilköğretime yaygınlaştırılması, kamu arazilerinin toplu konut projelerine tahsis edilmesi ve bedellerinin konut edinen vatandaşlardan tahsil edilmesi, dilenen yaşlı, sakat ve çocuklara kişilerin yardımının ilgili kuruma götürüp bırakmak şeklinde olabilmesi, süresiz gelir ortaklığı senetleri çıkarılması, muhtaçlara ve dar gelirlilere gelir ortaklığı senedi tahsis edilmesi, mikro kredi uygulamasının yaygınlaştırılması gibi somut çözüm önerileri bulacaksınız.

ADRIAN VICKERS, *Komünistlerden İslamcılara Bir 20. Yüzyıl Tarihi: Endonezya* [çeviren Atilla Tuygan] (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013), 336 ss. ISBN 978-975-539-768-9

Bir ülkenin tarihi, bütün bir yüzyılı anlamamızı sağlar mı? Sadece bir ülkede yaşananlar, dünyanın önemli bir kesimindeki siyasi ve sosyal gelişmeleri bağrında taşır mı? Elinizdeki kitap, bu sorulara mükemmel bir cevap sunar. Batılı ülkelerin işgali ve sömürüsü, halkın buna karşı direnişi, bu direniş esnasında ve sonrasında halk muhalefetinin kendi içinde “Ulusalçılar - İslamcılar - Komünistler” diye bölünmesi ve bunun bir içsavaşa daha doğrusu darbeye dönüşmesi, coğrafyamıza hiç de yabancı sayılmayan olgular. Endonezya örneğinde, darbeyle birlikte yaşanan toplu kıyımda ölen Komünistlerin/muhaliflerin sayısının iki milyon civarında olduğu tahmin ediliyor. Yirminci yüzyılın Yahudi soykırımından sonraki en büyük katliamı. İşin tuhaf yanı, bu büyük katliamın dünyada fazla ses getirmemesi, adeta unutulmaya terk edilmesi. Kurbanlar, sessizlik suikastıyla da cezalandırılmıştır sanki. Darbenin arkasındaki okların Batılı merkezleri işaret etmesi ve kurbanların komünist olması, bunda belirleyicidir. Bu çalışma, Endonezya’nın büyük yazarı (yaklaşık yirmi yıl hapis yatan ve on üç yılını ev hapsinde geçiren) Pramoedya Ananta Toer’in yaşamını ve yazdıklarını rehber alarak, bir ülkenin tarihine ve acılarına ışık tutuyor. Pramoedya Ananta Toer hapsedildiğinde, yazmaktan mahrum bırakılmıştı. Ama o, büyümlü söylentilere göre, yeni romanlarını tutsak arkadaşlarına sözlü olarak aktardı ve bunları ezberleyen arkadaşları sayesinde romanları yok olmaktan kurtuldu. Orada kurtulan, aynı zamanda, hafızası parçalanmış bir halkın hafızasıydı da. Cambridge Üniversitesi yayınları arasında çıkan elinizdeki kitap, sıkıntılı bir geçmişten süzülüp gelen karmaşık ve direngen bir halkı ve onun dev yazarını, edebiyattan sanata, folklordan antropolojiye kadar uzanan bir perspektifle tasvir ediyor. Halkın umutlarını ve hayal kırıklıklarını bağrında taşıyan güçlü edebiyatın izinden giderek, bizi bir ülkenin kederli haritasında yolculuğa çıkarıyor.

JENNY WHITE, *Müslüman Milliyetçiliği ve Yeni Türkler* [çeviren Fuat Güllüoğlu] (İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013), 332 ss. ISBN 978-975-051-288-9

Jenny White’in Gezi Parkı olaylarını yorumladığı Türkçe baskıya özel bölümle güncel gelişmeleri de kapsayan *Müslüman Milliyetçiliği ve Yeni Türkler*, Türk kimliğinin ve İslam’ın geçirdiği değişime ilişkin önemli bir çalışma.

ATILLA YAYLA, *Hangi Liberalizm* (İstanbul: Liberte Yayınları, 2013), 287 ss. ISBN 978-975-620-179-4

Liberalizm orijinal anlamında bugün klasik liberalizm denilen fikri çizgidir. Ancak kavram 1900-1920 arasında ABD’de bir anlam değişikliğine uğratıldı. Orijinal liberalizm kamu otoritesine özgürlük ve sivil toplum adına kuşkuyla bakan yaklaşımın yerine devleti olumlayan ve hatta kutsayan sivil toplum aleyhine devleti irileştiren yaklaşıma liberalizm denmeye başladı. Bu ne yazık ki liberalizm hakkında büyük kafa karışıklıkları yarattı. Hangi Liberalizm Klasik liberalizme mi yoksa Amerikan liberalizmine mi liberalizm dememiz gerektiğini ele alan yazılardan oluşan bir derleme. Tüm yazıları okuduktan sonra gerçek liberalizmin hangisi olduğuna karar vermede daha iyi durumda olacaksınız.

OKTAY YILDIRIM, *Danıştay’dan Ergenekon’a Bir Suikastın İç Yüzü* (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013), 428 ss. ISBN 978-975-343-784-4

Bu kitapta, saldırı planını dakika dakika belgeleyen baz istasyonu kayıtları ve telefon görüşmelerinin içeriği krokilerle yer almaktadır. Danıştay saldırısından Ergenekon Davası’na uzanan tertibin adım adım gerçek hikâyesi.

YUSUF ZIYA YÖRÜKAN, *Ortaçağ Müslüman Coğrafyacılarından Seçmeler* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2013), 528 ss. ISBN 978-975-437-996-9

Prof. Dr. Yusuf Ziya Yörükân, Türk topluluklarını sadece salık oldukları din ve mezhepler bakımından değil, sosyal hayatları ve yerleşme düzenleri bakımından da inceleme konusu yapmış bir kişidir. Elinizdeki kitap, onun, Anadolu’da ve diğer ülkelerde yaşayan Türk toplulukları üzerinde yaptığı ve Dârü’l-Fünun İlahiyat Fakültesi’nde yaptığı Akvam’ı İslâmiyye Etnografyası araştırmaları çerçevesinde ve sonrasında gerçekleştirdiği çalışmaların bir ürünüdür. “Ortaçağ Müslüman Coğrafyacılarından Seçmeler, Türklerin yaşadığı ve Türklere komşu olan Bölgeler” adını taşıyan bu kitap, Milâddan Sonra dokuzuncu ve onuncu yüzyıllarda yaşamış yedi Arap coğrafyacının, İbn Hurdazbih’in Kitâbü’l-Mesâlik Ve’l-Memâlik, El-Ya’kûbî’nin Kitâbü’l-Büldân, İbn Rusteh’in Kitâbü’l-A’lâki’n-Nefise, İbn Fakîh El-Hemedânî’nin Muhtasarı Kitâbi’l-Büldân, Kudâme b. Ca’fer’in Kitâbü’l-Harâc, İstahrî’nin Kitâbu Mesâliki’l-Memâlik ve İbn Havkal’ın Kitâbü’l-Mesâlik Ve’l-Memâlik adlı eserlerinde yer alan tasvirlerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu bakımdan eser, Türk ülkelerinin coğrafi yapısı, yerleşme düzeni dolayısıyla bu ülkelerde yaşanan sosyal hayat konusunda birinci elden bilgiler veren ve Ortaçağ Türk Dünyası’nı tanıtmaya yardımcı olan bir başyapıttır. Prof. Yörükân, bir Türk dinleri ve mezhepleri tarihçisidir. Bu bakımdan, elinizdeki kitap, yazarımızın daha önce yayımladığımız ve yayımlayacağımız kitapları için de tamamlayıcı bir zemin oluşturacak özelliğe sahiptir.

MELİH YÜRÜŞEN, *İnsan Doğası Sosyal Düzen Değişim* (İstanbul: Liberte Yayınları, 2013), 628 ss. ISBN 978-975-620-180-0

David Hume Türkiye’de üniversitelerin felsefe bölümlerinde kısıtlı olarak o da daha ziyade bilgi teorisi üzerinden anlatılır, okutulur. Oysa Hume’un akıl, toplum ve siyaset yaklaşımı insanlık tarihindeki en güçlü teorilerdendir. Hume, siyaset felsefesine önemi gittikçe daha fazla anlaşılan büyük katkılar yapmıştır. O kadar ki Hume’un liberal düşünce geleneği içindeki güçlü bir ekolün kurucusu olduğunu söylemek abartı sayılmaz David Hume İskoç Aydınlanmasının ve klasik liberal düşünce akımının eğer en önemli ismi değilse en önemli isimleri arasındadır. Hume sayesinde bireyselliği önemseyen bir insan tabiatından toplumun nasıl doğabildiğinin aklın niçin tek başına beşeri düzenin temeli olamayacağını deneme ve yanılma gözleme ve taklit etme yoluyla ilerlemenin anlamını ve önemini öğreniyoruz. Melih Yürüşen’in bu kapsamlı çalışması şimdiye kadar ülkemizde Hume hakkında hazırlanan en önemli çalışma. Hem Hume’u seven ve takip edenlerin hem de siyasal ve sosyal felsefeyle genel olarak ilgilenenlerin mutlaka elinin altında bulundurması gereken bir eser. Üstelik daha geniş ve zengin bir fikir âlemine girişin sonuna kadar açık kapısı. Bu kitap dikkatle ve tekrar tekrar okunmalı.

SLAVOJ ZIZEK, BORIS GUNJEVIC, *Acı Çeken Tanrı: Kıyameti Tersyüz Etmek* [çeviren Arda Çiltepe] (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013), 236 ss. ISBN 978-975-570-647-4

Din ve felsefe ile güncel politik yaklaşımlar arasında ne tür bağlantılar vardır ve bunlar ne şekilde geliştirilebilir? Slavoj Zizek ve radikal teolog Boris Gunjevic, *Acı Çeken Tanrı: Kıyameti Tersyüz Etmek*’te bu sorunun cevabını ararken üç temel dini inanç sistemini, özellikle toplumu dönüştürmek için gereken manevi değerleri inşa etmede kullanılacak araçları sağlayabilme potansiyelleri bakımından mercek altına alıyorlar. Hıristiyanlık, İslam ve Yahudilik üzerine “diyaloglar” aracılığıyla yaptığı bu değerlendirmelerde Zizek; Lacan, Levinas, Hegel ve Augustinus gibi isimlerin kuramları yardımıyla ve Dante’den

Dostoyevski'ye uzanan geniş bir yelpazedeki kültürel örneklerle kapitalizm eleştirisine yöneliyor. Zizek ve Gunyevic, İslam ülkelerinde şiddetin din aracılığıyla meşruiyet kazanması ve modern ateistlerde Tanrı'dan bile daha sınırlandırıcı şekilde ortaya çıkabilen bilinçaltının paradoksları gibi beklenmedik durumları ele alarak inanç kavramını irdeliyorlar. Bu bağlamda, yalnızca acı çektiren bir Tanrı'dan ziyade, kendisi de acı çeken bir Tanrı fikri ortaya koyarak birey ile Tanrı arasındaki ilişkileri yeniden düşünme yolları sunuyorlar.

BU SAYIYA KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS TO THE CURRENT ISSUE OF THE JOURNAL

Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU is Assistant Professor in the Department of Politics and International Relations at Çankaya University. He earned a Bachelor of Science degree in International Relations from Bilkent University. He received Master of Arts degree in European Studies and Doctor of Philosophy degree in the Politics and International Relations of the European Union from Marmara University. He lectures on International Relations, International Organizations, International Security and European Integration. His areas of research are international systems, European integration process, Turkey-EU relations, global and regional organizations, regionalism, and Trans-Atlantic relations.

Barış Emre ALKIM received his B.A. degree in ELT from Istanbul University. He completed his MA degree in Translation Studies at Boğaziçi University, and he holds a Ph.D in Art History from Istanbul Technical University. He currently teaches at Çankaya University, Department of Translation and Interpreting Studies.

Hafudh Farhood Abda ALSALIM holds his MA in English Literature from Çankaya University in Ankara with his thesis titled “Exploitation and Terrorism in Conrad's The Secret Agent” (2014). He is currently working as lecturer in Mazaya Private University College in Iraq.

Erdoğan BADA is a professor in the Department of Foreign Language Education at Çukurova University, Turkey. He currently serves as a visiting professor at Hakkari University. Dr. Bada holds a BA and MA in English Language Teaching from Çukurova University, Turkey; and a PhD in Applied Linguistics from University of Exeter, England. Some of his interests include ELT research and linguistics.

Lekan BALOGUN is an actor, playwright & theatre director. He has written plays for the Royal Court Theatre, London; the British Council, Nigeria; FLINN Theater, Germany; the National Troupe of Nigeria and many others. He holds a BA & MA (Distinction) in Theatre Art from the University of Lagos, Akoka, Nigeria. At present, he is a PhD Candidate in the Theatre programme, at the Victoria University of Wellington, New Zealand. His areas of research interests are Postcolonial Shakespeare adaptation and Intercultural Performance Studies.

Özkan ÇAKIRLAR is currently a member of the teaching staff in the Department of English Language and Literature, at Çankaya University. After graduating from Middle East Technical University, he finished his M.A. and Ph.D. at Bilkent University. The title of his Ph.D. thesis is “The

Environmental Ethic in Wordsworth's Poetry". Among his research interests are poetry and fiction, ecology and literature and translation studies.

Bilal GENC holds a doctorate in English Language Teaching from the University of Cukurova, Turkey, and currently is an Assistant Professor at the ELT Department of University of Inonu, Malatya, Turkey.

Lamia Khalil HAMMAD is an Associate Professor of American Literature and Criticism, and she currently teaches at Yarmouk University, Jordan. She is specialized and interested in postcolonial, cultural, and women's studies.

Mehmet KILIC is an assistant professor in the Department of Foreign Language Education at Gaziantep University, Turkey. Dr. Kılıc holds a PhD from Çukurova University; and a MA in Applied Linguistics from Gaziantep University.

Nabil MATAR is Professor of English, Presidential Professor in the President's Interdisciplinary Initiative on Arts and Humanities, Department of English at University of Minnesota. For the last quarter of a century, he has been publishing on relations between England, France and other parts of Western Europe, on the one hand, and the Arab-Islamic Mediterranean, on the other. He has worked in the national archives of England, Spain, Morocco, Jordan, and (very briefly) Turkey. His research resulted in the trilogy on Islam and Britain: *Islam in Britain, 1558-1685* (Cambridge UP, 1998); *Turks, Moors, and Englishmen in the Age of Discovery* (Columbia UP, 1999), and *Britain and Barbary, 1589-1689* (Florida UP, 2005). These studies focused on the European/British view of the Islamic World. In the second trilogy, he turned to the Arabic sources to examine the Islamic view of European Christendom: *In the Lands of the Christians* (Routledge, 2005); *Europe through Arab Eyes, 1578-1727* (Columbia UP, 2009). He also co-authored with Professor Gerald MacLean, *Britain and the Islamic World, 1558-1713* (Oxford UP, 2010), and co-edited with Professor Judy Hayden *In the Eyes of the Beholder* (Brill, 2013). He also finished *Henry Stubbe and the Beginnings of Islam* (Columbia UP, 2013), and a twelve-year old project on *British Captives in the Mediterranean and the Atlantic 1573-1760*, forthcoming from Brill in 2014. His forthcoming work is *An Arab Ambassador in the Mediterranean World: Muhammad ibn Uthman al-Miknasi, 1779-1788*. Abridged, translated and introduced (forthcoming Routledge, 2015).

Trenton McKAY JUDSON is an assistant professor of literature and composition at Jarvis Christian College. He is an essayist, novelist, playwright, screenwriter, and poet. His research interests include metacognition, ecocriticism, Shakespeare, writing of poetic forms, world literature, knowledge transfer theory, rhetoric, composition studies, genre theory, and multimodal composition.

Tahir NAKİP graduated from History Department of Marmara University in 2002. He completed his MA in Institute of Turkic Studies in Marmara University in 2006 with his thesis titled “Universal Histories in the late Ottoman period.” Also, he is a student at Politics, History, Economics Department of The King’s University College in Canada. His research interests include Ottoman historiography, Eurocentrism in world history writing, multiculturalism, Canadian history and politics.

Fahri ÖZ is a lecturer at Department of English Language and Literature, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara University, teaching British and American poetry, literary history and translation. He is a translator and poet publishing his works online and in print. He has written articles on poetry, drama, and translation.

Neeraj SANKHYAN is a research scholar (English Literature) at the School of Humanities and Social Sciences at IIT Mandi, Himachal Pradesh, India and currently working on a study of poetry from the Himalayan hills for his thesis. Besides, he is working as an Asst. Professor (English) at Dr Y S Parmar University of Horticulture and Forestry, Solan (H.P).

Antonio SANNA completed his Ph.D. at the University of Westminster in London in 2008. His main research areas are: Victorian culture, Gothic literature, horror films and postmodern culture. He is a regular contributor to “The Quint” and “Interactions: Literature and Culture”, but his publications include essays and reviews in “Law and Literature”, “Aeternum: The Journal of Contemporary Gothic Studies”, “Kinema”, “Alphaville”, “[SIC]”, “The Irish Journal of Gothic and Horror Studies”, “Film/Literature Quarterly”, the “Journal of Popular Culture and Television”, and the volumes *Acts of Memory: The Victorian and Beyond* (Cambridge Scholars Publishing), *The Culture and Philosophy of Ridley Scott* (Lexington Press) and *The Zombie Renaissance in Popular Culture* (Palgrave Macmillan). He has contributed to *The Dictionary of Literary Characters (Facts on File)* and *Pop Culture in Europe (ABC-CLIO)*. Currently, he is co-editing the volume *A Critical Companion to Tim Burton*.

Suman SIGROHA is assistant professor of English Literature in School of Humanities and Social Sciences at Indian Institute of Technology (IIT), Mandi, Himachal Pradesh (India).